



## รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

วิเคราะห์และประเมินหลักสูตรปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ปริธี  
พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

โดย

รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์  
รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2554

ชื่อโครงการวิจัย : วิเคราะห์และประเมินหลักสูตรปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์  
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี

สถาบัน : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปีที่ทำวิจัย : 2554

สถานที่พิมพ์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

### บทคัดย่อ

หลักสูตรถือเป็นสิ่งสำคัญ เป็นแนวทางดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษา หลักสูตรในคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เป็นหลักสูตรที่มีทั้งความรู้ความสามารถในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรสามารถประกอบอาชีพการงานได้หลายสาขา ตามความต้องการของหน่วยงาน แต่เนื่องจากหลักสูตรในปัจจุบันใช้บังคับตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ.2548 จึงต้องมีการวิเคราะห์และประเมินหลักสูตร

จากการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เปรียบเทียบกับหลักสูตรนิติศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ในสถาบันของรัฐและเอกชนของไทย พบว่าไม่มีความแตกต่างในส่วนเนื้อหาของหลักสูตร หากผู้เรียนต้องการเลือกวิชาใดที่สนใจเป็นพิเศษ ต้องเลือกวิชาในกลุ่มเลือกเสรี และเปิดโอกาสให้นักศึกษาในชั้นปีที่ 4 เลือกฝึกปฏิบัติการทางกฎหมาย ถือเป็นวิชาที่มีหน่วยกิตเป็นลักษณะพิเศษต่างจากที่อื่น หากเปรียบเทียบกับต่างประเทศ มีการนำหลักสูตรนิติศาสตร์มาประยุกต์กับสาขาอื่นมากมาย เช่นกฎหมายกับการปกครอง กฎหมายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น และเน้นตัวผู้สอนที่มีชื่อเสียงและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง จากผลการตอบแบบสำรวจและสัมภาษณ์นำไปสู่ผลของการวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรนิติศาสตร์

ผู้เขียนมีความเห็นว่าการแยกสาขาตามความสนใจถือเป็นจุดเด่น ควรมีการจัดหลักสูตรประยุกต์กับวิชาชีพอื่น และเน้นตัวผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การพัฒนาผู้สอนเป็นสิ่งสำคัญ การฝึกปฏิบัติงานทำให้นักศึกษาได้งานทำในอนาคต ภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่มีความจำเป็นและมีความต้องการอย่างมากกับตลาดแรงงาน ควรจัดให้มีการติวหรือสัมมนากฎหมาย และควรจัดหลักสูตรให้มีอนุปริญญาสาขานิติศาสตร์ ซึ่งผลที่ได้นำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพ และทันสมัยที่สุด

**Research Title:** Analysis and Evaluation of the Undergraduate Programs at Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

**Researcher:** Associate Professor Pinit Tipmanee

**Institution:** Dhurakij Pundit  
University

**Research Year:** 2011

**Publisher:** Dhurakij Pundit University

### **Abstract**

To design an academic program is important as it helps set the direction of the teaching and studying methodology which is the key factor of education. In this respect, the undergraduate programs at Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University have been designed with a serious concern of academic and skill development of the students so that what they studied will be practically applicable to different fields of professions after they are graduated. However, for the programs have been used since academic year 2005, it is necessary to apply certain analysis and evaluations to the programs.

Compared to the undergraduate law programs offered by other institutions—governmental and private, the programs at Dhurakij Pundit University shares similar academic contents. If the students have an interest in any specific area of study, these specific courses are available for them in the Selective Subjects Group. Moreover, for the final year students, they can apply for an internship which is offered as a subject where students will earn credits. And this makes the programs different from those of other institutions. With a focus on practicality, the programs offer a number of subjects where the study of law and other fields of study are engaged, including administrative law and law in science and technology, for instance. These subjects also involve experienced

instructors who specialize in that particular area of study. Accordingly, a survey and specific interview have been made for this research where analysis and evaluation of the programs are the major focus.

Thus, to provide specific courses as previously mentioned can be considered one of the programs' strengths. However, it is also necessary to consider how to properly design a combined course involving other areas of study with an emphasis on the specialist as the course instructor and also on developing the students' skill and academic knowledge. These may include the internship program and certain English courses to have the students prepared for their future career. Finally, it is also necessary to have specific discussions or seminars, and also other programs for diploma degree in law so that the law programs for undergraduate study at the university will be always effective, practical and approachable, academically.

## กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยต้องกราบขอบพระคุณ ท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ท่านศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ เอกบุตร และท่านรองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร ซึ่งเมตตาให้แนวทาง ความรู้ ให้คำปรึกษาแนวทางเพื่อให้วิจัย เล่มนี้สำเร็จลงได้

ผู้วิจัยต้องขอบพระคุณคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ ท่านรองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา และคณะกรรมการนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านนรินทร์ ตั้งศรีไพโรจน์ ท่านนิพันธ์ ช่วยสกุล พันตำรวจเอกอาคม สายสมัย พันตำรวจโทฉลอง ทองศรีสังข์ คุณจำเนียร วิบูลย์ศิลป์ ท่านมนัส แซ่มชื่น คุณนเรศ เลิศศาสตร์ไพศาล คุณประกิต ประสิทธิ์ศุภผล อาจารย์สิริกานต์ อยู่เรือง คุณสุชาติ แนวประเสริฐ และศิษย์เก่านิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ ที่สละเวลาให้สัมภาษณ์ แนะนำ และอนุเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตลอดจน เจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยทุกท่าน คุณวรนุช ปัญจะวัตร ที่ได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมการทำวิจัยในทุกครั้ง รวมตลอดทั้งท่านผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ไม่ได้เอ่ยนามทุกท่าน

ท้ายสุด ยังคงสำนึกในบุญคุณของคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ ที่ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการทำงาน ด้วยความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจเสมอมา

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	(1)
สารบัญตาราง.....	(3)
<b>บทที่ 1 บทนำ</b>	
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 ระเบียบและวิธีวิจัย	4
1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	5
1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
<b>บทที่ 2 การศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง</b>	
2.1 ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร	7
2.2 ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร	9
2.3 ระบบร่างหลักสูตร	13
2.4 ระบบการใช้หลักสูตร	15
2.5 การนำหลักสูตรไปใช้	15
2.6 ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้	21
2.7 การบริหารหลักสูตร	27
2.8 ระบบการประเมินหลักสูตร	35
<b>บทที่ 3 ประวัติคณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์</b>	
หลักสูตรนิติศาสตร์ในประเทศไทย และต่างประเทศ	
3.1 ประวัติของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์	39
3.2 ผลงานของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์	43
3.3 ประวัติความเป็นมา คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์	46
3.4 หลักสูตรปริญญานิติศาสตร์บัณฑิต	48
3.5 หลักสูตรปริญญานิติศาสตร์ในประเทศไทย	

	หน้า
3.5.1 หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต	58
3.5.2 หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	60
3.5.3 หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	63
3.5.4 หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง	68
3.5.5 หลักสูตรปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช	74
3.6 หลักสูตรนิติศาสตร์ในต่างประเทศ	77
3.6.1 โรงเรียนกฎหมาย Trinity College Dublin	77
3.6.2 โรงเรียนกฎหมาย Harvard Law School	96
3.6.3 กลุ่มโรงเรียนกฎหมายในประเทศอังกฤษ	120
<b>บทที่ 4 บทวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตร</b>	
4.1 ระเบียบวิธีวิจัย	136
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	141
4.3 บทสัมภาษณ์	158
4.3.1 สัมภาษณ์ศิษย์เก่าคณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์	158
4.3.2 ผู้พิพากษา ศาลอุทธรณ์ ภาค 1	159
4.3.3 ข้าราชการตำรวจ ระดับผู้กำกับ (1)	161
4.3.4 ข้าราชการตำรวจ ระดับผู้กำกับ (2)	162
4.3.5 ผู้จัดการสินค้าชายตรง	162
4.3.6 นักธุรกิจ และผู้พิพากษาสมทบ จังหวัดอุบลราชธานี	163
4.3.7 คณบดี คณะนิติศาสตร์	165
4.3.8 สัมภาษณ์รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ	168
4.4 บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต	171
4.5 ความเห็นคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร	174
<b>บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ</b>	
5.1 สรุปผลการวิจัย	180
5.2 ข้อเสนอแนะ	189
<b>บรรณานุกรม.....</b>	<b>191</b>
<b>ประวัติผู้วิจัย.....</b>	<b>194</b>





ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 15	ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ของความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์ ข้อที่ 12.....	154
ตารางที่ 16	ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ของความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์ ข้อที่ 13.....	155
ตารางที่ 17	ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ของความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์ ข้อที่ 14.....	156
ตารางที่ 18	ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ของความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์ ข้อที่ 15.....	157

## สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
ภาพที่ 1	แสดงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสังกัด อุทรานันท์.....	12
ภาพที่ 2	แสดงรูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่.....	12
ภาพที่ 3	แสดงรูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์.....	13
ภาพที่ 4	แสดงขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ของวิชัย วงษ์ใหญ่ .....	20
ภาพที่ 5	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ของ UNESCO.....	29
ภาพที่ 6	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ของ Nolker & Schoenfeldt.....	30
ภาพที่ 7	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ของ UNESCO ระดับ Micro Level.....	30
ภาพที่ 8	แสดงให้เห็นอิทธิพลของส่วนประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของผู้เรียน.....	35

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน และเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของประเทศ ศาสตราจารย์ ดร.ลีปพนนท์ เกตุทัต กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ เป็นสิ่งที่จะช่วยทำให้พลเมืองของชาติเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ รู้จักคิด และสร้างสรรค์ให้ตนเองมีความเจริญก้าวหน้า ถ้าพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศได้รับการศึกษาและการฝึกอบรมที่ดีแล้วย่อมเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว (ลีปพนนท์ เกตุทัต 2534 : 3) หลักสูตรถือเป็นสิ่งสำคัญ ที่ช่วยให้การจัดการศึกษา เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้ เป็นเครื่องชี้แนะแนวทางปฏิบัติ ของอาจารย์ผู้สอน เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ไว้เป็นแนวทาง และ เป็นข้อกำหนดแบบการเรียนการสอน แนวทางในการให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้ยังต้องมีการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอยู่เสมอ เพื่อให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้เปิดสอนหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต เมื่อปี พ.ศ. 2518 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้มีมติเห็นชอบหลักสูตรเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ.2518 และมีมติให้ความเห็นชอบรับรองมาตรฐานการศึกษา เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ.2520 คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้รับรองวุฒิปริญญานิติศาสตรบัณฑิต เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ.2520 และคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภามีมติให้ผู้สำเร็จเป็นนิติศาสตรบัณฑิต มีสิทธิ์สมัครเป็นสมาชิกสมทบแห่งเนติบัณฑิตยสภาและจดทะเบียนรับรองใบอนุญาตว่าความได้เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ.2524

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้ปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตครั้งล่าสุด โดยได้รับความเห็นชอบจากทบวงมหาวิทยาลัย เริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ.2545 เพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และความต้องการของสถาบันต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยนักกฎหมาย เช่น ตุลาการ อัยการ ทนายความ พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ นิติกร ผู้สอนในสถานศึกษาหรืองานที่เกี่ยวข้องกับบริการสาธารณะรวมทั้งงานของรัฐวิสาหกิจต่างๆ ยิ่งไปกว่านั้นยังเน้นความรู้ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับธุรกิจภาคเอกชนเป็นพิเศษด้วย

คณะนิติศาสตร์ก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ.2518 นับเป็นคณะวิชา ที่ 4 คณะกรรมการแห่งชาติได้มีมติให้ความเห็นชอบหลักสูตรเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 และคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้รับรองวุฒิปริญญานิติศาสตรบัณฑิต เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ.2520 ต่อมาคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภามีมติให้ผู้สำเร็จเป็นนิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มีสิทธิ์สมัครเป็นสมาชิกสมทบแห่งเนติบัณฑิตยสภา และจดทะเบียนรับใบอนุญาตว่าความได้เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ.2524

เมื่อจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยขึ้นแล้ว คณะนิติศาสตร์ก็เตรียมการที่จะเปิดสอนหลักสูตร นิติศาสตร์ มหาบัณฑิต เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา โดยมุ่งสนองความต้องการระดับ สูงของหน่วยงานภาคเอกชน และภาครัฐบาล ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้เปิดหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต หมวดวิชากฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ และหมวดวิชา กฎหมายมหาชน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2531 ผู้สำเร็จการศึกษานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ได้รับการ รับรองมาตรฐานจาก ก.อ. และ ก.ต. มีสิทธิสมัครสอบอัยการผู้ช่วยสนามเล็กและผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามเล็ก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 ได้เปิดสอนเพิ่มขึ้นอีก 1 หมวดวิชา คือหมวดวิชากฎหมาย อาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นับเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งแรกในประเทศไทยที่เปิด สอนหลักสูตรปริญญาโททางนิติศาสตร์

โดยที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตได้เปิดสอนปริญญานิติศาสตร์ มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาดังกล่าวเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่ามีมาตรฐานและโดยที่ขณะนี้คณาจารย์ ของคณะนิติศาสตร์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีตำแหน่งวิชาการสูง จึงมีศักยภาพที่จะเปิดการเรียนการ สอนในชั้นปริญญานิติศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตได้ โดยใช้ชื่อหลักสูตรนิติศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต เริ่มเปิดเมื่อ พ.ศ.2546

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตได้ปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตขึ้นใหม่และได้รับ อนุมัติจากทบวงมหาวิทยาลัยให้ใช้หลักสูตรใหม่ได้ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ.2548 ซึ่งนับเป็น หลักสูตรที่ทันสมัย เพราะมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของ สถาบันต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยนักกฎหมาย เช่นตุลาการ อัยการ ทนายความ พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ นิติกร ผู้สอนในสถาบันศึกษา หรืองานที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะรวมทั้งงานของ รัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ยังเน้นความรู้ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับธุรกิจภาคเอกชนเป็นพิเศษ ด้วย

ตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ระยะที่ 5 (พ.ศ.2540-2544) คณะนิติศาสตร์ มีแผนงานที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เน้นหนักกฎหมายด้านธุรกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและทิศทางการพัฒนาประเทศ ได้จัดตั้งศูนย์วิจัยทาง กฎหมายธุรกิจ มีห้องฝึกศาลจำลอง เน้นการพัฒนาบุคลากรนักกฎหมาย จัดอบรมเชิงวิชาแก่นักศึกษา การไป ดูงานนอกสถานที่ และการฝึกงานภาคฤดูร้อนก่อนสำเร็จการศึกษา และมี แผนพัฒนาอาจารย์ สนับสนุนให้ทำการวิจัย แต่งตำรา ให้เข้าไปร่วมการสัมมนา ฝึกอบรม ประชุม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากภารกิจด้านการเรียนการสอน คณะนิติศาสตร์ยังมีนโยบายด้านการบริการทาง วิชาการต่อสังคม ได้จัดตั้ง “สำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมาย” เมื่อ พ.ศ.2529 เพื่อให้คำปรึกษาชั้นเบื้องต้นแนะนำกฎหมายแก่ประชาชน และเพื่อให้นักศึกษาคณะนิติศาสตร์มี โอกาสฝึกฝนการวินิจฉัยปัญหาและดำเนินการทางคดีขั้นต้น เป็นการเพิ่มพูนความชำนาญทาง

## กฎหมายในทางปฏิบัติด้วย

(คู่มือปฐมนิเทศนักศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2550 : 15-17)

คณะนิติศาสตร์จัดตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ.2518 นับถึงปัจจุบันเป็นเวลา 36 ปี มีผู้สำเร็จการศึกษาเป็นนิติศาสตรบัณฑิต รวม 29 รุ่น และนิติศาสตรมหาบัณฑิต รวม 17 รุ่น รายงานจำนวนนักศึกษาที่มีสถานภาพนักศึกษา นิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2554 มีนักศึกษาชั้น ปีที่ 1 ชาย 127 คน หญิง 92 คน ชั้นปีที่ 2 ชาย 116 คน หญิง 89 คน ชั้นปีที่ 3 ชาย 103 คน หญิง 109 คน ชั้นปีที่ 4 ชาย 91 คน หญิง 86 คน และชั้นปีที่ 5 ขึ้นไป 148 คน หญิง 81 คน จำนวนทั้งสิ้น ชาย 585 คน หญิง 457 คน รวม 1,042 คน (ข้อมูลรายงานจำนวนนักศึกษาที่มีสถานภาพนักศึกษา จากฝ่ายทะเบียนและประมวลผล ประจำเดือนกันยายน 2554)

คณะนิติศาสตร์มุ่งหวังให้บัณฑิตที่ศึกษาสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมีความรู้ความสามารถทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถนำความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายไปประกอบอาชีพการงานได้หลายสาขา ตามความต้องการของหน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน นอกจากนี้คณะยังปลูกฝังให้บัณฑิตมีความสำนึกในความเป็นนักกฎหมายที่ดี มีความประพฤติในกรอบจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีใจคอหนักแน่น มั่นคง และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (คู่มือปฐมนิเทศนักศึกษา,อ้างแล้ว 2550 : 16)

ความมุ่งหวังของคณะนิติศาสตร์ที่ตั้งไว้จะสำเร็จลุล่วง สามารถทำให้นักศึกษาทุกคนสำเร็จการศึกษาได้ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับหลักสูตร โดยหลักสูตรที่ดีควรมีความทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการของสังคมตลอดจนเสริมสร้างคุณธรรมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน เพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณภาพและมีประสิทธิ ภาพซึ่ง จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กล่าวว่า หลักสูตรของคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้มีการปรับปรุงจนถือได้ว่ามีความทันสมัยที่สุด มีข้อแตกต่างจากหลักสูตรคณะนิติศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยแห่งอื่น เท่าที่เห็นได้ชัดเจน 2 ประการ ดังนี้

1. นักศึกษาในระดับชั้นปีที่ 3 ให้นักศึกษาต้องเลือกกลุ่มวิชาเลือก ตามความสนใจ เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มวิชาเลือกกฎหมายธุรกิจ กลุ่มวิชาเลือกกฎหมายมหาชน และกลุ่มวิชาเลือกกฎหมายอาญา โดยต้องลงทะเบียนในกลุ่มวิชานั้นทั้งหมด 16 หน่วยกิต

2. นักศึกษาในระดับชั้นปีที่ 4 มีการฝึกปฏิบัติการทางกฎหมาย โดยส่งไปปฏิบัติงานร่วมกัน

ทั้งในหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมบังคับคดี กรมคุมประพฤติ ภูษฎีกา ฯลฯ หรือในหน่วยงานของเอกชน เช่นสำนักงานกฎหมาย เพื่อให้เข้าใจกฎหมายทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ต้องการให้เกิด Law in action จริง ๆ เช่นรู้ว่าร่างฟ้องอย่างไร การว่าความ หรือการพิจารณาฎกกฎหมายทำกันอย่างไร (

โอวาทในงานปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ ปีการศึกษา 2550 ณ ห้องประชุม 6-1 วันเสาร์ที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ.2550 เวลา 14.45 น.)

หลักสูตรของคณะนิติศาสตร์ในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตให้ทันสมัย และได้รับอนุมัติจากทบวงมหาวิทยาลัย ให้ใช้หลักสูตรใหม่ได้ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรของคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ มหวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และทราบถึงปัญหาและข้อมูลในการแก้ไข ให้เหมาะสมผู้ไข่มากที่สุด

## 1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงหลักสูตรนิติศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ในสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน เปรียบเทียบกับหลักสูตรคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ มหวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
2. เพื่อหาความต้องการของผู้ใช้วิชาชีพทางด้านกฎหมาย ต่อบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาทางด้านนิติศาสตร์ เกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตร
3. เพื่อวิเคราะห์และประเมินการจัดหลักสูตร การเรียน การสอน จากความคิดเห็นของหน่วยงานทางด้านกฎหมาย
4. เพื่อเสนอแนะ แนวทางการแก้ไข และปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์

## 1.3 ระเบียบและวิธีวิจัย

ประชากรที่ศึกษา : ประกอบด้วยผู้ใช้กฎหมาย เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ทนายความ ที่ปรึกษากฎหมาย นิติกรหน่วยงานเอกชนต่างๆ คณาจารย์คณะนิติศาสตร์ทั้งรัฐและเอกชน ศิษย์เก่าที่จบนิติศาสตร์ปริทัศน์ มหวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เป็นต้น

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา : ได้แก่ ส่วนแรกใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ทนายความ ที่ปรึกษากฎหมาย หน่วยงานเอกชนต่างๆ คณาจารย์คณะนิติศาสตร์ทั้งรัฐและเอกชน ประมาณ 20 คน และในส่วนที่สองสำรวจโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ ศิษย์เก่าที่จบนิติศาสตร์ มหวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ประมาณ 200 คน

การสุ่มตัวอย่าง : ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยการแจกแบบสอบถาม กับศิษย์เก่านิติศาสตร์ปริทัศน์ มหวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิตคณะนิติศาสตร์

## 1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแยกดำเนินการเป็น 3 ส่วน ดังนี้

**ส่วนแรก** เป็นการวิจัยเอกสาร โดยใช้วิธีรวบรวมเอกสารทางด้านหลักสูตร การเรียนการสอน ภูมิศาสตร์ต่าง ๆ ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการต่าง ๆ ในทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมทั้งศึกษาหลักสูตรภูมิศาสตร์แต่ละสถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

**ส่วนที่สอง** เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ถือเป็น การสนับสนุนส่วนแรก โดยใช้แบบสอบถามสำรวจ ความพึงพอใจ ของนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ที่มีต่อหลักสูตรนิติศาสตร์ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ที่จะทำการศึกษา ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร แบบสอบถามแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคเพิ่มเติมของหลักสูตร ทั้งปลายเปิดและปลายปิด

**ส่วนที่สาม** เป็นการวิจัยโดยวิธีการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ความสามารถผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตร ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ทนายความ ที่ปรึกษากฎหมาย หน่วยงานเอกชนต่าง ๆ คณาจารย์คณะนิติศาสตร์ทั้งรัฐและเอกชน เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสนับสนุนข้อมูลในส่วนแรกให้ได้ผลของการวิจัยที่ถูกต้องแม่นยำที่สุด

### 1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บข้อมูลได้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ซึ่งจะเสนอให้เห็นในลักษณะของค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ของแต่ละข้อคำถาม ส่วนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิจะนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

### 1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตร หมายถึง แผนการเรียนการสอนหรือข้อกำหนด ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหาวิชา ของหลักสูตร ตลอดจนตำราเรียน สถานที่เรียน และการจัดการเรียนการสอน สำหรับหลักสูตรในการวิจัยในครั้งนี้ หมายถึงหลักสูตรนิติศาสตร์
2. วัตถุประสงค์หลักสูตร หมายถึง ความคาดหวังที่กำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อให้นักศึกษามีคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้
3. โครงสร้างหลักสูตร หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร ได้แก่ ระยะเวลา การศึกษา จำนวนหน่วยกิต ตลอดหลักสูตร จำนวนหน่วยกิตในแต่ละหมวดวิชา
4. เนื้อหาวิชา หมายถึง ความรู้ในแต่ละรายวิชาที่นำมาถ่ายทอดจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ นักศึกษา ได้เรียนรู้
5. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง เทคนิคการสอน แผนการสอน เทคนิคการถ่ายทอดทักษะ เจตคติจากหลักสูตร ไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

6. ปัญหา และอุปสรรคในการใช้หลักสูตร หมายถึง สาเหตุหรือเงื่อนไขบางประการที่ทำให้การใช้หลักสูตรไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์

### 1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงความต้องการหน่วยงานภายนอกในปัจจุบันว่าต้องการบัณฑิตที่จบด้านนิติศาสตร์ แบบใด และหลักสูตรที่ใช้อยู่เหมาะสมหรือไม่
2. ทำให้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และประเมินหลักสูตร เพื่อจะได้ทราบปัญหา และข้อมูลในการแก้ไข ให้เหมาะสมกับความต้องการของหน่วยงานภายนอกให้มากที่สุด
3. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ในการพัฒนา และปรับปรุงหลักสูตรปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ ให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับความต้องการของตลาดงานมากที่สุด



## บทที่ 2

### การศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอน เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ และมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และนโยบายการศึกษา ของรัฐ พิจารณาได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 28 ได้กล่าวว่า “หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ..... ให้จัดทำตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพ

การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการในการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรืออาจเป็นการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว ตั้งแต่การศึกษาหาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร การร่างหลักสูตร จุดมุ่งหมาย กำหนดเนื้อหา การเรียนรู้ การประเมินผล และการดำเนินการใช้หลักสูตร

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้วยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม”

ดังนั้นหลักสูตร จึงจำต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา และสนองความต้องการของสังคมที่ใช้หลักสูตรนั้นได้จริง ทันกับความเจริญของสังคม และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในบทนี้ผู้วิจัยประสงค์จะนำเสนอทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตร และเชื่อมโยงความสำคัญของหลักสูตรโดยเฉพาะการวิเคราะห์หลักสูตรทางนิติศาสตร์

#### 2.1 ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร นักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

ทาบ (Taba, 1962 : 11) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรหมายถึงแผนสำหรับการเรียนรู้  
โอลิวา (Oliva, 1992 : 4) ได้กล่าวถึงหลักสูตรว่า หลักสูตรหมายถึงแผนหรือโปรแกรมสำหรับประสบการณ์ทั้งหลายที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา

สก๊อต (Scott, 2001 : 7) กล่าวถึงหลักสูตรว่า หมายถึงโปรแกรมการเรียนการสอน ซึ่งถูกกำหนดขึ้นอย่างเป็นระบบ

เบอร์ตันและมิดเดิลวูด (Burton & Middlewood, 2001 : 19) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาในเรื่องของทักษะ ความรู้ และทัศนคติที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามที่กำหนดไว้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2538: 46) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรมีความหมายสองนัย คือ วิชาที่สอน หรือมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งจัดให้เป็นทางตรงและทางอ้อม

สงบ ลักษณะ (2542: 8) ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งปวง ที่จัดให้กับผู้เรียนได้รับเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงปรารถนาทั้งพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ และค่านิยมต่าง ๆ

บุญชม ศรีสะอาด (2546: 9) ได้ให้ความหมายหลักสูตรอีกความหมายหนึ่งว่า หมายถึง หลักสูตรแม่บท คือหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น เป็นเสมือนแม่บท หรือรัฐธรรมนูญทางการศึกษา สำหรับผู้ที่ปฏิบัติงานด้านนี้จะได้ยึดเป็นแนวทางดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การสอน และการบริหารสถานศึกษาสิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

สรุป ความหมายของหลักสูตร หมายถึง แผนหรือแนวทางการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน หรือมวลประสบการณ์ และ/หรือกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงประสงค์

### 2.1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกฝ่าย ในทุกระดับการศึกษาจะต้องมีการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรและการสอนให้เกิดผลโดยตรงต่อผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ การพัฒนาความคิด และเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่พึงประสงค์ อาจสรุปว่าหลักสูตรมีความสำคัญดังนี้

1. เป็นมาตรฐานในการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ หรือเป็นแนวทางการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ
2. เป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
3. เป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้ได้รับประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ชุมชน สังคมด้วย
4. เป็นตัวกำหนดลักษณะและรูปแบบของสังคมในอนาคต เป็นเครื่องมือชี้วัดความเจริญก้าวหน้าของประเทศ
5. เป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานตามนโยบายของการจัดการศึกษา

### 2.1.3 องค์ประกอบหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง การจัดโครงสร้างภายในของหลักสูตร โดยมี ส่วนประกอบที่สำคัญ ๆ ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตร จะช่วยให้เข้าใจถึงขอบเขตของหลักสูตรได้ ชัดเจนขึ้น และทำให้มองเห็นแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอน

ไทเลอร์ (Tyler, 1949 : 1) มีแนวคิดในการจัดหลักสูตรแบบหลักการเหตุผล ว่าหลักสูตรควรมีองค์ประกอบครอบคลุมประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จ

2. ประสพการณ์การเรียนรู้ซึ่งต้องจัดให้ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้

3. มวลประสพการณ์ที่ทำให้การเรียนรู้เกิดอย่างมีประสิทธิภาพ

4. วิธีการประเมินผลว่าการเรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ทาบ (Taba, 1962 : 10) กล่าวว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา และอัตราเวลาการเรียนการสอน และการประเมินผล ความหมายของแต่ละองค์ประกอบมีดังนี้

1. จุดมุ่งหมายหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญของหลักสูตรที่จะต้องกำหนดให้แน่นอนก่อนเพราะเป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ จุดมุ่งหมายหลักสูตรจะแสดงถึงคุณลักษณะของผู้เรียนหรือผลผลิตที่จะผ่านหรือการสำเร็จหลักสูตร ซึ่งความคาดหวังของหลักสูตรที่มีต่อผู้เรียน

2. เนื้อหาและอัตราเวลาเรียน เนื้อหาทำหน้าที่เสมือนพาหนะที่จะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาอาจประกอบด้วย วิชาความรู้และประสพการณ์หลายประเภท หลายลักษณะที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น ๆ

3. กระบวนการเรียนการสอน เป็นวิธีการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการเรียนการสอนมาร่วมในกระบวนการให้เป็นไปตามลักษณะเนื้อหาและประสพการณ์ของหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4. การประเมินผล เป็นกระบวนการที่ช่วยตรวจสอบประสิทธิภาพการเรียน การสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและตัวหลักสูตร

องค์ประกอบของผู้เรียนทั้ง 4 ประการนั้นนอกจากจะขาดด้านหนึ่งด้านใดไม่ได้แล้ว ยังจะต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและสอดคล้องกันด้วย จุดเด่นของแนวคิดนี้จะอยู่ที่ยุทธวิธีสอน และประสพการณ์เรียนรู้เป็นกระบวนการ และยุทธวิธีการสอนจะหลอมรวมหลายสิ่งหลายอย่างเข้าไว้ด้วยกัน

โบซอง (Beauchamp, 1981 : 67-70) กล่าวว่า องค์ประกอบหลักสูตรมี 4 ส่วน คือ

1. ขอบข่ายเนื้อหา หมายถึง การกำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระการเรียนรู้

2. เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะ หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์หลังจากที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว

3. การวางแผนการใช้หลักสูตร หมายถึง ได้มีการวางแผนการสอน หรือกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนจะต้องเป็นผู้คิดค้นกระบวนการเรียนการสอนให้ดีที่สุด

4. การพิจารณาตัดสิน หมายถึง มีการกำหนดเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนรู้นั้น ๆ

สรุปว่าองค์ประกอบของการหลักสูตรประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหาและประสพการณ์ กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล

## 2.2 ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร

### 2.2.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร สรุปความหมายได้ 2 ประการคือ

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดและพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สังกต อุทรานันท์ (2532:31)

2. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่เลย การพัฒนาหลักสูตรอาจมีความหมายเฉพาะขั้นตอน หรือหมายถึง การออกแบบหลักสูตร การร่างหลักสูตร ส่วนการสร้างหลักสูตร หมายถึง การสร้าง หรือทำหลักสูตร หรือรายวิชาใหม่ ส่วนการปรับปรุงหลักสูตรและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จะเป็นการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วขึ้นมาใหม่ อานาจ จันทรแป้น (2532:19)

สรุป การพัฒนาหลักสูตร จึงหมายถึงรวมทั้งกระบวนการทั้งหมดในการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว นับตั้งแต่การศึกษาหาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร การร่างหลักสูตร การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ การกำหนดการวัดและประเมินผล และการดำเนินการใช้หลักสูตร

#### 2.2.2 ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษา เพราะทุกสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปจะช่วยให้ปรับใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

#### ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร มีดังนี้

1. การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาหลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเนื่องการโลกเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วมาก ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค ซึ่งมีผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพของประชากรทำให้มีอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้น การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาจึงมีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างอาชีพด้วยตนเอง

2. การพัฒนาสังคม การศึกษาจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกาภิวัตน์ที่มีการไหลบ่าทางวัฒนธรรมเข้ามาในสังคมอย่างรวดเร็ว ซึ่งในปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีทันสมัยสามารถสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย ผู้เรียนสามารถเลือกที่จะรับวัฒนธรรมที่แตกต่าง หรือปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้เรียนรู้และเข้าใจที่อยู่ร่วมกันในสังคม พร้อมทั้งช่วยกันพัฒนาและแก้ปัญหาสังคม ดังนั้นหลักสูตรที่พัฒนาหรือปรับปรุงใหม่จะช่วยพัฒนาสังคมไปด้วย

3. การพัฒนาการเมืองและการปกครอง การพัฒนาหลักสูตรประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมืองการปกครอง จะเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องการเลือกตั้งที่ยุติธรรม มีความเป็นประชาธิปไตยจะช่วยในการแก้ปัญหาการทุจริตในการเลือกตั้ง การซื้อสิทธิขายเสีย การปฏิรูป การเมืองการปกครอง ฯลฯ เพื่อให้การเมืองการปกครองเป็นประชาธิปไตยที่เต็มรูป

4. การพัฒนาด้านวิชาการต่าง ๆ หลักสูตรจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาการแขนงใหม่ ๆ ให้ทันสมัยการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ก้าวไปไกลมากเช่นคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสื่อสารและโทรคมนาคม นาโนเทคโนโลยี ฯลฯ การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนพร้อมรับกับความรู้ใหม่ๆ ของโลกอยู่ตลอดเวลา

สรุป ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว นับตั้งแต่การศึกษาหาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร การร่างหลักสูตร การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ การประเมินผล การดำเนินการใช้หลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

### 2.2.3 รูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

นักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงรูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

(1) รูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ สังกัด อุทรานันท์ (สังัด อุทรานันท์ : 2532 ) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรโดยยึดหลักการพัฒนาหลักสูตรทั้งระบบ โดยแบ่งออกเป็น การร่างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตรทั้งระบบ แบ่งออกดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตร มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการหาข้อมูลพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นการสร้างหลักสูตรใหม่ หรือการปรับปรุงหลักสูตร ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ นโยบายทางการศึกษาของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลด้านปรัชญาพื้นฐาน การศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ ความต้องการของผู้เรียน จิตวิทยา ฯลฯ ตลอดจนการวิเคราะห์หลักสูตรเดิมเพื่อหาข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุง

1.2 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม และความต้องการของผู้เรียน ซึ่งได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์จากขั้นตอนแรกไปแล้ว

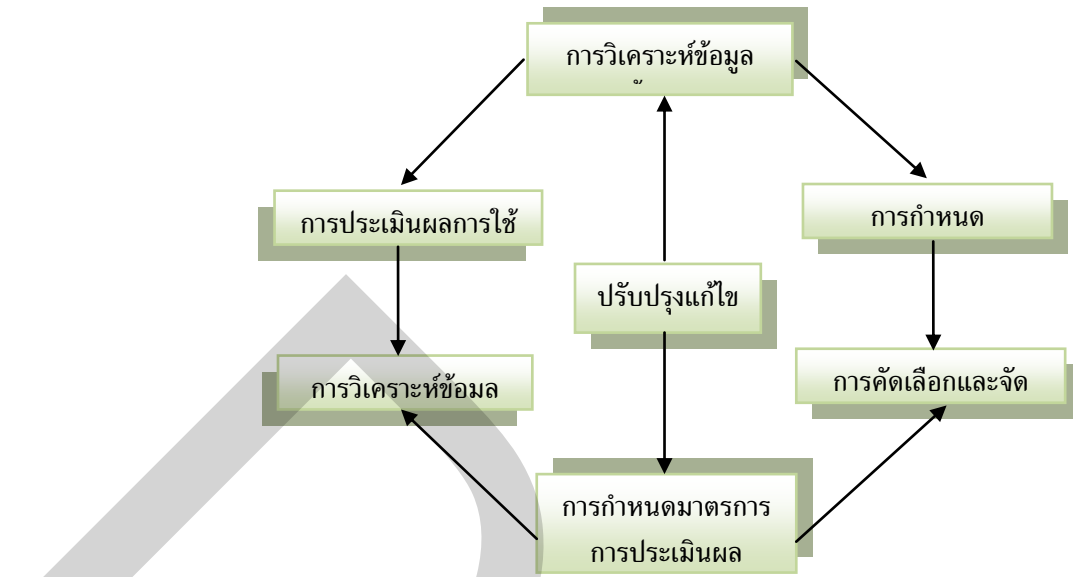
1.3 การคัดเลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการคัดเลือกเนื้อหาสาระ และประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น

1.4 การกำหนดมาตรการการประเมินผล เป็นการกำหนดมาตรการว่าจะประเมินผลผู้เรียนอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ร่างเสร็จแล้ว และการปรับปรุงหลักสูตรก่อนที่จะไปใช้

1.5 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นแปลงหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งต้องประกอบไปด้วยกิจกรรมหลายประเภท เช่นการจัดทำเอกสารหลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารหลักสูตร การดำเนินการสอนตามหลักสูตร การนิเทศและการติดตามผลการใช้หลักสูตร

1.6 การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร เพื่อให้ทราบว่ามีเมื่อนำหลักสูตรไปใช้แล้ว ผลผลิตของหลักสูตรเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่วางไว้หรือไม่อย่างไร

1.7 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของสังคม โดยจะเริ่มปรับปรุงในขั้นตอนใดของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรก็ได้กระบวนการหรือขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังภาพ 1



ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสังกัด อุทรานันท์

(2) รูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2527: 77) ได้เสนอรูปแบบและแนวคิดของขั้นตอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

2.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง การออกแบบหลักสูตร

2.2 ยกร่างเนื้อหาสาระแต่ละประสบการณ์ แต่ละหน่วยการเรียนรู้และรายวิชา

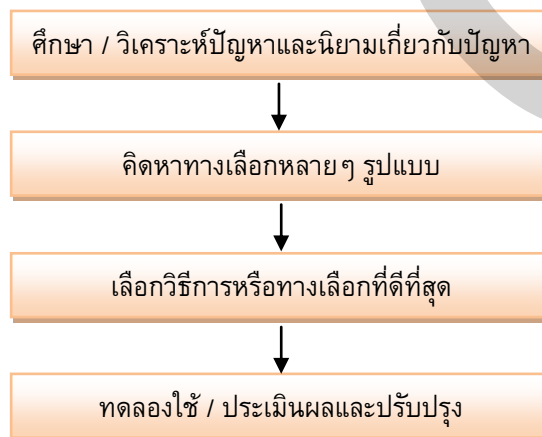
2.3 นำหลักสูตรที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้ในโรงเรียนนาร่องและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

2.4 อบรมอาจารย์ผู้สอน ผู้บริหารทุกระดับ และบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจใน

หลักสูตรใหม่

2.5 นำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน มหาวิทยาลัย และประกาศใช้

หลักสูตร โดยมีกิจกรรมการใช้หลักสูตรใหม่การประเมิน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือการประเมินผลการเรียนของนักเรียน และการประเมินผลหลักสูตร ตั้งแต่ประเมินเอกสาร ผลการนำหลักสูตรไปใช้ และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งจะต้องประเมินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่ ดังภาพที่ 2

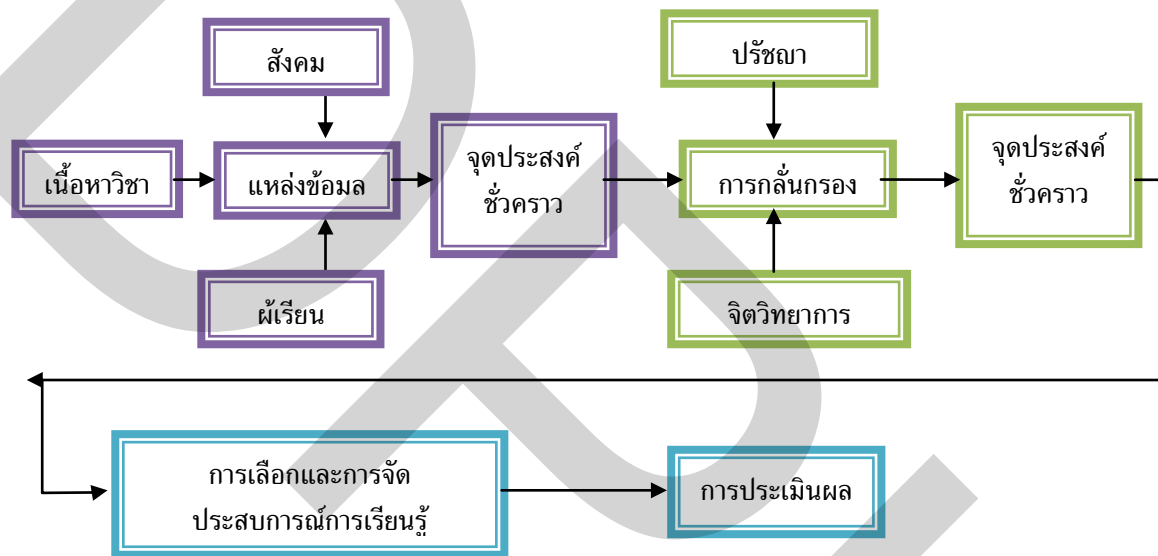


ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่

(3) รูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph W.Tyler, 1949) ได้วิเคราะห์กระบวนการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน โดยยึดพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่สถานศึกษาจะต้องให้ผู้เรียนมีอะไรบ้าง
- 3.2 ประสบการณ์ทางการศึกษาที่จะช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มีอะไรบ้าง
- 3.3 ประสบการณ์ทางการศึกษาที่กำหนดไว้จะจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
- 3.4 ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างไร

โดยสามารถกำหนดเป็นขั้นตอนรูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ ดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 แสดงรูปแบบและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์

### 2.3 ะบบร่างหลักสูตร

การร่างหลักสูตรมีอยู่ 4 ชั้น ได้แก่ สิ่งกำหนดหลักสูตร รูปแบบหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร และการปรับแก้หลักสูตรก่อนนำไปใช้

(1) สิ่งกำหนดหลักสูตร คือ การเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับการพัฒนาหลักสูตร จุดเริ่มการพัฒนาหลักสูตรอาจเริ่มจากคณะกรรมการชุดหนึ่งทำการศึกษาหรือวิจัย เพื่อทราบข้อเท็จจริงหลายๆ อย่างเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม เช่น ต้องทราบสภาพการศึกษาในปัจจุบัน แนวโน้มของสังคมและความต้องการทางการศึกษาในอนาคต ข้อมูลเหล่านี้ควรจะได้มาด้วยวิธีการวิจัยมากกว่าอาศัยประสบการณ์ คณะกรรมการหลักสูตร การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการกำหนดหลักสูตรอาจแบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ

- 1.1 สิ่งกำหนดทางวิชาการ
- 1.2 สิ่งกำหนดทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ
- 1.3 สิ่งกำหนดทางการเมือง

(2) รูปแบบหลักสูตร เมื่อคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากสิ่งกำหนดแล้ว ประการต่อมาคือ การตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตร เช่น หลักสูตรแบบรายวิชา หลักสูตรแบบบูรณาการ หลักสูตรแบบแกนวิชา และหลักสูตรระบุเกณฑ์ความสามารถพื้นฐาน เป็นต้น รูปแบบหลักสูตรโดยส่วนรวมจะประกอบด้วยโครงสร้าง และองค์ประกอบหลักสูตรซึ่งจะสะท้อนให้เห็นภาพรวมและมาตรฐานการศึกษาของแต่ละหลักสูตร มาตรฐานการศึกษาอาจจะดูได้จากโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

2.1 โครงสร้างแบบรายปี คือ การวางรูปแบบหลักสูตร โดยการแบ่งเนื้อหาวิชาตามลำดับก่อนหลัง และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เพิ่มพูนสัมพันธ์กัน สำหรับรายวิชาที่จัดในโครงสร้างแบบนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นรายวิชาบังคับเนื่องจากวิชาหนึ่งจะเป็นพื้นฐานของวิชาถัดไป ผู้เรียนจะเรียนวิชาถัดไปไม่ได้ ถ้าไม่เรียนวิชาบังคับมาก่อน การประเมินผลจะมีการสอบปลายปีเพื่อเลื่อนชั้น ถ้าผู้ใดสอบตกวิชาใดจะต้องเรียนซ้ำชั้นอีก ผลการเรียนรู้จะแจ้งเป็นเปอร์เซ็นต์ รูปแบบการเรียนรู้แบบนี้มีข้อจำกัด เช่น ถ้าผู้เรียนสอบตกวิชาใดวิชาหนึ่งจะต้องเรียนซ้ำชั้น และเรียนซ้ำวิชาที่สอบผ่านมาแล้วด้วย ซึ่งทำให้ผู้เรียนจบการศึกษาช้าไปเป็นปี ผู้เรียนไม่สามารถเลือกเรียนรายวิชาตามที่ตนเองมีความถนัดได้

2.2 โครงสร้างแบบหน่วยกิต คือ การจัดเนื้อหาวิชา และประสบการณ์การเรียนรู้ตามหน่วยกิตที่กำหนด โครงสร้างหลักสูตรแบบนี้เริ่มขึ้นที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากมูลนิธิคาร์เนกีได้ให้ทุนสถาบันการศึกษาต่างๆ และต้องการความมั่นใจว่า สถาบันการศึกษาที่ได้รับเงินไปแล้วนั้นมีมาตรฐานดีพอสมควร เกณฑ์การพิจารณาคือ รายวิชาที่เปิดสอน คุณสมบัติของอาจารย์และลักษณะปริญญาที่ให้กับนิสิต เกี่ยวกับรายวิชาที่เปิดสอนได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการสอนเรียกว่า Carnegie unit of instruction หมายความว่า หนึ่งหน่วยกิตมีค่าเท่ากับการสอนหนึ่งชั่วโมงในชั้นเรียน โครงสร้างแบบหน่วยกิตจะมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้คือ

1. ภาคการศึกษา
2. การแบ่งหมวดวิชา
3. การแบ่งลักษณะวิชา
4. จำนวนหน่วยกิต
5. ประมวลวิชา
6. การประเมินผล

(3) การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เมื่อคณะกรรมการร่างหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้จะต้องตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเพื่อศึกษาความเป็นไปได้พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขบางส่วนก่อนนำไปใช้จริง การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรทำได้หลายวิธี เช่น ใช้วิธีการประชุมสัมมนา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ตรงในเรื่องนั้นตรวจสอบ นอกจากวิธีตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยใช้เทคนิค เดลฟาย (Delphi technique) การทดลองใช้หลักสูตรนำร่อง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร รวมทั้งมีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรแต่ละระยะอย่างมีระบบ เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาสังเคราะห์ สำหรับการปรับแก้ก่อนจะนำไปใช้ต่อไป



(4) การปรับแก้หลักสูตรก่อนนำไปใช้ การปรับแก้หลักสูตรจะต้องจัดทำระบบข้อมูลที่ชัดเจน จะทำให้การปรับแก้ไขหลักสูตรเป็นอย่างไรมีระบบ และมีประสิทธิภาพ การสังเคราะห์ข้อมูล ควร ทบทวนพิจารณาให้รอบคอบว่าข้อมูลนี้จะนำไปใช้ปรับแก้ในส่วนของหลักสูตรและเมื่อปรับแก้แล้ว ไปกระทบหลักการและโครงสร้างของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด รวมทั้งการชี้ทางปฏิบัติให้ชัดเจนขึ้น หรือไม่

#### 2.4 ระบบการใช้หลักสูตร

การใช้หลักสูตรมีอยู่ 3 ชั้น ได้แก่ การขออนุมัติหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตรและการ ดำเนินการใช้หลักสูตร

1. การขออนุมัติหลักสูตร เมื่อได้ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและปรับแก้หลักสูตรเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้จะต้องนำหลักสูตรเสนอหน่วยงาน เพื่อให้ความเห็นชอบหลักสูตร ได้แก่ กระทรวง หรือทบวงที่มีสถานศึกษานั้นสังกัด เมื่อได้รับอนุมัติหลักสูตรแล้วหน่วยงานนั้น ๆ จะต้องนำ หลักสูตรเสนอไปยังสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เพื่อการกำหนดเงินเดือน

2. การวางแผนการใช้หลักสูตร ขณะรอการการอนุมัติใช้หลักสูตร ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จะต้องดำเนินการวางแผนการใช้หลักสูตรควบคู่กันไป และเมื่อหลักสูตรได้รับการอนุมัติเรียบร้อยแล้ว จะดำเนินการใช้หลักสูตรทันที การวางแผนการใช้หลักสูตรต้องคำนึงถึงสิ่งจำเป็นดังต่อไปนี้คือ

- 1) การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
- 2) การเตรียมงบประมาณ
- 3) การเตรียมความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
- 4) วัสดุหลักสูตร
- 5) บริการสนับสนุนและอาคารสถานที่
- 6) ระบบบริหารของสถาบันการศึกษา
- 7) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
- 8) การประเมินผลและติดตามการใช้หลักสูตร

3. ขั้นตอนการใช้หลักสูตรหรือการบริหารหลักสูตร เมื่อวางแผนการใช้หลักสูตรเรียบร้อยแล้ว การนำหลักสูตรมาใช้จริงและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้น เป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ ที่ว่าเป็นศาสตร์นั้น หมายถึง การวางแผนใช้อย่างเป็นระบบ และใช้เทคโนโลยีทางการศึกษามาช่วย เสริมส่วนที่ว่าเป็นศิลปะนั้น หมายถึง ผู้ใช้ในที่นี้รวมทั้งผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน จะมีบทบาทมากใน การที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ดังมีคำกล่าวที่ว่า หลักสูตรแม้จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลงอย่างไร ถ้าผู้สอนไม่สนใจไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรใหม่นั้น ก็จะไม่มีความหมาย และได้ผลตามสิ่งที่หลักสูตรคาดหวัง

#### 2.5 การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการ ดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ในการนำหลักสูตรไปสู่โรงเรียนและจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุ จุดหมายของหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นงานเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ตั้งแต่ระดับ

กระทรวง ถึงสถานศึกษา แต่ละฝ่ายมีความเกี่ยวข้องในแต่ละส่วนของการนำหลักสูตรไปใช้ เช่น หน่วยงานส่วน กลาง เกี่ยวข้องในด้านการบริหารและบริการหลักสูตรกับการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวข้องในด้านการบริหารและบริการหลักสูตร การจัดปัจจัยและสภาพ แวด ล้อมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา ครูผู้สอน เกี่ยวข้องในด้านการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรในการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องเป็นขั้นตอนตามลำดับ นับแต่ขั้นการวางแผน และเตรียมการ ในการประชาสัมพันธ์หลักสูตร และการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องขั้นต่อมาคือดำเนิน การนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีระบบ นับแต่การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรการบริการวัสดุหลักสูตรและสิ่งอำนวยความสะดวกในการนำหลักสูตรไปใช้ และการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ส่วนขั้นสุดท้ายต้องติดตามประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ นับแต่การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร การติดตามและประเมินผล การใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะทำให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นบรรลุผลตามจุดหมายและเป็นกระบวนการที่ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคล ที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย และที่สำคัญที่สุดคือครูผู้สอน

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นการนำอุดมการณ์ จุดหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ที่คัดสรรอย่างดีแล้ว ไปสู่ผู้เรียน นักพัฒนาหลักสูตรทุกคนต่างก็ยอมรับความสำคัญของขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ ว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าขั้นตอนอื่นใดทั้งหมด เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง หลักสูตรแม้จะได้สร้างไว้ดีเพียงใดก็ตาม ยังไม่สามารถจะกล่าวได้ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ถ้าหากว่าการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ดีเพียงพอความล้มเหลวของหลักสูตรจะบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะฉะนั้นการนำหลักสูตรไปใช้จึงมีความสำคัญที่บุคคลผู้เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องทำความเข้าใจกับวิธีการขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ความสามารถนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดสมความมุ่งหมายทุกประการ

### 2.5.1 ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งเป็นขั้นตอนที่นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวางทำให้การให้ความหมายของคำว่า การนำหลักสูตรไปใช้แตกต่างกันออกไป นักการศึกษาหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นหรือให้คำนิยามของคำว่า การนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

โบแชมป์ (Beauchamp, 1975 : 164) ได้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุดคือการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอนสันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 120) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้หมายถึงการที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มนั้นไปปฏิบัติให้บังเกิดผล และรวมถึงการบริหารงานด้วยวิชาการของโรงเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูและนักเรียนสามารถสอนและเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สังต์ อุทรานันท์ (2532 : 260) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่าเป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนในห้องเรียนได้แก่การจัดเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารและบริการหลักสูตร และการนิเทศการใช้หลักสูตร

รายงานการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของประเทศในภูมิภาคเอเชีย การนำหลักสูตรไปใช้มีความหมายครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรไปจนถึงการอบรมครูผู้สอนให้เป็นผู้มีสมรรถนะที่จำเป็น พร้อมทั้งจะนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ธำรง บัวศรี (2542 : 165) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กระบวนการเรียน การสอนสำหรับสอนเป็นประจำทุก ๆ วัน

สุมิตร คุณานุกร (2520 : 130) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการที่ทำให้ หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติจริง และเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและมี กิจกรรมที่จะกระทำได้ 3 ประการ คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร
3. การสอนของครู

จากความหมายของนำหลักสูตรไปใช้ ตามที่นักการศึกษาได้ให้ไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ในอันที่จะทำให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นดำเนินไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย นับแต่การเตรียมบุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อม และการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

### 2.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

ถ้าเรายอมรับว่าการนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้หลักสูตร บังเกิดผลต่อการใช้อย่างแท้จริงแล้ว การนำหลักสูตรไปใช้ก็ควรจะเป็นวิธีการปฏิบัติการณ์ที่มี หลักเกณฑ์และมีกระบวนการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพพอที่จะมั่นใจได้ว่า หลักสูตรที่ได้สร้างขึ้น นั้นจะได้มีโอกาสนำไปปฏิบัติจริง ๆ อย่างแน่นอน นักการศึกษาต่างก็ให้ทัศนะซึ่งเป็นแนวคิดใน การนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

โบแชมป์ (Beauchamp, 1975 : 169) กล่าวว่า สิ่งแรกที่ต้องทำคือ การจัด สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ครูผู้นำหลักสูตรไปใช้มีหน้าที่แปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โดยใช้ หลักสูตรเป็นหลักในการพัฒนาวิธีการสอน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผลตาม เป้าหมาย คือ

1. ครูผู้สอนควรมีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตร
2. ผู้บริหารต้องเห็นความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จได้ผู้นำที่ สำคัญที่จะรับผิดชอบได้ดี คือครูใหญ่

ทานการ์ด (Tankard, 1974 : 46-88) ได้ให้ความเห็นว่า ความสำเร็จของการนำ หลักสูตรไปใช้อยู่ที่การวางแผนการทดลองใช้ ซึ่งมีองค์ประกอบต่าง ๆ คือ

1. รายละเอียดของโครงการ
2. ปรัชญาและจุดมุ่งหมาย
3. แผนการนำไปใช้และการดำเนินการ

ผู้เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งมีศึกษานิเทศก์ ครูใหญ่ ผู้บริหารระดับต่าง ๆ เป็น

ส่วนใหญ่จะต้องร่วมมือกันดำเนินงานตั้งแต่การทำโครงการปรับปรุงหลักสูตร กำหนดจุดมุ่งหมาย จัดทำเนื้อหาแผนการนำไปทดลองใช้ และการประเมินผล ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำไปทดลองใช้จะต้องบันทึกไว้ทั้งหมด เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

สำหรับ เวอร์ดุน (Verduin. 1977 : 88-90) เขาให้ทัศนะว่า การนำหลักสูตรไปใช้ จะต้องดำเนินการโดยการนิเทศให้ครูในโรงเรียนเข้าใจหลักสูตร แล้วตั้งกลุ่มปฏิบัติการขึ้นเพื่อการศึกษาปัญหาที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการใช้หลักสูตรจากพื้นที่ที่เป็นปัญหาหลาย ๆ แห่งเพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด กลุ่มปฏิบัติการนี้จะต้องเข้าไปทำงานร่วมกับครูผู้สอนอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจและมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน การจัดการอบรมปฏิบัติการแก่ครูประจำการถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ ต้องใช้วิทยากรผู้เชี่ยวชาญการสอนโดยเฉพาะสามารถฝึกผู้อื่นได้ดี และมีวิธีการให้ครูเกิดความสนใจ ถ้ามีข้อเสนอแนะให้มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างการใช้หลักสูตรควรเลือกครูผู้สอนที่อาสาสมัครและเต็มใจ ไม่ควรใช้ครูทุกคนในโรงเรียน เพราะอาจมีบางคนที่ไม่เห็นด้วยและไม่เต็มใจกับการเปลี่ยนแปลง จึงควรทำแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้ครูส่วนใหญ่เข้าใจ จะทำให้การเปลี่ยนแปลงมีความหมายและได้รับการยอมรับโดยปริยาย

### 2.5.3 หลักการที่สำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้

จากเอกสารการประชุมของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียในการประชุมทบทวนประสบการณ์ต่าง ๆ ของประเทศในเอเชีย เรื่อง ยุทธศาสตร์การนำหลักสูตรไปใช้ได้สรุปเป็นหลักการที่สำคัญได้ดังนี้

1. วางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรไปใช้โดยให้คนหลายกลุ่มเข้าร่วมแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนและจัดเตรียมทรัพยากร (มนุษย์และวัสดุให้พร้อม)
2. จัดให้มีหน่วยงานส่งเสริมการนำหลักสูตรไปใช้ให้เป็นไปได้สะดวกและรวดเร็ว
3. กำหนดวิถีทางและกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้อย่างเป็นขั้นตอน รวมเหตุผลต่าง ๆ ที่จะใช้ในการจูงใจครูและติดตามผลการปฏิบัติงาน

ธำรง บัวศรี (2542 : 165 : 195) ได้สรุปชี้ให้เห็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการนำหลักสูตรไปใช้ไว้ว่าควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. โครงการสอน เช่น การวางโครงการสอนแบบหน่วย (Unit Organization of Instruction, Teaching Unit) ประเภทของหน่วยการสอนมี 2 ประเภท คือ หน่วยรายวิชา (Subject Matter Unit) และหน่วยงานประสบการณ์ (Experience Unit)
2. หน่วยวิชาการ (Resource Unit) เป็นแหล่งให้ความรู้แก่ครู เช่น เอกสาร คู่มือ และแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ
3. องค์ประกอบอื่น ๆ ที่ช่วยในการสอน เช่น สถานที่และเครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์การเรียนการสอน วิธีสอนและวัดผลการศึกษา กิจกรรมนำหลักสูตร การแนะนำการจัดและบริหารโรงเรียน เป็นต้น

### 2.5.4 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

กิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรนั้น นักพัฒนาหลักสูตรและนักการศึกษา

ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

สุมิตร คุณานุกร (2520 : 130-132) ได้เสนอกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่าประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภท คือ

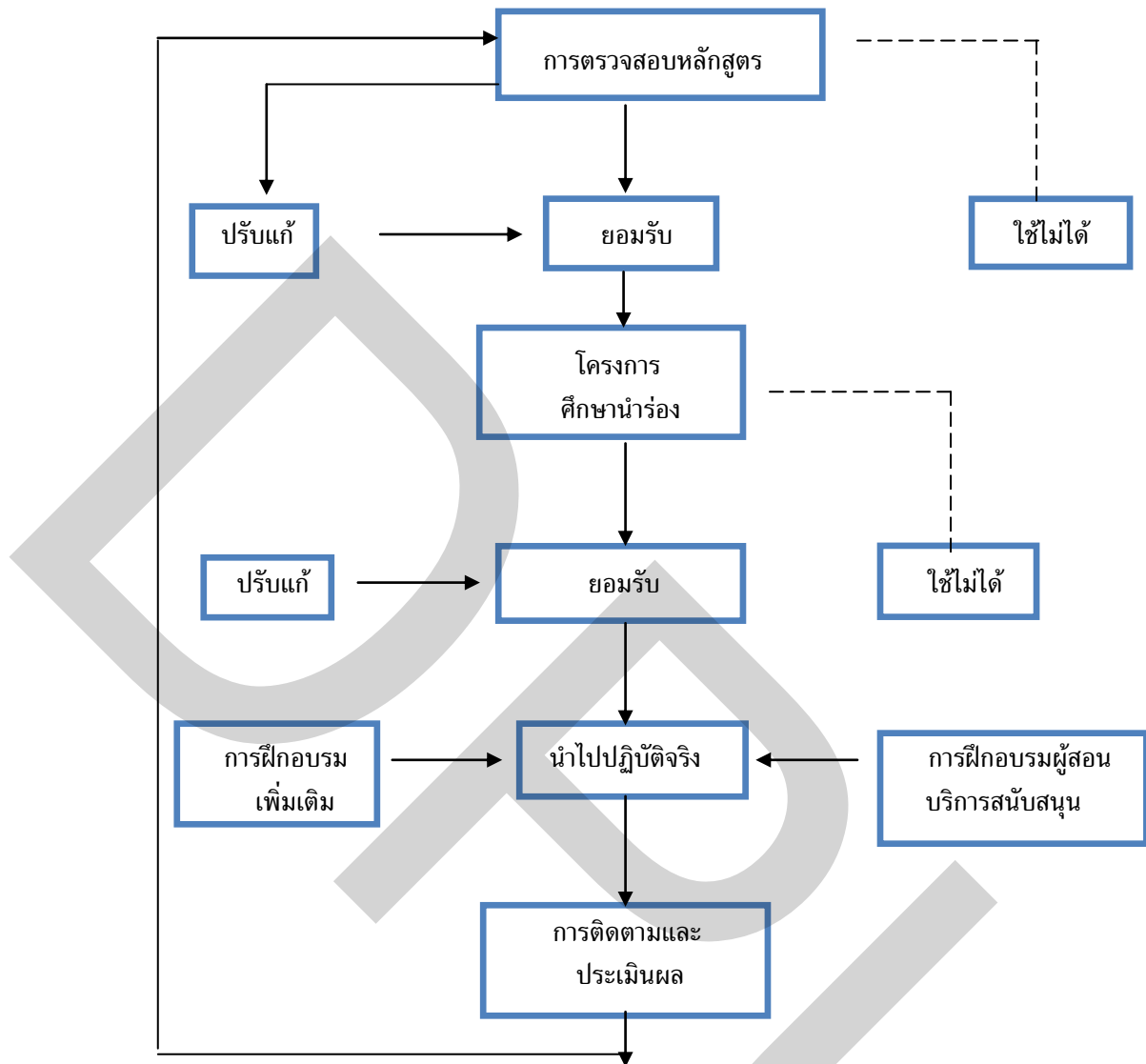
1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน คือ การตีความหมาย และกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร โดยจะดำเนินการในรูปของเอกสารประกอบหลักสูตร และวัสดุอุปกรณ์การสอน เช่น โครงการสอน ประมวลการสอน คู่มือครู เป็นต้น

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารโรงเรียนควรสำรวจดูปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับสภาพการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่

3. การสอน ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูประจำการ ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ ครูจึงเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุด ครูต้องสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเลือกวิธีสอนให้เหมาะสม โดยผู้บริหารคอยให้ความสะดวกให้คำแนะนำ และให้กำลังใจ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 198) กล่าวว่า เอกสารหลักสูตรเมื่อได้จัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะนำไปใช้ควรจะได้ทบทวนตรวจสอบอีกครั้ง ดังนั้น กิจกรรมในการนำหลักสูตรไปใช้มีดังนี้

1. ตรวจสอบทบทวนหลักสูตรตามหลักการของทฤษฎีหลักสูตร
2. ทำโครงการและวางแผนการศึกษานำร่องเพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร
3. ประเมินโครงการศึกษาทดลอง
4. ประชาสัมพันธ์หลักสูตร
5. การอบรมครูผู้บริหารผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
6. นำหลักสูตรไปปฏิบัติจริงหรือเรียกว่าขั้นดำเนินการใช้หลักสูตรเต็มรูป
7. การอบรมครูเพิ่มเติมในส่วนที่จำเป็นในระหว่างการใช้หลักสูตร
8. การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร



ภาพที่ 4 แสดงขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 175)

สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 263-271) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้มีงานหลัก 3 ประการคือ

1. งานบริหารและบริหารหลักสูตร จะเกี่ยวข้องกับงานเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าทำการสอนตามหลักสูตร การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน
  2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรประกอบด้วย การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร และการตั้งศูนย์บริการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
- จะเห็นได้ว่ากิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้มีมาก นับแต่งานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเพื่อการเตรียมการใช้หลักสูตร เช่น การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน งานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง เช่น การจัดการเรียนการสอน หรือ งานที่ต้องกระทำหลังการนำหลักสูตรไปใช้แล้ว เช่น การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร การประเมินผลการใช้หลักสูตร ลักษณะงานต่าง ๆ นี้จะเห็นได้ชัดเจนตามขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้

## 2.6 ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้

จากลักษณะงานและกิจกรรมของการนำหลักสูตรไปใช้ดังกล่าวสามารถสรุปขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

1. ขั้นการเตรียมการใช้หลักสูตร
2. ขั้นดำเนินการใช้หลักสูตร
3. ขั้นติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

### 1. ขั้นการเตรียมการใช้หลักสูตร

ในการเตรียมการใช้หลักสูตรเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะการนำเอาหลักสูตรใหม่เข้ามาแทนที่หลักสูตรเดิมจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็ต่อเมื่อได้มีการเตรียมการเป็นอย่างดีนับแต่การตรวจสอบทบทวนหลักสูตรตามหลักการทฤษฎีของหลักสูตร การทำโครงการและวางแผนการศึกษานำร่องเพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรหรือการทดลองใช้หลักสูตรการประเมินโครงการศึกษาทดลอง การประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร

#### 1.1 การตรวจสอบลักษณะหลักสูตร

จุดประสงค์ของการตรวจสอบหรือทบทวนหลักสูตรเพื่อต้องการทราบว่าหลักสูตรที่พัฒนาเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้นมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด เพื่อศึกษาหาวิธีการที่จะนำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติได้จริงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรและบริบททางสังคมอื่น ๆ ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

การตรวจสอบลักษณะหลักสูตรเพื่อดูความชัดเจนของหลักสูตร ซึ่งได้แก่ ความกระฉับกระเฉงของคำชี้แจง คำอธิบายสาระสำคัญและปฏิบัติต่าง ๆ ของหลักสูตร นอกจากนั้นจะดูแลความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร ได้แก่จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมประสบการณ์การเรียน และการประเมินผลมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใดมีความเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจริงหรือไม่ รวมทั้งความหวังของสังคมได้สะท้อนเข้ามาอยู่ในส่วนใดของตัวหลักสูตร ความซับซ้อนของเนื้อหาสาระมีมากน้อยเพียงใด สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือรายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏในหลักสูตรนั้นสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้จริงตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ รวมทั้งบุคลากรและสิ่งอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอน ผู้บริหาร งบประมาณ การบริหารสนับสนุนการใช้หลักสูตรได้ตามจุดประสงค์

คณะบุคคลที่ทำการตรวจสอบหลักสูตร ได้แก่คณะกรรมการร่างหลักสูตร ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ผู้เรียนและผู้ปกครอง ซึ่งควรจะได้มีบทบาทในการประชุมสัมมนาเพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน เห็นคุณค่า เกิดการยอมรับ และมีทัศนคติที่ดีต่อหลักสูตรซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญในการจะนำหลักสูตรไปใช้ต่อไป

## 1.2 การวางแผนและทำโครงการศึกษานำร่อง

การวางแผนและทำโครงการศึกษานำร่องเป็นสิ่งที่จำเป็นจะตรวจสอบคุณภาพความเป็นไปได้ของหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้ปฏิบัติจริง วิธีการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติประการแรกคือเลือกตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายก่อนที่จะทำการใช้หลักสูตร จากนั้นแปลงหลักสูตรสู่กระบวนการเรียนการสอน พัฒนาวัสดุหลักสูตร เตรียมบุคลากรให้มีความพร้อมในการใช้หลักสูตร จัดหาแหล่งบริการสนับสนุนการใช้หลักสูตร งบประมาณ จัดสิ่งแวดล้อมที่จะสนับสนุนการสอนติดตามผลการทดลองทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งศึกษาระบบการบริหารของโรงเรียนในปัจจุบันว่าระบบหลักสูตรจะเข้าไปปรับใช้ให้เข้ากับระบบบริหารที่มีอยู่เดิมให้ผสมผสานกันได้อย่างไร โดยไม่เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบเดิม

## 1.3 การประเมินโครงการศึกษานำร่อง

การประเมินโครงการศึกษานำร่องอาจจะกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น การประเมินผล การเรียนจากผู้เรียน โดยการประเมินแบบย่อย และการประเมินรวบยอด การประเมินหลักสูตรหรือประเมินทั้งระบบการใช้หลักสูตร และปรับแก้จากข้อค้นพบ โดยประชุมสัมมนากับผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เพื่อนำความคิดเห็นบางส่วนมาปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

## 1.4 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็ตามย่อมมีผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องเสมอไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรก็เช่นเดียวกัน ผู้ที่เกี่ยวข้องนับตั้งแต่ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ครูผู้สอน ซึ่งจะต้องได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้นมากบ้างน้อยบ้างตามควรแต่กรณี ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะหลักสูตรเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ หลายอย่างไม่เฉพาะเรื่อง การเรียนการสอนเท่านั้นแต่ยังเกี่ยวพันไปถึงวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้อาคารสถานที่ และงบประมาณค่าใช้จ่าย ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับบุคคลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งจะต้องปรับตัวแก้ไขวิธีการทำงานและปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้การใช้หลักสูตรประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้เขาเหล่านั้นจึงจำต้องทราบที่กำลังจะมีการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้น อันที่จริงการประชาสัมพันธ์ไม่ใช่ว่าจะมาเริ่มต้นจัดทำหลักสูตรต้นแบบเสร็จแล้ว แต่ควรเริ่มต้นตั้งแต่มีแผนการที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรโดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบเป็นระยะ ๆ ว่าได้มีการดำเนินการไปแล้วแค่ไหนเพียงใด

การประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การออกเอกสารสิ่งพิมพ์ การใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้การประชุมและการสัมมนา ก็ครั้ง เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาเป็นราย ๆ ไป อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรให้ผู้เกี่ยวข้องทราบก็คือ สิ่งสำคัญที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นคืออะไร จะมีประโยชน์แก่ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องอย่างไร และจะมีผลต่อบทบาทและหน้าที่ของเขาอย่างไร

## 1.5 การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

การอบรมครูผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรต้องคำนึงและต้องกระทำ



อย่างรอบคอบ นับแต่ขั้นเตรียมการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นที่นำมาใช้ในการวางแผน และวิธีการฝึกอบรมบุคลากร เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการใช้หลักสูตรซึ่งจะมีความแตกต่างของความพร้อมของการใช้หลักสูตร โรงเรียนในตัวเมืองขนาดใหญ่ย่อมมีความพร้อมหลาย ๆ ด้าน มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในชนบท และบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ เช่น ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ครู กลุ่มผู้สนับสนุนการสอน รวมทั้งผู้ปกครอง วิธีการอบรมระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมและงบประมาณที่ใช้ในแผนนี้

วิธีการฝึกอบรมจะแตกต่างกันไปตามกลุ่มเป้าหมายของการใช้หลักสูตร เช่น ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง วิธีการอบรมจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับนโยบาย เจตนารมณ์ของหลักสูตรการจัดงบประมาณและบริการสนับสนุนการใช้หลักสูตรและการสอน วิธีการที่ใช้ส่วนมากจะเป็นการประชุมชี้แจงสาระสำคัญและแนวทางการปฏิบัติ เป็นต้น วิธีการที่ใช้ส่วนมากจะเป็นมุ่งเน้นการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพราะการที่จะเข้าใจหลักสูตรจนสามารถปฏิบัติการสอนได้นั้น ต้องลงมือฝึกปฏิบัติจริง ครูจึงจะเห็นภาพรวมและเกิดความมั่นใจในการสอน วิธีการฝึกอบรมแบบนี้จะสิ้นเปลืองงบประมาณและต้องใช้ระยะเวลานานพอสมควร ดังนั้นทรัพยากรต่าง ๆ การเตรียมวัสดุสำหรับการฝึกอบรมจะต้องมีการวางแผนอย่างดี เพื่อไม่ให้ครูเกิดความสับสนและไม่แน่ใจซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดการไม่ยอมรับหลักสูตรใหม่ตามมา นอกจากนั้นครูให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้ทราบผลของการฝึกอบรม ปัญหาและแนวทางแก้ไข โดยให้ผู้อบรมได้มีส่วนวางแผนการแก้ไขปัญหา และตัดสินใจสิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งผลของการพัฒนาหลักสูตรดำเนินไปสู่การปฏิบัติจริงได้มากขึ้น

## 2. ขั้นตอนการใช้หลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การใช้หลักสูตรจะมีงานหลัก

3 ลักษณะคือ

- (1) การบริหารและบริการหลักสูตร
- (2) การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
- (3) การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

1. การบริหารและบริการหลักสูตร หน่วยงานบริการหลักสูตรส่วนกลางของคณะพัฒนาหลักสูตรจะมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเตรียมบุคลากร เพื่อใช้หลักสูตรและการบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร ส่วนงานบริหารและบริการหลักสูตรในระดับท้องถิ่นซึ่งได้แก่โรงเรียนก็จะเกี่ยวข้องกับการจัดบุคลากรเข้าสอนตามความถนัดและความเหมาะสม การบริหารและการบริการหลักสูตรในโรงเรียนได้แก่

1.1 การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน หมายถึง การจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการสรรหาและกลวิธีการใช้บุคลากรอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่องานอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรโดยทั่วไปจะเป็นงานของหัวหน้าสถานศึกษาแต่ละแห่งการจัดครูเข้าสอนจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรแต่ละคนมีโอกาสได้ใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด

1.2 บริการวัสดุหลักสูตร วัสดุหลักสูตรที่กล่าวถึงนี้ได้แก่ เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนทุกชนิดที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ความสะดวก และช่วยเหลือครูให้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง งานบริการหลักสูตรจึงเป็นภารกิจของหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลางซึ่งผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องดำเนินการบริหารและบริการสื่อหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ถึงมือผู้ใช้ในโรงเรียนแต่ละแห่งอย่างครบถ้วนและทันกำหนด

1.3 การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน การจัดบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดส่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น การบริการห้องสอนวิชาเฉพาะบริการเกี่ยวกับห้องสมุด สื่อการเรียนสอน บริการเกี่ยวกับเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผล และการแนะแนว เป็นต้น ผู้บริหารโรงเรียนควรอำนวยความสะดวกในการจัดทำหรือจัดหาแหล่งวิชาการต่าง ๆ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกโรงเรียนอีกด้วย

## 2. การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2.1 การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เนื่องจากหลักสูตรที่ยกร่างขึ้นมาเพื่อใช้กับประชากรโดยส่วนรวมในพื้นที่กว้างขวางทั่วประเทศนั้น มักจะไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพของสังคมในท้องถิ่น และสามารถสนองความต้องการของผู้เรียน ควรจะได้มีการปรับหลักสูตรกลางให้มีความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ

2.2 การจัดทำแผนการสอน การจัดทำแผนการสอนเป็นการขยายรายละเอียดของหลักสูตรให้ไปสู่ภาคปฏิบัติโดยการกำหนดกิจกรรมและเวลาไว้อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ แผนการสอนควรจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

- 1) แผนการสอนระยะยาว จัดทำเป็นรายภาคหรือรายปี
- 2) แผนการสอนระยะสั้น นำแผนการสอนระยะยาวมาขยายเป็นรายละเอียดสำหรับการสอนในแต่ละครั้ง

1. วางเป็นแนวทางในการสอน ซึ่งจะช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรสามารถดำเนินการสอนให้ได้ตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

2. วางเป็นแนวทางในการสอน ซึ่งจะช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรสามารถดำเนินการสอนให้ได้ตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

3. ให้ความสะดวกแก่ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ ในการช่วยเหลือแนะนำและติดตามผลการเรียนการสอน

4. เป็นแนวทางในการสร้างข้อทดสอบเพื่อประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อให้ความครอบคลุมกับเนื้อหาสาระที่ได้สอนไปแล้ว

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีนักปราชญ์ทางด้านหลักสูตรหลายคนได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ ที่จัดโดยโรงเรียน ดังนั้น จึงถือว่า กิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งจัดขึ้นโดยครูเพื่อให้สนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรจึงเป็นส่วนของการนำหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติโดยแท้จริง

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งจำเป็นต้องเริ่มจากการพิจารณาถึง จุดมุ่งหมายของการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจทำได้หลาย ๆ ชนิด ซึ่งจะมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากในเรื่องการใช้เวลา การใช้แรงงานการใช้ทรัพยากร ตลอดจนการใช้งบประมาณ โดยเหตุนี้ครูผู้สอนในฐานะเป็นผู้จัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนควรพิจารณา คัดเลือกกิจกรรมที่เห็นว่าจะก่อให้เกิดความรู้ หรือประสบการณ์ และสามารถทำให้บรรลุ จุดมุ่งหมายได้ง่ายที่สุด เร็วที่สุด ประหยัดเวลาที่สุด ประหยัดแรงงานและค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด การสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง อาจจะเลือกใช้เฉพาะกิจกรรมที่เห็นว่า มี ประสิทธิภาพมากที่สุดเพียง 1-2 กิจกรรม ก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องทำทุก ๆ กิจกรรม เพราะการทำเช่นนั้นนั้นนอกจากไม่เป็นการประหยัดด้วยประการทั้งปวงแล้วอาจจะก่อให้เกิดความเบื่อกว่าอีกด้วย

2.4 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ในการนำหลักสูตรไปใช้ย่อมมี ประสิทธิภาพนั้น มีขั้นตอนหนึ่งที่จะขาดเสียมิได้ คือการวัดและประเมินผล เพราะการวัดและ ประเมินผลจะได้ข้อมูลย้อนกลับที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ว่าบรรลุ ตามจุดประสงค์ของการสอนและความมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ การวัดและประเมินผลการศึกษา เป็นเครื่องมืออันหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของนักการศึกษาในระดับการศึกษาต่าง ๆ เพราะผลจาก การวัดจะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของครูและนักการศึกษาเพื่อใช้ปรับปรุงวิธีการสอน การแนะ แนว การประเมินผลหลักสูตรแบบเรียน การใช้อุปกรณ์การสอนตลอดจนการจัดระบบการบริหาร ทั่วไปของโรงเรียน และนอกจากนี้ยังไม่ช่วยปรับปรุงการเรียนของนักเรียนให้เรียนถูกวิธียิ่งขึ้น เช่น ผลการสอบของนักเรียนที่ไม่ดี ไม่เพียงแต่แสดงความอ่อนของนักเรียนแต่ละคนเท่านั้น เพราะถ้า พิจารณาผลการสอบรวมทั้งโรงเรียนก็จะแสดงถึงความบกพร่องในสอนไม่ดีของครูด้วย และถ้า พิจารณาผลการสอบรวมทั้งโรงเรียนก็จะแสดงถึงความบกพร่องในด้านการบริหารโรงเรียนของ ครูใหญ่ และคณะผู้บริหาร ยิ่งกว่านั้นถ้าเราพิจารณาผลสอบรวมทั้งประเทศก็จะแสดงถึงความ บกพร่องในการจัดระบบการบริหารของนักศึกษาระดับประเทศอีกด้วย ดังนั้นการวัดและ ประเมินผลการเรียนการสอนจึงนับว่ามีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษา

การวัดและประเมินผลเป็นส่วนที่จะใช้พิจารณาตัดสินว่าผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการ สอนตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด การวัดและประเมินผลจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องสัมพันธ์กับ กระบวนการเรียนการสอนซึ่งจำเป็นต้องจัดให้เป็นระบบที่ชัดเจนเหมาะสมเพื่อประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพของการเรียนการสอน อันเป็นส่วนสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้

### 3. การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

3.1 การจัดงบประมาณ การจัดงบประมาณเพื่อการเรียนการสอนนั้นเป็นสิ่งจำเป็น และมีความสำคัญมากสำหรับสถานศึกษาทุกระดับผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้อง บริหารงานงบประมาณของโรงเรียนประจำปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงและยังประสิทธิผล ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเงิน ของโรงเรียนจะต้องมีสมรรถภาพในการจัดงบประมาณของโรงเรียนได้ดี ไม่มีผิดพลาด จึงจะ สามารถจัดงบประมาณของโรงเรียนให้สอดคล้องกับแผนการเรียนการสอนของแต่ละกลุ่มวิชาได้เป็น

อย่างดี

3.2 การใช้อาคารสถานที่ เป็นสิ่งสนับสนุนการใช้หลักสูตรซึ่งผู้บริหารการศึกษา พึงตระหนักอยู่เสมอว่า อาคารสถานที่ และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ในสถานศึกษาย่อมเป็นส่วนประกอบ สำคัญต่อการเรียนการสอน และการอบรมเพราะนิสัยแก่ผู้เรียนได้ทั้งสิ้นแต่เนื่องจากสถานศึกษา แต่ละแห่งอาจมีปริมาณและคุณภาพของอาคารสถานที่แตกต่างกันฉะนั้นผู้บริหารจำเป็นจะต้อง วางโครงการและแผนการใช้อาคารสถานที่ทุกแห่งให้เหมาะสมให้เกิดประโยชน์สูงสุดและให้เป็นการ ประหยัดมากที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้ โดยจะต้องสำรวจศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบ แล้วจึงวางแผนว่าควรดำเนินการอย่างไรจึงจะบรรลุผลตามเจตนารมณ์ หรืออุดมการณ์ของหลักสูตร ที่กำหนดไว้

3.3 การอบรมเพิ่มเติมระหว่างการใช้หลักสูตร ขณะที่ดำเนินการใช้หลักสูตรจะต้อง ศึกษาปัญหาและปรับแก้สิ่งต่าง ๆ ให้เข้ากับสภาพจริงและความเป็นไปได้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้โดยไม่ให้เสียหลักการใหญ่ของหลักสูตร สิ่งที่ครูต้องการมากคือการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อสร้าง ความพร้อมในการสอนของครูให้เกิดความมั่นใจมากขึ้น การฝึกอบรมจะกระทำจากการวิเคราะห์ส่วน ที่ขาดในบทบาทหน้าที่ของครู เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ ความต้องการของสังคม และที่สำคัญที่สุดคือการเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอน

3.4 การจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ภารกิจเกี่ยวกับการ จัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบของส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้พัฒนาหลักสูตร หน่วยงานนี้ควรหาทางสนับสนุนและส่งเสริมหน่วยงานผู้ใช้หลักสูตรให้ สามารถดำเนินการใช้หลักสูตรด้วยความมั่นใจ การจัดตั้งศูนย์วิชาการอาจจะทำใน ลักษณะของศูนย์ให้บริการแนะนำช่วยเหลือ หรือจัดตั้งโรงเรียนตัวอย่าง หรือตั้งที่กรมวิชาการได้ จัดตั้ง “โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร” ที่ศูนย์พัฒนาหลักสูตรก็ได้ โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรที่ กรมวิชาการจัดตั้งขึ้น จะเป็นโรงเรียนที่สามารถดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพใน ลักษณะใดลักษณะหนึ่งซึ่งพอจะเป็นแบบอย่างให้แก่โรงเรียนอื่น ๆ ได้ วิธีการเช่นนี้จะเป็นการ กระตุ้นให้โรงเรียนผู้ใช้หลักสูตรได้มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาประสิทธิภาพในการใช้หลักสูตร ในโรงเรียนของตน และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการใช้หลักสูตรระหว่าง โรงเรียนต่าง ๆ ด้วย

**สรุปเป็นหลักการสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ได้ดังนี้**

1. มีการวางแผนและเตรียมการในการนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควร จะได้ศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจหลักสูตรที่จะนำไปใช้ให้มีความเข้าใจตรงเพื่อให้การปฏิบัติ เป็นไปในทำนองเดียวกัน และสอดคล้องต่อเนื่องกัน

2. มีองค์คณะบุคคลทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นที่จะต้องทำหน้าที่ประสานงานกันเป็น อย่างดีในแต่ละขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ นับแต่การเตรียมการนำหลักสูตรไปใช้ในด้าน วิธีการ สื่อ การประเมินผล การจัดการอบรมผู้ที่จะไปพัฒนาครู การอบรมผู้ใช้หลักสูตรในท้องถิ่น การนำหลักสูตรไปใช้ของครู และการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรของครู ฯลฯ

3. การนำหลักสูตรไปใช้จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบเป็นไปตามขั้นตอนที่วางแผน

และเตรียมการไว้

4. การนำหลักสูตรไปใช้จะต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบความสำเร็จได้ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ก็คือ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารหลักสูตรต่าง ๆ ตลอดจนสถานที่ต่าง ๆ ที่จะเป็นแหล่งให้ความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะต้องได้รับการจัดเตรียมไว้เป็นอย่างดี และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนได้เมื่อได้รับการร้องขอ

5. ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้นครูจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และจริงจัง เริ่มตั้งแต่การอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอย่างเข้มแข็ง การให้การสนับสนุนด้านปัจจัยต่าง ๆ แก่ครู ได้แก่ การติดตามประเมินผล การปฏิบัติการสอนของครูอย่างเป็นระบบ และการพัฒนาตัวครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน เช่น การจัดอบรมสัมมนาเป็นระยะ ๆ การเผยแพร่เอกสารที่เป็นประโยชน์การพาไปทัศนศึกษา การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ และการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ฯลฯ

6. การนำหลักสูตรไปใช้ ควรจัดตั้งให้มีหน่วยงานที่มีผู้อำนวยการพิเศษ เพื่อให้การสนับสนุนและพัฒนาครู โดยทำหน้าที่นี้เทศ ติดตามผลการนำหลักสูตรไปใช้ และควรปฏิบัติงานร่วมกับครูอย่างใกล้ชิด

7. หน่วยงานและบุคลากรในฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ไม่ว่าจะเป็น ส่วนกลางหรือส่วนท้องถิ่น ต้องปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถในส่วนที่รับผิดชอบ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกรนำหลักสูตรไปใช้ของครู ลักษณะเช่นนี้จะเป็นตัวบ่งชี้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว

8. การนำหลักสูตรไปใช้สำหรับผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานจะต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ ซึ่งจะต้องกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ ทั้งนี้เพื่อจะได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาประเมิน วิเคราะห์ เพื่อพัฒนาทั้งในแง่ของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและการวางแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

## 2.7 การบริหารหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึง การบริหารหลักสูตรไว้ว่า ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ และมีความรับผิดชอบในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริม การใช้และพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ระดับชาติ

ระดับท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดในระดับชาติให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้และพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นเพื่อ

นำไปสู่การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้และพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษา ให้ประสบความสำเร็จ โดยมีภารกิจสำคัญ คือ กำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพเรียนในระดับท้องถิ่น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับสิ่งที่เป็ความต้อการในระดับชาติ พัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่น รวมทั้งเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาบุคลากร สนับสนุน ส่งเสริม ติดตามผล ประเมินผล วิเคราะห์ และรายงานผลคุณภาพของผู้เรียน

สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญ ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและการดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนาการปรับปรุงและการพัฒนาหลักสูตร จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรายละเอียดที่เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ ในระดับท้องถิ่นได้จัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

งานบริหารหลักสูตรเป็นงานบริหารหรือจัดสภาพปัจจัยต่างๆ ที่เอื้อต่อปัจจัยการสอนของครูและการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารจะเป็นแกนนำ โดยมีผู้ช่วยฝ่ายต่างๆ หัวหน้าหมวดวิชา ครู วิชาการโรงเรียน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เสริมการบริหารหลักสูตร เช่น กรรมการบริหารโรงเรียน กรรมการบริหารวิชาการ เป็นต้น งานบริหารหลักสูตรมีกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

1. การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน
2. การจัดครูผู้สอน
3. การจัดตารางสอน
4. การจัดบริหารวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
5. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร
6. การนิเทศ การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน

รูปการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารการจัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีกรอบการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมุ่งสู่เป้าหมายคือ “คุณภาพการศึกษา”

ระบบบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ มีการกระจายอำนาจ การประกันคุณภาพ การใช้แผนยุทธศาสตร์ และการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อสร้างประสิทธิภาพ บรรยากาศองค์กร วัฒนธรรมการทำงาน และผลลัพธ์การทำงาน โดยใช้แนวคิดเชิงระบบที่พิจารณาผลที่ได้รับ กระบวนการ และปัจจัยนำเข้า

การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่ชุมชนมีบทบาทหลัก รูปแบบที่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก รูปแบบโรงเรียนในกำกับของรัฐ รูปแบบที่เป็นการบริหารโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่ง

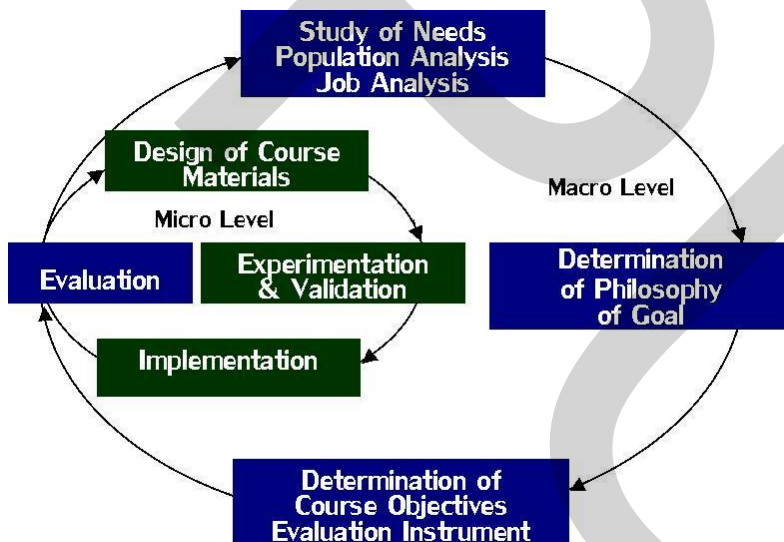
สถานศึกษาต้องพิจารณาเลือกตัดสินใจใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพสถานศึกษา โดยควรคำนึงถึง ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานได้แก่ การกระจายอำนาจ การประชาสัมพันธ์ การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน การปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร เป็นต้น

การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการนำองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีภารกิจที่สำคัญ 7 ประการ คือ

- ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 2 การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 3 การวางแผนและเตรียมการนำหลักสูตรไปใช้
- ภารกิจที่ 4 ดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล
- ภารกิจที่ 6 สรุปการดำเนินงาน
- ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ตัวอย่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

#### 1. UNESCO Model (Macro/Micro Level)

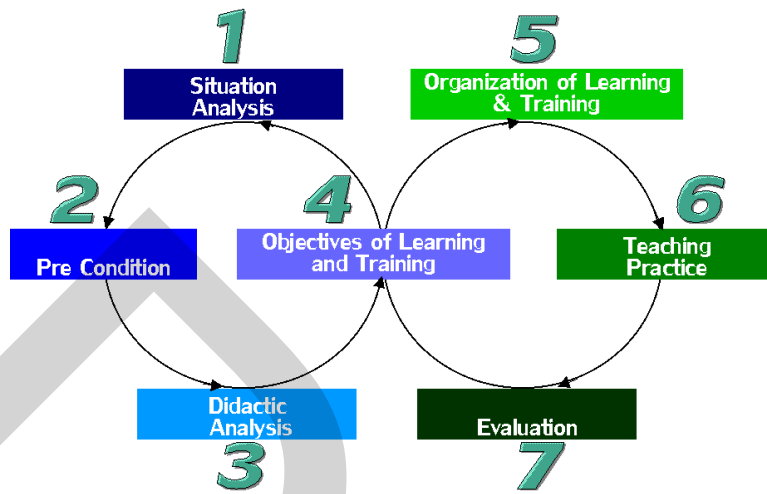


ภาพที่ 5 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ของ UNESCO

การพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใหม่ จะเริ่มจากการศึกษาความต้องการ การวิเคราะห์ประชากร เป้าหมาย การวิเคราะห์งานอาชีพ เพื่อให้ได้ข้อมูลมากำหนดปรัชญาและจุดมุ่งหมาย จากนั้นจึงเป็นการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร กำหนดวิธีการในการประเมินผล และประเมินผลการ กำหนดวัตถุประสงค์ เทียบกับความต้องการว่าสอดคล้องกันหรือไม่

หากประเมินแล้ววัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการ จะออกแบบสร้าง วัสดุ การเรียนการสอน นำไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ แล้วจึงนำไปใช้จริงพร้อมกับการ ประเมินผลผลลัพธ์จากกระบวนการว่าสอดคล้องกับความต้องการที่ศึกษาไว้หรือไม่ อย่างไร

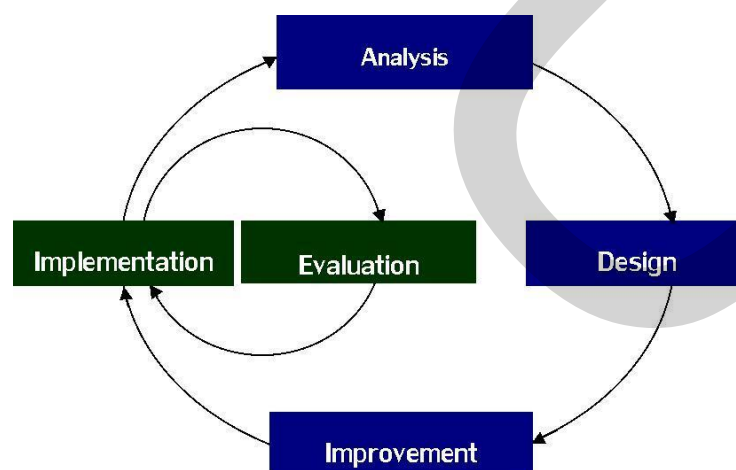
## 2. Nolker & Schoenfeldt Model



ภาพที่ 6 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ของ Nolker & Schoenfeldt

การพัฒนาหลักสูตร จะเริ่มจากการศึกษาความต้องการของตลาดแรงงาน จากนั้นจึงจะมาพิจารณา หลักสูตรอื่น ๆ ที่เปิดอยู่บ้าง ควรจัดการศึกษาระดับใดงบประมาณเท่าไร จะใช้บุคลากรจากแหล่งไหน เมื่อได้ข้อมูลสรุปแล้วจึงมากำหนดยุทธวิธีในการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาที่จะสอน การใช้เทคโนโลยี การสอน เพื่อที่จะมากำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน หรือ การฝึกหัด กระบวนการในการ บริหารและจัดการเรียนการสอน และการฝึกหัดจะต้องถูกวางแผนและจัดเตรียมเอาไว้ก่อนที่จะจัด กิจกรรมการเรียนการสอนจริง ๆ ซึ่งจะต้องมีการดำเนินการไปตามแผนบทเรียนที่กำหนดไว้ มีการประเมินผลทั้งกระบวนการและวิธีการในลักษณะการวน (Loop) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตร มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

## 3. UNESCO Model (Micro Level)



ภาพที่ 7 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ของ UNESCO ระดับ Micro Level

การพัฒนาหลักสูตรในระดับ Micro Level ส่วนใหญ่จะพูดถึงในระดับรายวิชา เริ่มจากการวิเคราะห์ ข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาออกแบบบทเรียนและผลิต วัสดุการเรียน



การสอน ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขกับกลุ่ม ทดลอง หลังปรับปรุงแล้ว จึงนำไปใช้จริง กับประชากร และประเมินผลเป็นวงจรต่อไปเรื่อย ๆ

### หลักการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตร

ในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรนั้น เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง หรือที่เรียกว่า “จากหลักสูตรสู่การสอน” ซึ่งผู้สอนมีความจำเป็นต้องรู้หลักการที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตร ดังนี้ (ชอบ ลิข. 2544)

1. **ธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้** เป็นกระบวนการตามธรรมชาติที่บุคคลแสวงหาเพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีความหมายสำหรับตน เป็นกระบวนการที่ Active มีเจตนาแน่วแน่และได้รับการปรุงแต่งจากองค์ประกอบส่วนบุคคลภายในและจากสังคมภายนอก เป็นกระบวนการค้นหาและสร้างสรรค์ความหมายส่วนบุคคลที่สังคมยอมรับ จากข้อมูลสนเทศและประสบการณ์ที่ได้รับ ความหมายหรือความเข้าใจที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการกลั่นกรองของกระบวนการรับรู้ ความคิดและความรู้สึกของแต่ละบุคคลและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

2. **เป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้** ผู้เรียนจะหาทางสร้างโครงสร้างความรู้ที่มีความหมายสอดคล้องและลงตัวจากข้อมูลที่มีอยู่ ไม่ว่าข้อมูลนั้นจะมีปริมาณเพียงพอหรือมีคุณภาพเพียงใดก็ตาม

3. **การสร้างโครงสร้างความรู้** ผู้เรียนเชื่อมต่อข้อมูลใหม่กับโครงสร้างความรู้ที่มีอยู่ในสมองเพื่อสร้างความหมาย ความเข้าใจโดยวิธีการเฉพาะบุคคล

4. **กระบวนการคิดระดับสูง** ยุทธศาสตร์การคิดขั้นสูงสำหรับใช้ในการกำกับดูแลกระบวนการ/ภารกิจต่าง ๆ ทางปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาวิจารณ์ญาณ ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญทางวิชาการ

5. **อิทธิพลของแรงจูงใจต่อการเรียนรู้** ความลึกซึ้งและความกว้างไกลของความเข้าใจที่สร้างขึ้น ตลอดจนประเภทและปริมาณของสิ่งที่เรียนรู้และจดจำได้มีความสัมพันธ์กับความตระหนักและความเชื่อเกี่ยวกับสมรรถภาพ ความสามารถ และอำนาจการควบคุมของตน ความชัดเจนและความเด่นชัดของเป้าหมาย ความสนใจและค่านิยมทางสังคมและส่วนบุคคลของผู้เรียน ความคาดหวังส่วนบุคคลเกี่ยวกับความสำเร็จหรือความล้มเหลว อารมณ์ ความรู้สึก และสภาพทั่วไปทางจิตใจ แรงจูงใจ ใฝ่เรียนรู้ที่เป็นผลตามมา

6. **แรงจูงใจใฝ่เรียนรู้จากภายใน** โดยธรรมชาติมนุษย์มีความใฝ่รู้และสนุกกับการเรียนรู้ แต่ลักษณะเชิงลบที่รุนแรงด้านปัญญาและอารมณ์ เช่น ความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย ความกังวลว่าจะล้มเหลว ความอับอายและความกลัวที่จะถูกทำโทษหรือถูกล้อเลียน หยามเหยียด เป็นต้น จะทำลายความกระตือรือร้นของบุคคลที่จะเรียนรู้

### ข้อควรคำนึงถึงในการนำหลักสูตรไปใช้

วิชัย ประสิทธิ์วิฑูมิเวชช์ ( 2535 : 112) ได้กล่าวถึงข้อควรคำนึงถึงในการใช้หลักสูตรไว้ ดังนี้

1. การนำหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ต้องมีการ

ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ อยู่เสมอ

2. ตลอดระยะเวลาของการนำหลักสูตรไปใช้จะมีการปรับปรุงพัฒนา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ถ้ามีการติดตามผลและประเมินผลเป็นระยะ ๆ

3. การนำหลักสูตรไปใช้มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางด้านวิชาชีพครู การพัฒนาเพียงด้านใดด้านหนึ่งย่อมไม่เกิดผล

4. การนำหลักสูตรไปใช้ ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรในระดับต่าง ๆ และมีหน่วยงานที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือในด้านเทคนิควิธี

5. เมื่อพบปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ ระดับผู้ปฏิบัติงาน เช่น กลุ่มโรงเรียนอาจช่วยแก้ปัญหาได้

6. การสร้างแผนงานที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ต้องอาศัยการเรียนรู้ในเรื่องวิธีการวางแผน ซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควร

7. ผลงานของการนำหลักสูตรไปใช้ต้องพิจารณาถึงความก้าวหน้าและประโยชน์ที่ได้รับ จะทำให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงาน

#### กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้

มีกระบวนการที่นำไปสู่การปฏิบัติดังนี้ (นิตยา สุวรรณศรี. 2545)

1. การขออนุมัติหลักสูตร ภายหลังจากหลักสูตรฉบับร่างได้รับการตรวจสอบคุณภาพ มีการทดลองและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ต้องนำหลักสูตรเสนอหน่วยงานที่สังกัดให้ความเห็นชอบอนุมัติ เช่น สถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อได้รับการอนุมัติหลักสูตรแล้ว สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการจะแจ้งไปยังกรมต้นสังกัดต่างเพื่อ การดำเนินหลักสูตรต่อไป

2. การวางแผนการใช้หลักสูตร อาจดำเนินพร้อมขณะรออนุมัติหลักสูตร เช่น การประชาสัมพันธ์ หลักสูตร การเตรียมงบประมาณ การเตรียมความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การเตรียมความพร้อมด้านวัสดุหลักสูตร

3. การบริหารหลักสูตร ให้เป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ของหลักสูตร มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ประชุม ชี้แจงให้อ่านเอกสาร สำหรับการเตรียมบุคลากรในโรงเรียน

3.2 การศึกษา วิเคราะห์ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร

3.3 การจัดผู้เข้าสอน

3.4 การจัดตารางสอน

3.5 การจัดแผนการเอนของแต่ละโปรแกรมวิชา

3.6 การสนับสนุนและจัดบริการด้านอาคารสถานที่

3.7 การสนับสนุนและจัดบริการด้านวัสดุหลักสูตร

3.8 การนิเทศติดตาม

4. การนำหลักสูตรไปใช้

4.1 การวิเคราะห์หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรจากส่วนกลาง

4.2 การศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรที่เป็นผลงานระดับท้องถิ่น

4.3 การวางแผนการสอน โดยการเขียนโครงสร้างการสอนและแผนการสอน

4.4 การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและเครื่องมือวัดผล

4.5 การวัดและประเมินผล

4.6 การรายงานผลการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้จึงเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรและหน่วยงานต่าง ๆ มากมาย ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน ต้องใช้งบประมาณ ฯลฯ กระบวนการต้องทำโดยมีการวางแผนด้วยความละเอียดรอบคอบ

### สภาพปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้

ปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ดังนี้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 157-158)

1. ปัญหาด้านครู
  - 1.1 ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวหลักสูตร
  - 1.2 ครูไม่ยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ยังคงยึดวิธีการสอนแบบยึดครูเป็นศูนย์กลาง
  - 1.3 ครูไม่มีเวลาศึกษาหลักสูตรก่อนสอน
2. ปัญหาด้านผู้บริหารโรงเรียน
  - 2.1 ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรน้อยทำให้ไม่สามารถสนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีเท่าที่ควร
  - 2.2 ผู้บริหารไม่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศและให้คำแนะนำเกี่ยวกับ การใช้หลักสูตรแก่ครูหรือนิเทศน้อยไม่ทั่วถึงและไม่ต่อเนื่อง
  - 2.3 ผู้บริหารไม่ได้ให้การสนับสนุนการใช้หลักสูตรของคณะครู เช่น จัดครูเข้าสอนไม่เหมาะสม ไม่ได้สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรโรงเรียน
3. ปัญหาด้านศึกษานิเทศก์
  - 3.1 ศึกษานิเทศก์ นิเทศการใช้หลักสูตรไม่ทั่วถึง
  - 3.2 ศึกษานิเทศก์ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างถ่องแท้ และไม่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศและให้คำปรึกษาแก่ครูเท่าที่ควร
4. ปัญหาด้านหน่วยงานส่วนกลาง ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ
  - 4.1 ส่งเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบล่าช้า และไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงเรียน
  - 4.2 ขาดการประชาสัมพันธ์หลักสูตร
  - 4.3 ขาดงบประมาณที่จะสนับสนุนการใช้หลักสูตร
  - 4.4 การฝึกอบรมให้ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่ทั่วถึง

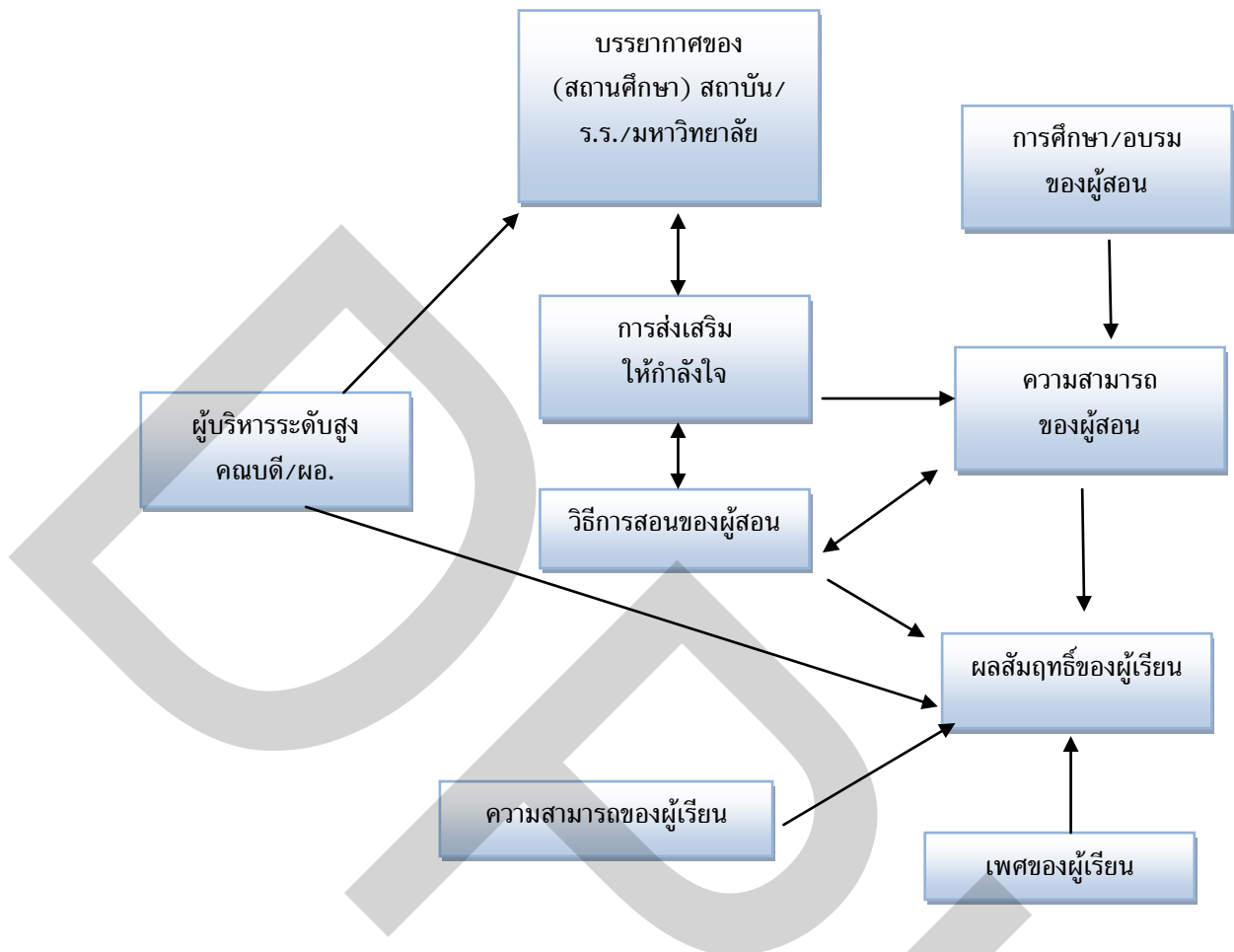
นอกจาก พิจารณาจากปัญหาของบุคคลแล้วได้มีการมองถึงสภาพปัญหาของการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ ในกรณีที่ไม่ว่างถึงประมาณ สรุปลงได้เป็นประเด็นดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542 : 125-126)

1. ปัญหาด้านบุคลากร ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ซึ่งมีบทบาทส่วนใหญ่มักจะเป็น การนิเทศ การศึกษาและติดตามประเมินผล มีการดำเนินงานด้านพัฒนาหลักสูตรบ้างแต่ไม่ได้เน้นเรื่องของท้องถิ่น นักวิชาการในท้องถิ่นมีจำนวนน้อย ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในหลักการ ครูผู้สอนเวลาส่วนใหญ่อยู่ในห้องเรียน มีเวลาว่างต้องรับงานธุรการในชั้นเรียน ตรวจงาน และงานอื่นที่ได้รับมอบหมายจึงมีเวลาค่อนข้างน้อย ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่มีการสำรวจและจัดเก็บในแฟ้มข้อมูล บางครั้งเมื่อไปติดต่อหรือเชิญอาจติดภารกิจที่เป็นอาชีพของตนเอง
2. ปัญหาด้านกระบวนการดำเนินงาน ในสภาพความเป็นจริงแล้วมีบุคลากรภายในท้องถิ่นจำนวนน้อยที่มีความรู้ความเข้าใจ จึงมักเกิดปัญหาว่าจะทำงานอย่างไร หรือทำงานด้วยความไม่มั่นใจเกรงว่าจะมีข้อบกพร่องหรือทำงานผิดพลาด
3. ปัญหาด้านความคิดสร้างสรรค์ บุคลากรทางการศึกษาหรือผู้นำหลักสูตรไปใช้โดยส่วนใหญ่แล้วยังคุ้นเคยกับการรับความช่วยเหลือจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้อื่น ถ้าปฏิบัติมักจะทำตามต้นแบบหรือดัดแปรจากต้นแบบ

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้จะเป็นปัญหาที่เกิดจากหลายด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน อาจารย์ผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ด้านศึกษานิเทศก์ ด้านหน่วยงาน รวมถึงด้านกระบวนการดำเนินการและด้านความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรหรือผู้นำหลักสูตรไปใช้

**บทสรุป**

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และเป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนการปฏิบัติหลายขั้นตอน วิธีการของกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ น่าจะเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรมีผู้กล่าวว่า แม้เราจะมีหลักสูตรดีแสนดี แต่ถ้านำหลักสูตรไปอย่างอย่างไม่ถูกต้องแล้วหลักสูตรนั้นก็ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะฉะนั้น ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องศึกษาทำความเข้าใจกับการนำหลักสูตรไปใช้ตามบทบาทหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ที่สุด เพื่อให้การใช้หลักสูตรนั้นสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงที่สุด คือ ครู อาจารย์ผู้สอนในฐานะผู้นำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียน นอกจากครู อาจารย์ผู้สอนยังมีผู้เกี่ยวข้อง ดังแผนภูมิดังนี้



ภาพที่ 8 แสดงให้เห็นอิทธิพลของส่วนประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของหลักสูตร ตามแผนภูมิภาพ แสดงให้เห็นอิทธิพลของส่วนประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์สมการทางคณิตศาสตร์ สรุปดังนี้สิ่งที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มี 3 ประการ คือ 1. การศึกษา อบรมของผู้สอน 2. ผู้บริหารการศึกษา/ผู้บริหารระดับสูง 3. ผู้สอนและการสอนของครู ดังนั้น การนำหลักสูตรไปใช้จะมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับ 3 ประการ คือ การเตรียมผู้สอน บทบาทผู้บริหารและการสอนของผู้สอน การบริหารจัดการและบริหารหลักสูตร เป็นกระบวนการสำคัญในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เพราะถ้าหากประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพทุกฝ่ายปฏิบัติหน้าที่และบทบาทอย่างเหมาะสม คุ่มค่า ก็จะทำให้เกิดประสิทธิผล ในด้านผู้เรียนสูงสุด

## 2.8 ระบบการประเมินหลักสูตร

ระบบการประเมินหลักสูตร คือ ขั้นสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตร คือ กระบวนการเปรียบเทียบระหว่างผลการใช้หลักสูตรที่วัดได้กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรว่าการปฏิบัติจริงนั้น ผลได้ใกล้เคียงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ จุดประสงค์ของการประเมินหลักสูตร คือ

1. เพื่อดูว่าหลักสูตร เมื่อนำไปปฏิบัติจริงได้ผลเพียงใด บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่
2. เพื่อหาทางปรับปรุงหลักสูตร ถ้าพบสิ่งบกพร่อง
3. เพื่อหาข้อดีข้อเสียในวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
4. เพื่อช่วยการจัดสินใจของฝ่ายบริหารว่าควรจะใช้หลักสูตรนี้ต่อไปหรือไม่

การประเมินหลักสูตรอาจแบ่งเป็นระบบการประเมินย่อยได้ดังนี้ คือ การประเมินเอกสาร หลักสูตร การประเมินระบบหลักสูตร การประเมินระบบการบริหารหลักสูตร การประเมินผลสัมฤทธิ์ ผู้เรียน การประเมินการสอนของผู้สอนและการประเมินการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา

1. การประเมินเอกสารหลักสูตร คือ การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างหลักการ โครงสร้าง วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินผลว่ามีมากน้อยเพียงใด ภาษาที่ใช้สามารถสื่อสารได้ตรงกันหรือไม่ ข้อกำหนดใช้หลักสูตรมีความชัดเจนไม่เกิดปัญหาในการปฏิบัติใช้หรือไม่

2. การประเมินระบบหลักสูตร คือ การตรวจสอบดูว่า หลักสูตรได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเที่ยงตรงหรือไม่ หลักสูตรที่วางไว้เหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ วิธีการสอนเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เหมาะสมหรือไม่ อุปกรณ์การสอนหรือเอกสารประกอบการสอนเหมาะสมหรือไม่

3. การประเมินระบบการบริหารหลักสูตร คือ การประเมินระบบการบริหารที่จะมีอิทธิพลและส่งผลต่อการใช้หลักสูตร ปัจจัยการบริหารที่ควรพิจารณาประเมิน คือ โครงสร้างและระบบของสถาบัน อาคารสถานที่ บรรยากาศทางสังคม สถาบัน การติดต่อสื่อสาร ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถาบัน เวลา คุณสมบัติของผู้สอนและผู้เรียน รวมทั้งงบประมาณที่ใช้

4. การประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน คือ การประเมินคุณภาพ และปริมาณความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนตามเกณฑ์ และมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

5. การประเมินการสอนของผู้สอน คือ การศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอนว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการสอนหรือไม่ องค์ประกอบที่ควรศึกษา ได้แก่ แผนการสอนจุดประสงค์ เนื้อหาวิชา สื่อการเรียน การประเมินผล รวมทั้งบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ ความสัมพันธ์กับผู้เรียน และการสร้างบรรยากาศในการเรียน

6. การประเมินการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา การศึกษาสถานภาพของผู้สำเร็จการศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ความสามารถ ทักษะและเจตคติต่อวิชาชีพ ความสามารถปฏิบัติงานได้จริงตามสภาพงานที่ปรากฏในปัจจุบัน ความสามารถในการแก้ปัญหา และการปรับตัวสิ่งที่ประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการประกอบอาชีพ มีความสนใจที่จะศึกษาต่อและมีความคาดหวังที่จะแสวงหาความก้าวหน้าในวิชาชีพอย่างไร

ในการประเมินหลักสูตร ถ้ามีการวางแผนการประเมินไว้ตั้งแต่เริ่มร่างหลักสูตร จะเป็นข้อบ่งชี้ให้ทราบถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรที่จัดได้ว่า มีส่วนใดที่ควรคงไว้ ส่วนใดไม่เหมาะสมและควรพิจารณาปรับปรุง หรืออาจจะยกเลิกไป ซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการพัฒนาปรับปรุง ให้เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การปรับแก้หลักสูตร สามารถกระทำได้ระหว่างการใช้หลักสูตร หรืออาจจะรวบรวมข้อมูลที่ สำคัญและปรับแก้ เมื่อการใช้หลักสูตรได้ครบวงจรของการศึกษาแล้วก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรจะตัดสินใจกำหนด

ดังได้กล่าวแล้วว่า การพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบครบวงจรสามารถจำแนกได้ 3 ประการ คือ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบประเมินหลักสูตร และ ระบบเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน และมีความสำคัญเท่าเทียมกัน การพัฒนาหลักสูตรจะไปมุ่งเน้นที่ ระบบใดระบบหนึ่งไม่ได้ ซึ่งจะเป็นผลทำให้หลักสูตรไม่มีประสิทธิภาพ จะไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ อย่างถูกต้อง ดังนั้นการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรและการสอนควรจะได้กระทำให้ครบวงจรของ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน

การพัฒนาหลักสูตรเป็นหน้าที่ของอาจารย์ทุกท่าน ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์หน้าที่เกี่ยวกับการสอน หรือการบริหารระดับต่าง ๆ ของสถาบัน เมื่อเป็นเช่นนี้คณาจารย์ทุกท่านจะต้องตระหนักรู้และ เตรียมการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ วงจรการพัฒนา หลักสูตรไม่มีการจบสิ้น เป็นกระบวนการต่อเนื่อง

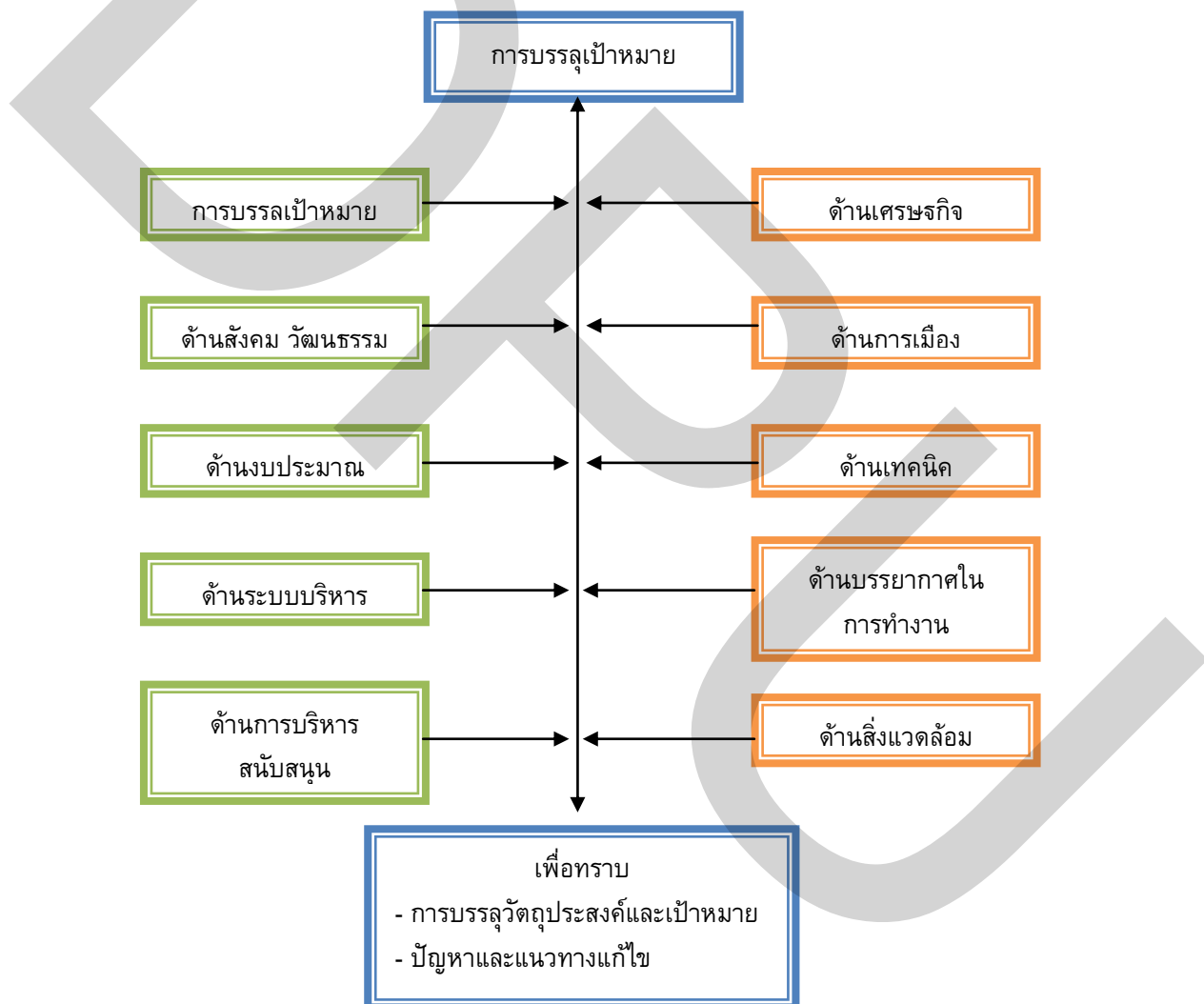
#### ขั้นตอนติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

1. การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรในโรงเรียน การนิเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในหน่วยงานทุกแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษา เพื่อเป็นการช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน สังข์ อุตหรานันท์ (2532 : 268-269) กล่าวว่า การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในระหว่าง การใช้หลักสูตรนั้น หน่วยงานส่วนกลางในฐานะผู้พัฒนาหลักสูตรควรจัดส่งเสริมเจ้าหน้าที่ไปให้ คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรเพิ่มเติม และติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนว่าได้ดำเนินการ ด้วยความถูกต้องหรือไม่มีปัญหาใดเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีปัญหาจะได้แก้ไขให้ลุล่วงไป สำหรับ หน่วยงานในระดับท้องถิ่นอาจดำเนินการให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรให้ ดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง

การนิเทศการใช้หลักสูตรหรือการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงหลักสำคัญ ของการนิเทศ คือ การให้คำแนะนำช่วยเหลือไม่ใช่การคอยตรวจสอบเพื่อจับผิดแต่ประการใด โดยลักษณะเช่นนี้ผู้นิเทศจำเป็นจะต้องสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับผู้รับการนิเทศ การดำเนินการนิเทศจะต้องดำเนินไปด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยและร่วมมือกัน

2. การติดตามและการประเมินผลการใช้หลักสูตร จะต้องมีการวางแผนไว้ให้ชัดเจนว่า จะทำการประเมินส่วนใดของหลักสูตร ถ้าการวางแผนเกี่ยวกับการประเมินไม่ชัดเจน เมื่อมีความ ต้องการจะทำการประเมินในหัวข้อนั้นหรือส่วนนั้น บางครั้งอาจจะกระทำไม่ได้เพราะต่อเนื่อง ดังนั้น การวางแผนเพื่อการประเมินหลักสูตรจะต้องชัดเจน และจะใช้วิธีการประเมินอย่างไรจึงจะ ได้ผลเป็นภาพรวมที่สามารถนำมาอธิบายได้ว่า สิ่งใดเป็นบรรยากาศ หรือสภาวะแวดล้อมที่ เอื้ออำนวยหรือไม่เอื้ออำนวย เท่าที่ดำเนินการใช้หลักสูตรไปแล้วบรรลุถึงสิ่งที่กำหนดไว้มากน้อย เพียงใด สามารถตอบสนองความมุ่งหมายหลักที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินหลักสูตรว่าบรรลุ เป้าหมายหรือไม่ การออกแบบการประเมินที่กว้างและลึก คือการมองภาพรวมทั้งหมดของการใช้

หลักสูตรการหาตัวบ่งชี้สำคัญ ๆ นั้นจะต้องระมัดระวังเรื่องตัวแปรทางวัฒนธรรมทางสังคมและทางเศรษฐกิจด้วย เพราะบางอย่างผู้ประเมินอาจจะมองข้ามไป เช่น โรงเรียนขนาดใหญ่ย่อมได้เปรียบว่าโรงเรียนขนาดเล็ก องค์กรประกอบที่ตั้งของโรงเรียนถ้าชุมชนให้การสนับสนุนอย่างดีก็มีผลต่อการใช้หลักสูตร หรือโรงเรียนเล็กมากเกินไป เช่น มีนักเรียน 40-50 คน มีครู 2-3 คน บางครั้งอาจจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถจะพัฒนาได้มากเท่าที่ควร หลักการจะร่างให้ตีสมบูรณ์สักเท่าใดก็ตามนำหลักสูตรไปใช้ก็ควรพิจารณาให้รอบคอบ ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีระบบกลุ่มโรงเรียนช่วยเหลือก็ตาม บริบททางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม จะเป็นสิ่งที่มาช่วยเสริมให้สามารถอธิบายได้ชัดเจนว่าเหตุใดการนำหลักสูตรไปใช้ได้ผลหรือไม่ได้ผล เพราะมีปัจจัยแทรกซ้อนทางเศรษฐกิจสังคมและค่านิยมของบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยข้อพิจารณาในการประเมินหลักสูตรสรุปได้ดังนี้



ภาพที่ 9 แสดงถึงข้อพิจารณาในการประเมินหลักสูตร



## บทที่ 3

### ประวัติคณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์

#### หลักสูตรนิติศาสตร์ในประเทศไทยและต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาทุกระดับ และยังเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติ ไปแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สถาบัน หรือสถานศึกษา ถือเป็นหัวใจสำคัญทางการศึกษา เพราะถ้าปราศจากหลักสูตรแล้ว การศึกษาก็ย่อมดำเนินไม่ได้ และหลักสูตรยังมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน กล่าวคือ ถ้าหากปราศจากหลักสูตร ย่อมขาดทิศทางหรือแนวทางในการสอนอย่างเป็นทางการ ในบทนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาของ ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับคณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ หลักสูตรนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และหลักสูตรนิติศาสตร์ในประเทศไทย เพื่อให้ผู้ที่ศึกษาได้มีแนวทางในการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักสูตรในแต่ละสถาบัน

#### 3.1 ประวัติของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์



ปรีดี พนมยงค์ หรือหลวงประดิษฐมนูธรรม เกิดเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ.2443 ณ เรือนแพหน้าวัดพนมยงค์ ตำบลท่าวาสูกรี อำเภอรุ่งเก่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบุตรคนที่สอง ของจำนวน พี่น้อง 8 คน บิดาชื่อ นายเสียง มารดาชื่อนาง ลูกจันทน์ นามสกุล “พนมยงค์” นั้นท่านเจ้าคุณวิมลมังคณาจารย์ เจ้าอาวาสวัดศาลาปูน อำเภอรุ่งเก่า ขณะนั้นเป็นผู้ตั้งให้ ตามคำขอร้องของ นายเสียง ผู้เป็นบิดา โดยใช้ชื่อวัด “พนมยงค์” มาเป็นนามสกุล ท่านอาจารย์ปรีดีได้สมรสกับท่านผู้หญิง พูนศุข (ณ ป้อมเพชร) บุตรพระยาพิชัยวิจิตรธรรมธาดา (ข้า ณ ป้อมเพชร) เมื่อ พ.ศ.2471 มีบุตร ชาย หญิงรวม 6 คน เป็นชาย 2 คน หญิง 4 คน

##### 3.1.1 ประวัติการศึกษาท่านอาจารย์ปรีดี

เริ่มเรียนหนังสือครั้งแรกเมื่ออายุ 5 ปี ที่โรงเรียนบ้านครูแสง ตำบลท่าวาสูกรี แล้วย้ายไปศึกษาต่อที่บ้านหลวงปราณี (เปี่ยม) อำเภอกำแพง จากนั่นได้เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนวัดรวก ซึ่งสมัยนั้นเป็นโรงเรียนประจำอำเภอกำแพง สอบไล่ได้ชั้น 1 แห่ง ประโยค 1 (ตามหลักสูตรกระทรวงธรรมการสมัยนั้น) เรียนอยู่ที่โรงเรียนวัดรวกจน



จบชั้นมัธยมปีที่ 2 (พ.ศ.2452) และเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนวัดศาลาปูนจนจบชั้นมัธยมปีที่ 3 พ.ศ. 2454 ย้ายไปเรียนชั้นมัธยมเตรียมที่โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร จนกระทั่งจบชั้นมัธยมเตรียม และย้ายไปศึกษาต่อที่โรงเรียนมัธยมตัวอย่างมณฑลกรุงเก่า (ปัจจุบันคือโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย) จนสอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ 6 (ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดสำหรับหัวเมือง) แล้วไปศึกษาต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบอีก 6 เดือน ต้องลาออกเนื่องจากอายุไม่ถึงเกณฑ์จึงต้องกลับมาช่วยบิดาท่านาพ.ศ. 2460 เข้าเรียนที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม และศึกษาภาษาฝรั่งเศส ที่เนติบัณฑิตยสภา จนสอบไล่วิชากฎหมายเนติบัณฑิตได้ที่ 1 พ.ศ. 2462 หลังจากนั้น ในปี พ.ศ. 2463 ท่านได้รับคัดเลือกจากกระทรวงยุติธรรมให้ทุนไปศึกษาวิชากฎหมาย ณ ประเทศฝรั่งเศส ศึกษาภาษาฝรั่งเศส และความรู้ทั่วไป ที่วิทยาลัยก็อง (Lyc"e de Caen) และศึกษาพิเศษจากศาสตราจารย์ เลอบอนนัวส์ (Lebonnois) สำเร็จการศึกษาได้ปริญญารัฐ เป็น “บาเชอเลีย” กฎหมาย (Bachelier en Droit) และได้เป็น “ลิของซิเย” กฎหมาย (Licenci" en Droit) ณ มหาวิทยาลัย ก็อง (Universit" de Caen) และสำเร็จการศึกษาด้านนิติศาสตร์ (Sciences Juridiques) และสอบไล่ได้ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูงในทางเศรษฐกิจ (Dipl"me d'Etudes Sup"rieures d'Economie Politique) มหาวิทยาลัยปารีส ได้ปริญญารัฐเป็น “ดุษฎีบัณฑิตกฎหมาย” (Docteur en Droit) ณ ประเทศฝรั่งเศส โดยเสนowitz เรื่อง “Du Sort des Soci"t"s de Personnes en cas de D"c"s d'un Associ"” กิจกรรมพิเศษระหว่างที่ศึกษาอยู่ในประเทศฝรั่งเศสนั้น ได้ร่วมกับกลุ่มนักเรียนไทยในยุโรปก่อตั้งสมาคมนักเรียนไทยในยุโรปได้รวมตัวกันตั้งสมาคมนักเรียนไทยในยุโรปได้รวมตัวกันก่อตั้งสมาคมนักเรียนไทยภาคพื้นยุโรป โดยใช้ชื่อว่า “สามัคยานุเคราะห์สมาคม” ใช้อักษรย่อว่า ส.ย.ว.ม. เรียกเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า “Association Siamoise d,Intellectualit" et d, Assistance Mitielle” อักษรย่อ S.I.A.M. ท่านปรีดีได้ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมใน พ.ศ.2468 สมาคมนี้กล่าวได้ว่าเป็นแหล่งสำคัญของการรวบรวมแนวความคิดของผู้นำรุ่นใหม่อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2469 ได้มีการประชุมกลุ่มผู้ก่อการ 2475 ขึ้นเป็นครั้งแรกที่บ้านเลขที่ 9 Rue du Sommerard ณ กรุงปารีส

### 3.1.2 ประวัติการทำงาน

หลังจากที่ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ สำเร็จการศึกษาแล้วได้เดินทางกลับประเทศไทย และถึงกรุงเทพฯ ฯ ในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ.2470 เมื่อกลับมาถึงกรุงเทพฯ ท่านได้รับตำแหน่งผู้พิพากษาชั้น 6 กระทรวงยุติธรรม ในเดือนตุลาคม 2470 ได้รับตำแหน่งเป็นเลขานุการกรมร่างกฎหมาย ในกระทรวงยุติธรรม และเป็นอาจารย์บรรยายที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรมอีกด้วย พ.ศ.2471 ได้รับพระราชทานยศและบรรดาศักดิ์เป็นรองอำมาตย์เอกหลวงประดิษฐมนูธรรม และได้รับการเลื่อนยศเป็นอำมาตย์ตรีในปีต่อมา พ.ศ.2475 ท่านเป็นผู้นำฝ่ายพลเรือนร่วมกับ คณะราษฎรทำการยึด

อำนาจเปลี่ยนมูลฐานระบอบการปกครองเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย และเป็นหนึ่งในเจ็ดคนของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราช อาณาจักรสยาม และในปี พ.ศ. 2477 ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทย และเป็นผู้ประสานการ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ.2480 ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ ต่างประเทศ พ.ศ.2481 ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวง การคลัง วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ.2484 ได้รับแต่งตั้งจากสภาผู้แทน ราษฎร ให้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์ พ.ศ.2485 ได้ก่อตั้งขบวนการเสรีไทยขึ้นภายในประเทศ พ.ศ.2488 ได้รับพระบรมราช โองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็น “รัฐบุรุษอาวุโส” หลังจากนั้นพ.ศ.2489 ได้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ติดต่อกัน 3 ครั้ง และครั้งหลังสุดก็ลาออก ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ได้ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.2526 เวลาประมาณเที่ยงวันตามเวลาที่ท้องถิ่น ณ บ้านพัก ขานกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เนื่องด้วยโรคหัวใจวาย

### 3.1.3 แนวความคิดของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์

การได้มาซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดย ประชาชน และเพื่อประชาชน เป็นการได้มาด้วยความเสียสละและด้วยความปรีชาสามารถของคณะ ผู้ก่อการปฏิวัติในการวางแผนยึดอำนาจ เปลี่ยนแปลงการปกครองซึ่งเริ่มต้นจากคนเจ็ดคน โดยการ ริเริ่มของ “นายปรีดี พนมยงค์” ท่านเป็นผู้วางรากฐานประชาธิปไตยให้แก่ประเทศโดยแท้ โดยดูได้ จากแนวคิดของท่านในหลัก 6 ประการ ที่เป็นแนวทางและนโยบายในการปกครองประเทศที่ต้องการ ให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน บำรุงความสุขสมบูรณ์ของประชาชนในทางเศรษฐกิจ ให้เสรีภาพแก่ ราษฎร รักษาความเป็นเอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ และให้การศึกษาแก่ ประชาชนอย่างเต็มที่ ซึ่งท่านได้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และ การเมือง โดยเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาว่าจะเป็นกุญแจดอกสำคัญดอกหนึ่ง ซึ่งจะนำประเทศ สยามไปสู่ประชาธิปไตย ซึ่งท่านได้เคยกล่าวไว้ว่า “...ยิ่งสมัยที่ประเทศของเราดำเนินการปกครอง ตามระบอบรัฐธรรมนูญเช่นนี้แล้วเป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมิมหาวิทยาลัยสำหรับประสาน ความรู้ในวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแก่พลเมืองให้มากที่สุดที่จะเป็นได้ เปิดโอกาสให้แก่พลเมืองที่ จะใช้เสรีภาพในการศึกษากว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติสืบไป”ท่านอาจารย์ปรีดีเป็น ผู้ที่อยู่ในศีลธรรมที่ยึดเนื้อหาสาระมิใช่พิธีกรรม แม้ว่าท่านจะไม่ได้เคร่งครัดในศิลาจารึกอันเป็น รูปแบบภายนอกก็ตาม แต่ในชีวิตจริงท่านปรีดีได้ปฏิบัติธรรมและใช้ธรรมะในการบริหารประเทศมา โดยตลอด หากสังเกตดูชีวิตของท่านแล้วจะเห็นว่าท่านเป็นคนสมถะ เรียบง่าย อดทนต่อความทุกข์ ยากและเจ็บปวดอย่างน่ายกย่อง ความเป็นคนดี คนเก่ง และคนกล้าของท่านปรีดีนำไปสู่การสมาคม กับเพื่อนฝูงผู้มีอุดมการณ์เดียวกัน ท่านเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์อันแรงกล้า เมื่อศึกษาอยู่ก็เรียนอย่าง จริงจัง รู้แจ้งในศาสตร์นั้น ๆ จนเป็นที่ฟังของผู้อื่นได้ เมื่อมาทำงานรับผิดชอบด้านใดก็ครุ่นคิด

สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ทำให้ประเทศชาติประชาชนได้รับผลจากงานสร้างสรรค์ของท่านมากมายโดยธรรมชาตินิสัยของท่านปรกติแล้ว ท่านเป็นนักคิดทางก้าวหน้า คิดแล้วก็พยายามดำเนินตามความคิดนั้น ท่านเป็นปราชญ์ผู้เกิดมาเพื่อสร้างสรรค์สังคม ดังที่กล่าวกันว่า “ทำดีไว้ให้ลูก ทำถูกไว้ให้หลาน” ท่านปรกติเป็นผู้ที่คิดการเพื่อเป็นประโยชน์แก่กุลแก่ผู้อื่น จะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อพิจารณาจากงานสร้างสรรค์ประโยชน์แก่กุลแก่ประชาชนและประเทศชาติของท่านขณะดำรงตำแหน่งต่างๆ ทางการเมืองตลอดมา ท่านจึงเป็นผู้ที่ริเริ่ม รั้งสรรค์ และเป็นผู้ที่บุกเบิกในแนวหน้าด้วยใจกล้า ยึดมั่นในอุดมการณ์ แม้ในขณะนั้นสังคมโดยรวมอาจไม่เข้าใจในแนวคิดของท่านทั้งหมด แต่ท่านก็ยังตั้งใจกระทำเพื่อประโยชน์ของมหาชน เป็นผู้วางรากฐานเรื่องสำคัญๆ ของประเทศไว้มากมาย และชื่อเสียงของท่านก็ไปไกลและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติด้วย

คติพจน์ของท่านปรกติ คือ “ผลของการที่ก่อสร้างไว้ดีแล้ว ย่อมไม่สูญหาย”

### 3.1.4 เกียรติประวัติและผลงานของท่านอาจารย์ปรกติ พนมยงค์

- สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่อง นายปรกติ พนมยงค์ ไว้ในฐานะรัฐบุรุษอาวุโส ให้มีหน้าที่รับปรึกษากิจราชการของชาติต่อไป และได้รับพระราชทานตราคุณรัตนราชวราภรณ์ ซึ่งเป็นตราสูงสุดที่บุคคลธรรมดาได้รับ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2488
- องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้พิจารณาเห็นชอบให้บรรจุชื่อของท่านไว้ในปฏิทินการเฉลิมฉลองปูชนียบุคคลและเหตุการณ์สำคัญของโลกที่ยูเนสโกเข้าร่วมเฉลิมฉลองด้วย ในปี ค.ศ.2000-2001 ซึ่งย่อมเป็นเกียรติและชื่อเสียงของประเทศไทยและคนไทยทั้งปวงที่มีบุคคลผู้มีชื่อเสียงระดับสากลที่นานาชาติให้การยอมรับนับถือเครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดในประเทศไทย คือ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันเป็นโบราณมงคลนพรัตนราชวราภรณ์ (น.ร.) และเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ชั้นสูงสุด ปฐมจุลจอมเกล้า (ป.จ.) เครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่างประเทศ อาทิเช่นเครื่องราช-อิสริยาภรณ์อาทิตยอุทัย ชั้นที่ 1 รับพระราชทานจากสมเด็จพระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะ, เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เฮอร์มันนีเกิ้ล ชั้นสูงสุด Grand Cross of the Order of the German Eagle (Grosskreuz des Deutschen Adlerordens) จากประเทศเยอรมัน เครื่องรัฐอิสริยาภรณ์ เลซีงดอนเนอร์ ชั้นสูงสุด Grand-Croix de Legion d'honneur จากรัฐบาลมหาชนรัฐฝรั่งเศส เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เลโอปอลด์ ชั้นที่ 1 Le Grand Cordon de L'ordre de Leopold จากสมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งเบลเยียม เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นดีโมริซิโอ เอ ลัชซาโร ชั้นที่ 1 Gran Croce del Suo Ordine Dei SS. Maurizio e Lazzaro จากสมเด็จพระมหา-กษัตริย์แห่งอิตาลี จักรพรรดิแห่งเอธิโอเปีย, เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เซนต์ไมเกิล และเซนต์ยอร์ช ชั้นที่ 1 The Insignia of an Honorary Grand Cross of The Most Distinguished Order of St. Michael and St. George จากสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ เทริยญแห่งเสรีภาพ ชั้นสูงสุด Medal of Freedom (Gold

Palm) จากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เครื่องราชอิสริยาภรณ์ วาซา ชั้นสูงสุด แห่งสวีเดน Order of Vasa (Commander Grand Cross) จากพระเจ้ากรุงสวีเดน (King Gustaf VI)

### 3.2 ผลงานของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านนิติบัญญัติ และการวางรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 กล่าวได้ว่านายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้นำคณะราษฎรที่มีบทบาทมากที่สุดในการจัดวางรูปแบบการปกครองในระบอบใหม่ ท่านอาจารย์ปรีดีได้ให้ความสำคัญกับงานด้านนิติบัญญัติกับการปกครองแบบพิเศษ นอกจากเป็นผู้ร่างประกาศคณะราษฎร แล้วท่านยังเป็นผู้ให้กำเนิดรัฐธรรมนูญฉบับแรกแห่งสยามประเทศ โดยเป็นผู้ร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว 27 มิถุนายน 2475 และท่านยังเป็นอนุกรรมการผู้มีบทบาทสำคัญในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ 10 ธันวาคม 2475 อันเป็นรัฐธรรมนูญถาวรฉบับแรกของประเทศไทย ที่ใช้เป็นบรรทัดฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีรัฐธรรมนูญเป็นหลักการปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข ซึ่งอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ท่านอาจารย์ปรีดี ยังได้รับแต่งตั้งจากสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นเลขาธิการคนแรกของสภาผู้แทนราษฎรสยาม และด้วยตำแหน่งดังกล่าวทำให้ท่านมีบทบาทด้านนิติบัญญัติในการวางหลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคให้แก่ราษฎร ท่านอาจารย์ปรีดี ยังเป็นผู้ยกร่างพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฉบับแรก พ.ศ.2475 ซึ่งท่านเห็นว่า “การเลือกตั้งถือว่าเป็นสาระสำคัญในทางการเมือง ในบางประเทศการเลือกตั้งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ และเราก็เคยมีบทบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ดังนั้นจึงเห็นว่ากฎหมายเลือกตั้งไม่ใช่กฎหมายธรรมดา” โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านเป็นผู้ริเริ่มให้สตรีมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งและรับสมัครรับเลือกตั้งผู้แทนราษฎรได้เช่นเดียวกับเพศชาย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั้งเพศหญิงและเพศชายได้มีสิทธิรับเลือกตั้งและออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎร โดยทั่วกันในทันที (Universal Suffrage) โดยผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ในขณะที่ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งก็ได้กำหนดไว้เพียง 23 ปี

นอกจากทำหน้าที่ร่างกฎหมายแล้ว ท่านยังทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายของแผ่นดิน และที่สำคัญยังทำหน้าที่เป็น “ศาลปกครอง” พิจารณาข้อพิพาทระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองกับประชาชนอีกด้วย และเมื่อมีการปกครองแล้วท่านยังเป็นตัวตั้งตัวตีให้รัฐบาลยกฐานะกรมร่างกฎหมาย และสถาปนาเป็น “คณะกรรมการกฤษฎีกา” ทำหน้าที่ร่างกฎหมายและเป็นที่ปรึกษาของแผ่นดิน ทั้งยังพยายามผลักดันให้คณะกรรมการกฤษฎีกาทำหน้าที่ศาลปกครองด้วย แต่ไม่สำเร็จ โดยท่านได้เป็นผู้นำเอาวิชากฎหมายปกครอง (Droit Administratif) มาสอนเป็นคนแรก ณ โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม เพื่อสนับสนุนแนวความคิดให้มีศาลปกครองขึ้นในประเทศไทยเพื่อต้องการให้ราษฎรสามารถตรวจสอบฝ่ายปกครองได้ และมีสิทธิในทางการเมืองเท่าเทียมกับข้าราชการอย่างแท้จริง และ

ในเรื่องการกระจายอำนาจการปกครองนั้น ท่านอาจารย์ปรีดีเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 อีกด้วย ในฐานะนักกฎหมาย ท่านอาจารย์ปรีดี เข้าใจดีว่างานด้านนิติบัญญัติเป็นการวางโครงสร้างบนรัฐชาติปึกแผ่น ในฐานะนักปกครอง นักบริหาร ท่านตระหนักดีว่าจะต้องลงมือปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ประชาธิปไตยของตัวบทกฎหมายนั้น ดังนั้นท่านจึงเข้าไปดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีกระทรวงต่างๆ เพื่อดำเนินภารกิจแต่ละด้านให้บรรลุวัตถุประสงค์ขั้นพื้นฐานดังกล่าว

### 3.2.1 ด้านการปกครอง

ในสมัยนั้นกระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงใหญ่ที่สุดที่มีขอบข่ายอำนาจหน้าที่ทั้งในด้านการปกครอง การศึกษา และการสาธารณสุขทั่วประเทศ ท่านอาจารย์ปรีดี ได้เข้าดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนี้เป็นครั้งแรก (ระหว่าง 29 มีนาคม 2476 - 9 สิงหาคม 2480) ทันทีที่เข้าดำรงตำแหน่ง ท่านได้จัดตั้งเทศบาลทั่วราชอาณาจักรสยาม ตามพระราชบัญญัติเทศบาลซึ่งเขาเป็นผู้ร่างให้รัฐบาลเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้การปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตยของประเทศ ท่านได้แสดงความมุ่งมั่นในการขยายเทศบาลว่า “เราต้องการขยายเทศบาลนั้นไปทั่วพระราชอาณาจักร ไม่ใช่จะหยิบยกแต่แค่จังหวัดสำคัญๆ เหมือนดังพระราชบัญญัติสุขาภิบาลหัวเมืองแต่ก่อนไม่ ทั้งนี้โดยดำเนินคล้ายๆ กับในหลายประเทศที่เขาปฏิบัติเช่นนี้ เช่น ฝรั่งเศสก็ดี ญี่ปุ่นก็ดี ก็ได้ยกสภาพของตำบลนั้นให้เป็นเทศบาล” ที่สำคัญคือการปกครองแบบเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาลที่ท่านอาจารย์ปรีดีร่างขึ้นนั้น ได้ยกเทศบาลตำบลให้มีฐานะเป็นทบวงการเมือง ซึ่งมีสภาพเป็นนิติบุคคล ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการปกครองระบบเทศบาล คือการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นอย่างมั่นคง และเป็นการจำลองการปกครองในระดับประเทศมาสู่ระดับท้องถิ่นทุกตำบล ด้วยจิตวิญญาณประชาธิปไตยที่ท่านอาจารย์ปรีดี ได้หว่านไว้ในสังคม ไทยนี้เอง ทำให้อำนาจเผด็จการและระบบอำนาจนิยมไม่สามารถกลับเข้ามาครอบงำได้เหมือนแต่ก่อน

### 3.2.2 ด้านการศึกษา

เพื่อให้ดำเนินตามปณิธานข้อสุดท้ายของหลัก 6 ประการที่ว่ารัฐบาลจะให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร และเพื่อเป็นการเผยแพร่ปลูกฝังระบอบประชาธิปไตยในหมู่ประชาชน ท่านอาจารย์ปรีดี ได้เสนอให้รัฐบาลจัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้น ด้วยเห็นว่าในขณะนั้นสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ มิได้เปิดกว้างเพื่อชนส่วนใหญ่ และมีได้เตรียมสร้างคนเพื่อรองรับระบอบการเมืองใหม่ ดังนั้นมหาวิทยาลัยตามแนวคิดของท่าน จึงเป็นมหาวิทยาลัยของราษฎรที่เปิดกว้าง ให้ความรู้ทางด้านวิชากฎหมาย วิชาเศรษฐกิจ และวิชาอื่นๆ อันเกี่ยวกับธรรมศาสตร์และการเมือง เมื่อมหาวิทยาลัยแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2476 ที่ท่านอาจารย์ปรีดีเป็นผู้ร่าง แล้วจึงได้สถาปนามหาวิทยาลัยขึ้นและดำเนินไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ภายใต้การอำนวยการของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ผู้ประศาสน์การคนแรก

สำคัญคือ ท่านอาจารย์ปรีดี ยังได้ดำเนินการให้มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ฯ เป็นสถาบันที่มีเสรีภาพทางวิชาการ และเป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐอย่างแท้จริง กล่าวคือนับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งและดำเนินการ มหาวิทยาลัยแห่งนี้มิได้ใช้งบประมาณของแผ่นดินแต่อย่างใด หากอาศัยเงินที่มาจากค่าสมัครเข้าเรียนของนักศึกษาที่วราชนาถจักร และดอกผลที่ได้มาจากธนาคารแห่งเอเชียเพื่อพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม ซึ่งท่านอาจารย์ปรีดี เป็นผู้ก่อตั้ง โดยมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองถือหุ้นถึง 80% ในช่วงที่ท่านอาจารย์ปรีดี เป็นผู้ประศาสน์การอยู่นั้น มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง และผลผลิตของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประเทศ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีบทบาทสำคัญในการต่อต้านสงครามและต่อสู้เพื่อสันติภาพ โดยที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นศูนย์บัญชาการใหญ่ขององค์การกู้ชาติเสรีไทย อีกด้วย

ภายหลังจากที่ท่านอาจารย์ปรีดี ได้พ้นจากตำแหน่งผู้ประศาสน์การแล้ว แต่กระนั้นจิตวิญญาณประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ยังไม่สูญสิ้นสาธารณชนย่อมเป็นประจักษ์พยานได้ว่านักศึกษา คณาจารย์และเหล่าบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังคงมีบทบาทโดดเด่นในการต่อสู้กับเผด็จการทุกยุคทุกสมัย และเป็นแนวทางในการรณรงค์ให้ระบอบประชาธิปไตยอันแท้จริง

### 3.2.3 ด้านการต่างประเทศ

ความมุ่งมั่นสำคัญที่สุดประการหนึ่ง ของท่านอาจารย์ปรีดีในการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็คือหลักเอกราช กล่าวคือ จะต้องจัดการเรียกร้อง เอาอำนาจอธิปไตยกลับคืนมาให้ได้เต็มที่ทั้งในทางการเมือง การศาล และเศรษฐกิจ โดยจะปลดปล่อยข้อผูกพันอันเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าของชาติ หลังจาก

### 3.2.4 ด้านการกู้ชาติและสร้างสันติภาพโลก

บทบาทที่โดดเด่นของท่านอาจารย์ปรีดี ซึ่งไม่เพียงทำให้ท่านเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศในฐานะรัฐบุรุษผู้กู้ชาติบ้านเมืองเท่านั้น แต่ยังทำให้ท่านเป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ ในฐานะนักสันติภาพของโลกด้วยทันทีที่กองทัพญี่ปุ่นบุกเข้าประเทศไทย ท่านก็ได้แสดงจุดยืนให้ปรากฏ โดยเป็นผู้นำก่อตั้งองค์การใต้ดินต่อต้านญี่ปุ่นผู้รักงาน ท่านได้อาศัยฐานะของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทำการประสานความสัมพันธ์ของคนไทยทุกฝ่ายทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ ทำการกู้ชาติบ้านเมืองในนามของ “ขบวนการเสรีไทย” เพื่อร่วมกับสัมพันธมิตรในการยุติสงคราม จนในที่สุดสัมพันธมิตรโดยเฉพาะรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้รับรองว่าท่านอาจารย์ปรีดี เป็นตัวแทนแห่งการสืบต่อของรัฐบาลแห่งประเทศไทยตามที่เป็นอยู่ก่อนหน้าที่ยากรัฐมนตรีไทยสมัยนั้น (จอมพล ป.พิบูลสงคราม) จะเข้ากับฝ่ายญี่ปุ่นในตอนที่ยังญี่ปุ่นบุก และยังถือว่าประเทศไทยเป็นรัฐเอกราชที่ตกอยู่ภายใต้การยึดครองด้วยกำลังทหารญี่ปุ่นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านอาจารย์ปรีดี ได้ใช้ความรู้ความสามารถเจรจาต่อรองกับฝ่ายสัมพันธมิตร ทำให้ประเทศไทยไม่ต้องถูกยึดครองโดยฝ่ายสัมพันธมิตรดังเช่นหลายประเทศ และทำให้ประเทศไทยสามารถแก้สถานะผู้แพ้สงครามได้สำเร็จ

อย่างละมุนละม่อม สามารถเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติอย่างเต็มภาคภูมิ ด้วยคุณูปการที่เป็นผู้นำในการกอบกู้บ้านเมืองในยามคับขันนี้เองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล จึงมีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ยกย่องท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ไว้ในฐานะ “รัฐบุรุษอาวุโส” ที่ท่านได้เข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (ระหว่าง 9 สิงหาคม 2480 - 15 ธันวาคม 2481) นั้น ท่านเป็นผู้นำในการแก้ไขสนธิสัญญาไม่เสมอภาคที่เคยทำไว้กับประเทศต่างๆ ในหลักการใหญ่ๆ 2 เรื่อง คือ 1. สิทธิสภาพนอกอาณาเขต (Extraterritoriality) ที่คนในบังคับของชาวต่างประเทศไม่ต้องขึ้นต่อศาลสยาม และ 2. เรื่องภาษีร้อยชักที่รัฐบาลสยามไม่สามารถเรียกเก็บภาษีได้ไม่เกินร้อยละ 3 เท่านั้น ท่านอาจารย์ปรีดี ได้ใช้ยุทธวิธีเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศคู่สัญญาเหล่านั้น และได้ยื่นร่างสนธิสัญญาฉบับใหม่ที่สยามได้เอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ เสร็จโดยอาศัยหลัก “ดุลยภาพแห่งอำนาจ” จนประเทศนั้นๆ ยอมทำสนธิสัญญาใหม่ให้สยามประเทศได้เอกราชอธิปไตยสมบูรณ์ทั้งในทางการเมือง ในทางศาล และในทางเศรษฐกิจ

### 3.2.5 ด้านการคลัง

แม้ท่านอาจารย์ปรีดี จะประสบความสำเร็จล้มเหลวในการทำให้รัฐบาลสยามยอมรับเค้าโครงเศรษฐกิจของท่าน แต่ท่านก็ยังมุ่งมั่นปฏิบัติภารกิจเพื่อตอบสนองต่อหลักเศรษฐกิจ หลักเสมอภาค และหลักเสรีภาพ เมื่อท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (ระหว่าง 20 ธันวาคม 2481 - 16 ธันวาคม 2484) ท่านได้ยกเลิกเงินภาษีรัชชูปการ อันเป็นเงินส่วยซึ่งราษฎรไพร่ต้องเสียให้แก่เจ้าศักดินา ยกเลิกอากรค่านาซึ่งชาวนาต้องเสียให้แก่เจ้าศักดินา จัดระบบเก็บภาษีที่เป็นธรรมในระบบประชาธิปไตย สถาปนาประมวลรัษฎากร (Revenue Code) เป็นแบบฉบับครั้งแรกในประเทศไทย ซึ่งรวมบทบัญญัติเกี่ยวกับภาษีอากรทางตรง ผู้ใดมีรายได้มากก็เสียภาษีมาก และถ้าผู้ใดบริโภคเครื่องบริโภคที่ไม่จำเป็นแก่การดำรงชีพก็ต้องเสียภาษีอากรมากตามลำดับ และท่านยังได้ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพื่อให้มีงบประมาณแผ่นดินที่มาจากภาษีอากรของราษฎรอย่างรัดกุมและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติ



### 3.3 ประวัติความเป็นมา คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

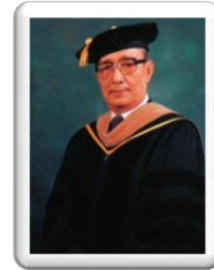
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้เปิดสอนหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต เมื่อปี พ.ศ.2518



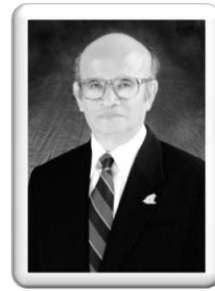
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้มีมติความเห็นชอบ หลักสูตรเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ.2518 และมีมติให้ความเห็นชอบรับรองมาตรฐานการศึกษาเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ.2520 คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้รับรองวุฒิปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2520 และ คณะกรรมการ เนติบัณฑิตยสภา มีมติให้ผู้สำเร็จเป็นนิติศาสตรบัณฑิต มีสิทธิ์สมัครเป็นสมาชิกสมทบแห่งเนติบัณฑิตยสภาและจดทะเบียนรับรองใบอนุญาตว่าความได้ เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2524 ในปี พ.ศ.2552 มูลนิธิปรีดี พนมยงค์ ได้อนุญาตให้คณะนิติศาสตร์ ใช้ชื่อว่า “คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์” จนถึงปัจจุบัน

### 3.3.1 คณบดีคณะนิติศาสตร์ อดีต-ปัจจุบัน

1. ดร.ไสว สุทธิพิทักษ์  
ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2518
2. อาจารย์บดินทร์ ลูประสงค์  
ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2523
3. ศาสตราจารย์สมชัย ทรัพย์วณิช  
ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2528
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์  
ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2540



5. ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร  
ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2554



### 3.3.2 นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

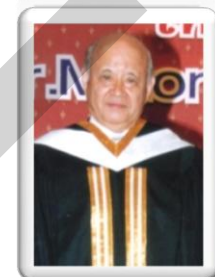
1. ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์



2. ศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร



3. Mr. Minoru Shikita



### 3.4 หลักสูตรปริญญานิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตฯ ได้ปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต ครั้งล่าสุด โดยได้รับความเห็นชอบจากทบวงมหาวิทยาลัย เริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ.2553 เพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของสถาบันต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยนักกฎหมาย เช่น ตุลาการ อัยการ ทนายความ พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ นิติกร ผู้สอนในสถานศึกษาหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะรวมทั้งงานของรัฐวิสาหกิจต่างๆ ยิ่งไปกว่านั้นยังเน้นความรู้ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับธุรกิจภาคเอกชนเป็นพิเศษด้วย

นิติศาสตรบัณฑิตที่ศึกษาจบหลักสูตรของมหาวิทยาลัยแล้วย่อมมีความรู้ทางกฎหมายทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถนำความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายไปประกอบอาชีพการงานได้หลายสาขาตามความต้องการของหน่วยงานและสถาบันต่างๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน

นอกจากนี้ยังได้รับการปลูกฝังให้มีความสำนึกในความเป็นนักกฎหมายที่ดี มีความประพฤติในกรอบจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีใจคอหนักแน่นมั่นคงและมีความรับผิดชอบต่อสังคมคณะนิติศาสตร์ ก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ.2518 นับเป็นคณะวิชาที่ 4 คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ ได้มีมติให้ความเห็นชอบหลักสูตรเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2518 และคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้รับรองวุฒิปริญญานิติศาสตรบัณฑิต เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ.2520 ต่อมาคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภามีมติให้ผู้สำเร็จเป็นนิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกสมทบแห่งเนติบัณฑิตสภา และจดทะเบียนรับใบอนุญาตว่าความได้ เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ.2524

เมื่อจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยขึ้นแล้ว คณะนิติศาสตร์ก็เตรียมการที่จะเปิดสอนหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาโดยมุ่งสนองความต้องการระดับสูงของหน่วยงานภาคเอกชน และภาครัฐบาล ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้เปิดสอนหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต หมวดวิชากฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ และหมวดวิชากฎหมายมหาชน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2531 ผู้สำเร็จการศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต ได้รับการรับรองมาตรฐานจาก ก.อ. และ ก.ต. มีสิทธิสมัครสอบอัยการผู้ช่วยสนามเล็กและผู้ช่วยผู้พิพากษานามเล็ก ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2537 เป็นต้นมา

ต่อมาในปีการศึกษา 2540 ได้เปิดสอนเพิ่มขึ้นอีก 1 หมวดวิชา คือหมวดวิชากฎหมายอาญา และกระบวนกรยุติธรรมทางอาญา นับเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งแรกในประเทศไทยที่เปิดสอนหลักสูตรปริญญาโททางนิติศาสตร์

โดยที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตได้เปิดสอนปริญญานิติศาสตร์ มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาดังกล่าวเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่ามีมาตรฐาน และโดยที่ขณะนี้คณาจารย์ของคณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีตำแหน่งทางวิชาการสูงจึงมีศักยภาพที่จะเปิดการเรียนการสอนในชั้นปริญญานิติศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตได้ โดยใช้ชื่อหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต เริ่มเปิดเมื่อ พ.ศ.2546

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตได้ปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตขึ้นใหม่ และได้รับอนุมัติจากทบวงมหาวิทยาลัยให้ใช้หลักสูตรใหม่ได้ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ.2553 ซึ่งนับเป็น หลักสูตรที่ทันสมัย เพราะมีความสอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการ ของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยนักกฎหมาย เช่น ตุลาการ อัยการ ทนายความ พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ นิติกร ผู้สอนในสถาบันศึกษา หรืองานที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะรวมทั้งงานของรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ยังเน้นความรู้ทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจภาคเอกชนเป็นพิเศษด้วย

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์มุ่งหวังให้บัณฑิตที่ศึกษาสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมีความรู้ทางกฎหมายทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถนำความรู้ความสามารถ

ทางด้านกฎหมายไปประกอบอาชีพการงานได้หลายสาขา ตามความต้องการของหน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน นอกจากนี้คณะยังปลูกฝังให้บัณฑิตมีความสำนึกในความเป็นนักกฎหมายที่ดี มีความประพฤติในกรอบจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีใจคอหนักแน่น มั่นคง และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตยุคที่ 5 (พ.ศ.2540-2544) คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์มีแผนงานที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เน้นหนักกฎหมายด้านธุรกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและทิศทางการพัฒนาประเทศ ได้จัดตั้งศูนย์วิจัยทางกฎหมายธุรกิจ มีห้องฝึกศาลจำลอง เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพนักกฎหมาย จัดอบรมเชิงวิชาการแก่นักศึกษา การไปดูงานนอกสถานที่ และการฝึกงานภาคฤดูร้อนก่อนสำเร็จการศึกษา และมีแผนพัฒนา อาจารย์สนับสนุนให้ทำการวิจัย แต่งตำรา ให้เข้าไปร่วมการสัมมนา ฝึกอบรม ประชุมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากภารกิจด้านการเรียนการสอน คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ยังมีนโยบายด้านการบริการทางวิชาการต่อสังคม ได้จัดตั้ง “สำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมาย” เมื่อ พ.ศ. 2529 เพื่อให้คำปรึกษาเบื้องต้น แนะนำกฎหมาย แก่ประชาชน และเพื่อให้นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์มีโอกาสฝึกฝนการวินิจฉัยปัญหาและดำเนินการทางคดีขั้นต้น เป็นการเพิ่มพูนความชำนาญทางกฎหมายในทางปฏิบัติด้วย

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ จัดตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ.2518 นับถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 34 ปี มีผู้สำเร็จการศึกษาเป็นนิติศาสตรบัณฑิตรวม 33 รุ่น นิติศาสตรมหาบัณฑิต รวม 25 รุ่น และนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต รวม 2 รุ่น

**คณาจารย์คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์**



**โครงสร้างหลักสูตร คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์**

หลักสูตร 4 ปี เริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2553

จำนวน 141 หน่วยกิต

**หมวดวิชาศึกษาทั่วไป**

**กลุ่มวิชามนุษย์ศาสตร์ 6 หน่วยกิต**

GE 120	พลศึกษาเพื่อคุณภาพชีวิต (Physical Education for Quality of Life)	1	(1-1-1)
GE 139	องค์รวมแห่งชีวิต (Holistic Approaches to Life)	1	(1-1-2)
IL 103	สารสนเทศเพื่อการค้นคว้า (Information for Research)	1	(1-2-4)
	เลือก 1 รายวิชา	3	

**กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ 9 หน่วยกิต**

BA 101	การจัดการธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการใหม่ ผู้ประกอบการใหม่ (Managing Business For New Entrepreneur)	3	(3-0-6)
GE 125	การเมือง เศรษฐกิจและสังคม (Politics, Economy and Society)	3	(3-0-6)
LW 102	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย (Introduction to the Study of Law)	3	(3-0-6)

**กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ 6 หน่วยกิต**

MA 103	คณิตศาสตร์และสถิติในชีวิตประจำวัน (Mathematics and Statistics for Daily Life)	3	(3-0-6)
SC 103	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม (Sciences and Technology for Quality of Life and Society)	3	(3-0-6)

**กลุ่มวิชาภาษา 9 หน่วยกิต**

LA 010	ภาษาอังกฤษปรับพื้นฐาน (Remedial English)	0	(3-2-6)
LA 101	ภาษาอังกฤษ 1 (English 1)	3	(3-2-6)

LA 102	ภาษาอังกฤษ 2 (English 2)	3	(3-2-6)
TH 103	ทักษะการสื่อสารภาษาไทย (Communication Skills in Thai)	3	(3-0-6)
<b>หมวดวิชาเฉพาะ I กลุ่มวิชาแกน 91 หน่วยกิต</b>			
LW 201	กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป (Civil Law : General Principles)	3	(3-0-6)
LW 202	หลักกฎหมายมหาชน (Principles of Public Law)	2	(2-0-4)
LW 212	กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง (Constitutional Law and Political Institution)	3	(3-0-6)
LW 223	กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Law of Criminal Procedure)	3	(3-0-6)
LW 226	นิติปรัชญา (Legal Philosophy)	2	(2-0-4)
LW 227	ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย 1 (English for Lawyers 1)	3	(3-0-6)
LW 228	ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย 2 (English for Lawyers 2)	3	(3-0-6)
LW 229	กฎหมายแรงงานและประกันสังคม (Labor Law and Social Security Law)	3	(3-0-6)
LW 232	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง (Public International Law)	3	(3-0-6)
LW 233	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล (Private International Law)	2	(2-0-4)
LW 234	หลักวิชาชีพนักกฎหมาย (Legal Profession)	2	(2-0-4)
LW 235	กฎหมายแพ่ง 1 (Civil Law 1)	3	(3-0-6)
LW 236	กฎหมายแพ่ง 2 (Civil Law 2)	3	(3-0-6)

LW 237	กฎหมายแพ่ง 3 (Civil Law 3)	2	(2-0-4)
LW 238	เอกเทศสัญญา 1 (Specific Contracts 1)	3	(3-0-6)
LW 240	เอกเทศสัญญา 3 (Specific Contracts 3)	2	(2-0-4)
LW 244	กฎหมายปกครอง 1 (Administrative Law 1)	3	(3-0-6)
LW 246	กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (Criminal Law : General Principles)	3	(3-0-6)
LW 249	กฎหมายลักษณะตั๋วเงิน (Negotiable Instruments and Current Accounts)	2	(2-0-4)
LW 250	กฎหมายลักษณะครอบครัว (Family Law)	3	(3-0-6)
LW 251	กฎหมายลักษณะมรดก (Law of Succession)	2	(2-0-4)
LW 252	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคทั่วไป (Law of Civil Procedure : General Principles)	3	(3-0-6)
LW 253	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี (Law of Civil Procedure : Execution of Judgment)	2	(2-0-4)
LW 254	กระบวนการยุติธรรมและระบบศาลไทย (Judiciary Process and Thai Court System)	2	(2-0-4)
LW 255	กฎหมายลักษณะพยาน (Law of Evidence)	2	(2-0-4)
LW 257	เอกเทศสัญญา 2 (Specific Contracts 2)	2	(2-0-4)
LW 258	การเขียนและการค้นคว้าทางกฎหมาย (Legal Writing and Research)	2	(2-2-4)
LW 259	กฎหมายปกครอง 2 (Administrative Law 2)	2	(2-0-4)

LW 260	กฎหมายอาญาภาคความผิด (Criminal Law : Offenses)	3	(3-0-6)
LW 261	กฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ (Bankruptcy and Rehabilitation Law)	2	(2-0-4)
LW 262	กฎหมายลักษณะทรัพย์สินและที่ดิน (Law of Property and Land)	3	(3-0-6)
LW 263	เศรษฐศาสตร์สำหรับนักกฎหมาย (Economics for Lawyers)	2	(2-0-4)
LW 264	กฎหมายภาษีอากร (Tax Law)	3	(3-0-6)
LW 265	กฎหมายสิทธิมนุษยชน (Human Rights Law)	2	(2-0-4)
LW 266	กฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท (Partnership and Company Law)	3	(3-0-6)
IT 206	สำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Office)	3	(1-4-3)

### กลุ่มวิชาเลือก

ให้นักศึกษาเลือกกลุ่มวิชาเลือกทั้งกลุ่มเพียงกลุ่มเดียว โดยต้องลงทะเบียนในกลุ่มวิชานั้นทั้งหมด 7 รายวิชา 14 หน่วยกิต การลงทะเบียนข้ามกลุ่มวิชามีอาจกระทำได้เว้นแต่ลงทะเบียนเป็นวิชาเลือกเสรี

### กลุ่มวิชาเลือกกฎหมายธุรกิจ

LW 304	กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Law)	2	(2-0-4)
LW 306	กฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (Security Exchange Law)	2	(2-0-4)
LW 307	กฎหมายว่าด้วยอุตสาหกรรมและการลงทุน (Industrial and Investment Law)	2	(2-0-4)
LW 308	กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Law)	2	(2-0-4)
LW 333	หลักการบัญชีสำหรับนักกฎหมาย (Accounting for Lawyers)	2	(2-0-4)



LW 343 อนุญาโตตุลาการและวิธีการระงับข้อพิพาททางธุรกิจ 2 (2-0-4)  
(Arbitration and Settlement of Commercial Dispute Resolution)

LW 344 การเจรจาต่อรองและการร่างสัญญา 2 (2-0-4)  
(Negotiation and Contract Drafting)

#### กลุ่มวิชาเลือกกฎหมายมหาชน

LW 311 กฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ 2 (2-0-4)  
(Public Economic Laws)

LW 313 สัญญาทางปกครอง 2 (2-0-4)  
(Administrative Contracts)

LW 314 กฎหมายลักษณะการปกครองท้องถิ่น 2 (2-0-4)  
(Law of Local Administration)

LW 345 กฎหมายการคลัง 2 (2-0-4)  
(Law of Public Finance)

LW 346 กฎหมายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2 (2-0-4)  
(Law of Natural Resources and Environmental Conservation)

LW 347 กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ 2 (2-0-4)  
(Organic Law)

LW 351 กฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง 2 (2-0-4)  
(Law on Establishment of Administrative Court and Administrative Procedure)

#### กลุ่มวิชาเลือกกฎหมายอาญา

LW 318 อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา 2 (2-0-4)  
(Criminology and Penology)

LW 319 กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ 2 (2-0-4)  
(Penalty Law)

LW 320 กฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติ 2 (2-0-4)  
(Probation Law)

LW 321 อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ 2 (2-0-4)  
(Economic Crimes)

LW 324 นิติเวชศาสตร์ 2 (2-0-4)  
(Forensic Medicine)

LW 348	กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็กเยาวชนและคดีครอบครัว 2 (Law of Juvenile Delinquency and Family Cases)	(2-0-4)
LW 349	กฎหมายอาญาระหว่างประเทศ 2 (International Criminal Law)	(2-0-4)

### หมวดวิชาเลือกเสรี

ให้นักศึกษาเลือกเรียนรายวิชาใดๆ ก็ได้ที่เปิดสอนในคณะต่างๆ ที่ไม่ใช่วิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หรือเลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาเลือกที่มีได้เลือกไว้ในกลุ่มวิชาเลือก หรือเลือกจากรายวิชาในหมวดวิชาเลือกเสรีที่คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ทำการเปิดสอน อย่างไม่อย่างหนึ่งหรือทั้งหมดจนครบ 6 หน่วยกิต ก็ได้

### วิชาเลือกเสรีในคณะนิติศาสตร์

LW 317	การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 2 (Criminal Justice Administration)	(2-0-4)
LW 323	สืบสวนสอบสวน 2 (Criminal Investigation)	(2-0-4)
LW 325	ประวัติศาสตร์กฎหมาย 2 (Legal History)	(2-0-4)
LW 328	กฎหมายแข่งขันทางการค้า 2 (Trade Competition Law)	(2-0-4)
LW 329	กฎหมายขนส่ง 2 (Transport Law)	(2-0-4)
LW 330	กฎหมายพาณิชย์นาวี 2 (Maritime Law)	(2-0-4)
LW 331	กฎหมายศุลกากร 2 (Customs Law)	(2-0-4)
LW 332	กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ 2 (Real Estate Business Law)	(2-0-4)
LW 334	กฎหมายว่าด้วยการธนาคารและสถาบันการเงิน 2 (Banking and Financial Institution Law)	(2-0-4)
LW 335	กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ 2 (Information Technology Law)	(2-0-4)

LW 336	กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (International Economic Law)	2	(2-0-4)
LW 337	กฎหมายเศรษฐกิจแห่งสหภาพยุโรป (Economic Law of European Union)	2	(2-0-4)
LW 338	กฎหมายเกี่ยวกับการเงิน ในการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ (Law Concerning Finance in International Business Transactions)	2	(2-0-4)
LW 339	สัญญาระหว่างประเทศ (International Contracts)	2	(2-0-4)
LW 340	การให้คำปรึกษาทางกฎหมายและการว่าความ (Legal Consult and Lawyer Practice)	2	(2-0-4)
LW 341	การร่างกฎหมายและกระบวนการนิติบัญญัติ (Legal Drafting and Legislative Process)	2	(2-0-4)
LW 350	กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค (Consumer Protection Law and Procedure of Consumer Case)	2	(2-0-4)
LW 401	สัมมนากฎหมายแพ่ง (Seminar on Civil Law)	2	(2-0-4)
LW 402	สัมมนากฎหมายธุรกิจ (Seminar on Business Law)	2	(2-0-4)
LW 403	สัมมนากฎหมายอาญา (Seminar on Criminal Law)	2	(2-0-4)
LW 404	สัมมนากฎหมายมหาชน (Seminar on Public Law)	2	(2-0-4)
LW 405	สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (Seminar on Civil Procedure)	2	(2-0-4)
LW 406	สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Seminar on Criminal Procedure)	2	(2-0-4)
LW 412	การฝึกปฏิบัติงานทางกฎหมาย (Law Training)	2	(200 ชั่วโมง)

### 3.5 หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ในประเทศไทย

#### 3.5.1 หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

1. ชื่อหลักสูตร	(ภาษาไทย) (ภาษาอังกฤษ)	นิติศาสตรบัณฑิต Bachelor of Laws Program
2. ชื่อปริญญา	(ชื่อเต็มภาษาไทย) (ชื่อย่อภาษาไทย) (ชื่อเต็มภาษาอังกฤษ) (ชื่อย่อภาษาอังกฤษ)	นิติศาสตรบัณฑิต น.บ. Bachelor of Laws M.P.A

#### ระยะเวลาการศึกษาตลอดหลักสูตร 4 ปี

จำนวนหน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตร 141 หน่วยกิต

#### โครงสร้างหลักสูตร

หมวดศึกษาทั่วไป	32	หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	6	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	9	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	9	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพลศึกษาและ/หรือนันทนาการ	2	หน่วยกิต

#### หมวดวิชาเฉพาะ

วิชาบังคับ	103	หน่วยกิต
วิชาเลือก	85	หน่วยกิต
หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า	6	หน่วยกิต

#### ชั้นปีที่ 1 ภาค 1

ART/HUM Humanities	3(3-0-6)
ART/HUM Humanities	3(3-0-6)
ESS/MUS Exercise and Sport/Recreation	1(0-2-1)
ENG xxx English Language	3(2-2-5)
THA xxx Thai Language	3(2-2-5)
LLB 101 Principles of Private Law	3(3-0-6)
LLB 102 Principles of Public Law	3(3-0-6)
รวม	19 หน่วยกิต

#### ชั้นปีที่ 1 ภาค 2

SOC/ECO Social Sciences	3(3-0-6)
MAT/CSC Science and Mathematics	3(3-0-6)
ESS/MUS Exercise and Sport/Recreation	1(0-2-1)
ENG xxx English Language	3(2-2-5)

LLB 103 Property Law and Land Use Law	3(3-0-6)
LLB 104 Law of Juristic Acts and Contracts	3(3-0-6)
LLB 105 Constitutional Law	3(3-0-6)
รวม	19 หน่วยกิต

### ชั้นปีที่ 2 ภาค 1

SOC/ECO Social Sciences	3(3-0-6)
MAT/CSC Science and Mathematics	3(3-0-6)
LLB 201 English for Legal Research and Writing 1	2(2-0-4)
LLB 202 Law of Obligations	3(3-0-6)
LLB 203 Wrongful Acts	3(3-0-6)
LLB 204 Specific Contracts 1 : Sale,Exchange,Gift, Hire, Hirepurchase and Hire of Work	3(3-0-6)
LLB 205 Criminal Law : General Principles	3(3-0-6)
รวม	20 หน่วยกิต

### ชั้นปีที่ 2 ภาค 2

ENV/BIO /CHM Science and Mathematics	3(3-0-6)
LLB 206 Specific Contracts 2 : Agency, Brokerage, Credit, Deposits,Compromise and Settlement	2(2-0-4)
LLB 207 Law of Surety ships and Mortgage	2(2-0-4)
LLB 208 Law of Insurance	2(2-0-4)
LLB 209 Criminal Law: Offences	3(3-0-6)
LLB 210 Constitution of Court of Justice and Judicial System	2(2-0-4)
LLB 211 Administrative Law	3(3-0-6)
รวม	17 หน่วยกิต

### ชั้นปีที่ 3 ภาค 1

LLB 301 Law of Negotiable Instruments and Current Accounts	2(2-0-4)
LLB 302 Law of Partnership and Companies	3(3-0-6)
LLB 303 Family Law	3(3-0-6)
LLB 304 Civil Procedure Law 1	3(3-0-6)
LLB 305 Tax Law: Income Tax,VAT,Special Business Tax And Customs Duties	3(3-0-6)
LLB xxx Elective	3(3-0-6)
รวม	17 หน่วยกิต

**ชั้นปีที่ 3 ภาค 2**

LLB 306 Law of Succession	3(3-0-6)
LLB 307 Civil Procedure Law II	3(3-0-6)
LLB 308 Criminal Procedure Law	3(3-0-6)
LLB 309 Law Of Evidence	3(3-0-6)
LLB 310 Labour Law and Social Securities	3(3-0-6)
LLB xxx Elective	2(2-0-4)
<b>รวม</b>	<b>17 หน่วยกิต</b>

**ชั้นปีที่ 4 ภาค 1**

LLB 401 Eng for Legal Research and Writing II	2(2-0-4)
LLB 402 Conflict of Laws	3(3-0-6)
LLB 403 International Law	3(3-0-6)
LLB xxx Elective	3(3-0-6)
LLB xxx Elective	3(3-0-6)
LLB xxx Elective	2(2-0-4)
<b>รวม</b>	<b>16 หน่วยกิต</b>

**ชั้นปีที่ 4 ภาค 2**

LLB 404 Bankruptcy Law	3(3-0-6)
LLB 405 Ethics in Legal Profession	2(2-0-4)
LLB xxx Elective	3(3-0-6)
LLB xxx Elective	2(2-0-4)
XXX xxx Elective	3(3-0-6)
XXX xxx Elective	3(3-0-6)
<b>รวม</b>	<b>16 หน่วยกิต</b>

**3.5.2 หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**

- ชื่อหลักสูตร (ภาษาไทย) นิติศาสตรบัณฑิต  
(ภาษาอังกฤษ) Bachelor of Laws Program
- ชื่อปริญญา (ชื่อเต็มภาษาไทย) นิติศาสตรบัณฑิต  
(ชื่อย่อภาษาไทย) น.บ.  
(ชื่อเต็มภาษาอังกฤษ) Bachelor of Laws  
(ชื่อย่อภาษาอังกฤษ) LL.B
- หน่วยงานที่รับผิดชอบ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

#### 4. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มีความมุ่งหมายจะผลิตบัณฑิตใหม่มีความรอบรู้กฎหมาย ทั้งในภาคทฤษฎีและใน ภาคปฏิบัติ ให้สามารถที่จะออกไปประกอบวิชาชีพทางกฎหมายแขนงต่าง ๆ ได้โดยฝึกฝนให้นักศึกษาสามารถใช้วิชา นิติศาสตร์ให้ถูกต้องแก่กรณี รู้จักใช้เหตุผล เข้าใจในตัวบทกฎหมาย ทั้งในการตีความและเจตนารมณ์ของกฎหมาย และสำเร็จ การศึกษาเป็นบัณฑิตทางกฎหมายผลประพุดิตนอยู่ในกรอบของคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ มีความหนักแน่น มั่นคง มีจิตสำนึกทางสังคม มีความรับผิดชอบในการประกอบวิชาชีพ กับใช้ความรู้ทางกฎหมายในทางที่เป็น ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

#### 5. โครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตร

นักศึกษาจะต้องจัดทะเบียนศึกษารายวิชารวมไม่น้อยกว่า 142 หน่วยกิต (นักศึกษาภาคบัณฑิตเรียน เฉพาะส่วนวิชาบังคับ 88 หน่วย) โดยศึกษาวิชาต่าง ๆ ครบตามโครงสร้างองค์ประกอบ และข้อกำหนดของหลักสูตรตามแบบที่ 1 หรือแบบที่ 2 ใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

##### แบบที่ 1

1. วิชาศึกษาทั่วไป	30	หน่วยกิต
2. วิชาเฉพาะไม่น้อยกว่า	106	หน่วยหรือหน่วยกิต
2.1 วิชาบังคับ	88	หน่วย
2.2 วิชาโทหรือวิชาเลือกทางกฎหมาย	18	หน่วยหรือหน่วยกิต
3. วิชาเลือกเสรี	6	หน่วยหรือหน่วยกิต

##### แบบที่ 2

1. วิชาศึกษาทั่วไป	30	หน่วยกิต
2. วิชาเฉพาะ	88	หน่วย
• วิชาบังคับ	88	หน่วย
3. วิชาเลือกเสรี	24	หน่วยหรือหน่วยกิต

สำหรับนักศึกษาปกติ มีจำนวนหน่วยกิต รวม 142 หน่วยกิต

##### ชั้นปีที่ 1 ภาค 1

วิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 5 วิชา	15	หน่วยกิต
น. 100 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายและระบบกฎหมาย	3	หน่วยกิต
รวม	18	หน่วยกิต

##### ชั้นปีที่ 1 ภาค 2

วิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 5 วิชา	15	หน่วยกิต
น.101 กฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญา	3	หน่วยกิต

## ปีที่ 2 ภาค 1

น.200 กฎหมายลักษณะหนี้ : หลักทั่วไป	3	หน่วยกิต
น.201 กฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่งลาภมิควรได้	3	หน่วยกิต
น.202 กฎหมายลักษณะทรัพย์สิ้น	3	หน่วยกิต
น.210 กฎหมายอาญา : ภาคทั่วไป	4	หน่วยกิต
น.250 กฎหมายมหาชนเบื้องต้น	2	หน่วยกิต
น.260 ทักษะการใช้กฎหมาย : การค้นคว้า การเขียนและการนำเสนอ		
วิชาเลือก 3 หน่วยกิต	รวม	21 หน่วยกิต

## ปีที่ 2 ภาค 2

น.211 กฎหมายอาญา : ภาคความผิด	4	หน่วยกิต
น.230 เอกเทศสัญญา 1	3	หน่วยกิต
น.231 เอกเทศสัญญา 2	3	หน่วยกิต
น.232 กฎหมายลักษณะประกันภัยด้วยบุคคลและทรัพย์	2	หน่วยกิต
น.251 กฎหมายรัฐธรรมนูญ	3	หน่วยกิต
น.280 ระบบศาลและหลักทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดี	2	หน่วยกิต
วิชาเลือก 3 หน่วยกิต	รวม	20 หน่วยกิต

## ปีที่ 3 ภาค 1

น.300 กฎหมายลักษณะครอบครัว	3	หน่วยกิต
น.330 กฎหมายหุ้นส่วน-บริษัท	3	หน่วยกิต
น.331 กฎหมายลักษณะตัวเงิน	3	หน่วยกิต
น.350 กฎหมายปกครอง 1	2	หน่วยกิต
น.381 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	3	หน่วยกิต
วิชาเลือก 3 หน่วยกิต	รวม	17 หน่วยกิต

## ปีที่ 3 ภาค 2

น.301 กฎหมายลักษณะมรดก	2	หน่วยกิต
น.332 กฎหมายลักษณะประกันภัย	2	หน่วยกิต
น.351 กฎหมายปกครอง 2	2	หน่วยกิต
น.382 กฎหมายลักษณะพยาน	3	หน่วยกิต
น.384 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	3	หน่วยกิต
น.390 กฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีเมือง	4	หน่วยกิต
วิชาเลือก 3 หน่วยกิต	รวม	19 หน่วยกิต



## ปีที่ 4 ภาค 1

น.450 กฎหมายแรงงาน		3	หน่วยกิต
น.462 ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย		3	หน่วยกิต
น.491 กฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีบุคคล		3	หน่วยกิต
วิชาเลือก 6 หน่วยกิต	รวม	15	หน่วยกิต

## ปีที่ 4 ภาค 2

น.451 กฎหมายการคลังและการภาษีอากร 1		3	หน่วยกิต
น.460 นิติปรัชญา 1		3	หน่วยกิต
น.461 นิติปรัชญา 2		3	หน่วยกิต
วิชาเลือก 6 หน่วยกิต	รวม	14	หน่วยกิต

## 3.5.3 หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ชื่อหลักสูตร (ภาษาไทย) นิติศาสตรบัณฑิต  
(ภาษาอังกฤษ) Bachelor of Laws Program
- ชื่อปริญญา (ชื่อเต็มภาษาไทย) นิติศาสตรบัณฑิต  
(ชื่อย่อภาษาไทย) น.บ.  
(ชื่อเต็มภาษาอังกฤษ) Bachelor of Laws  
(ชื่อย่อภาษาอังกฤษ) LL.B

## 3. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร :

1. เพื่อให้บัณฑิตมีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม (Social Concern)
2. เพื่อให้บัณฑิตมีความเป็นนักนิติศาสตร์ (Professionalism)
3. เพื่อให้บัณฑิตมีความเป็นสากล (Internationalization)

## 4. คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา

ผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า และ / หรือเป็นไปตามระเบียบและข้อบังคับการรับนักศึกษาเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## 5. การคัดเลือกผู้เข้าศึกษา

มี 2 วิธี ซึ่งคณะกรรมการประจำคณะนิติศาสตร์กำหนดวิธีการรับเข้าและจำนวนรับในแต่ละปี การศึกษา คือ

1. ระบบ Admission กลาง เป็นไปตามระเบียบการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
2. ระบบการคัดเลือกโดยวิธีรับตรง เป็นไปตามระเบียบการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาใน

สถาบันอุดมศึกษา ของสำนักงาน

คณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

#### 6. ระบบการศึกษา

ใช้ระบบการศึกษาแบบทวิภาค ปีการศึกษาหนึ่ง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษา (semester) คือ ภาคการศึกษาต้น และภาคการศึกษาปลาย และอาจมีภาคฤดูร้อน (summer session) ต่อจากภาคการศึกษาปลาย อีก 1 ภาคก็ได้ ภาคการศึกษาหนึ่ง ๆ มีระยะเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ ส่วนภาคฤดูร้อนมีระยะเวลาการศึกษาประมาณ 6 สัปดาห์

#### 7. ระยะเวลาการศึกษา

ตลอดหลักสูตร 4 ปี (8 ภาคการศึกษา) และระยะเวลาที่ให้ศึกษา ได้อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 7 ภาคการศึกษา และไม่เกิน 16 ภาคการศึกษา

**แผนการศึกษา และหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย**

#### ชั้นปีที่ 1 ภาคการศึกษาต้น

	หน่วยกิต
1. วิชาโครงการศึกษาทั่วไป (1 วิชา)	3 (3-0-6)
2. 5500115 FE I หรือ 2231101 ภาษาฝรั่งเศส 1	3 (2-2-5) 3(2-2-5)
3. 3404122 นิติตรรกศาสตร์	2 (2-0-4)
4. 404123 ประวัติศาสตร์กฎหมาย	2 (2-0-4)
5. 3401123 หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย	3 (3-0-6)
6. 3402101 กฎหมายอาญาหลักทั่วไป	3 (3-0-6)
7. 3404121 หลักทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายมหาชน	2 (2-0-4)
<b>รวม</b>	<b>16 หน่วยกิต</b>

#### ชั้นปีที่ 1 ภาคการศึกษาปลาย

	หน่วยกิต
1. วิชาโครงการศึกษาทั่วไป (1 วิชา)	3 (3-0-6)
2. 5500116 FE II หรือ 2231102 ภาษาฝรั่งเศส 2	3 (2-2-5) 3(2-2-5)
3. 3401120 มุลหนี้ 1	3 (3-0-6)
4. 3401121 กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน	3 (3-0-6)
5. 3401122 กฎหมายลักษณะบุคคลและครอบครัว	3 (3-0-6)
6. 3404124 กฎหมายกับสังคม	2 (2-0-4)
<b>รวม</b>	<b>17 หน่วยกิต</b>

## ชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาปลาย

	หน่วยกิต
1. วิชาโครงการศึกษาทั่วไป (1 วิชา)	3 (3-0-6)
2. 5500264 EAP II	3 (2-2-5)
หรือ 2231152 ภาษาฝรั่งเศสต้นกฎหมาย 2	3 (2-2-5)
3. 3401205 กฎหมายว่าด้วยกัญชัมและหลักประกัน	2 (2-0-4)
4. 3401207 กฎหมายเอกเทศสัญญาสำคัญ 2	2 (2-0-4)
5. 3402102 กฎหมายอาญาภาคความผิด	3 (3-0-6)
6. 3403201 กระบวนการยุติธรรมและระบบศาลไทย	3 (3-0-6)
7. 3404220 กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง	3 (3-0-6)
รวม	19 หน่วยกิต

## ชั้นปีที่ 3 ภาคการศึกษาต้น

	หน่วยกิต
1. 3401301 กฎหมายเกี่ยวกับองค์กรทางธุรกิจ	3 (3-0-6)
2. 3401302 กฎหมายตราสารเปลี่ยนมือ	3 (3-0-6)
3. 3403301 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	3 (3-0-6)
4. 3403302 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	3 (3-0-6)
5. 3404320 กฎหมายปกครอง	3 (3-0-6)
6. 3405301 กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง	3 (3-0-6)
รวม	18 หน่วยกิต

## ชั้นปีที่ 3 ภาคการศึกษาปลาย

### วิชาบังคับ

	หน่วยกิต
1. 3401303 กฎหมายภาษีอากร	3 (3-0-6)
2. 3403303 กฎหมายลักษณะพยาน	2 (2-0-4)
3. 3404411 กฎหมายแรงงาน	2 (2-0-4)
4. 3405302 กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล	3 (3-0-6)
ก. สาขาวิชากฎหมายแพ่งและอาญา (บังคับเลือก เลือก 3 วิชา)	2 (2-0-4)
1. 3401432 กฎหมายประกันภัย	
2. 3403430 กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็ก	
3. 3403433 กฎหมายล้มละลาย	
ข. สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ (บังคับเลือก เลือก 3 วิชา)	2 (2-0-4)
1. 2601208 การบัญชีสำหรับนักกฎหมาย	
2. 3401434 กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา	
3. 3404435 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค	
4. 3405432 กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ	

- ค. สาขาวิชากฎหมายมหาชน (บังคับเลือก เลือก 3 วิชา) 2 (2-0-4)
1. 3404438 กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ 1
  2. 3404439 ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
  3. 3404440 กฎหมายการคลัง
  4. 3404441 กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่
  5. 3404444 กฎหมายสิ่งแวดล้อม
- ง. สาขาวิชากฎหมายระหว่างประเทศ (บังคับเลือก เลือก 3 วิชา) 2 (2-0-4)
1. 3405431 กฎหมายอาญาระหว่างประเทศ
  2. 3405437 กฎหมายองค์การระหว่างประเทศ
  3. 3405441 กฎหมายสิทธิมนุษยชน
- วิชาเลือกเสรี 2 (2-0-4)
1. 3403482 นิติเวชศาสตร์
  2. 3404472 กฎหมายศุลกากร
  3. 3404495 กฎหมายข้อมูลข่าวสารและสิทธิส่วนบุคคล
- ชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาต้น**
- วิชาบังคับ
1. 3404401 นิติปรัชญา หน่วยกิต 2(2-0-4)
- ก. สาขาวิชากฎหมายแพ่งและอาญา (บังคับเลือก เลือก 3 วิชา) 2(2-0-4)
1. 3401430 กฎหมายแพ่งและอาญาภาคภาษาอังกฤษ
  2. 3401431 สัมมนากฎหมายแพ่ง
  3. 3402430 สัมมนากฎหมายอาญา
  4. 3403432 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี
- ข. สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ (บังคับเลือก เลือก 3 วิชา) 2(2-0-4)
1. 3401433 กฎหมายธุรกิจภาคภาษาอังกฤษ
  2. 3401437 กฎหมายหลักทรัพย์
  3. 3401438 การเจรจาต่อรองและการร่างสัญญา
  4. 3405434 กฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ
- ค. สาขาวิชากฎหมายมหาชน (บังคับเลือก เลือก 3 วิชา) 2(2-0-4)
1. 3404437 กฎหมายมหาชนภาคภาษาต่างประเทศ
  2. 3404442 สัญญาของรัฐ
  3. 3404445 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ
  4. 3404447 สัมมนากฎหมายปกครอง
- ง. สาขาวิชากฎหมายระหว่างประเทศ (บังคับเลือก เลือก 3 วิชา) 2(2-0-4)
1. 3405435 กฎหมายระหว่างประเทศภาคภาษาอังกฤษ
  2. 3405436 กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ
  3. 3404438 กฎหมายสหภาพยุโรป

4. 3405440 กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ
5. 3405444 กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ 1

#### วิชาเลือกเสรี

2(2-0-4)

1. 3402480 อาชญวิทยา
2. 3403483 กฎหมายการระงับข้อพิพาทนอกศาล
3. 3403484 การสืบสวนและสอบสวนคดีอาญา
4. 3404474 กฎหมายแร่และปิโตรเลียม
5. 3404484 กฎหมายภาษีการบริโภค
6. 3404492 สัมมนาแรงงานและประกันสังคม
7. 3404493 กฎหมายอุตสาหกรรม
8. 3404494 กฎหมายการบริหารงานบุคคลของรัฐ
9. 3404496 กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ 2
10. 3404497 กฎหมายภาษีทรัพย์สิน
11. 3404499 กฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยี
12. 3405476 อนุญาโตตุลาการทางการค้าระหว่างประเทศ
13. 3405477 หลักการภาษีระหว่างประเทศ
14. 3405481 กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยอากาศ
15. 3405484 กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิเด็ก
16. 3405439 การเจรจาต่อรองสำหรับนักกฎหมาย

#### ชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาปลาย

ก. สาขาวิชากฎหมายแพ่งและอาญา (บังคับเลือก เลือก 3 วิชา) 2(2-0-4)

1. 3402431 อาชญากรรมทางธุรกิจ
2. 3403434 สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
3. 3403435 สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
4. 3404432 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายเปรียบเทียบ

ข. สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ (บังคับเลือก เลือก 3 วิชา) 2(2-0-4)

1. 3401435 กฎหมายป้องกันการผูกขาด
2. 3401436 สัมมนากฎหมายธุรกิจ
3. 3401430 กฎหมายธนาคาร
4. 3405433 สัญญาระหว่างประเทศ

ค. สาขาวิชากฎหมายมหาชน (บังคับเลือก เลือก 3 วิชา) 2(2-0-4)

1. 3404443 สัมมนากฎหมายกับปัญหาสังคม
2. 3404446 สัมมนาการร่างกฎหมายและกระบวนการนิติบัญญัติ
3. 3404449 สัมมนากฎหมายรัฐธรรมนูญ

ง. สาขาวิชากฎหมายระหว่างประเทศ (บังคับเลือก เลือก 3 วิชา) 2(2-0-4)

1. 3405430 กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเล
2. 3405439 สัมมนากฎหมายระหว่างประเทศ
3. 3405444 กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ 2
4. 3405445 กฎหมายระหว่างประเทศกับการพัฒนา

## วิชาเลือกเสรี

2(2-0-4)

1. 3401470 กฎหมายตราสารอนุพันธ์
2. 3401480 สัมมนาเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างการลงทุนและการเงิน
3. 3403481 การว่าความและศาลจำลอง
4. 3404470 กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการที่ดิน
5. 3404471 สัมมนากฎหมายภาษีอากร
6. 3404473 กฎหมายการตลาด
7. 3404490 สัมมนากฎหมายและคอมพิวเตอร์
8. 3404491 กฎหมายเกี่ยวกับการบริการสาธารณะและรัฐวิสาหกิจ
9. 3405475 กฎหมายพาณิชย์นาวี
10. 3405478 กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรธรรมชาติ
11. 3405480 กฎหมายอวกาศ
12. 3405480 สัมมนากฎหมายระหว่างประเทศกับปัญหาการเมืองระหว่างประเทศในยุคปัจจุบัน
13. 3405483 กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยผู้ลี้ภัยและการย้ายถิ่น

หมายเหตุ : แผนการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตอาจมีประกาศเปลี่ยนแปลงได้ ตามความเหมาะสม

### 3.5.4 หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2551)

- |                 |                      |                          |
|-----------------|----------------------|--------------------------|
| 1. ชื่อหลักสูตร | (ภาษาไทย)            | นิติศาสตร์บัณฑิต         |
|                 | (ภาษาอังกฤษ)         | Bachelor of Laws Program |
| 2. ชื่อปริญญา   | (ชื่อเต็มภาษาไทย)    | นิติศาสตร์บัณฑิต         |
|                 | (ชื่อย่อภาษาไทย)     | น.บ.                     |
|                 | (ชื่อเต็มภาษาอังกฤษ) | Bachelor of Laws         |
|                 | (ชื่อย่อภาษาอังกฤษ)  | LL.B                     |

## โครงสร้างหลักสูตร

- |                        |     |          |
|------------------------|-----|----------|
| 1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป | 31  | หน่วยกิต |
| 2. หมวดวิชาเฉพาะ       | 103 | หน่วยกิต |
| 2.1 กลุ่มวิชาบังคับ    | 94  | หน่วยกิต |

- 2.2 กลุ่มวิชาเลือก 9 หน่วยกิต
- 2.2.1 สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ
- 2.2.2 สาขาวิชากฎหมายมหาชน
- 2.2.3 สาขาวิชากฎหมายทั่วไป

3. หมวดวิชาเลือกเสรี

4. หมวดวิชาสหกิจศึกษา 15 หน่วยกิต

นักศึกษาสามารถเลือกเรียนกระบวนวิชา RU 300 ฝึกอาชีพ จำนวน 15 หน่วยกิต

ในหมวดวิชาสหกิจศึกษา แทนหมวดวิชาเฉพาะ (กลุ่มวิชาเลือก) 9 หน่วยกิต และหมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับมหาวิทยาลัยรามคำแหงว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรีและหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการประจำคณะนิติศาสตร์

รวมหน่วยกิต

140 หน่วยกิต

ปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 1

		หน่วยกิต
TH 101	ลักษณะและการใช้ภาษาไทย	3
	กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ เลือก 1 วิชา	3
	กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ เลือก 1 วิชา	3
	กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เลือก 1 วิชา	3
IS 103	การใช้ห้องสมุด	1
LA 101	หลักกฎหมายมหาชน	2
LA 102	หลักกฎหมายเอกชน	2

ปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 2

		หน่วยกิต
TH 103	การเตรียมเพื่อพูดและเขียน	3
	กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ เลือก 1 วิชา	3
	กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ เลือก 1 วิชา	3
	กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ เลือก 2 วิชา	6
	กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เลือก 1 วิชา	3
LA 103	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา	3

รวม

21

ปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 1

		หน่วยกิต
LA 201	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์	3

LA 202	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้	3
LA 203	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้	3
LA 204	กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง	3
LA 205	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยนให้	2
LA 203	กฎหมายอาญา 1	3
RU 100	ความรู้คู่คุณธรรม (วิชาบังคับไม่นับหน่วยกิต)	0
	รวม	17
<b>ปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 2</b>		หน่วยกิต
LA 207	กฎหมายอาญา 2	3
LA 208	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ จ้างแรงงาน จ้างทำงาน รับชน	2
LA 209	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ฝากทรัพย์สิน เก็บของในคลังสินค้า ประนีประนอมยอมความ การพนันชั้นต่อ	2
LA 210	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยค้ำประกัน จำนอง จำนำ	2
LA 211	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า	2
LA 212	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย	2
LA 213	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด วิชาเลือก	2 3
	รวม	18
<b>ปีที่ 3 ภาคการศึกษาที่ 1</b>		หน่วยกิต
LA 310	กฎหมายอาญา 3	3
LA 320	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยห้างหุ้นส่วน บริษัท บริษัทมหาชนจำกัด	2
LA 303	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว	3
LA 304	พระธรรมนูญศาลยุติธรรม	2
LA 305	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1	3
LA 306	กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1	3
.....	วิชาเลือก	3
	รวม	19
<b>ปีที่ 3 ภาคการศึกษาที่ 2</b>		หน่วยกิต
LA 307	กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 2	3



LA 308	กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2	3
LA 309	กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่ามรดก	3
LA 310	กฎหมายล้มละลาย	2
LA 311	กฎหมายลักษณะพยาน	2
LA 312	กฎหมายปกครอง	3
.....	วิชาเลือก	3
	<b>รวม</b>	<b>19</b>
<b>ปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 1</b>		<b>หน่วยกิต</b>
LA 401	กฎหมายเกี่ยวกับภาษีเงินได้	2
LA 402	การว่าความและการจัดทำเอกสารทางกฎหมาย	2
LA 403	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง	3
LA 404	กฎหมายแรงงานและประกันสังคม	3
LA 405	หลักวิชาชีพและจรรยาบรรณของนักกฎหมาย	2
	วิชาเลือก	3
	<b>รวม</b>	<b>15</b>
<b>ปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 2</b>		<b>หน่วยกิต</b>
LA 406	กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลและคดีอาญา	3
LA 407	นิติปรัชญา	2
LA 408	กฎหมายที่ดิน	2
LA 409	กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา 1	2
LA 410	กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ	2
	วิชาเลือก	3
	<b>รวม</b>	<b>14</b>
<b>กระบวนวิชาเลือก</b>		
<b>กลุ่มวิชากฎหมายเอกชน</b>		<b>หน่วยกิต</b>
LA 240 (LW 426)	กฎหมายแพ่งเปรียบเทียบ	3
LA 241 (LW 427)	กฎหมายธุรกิจเปรียบเทียบ	3
LA 242 (LW 428)	สัญญาสำคัญทางธุรกิจ	3
LA 243 (LW 429)	ปัญหาในกฎหมายแพ่ง	3
LA 247	ปัญหาในกฎหมายพาณิชย์	3
LA 248	การให้คำปรึกษาในกฎหมายธุรกิจ	3
LA 249 (LW 428)	กฎหมายเกี่ยวกับสถาบันการเงิน	3

LA 250 (LW 430)	กฎหมายเกี่ยวกับการลงทุน	3
LA 251 (LW 435)	กฎหมายหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์	3
LA 356 (LW 460)	กฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ	3
LA 438 (LW 414)	กฎหมายศุลกากร	3
LA 439	กฎหมายเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิต	3
LA 440	กฎหมายเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะและอากรแสตมป์	3
LA 441	กฎหมายเกี่ยวกับภาษีราชการบริหารส่วนท้องถิ่น	3
LA 442	กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีภาษีอากร	3
LA 443	กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	3
LA 444 (LW 415)	กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน	3
LA 445 (LW 416)	กฎหมายว่าด้วยการเกษตร	3
LA 446 (LW 418)	กฎหมายเกี่ยวกับการขนส่งและการจราจร	3
LA 447 (LW 429)	กฎหมายเกี่ยวกับอุตสาหกรรม	3

#### กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน

LA 331 (LW 442)	กฎหมายอาญาเปรียบเทียบ	3
LA 332 (LW 439)	ปัญหาในกฎหมายอาญา	
LA 339 (LW 410)	กฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ	3
LA 340 (LW 411)	กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ	3
LA 341	ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง	3
LA 342 (LW 461)	กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองและ ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่	3
LA 343 (LW 417)	กฎหมายเกี่ยวกับระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน	3
LA 344	การบริหารงานบุคคลภาครัฐ	3
LA 345	สัญญาของฝ่ายปกครอง	3
LA 346 (LW 463)	กฎหมายข้อมูลข่าวสารของทางราชการ	3
LA 347	กฎหมายรัฐวิสาหกิจ	3
LA 348	กฎหมายองค์การมหาชน	3
LA 349	กฎหมายเกี่ยวกับบริการสาธารณะ	3
LA 350 (LW 462)	กฎหมายศาลรัฐธรรมนูญ	3
LA 351 (LW 421)	กฎหมายรัฐสภา	3
LA 352 (LW 412)	กฎหมายว่าด้วยระบบพรรคการเมือง	3
LA 353 (LW 413)	กฎหมายเลือกตั้ง	3

LA 354 (LW 404)	กฎหมายเกี่ยวกับสถาบันการคลังของรัฐ	3
<b>กลุ่มวิชากระบวนการยุติธรรม</b>		
LA 333 (LW 440)	อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา	3
LA 334 (LW 441)	นิติเวชศาสตร์	3
LA 335 (LW 443)	การสืบสวนและการสอบสวน	3
LA 336 (LW 444)	ปัญหาในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	3
LA 337 (LW 445)	ปัญหาในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	3
LA 338 (LW 437)	กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน และวิธีพิจารณาคดีครอบครัว	3
LA 355	อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ	3
LA 448 (LW 409)	กฎหมายทหาร	3
<b>กลุ่มวิชากฎหมายระหว่างประเทศ</b>		
LA 431 (LW 447)	กฎหมายว่าด้วยองค์การระหว่างประเทศ	3
LA 432 (LW 449)	กฎหมายอาเซียน	3
LA 433 (LW 448)	ปัญหากฎหมายระหว่างประเทศ	3
LA 434 (LW 451)	กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเล	3
LA 435	กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	3
LA 436 (LW 433)	กฎหมายพาณิชย์นาวี	3
LA 449 (LW 450)	กฎหมายอากาศ	3
<b>กลุ่มวิชากฎหมายเพื่อการพัฒนา</b>		
LA 236 (LW 446)	สิทธิมนุษยชน	3
LA 244 (LW 422)	กฎหมายเศรษฐกิจ	3
LA 245 (LW 434)	กฎหมายป้องกันการผูกขาดทางเศรษฐกิจและ การคุ้มครองผู้บริโภค	3
LA 246	กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้า	3
LA 437	กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา 2	3
LA 450 (LW 452)	กฎหมายสิ่งแวดล้อม	3
<b>กลุ่มวิชากฎหมายทั่วไป</b>		
LA 231 (LW 453)	กฎหมายโรมันเบื้องต้น	3
LA 232 (LW 103)	ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยและระบบกฎหมายหลัก	3
LA 233 (LW 454)	กฎหมายแองโกล-อเมริกันเบื้องต้น	3

LA 234 (LW 420)	สถาบันกฎหมายอเมริกัน	3
LA 235 (LW 455)	กฎหมายอิสลาม	3
LA 237 (LW 457)	สังคมวิทยาทางกฎหมาย	3
LA 238 (LW 407)	เศรษฐศาสตร์การเมืองสำหรับนักกฎหมาย	3
LA 239 (LW 408)	สังคมการเมืองสำหรับนักกฎหมาย	3
LA 451 (LW 456)	การร่างกฎหมายและกระบวนการนิติบัญญัติ	3
LA 452	การใช้และการตีความกฎหมาย	3
LA 453 (LW 458)	กฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์	3
LA 454 (LW 431)	หลักการบัญชีสำหรับนักกฎหมาย	3
LA 455 (LW 459)	ภาษากฎหมายไทย	3
LA 456 (LW 419)	ภาษาอังกฤษนักกฎหมาย	3
LA 457	ภาษาฝรั่งเศสสำหรับนักกฎหมาย	3
LA 458	ภาษาเยอรมันสำหรับนักกฎหมาย	3

### 3.5.5 หลักสูตรปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สำหรับผู้สำเร็จการศึกษา ม.3 หรือเทียบเท่า หรือ ม.6 หรือเทียบเท่า มีโครงสร้างและรายละเอียดของหลักสูตรดังนี้

<b>1. โครงสร้างของหลักสูตร</b>		<b>ชุดวิชา</b>	<b>หน่วยกิต</b>
ก.	หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	5	30
ข.	หมวดวิชาแกน	7	42
ค.	หมวดวิชาเฉพาะ	11	66
ง.	หมวดวิชาเลือกเสรี	1	6
รวมตลอดหลักสูตรต้องศึกษาไม่น้อยกว่า		24	144
<b>2. รายละเอียดของหลักสูตร</b>			
ก. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป		5 ชุดวิชา	(30 หน่วยกิต)
บังคับ	1 ชุดวิชา		
10151	ไทยศึกษา		
และเลือก	4 ชุดวิชา		
10130	ทักษะชีวิต		
10111	ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร		
10121	อารยธรรมมนุษย์		

10131	สังคมมนุษย์
10141	วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
10152	ไทยกับสังคมโลก
10161	ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร
10163	ภาษาเขมรเพื่อการสื่อสาร

ข. หมวดวิชาแกน 7 ชุดวิชา (42 หน่วยกิต)

40101	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป
41201	กฎหมายมหาชน
41211	กฎหมายแพ่ง 1 : บุคคล นิติกรรม สัญญา
41212	กฎหมายแพ่ง 2 : หนี้ ละเมิด
41213	กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน
41231	กฎหมายอาญา 1 : ภาคทบทบัญญัติทั่วไป
41232	กฎหมายอาญา 2 : ภาคความผิด

ค. หมวดวิชาเฉพาะ 11 ชุดวิชา (66 หน่วยกิต)

บังคับ 10 ชุดวิชา

41311	กฎหมายแพ่ง 3 : ครอบครัว มรดก
41321	กฎหมายพาณิชย์ 1 : ชื่อชาย เจ้าทรัพย์ เจ้าชื่อ
41322	กฎหมายพาณิชย์ 2: บุคคล นิติกรรม สัญญา
41323	กฎหมายพาณิชย์ 3: ประกันด้วยบุคคลและทรัพย์ ตัวเงิน
41324	กฎหมายพาณิชย์ 4: หุ้นส่วนบริษัท
41341	กฎหมายวิธีสบัญญัติ 1 : หลักทั่วไปในวิธีพิจารณาความแพ่ง
41342	กฎหมายวิธีสบัญญัติ 2: วิธีพิจารณาความแพ่งและกฎหมายล้มละลาย
41343	กฎหมายวิธีสบัญญัติ 3: วิธีพิจารณาความอาญา
41444	ประสบการณ์วิชาชีพกฎหมาย*
41451	กฎหมายระหว่างประเทศ
และเลือก	1 ชุดวิชาจากชุดวิชาต่อไปนี้

กลุ่มชุดวิชากฎหมายทางธุรกิจ

41401	ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย
41403	กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม
41404	กฎหมายแรงงาน
41405	กฎหมายสิ่งแวดล้อม

- 41421 กฎหมายภาษีอากร : ภาษีเงินได้
- 41423 กฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ
- 41452 สถาบันระหว่างประเทศ
- 41455 กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา
- 41456 การคุ้มครองผู้บริโภคและกฎหมายที่เกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้า
- 41457 กฎหมายภาษีอากร 2 : ภาษีทางอ้อมและภาษีทรัพย์สิน

กลุ่มชุดวิชากฎหมายทางมหาชน

- 41005 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของกฎหมาย
- 41401 ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย
- 41402 ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ
- 41403 กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- 41404 กฎหมายแรงงาน
- 41405 กฎหมายสิ่งแวดล้อม
- 41421 กฎหมายภาษีอากร 1 : ภาษีเงินได้
- 41431 การบริหารงานยุติธรรม
- 41454 กฎหมายสิทธิมนุษยชน
- 41457 กฎหมายภาษีอากร 2 : ภาษีทางอ้อมและภาษีทรัพย์สิน
- 41459 กระบวนการยุติธรรมและระบบศาลไทย

กลุ่มชุดวิชากฎหมายทางแพ่งและอาญา

- 41401 ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย
- 41402 ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ
- 41403 กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- 41404 กฎหมายแรงงาน
- 41421 กฎหมายภาษีอากร 1 : ภาษีเงินได้
- 41431 การบริหารงานยุติธรรม
- 41432 กฎหมายอาญา 3 : ความผิดอาญาตามกฎหมายอื่น
- 41454 กฎหมายภาษีอากร 2 : ภาษีทางอ้อมและภาษีทรัพย์สิน
- 41458 อาชญากรรมทางธุรกิจ

ง. หมวดเลือกเสรี 1 ชุดวิชา (6 หน่วยกิต)

ให้เลือกจากชุดวิชาต่างๆ ที่เปิดสอนตามหลักสูตรในระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยกำหนด ตามเกณฑ์การลงทะเบียนเรียนชุดวิชาเลือกเสรี

หมายเหตุ \* ชุติวิชาประสปรการณัวิชาชีพกฎหมายเป็นชุติวิชาที่นักศัศึกษาจะต้งลงทะเบียนเรียนในภาคการศัศึกษาสุตท่ายและเหลือ 3 ชุติวิชาก่อนจบการศัศึกษาเท่านั้น

\*\* นักศัศึกษาที่ต้งการสอเป็นเนตบัณทัตไทย หรือประกอบอาชีพเป็นพนังานอัยการ ผู้พิพากษา ทนายความ นิติกร หรือที่ปรึษากฎหมาย ควรเลือกเรียนชุติวิชา 41404 กฎหมายแรงงาน หรือ 41421 กฎหมายภาษัอากร 1 : ภาษัเงินได้ และชุติวิชา 41455 กฎหมายทรรพ์ยัลัสนทางปัญญา

### 3.6 หลักสุตรนัตึศาสตรัในต่าประเทศ

#### 3.6.1 โรงเรียนกฎหมาย Trinity College Dublin

เป็นโรงเรียนกฎหมายของประเทศไอรแลนตั ซึ่งศัศึกษากฎหมายในระบบลายลัษณัอักษร (Civil law)

#### Law and German

- **Course Type:** Undergraduate
- **Course Code:** TR019
- **No. of Places:** 15
- **Min Entry Points 2010:** 510\* points
- **Duration:** 4 Years Full Time
- **Award:** LL.B.(Ling. Germ.)
- **Specific Entry Requirements:** [See bottom of this page](#)
- **Course Options:**

#### See also:

[TR004: Law](#)

[TR017: Law and Business](#)

[TR018: Law and French](#)

[TR020: Law and political science](#)

#### Overview

Law and German is a programme that gives you the opportunity to learn about the law, language and culture of one of the principal continental civil law jurisdictions, in addition to receiving a full grounding in Irish and EU law. Far more is involved than simply attaching a language component to a law degree. Students study German law, both constitutional and civil, in their first two years. These law subjects are taught and examined through the relevant language. The language component of each programme is integrated so that language skills are developed in the context of studying the general, as well as the specifically legal, culture of the country concerned. Each programme is taught over four years with a compulsory year abroad.

#### Is this the right course for you?

In addition to a desire to study law, you will need a specific and strong interest in the general culture, legal, political, economic and sociological make-up of Germany. You should also be willing and have the ability to become fluent in the relevant language.

## Visit the Law School

If you are considering studying for a Law degree at Trinity College but want to be sure, you are most welcome to attend lectures. If you would like to avail of this opportunity, to come in and discuss your options with a member of staff, or to visit the Law School we would be happy to meet you. Please contact us by e-mail (see below) to arrange a visit.

### Junior Freshman modules

- The Irish legal system
- Contract law
- Constitutional law 1
- Criminal law
- Legal Skills
- German language
- German area studies
- German legal system

Junior Freshman Law and German students study, alongside German language and textual analysis, the political institutions and aspects of society and economy in the German speaking countries. The course involves an introduction to German constitutional law and the German legal system, German legal history and legal philosophy.

### Senior Freshman modules

- Law of tort
- Land law
- Private law remedies
- Equity
- Mooting programme
- German language
- German cultural history
- German civil law

Senior Freshman Law and German students take modules in German language, including legal translation and an introduction to the specialist language used in legal texts; German cultural history; German civil law and jurisprudence and German criminal law.

### The Sophister years

The Junior Sophister (third) year is spent studying legal or related subjects in a German university. The results obtained studying abroad constitute a substantial part of your final degree grades.

In the Senior Sophister (fourth) year, you select 40 ECTS (credits) worth of modules from approximately twenty six options. See [TR004: Law](#) for details of possible modules. Students who wish to continue their studies with the professional bodies may also take Freshman modules in place of a Sophister module if required by the particular professional body. In addition, you will engage in language and oral work and project/report writing. Students may choose from a number of options to take the place of a law module, including a Broad Curriculum module



(see [www.tcd.ie/Broad\\_Curriculum](http://www.tcd.ie/Broad_Curriculum)), a research dissertation or a module offered by the relevant language department.

Law and German students take advanced oral and written language modules, including Translation and rhetoric, attend a seminar on German Law, as well as taking their law modules.

### Assessment

A combination of assignments and aural, oral and written examinations is used. There is a strong element of continuous assessment in language and German law subjects.

#### กฎหมายและเยอรมัน

ประเภทของรายวิชา: ระดับปริญญาตรี

รหัสหลักสูตร: TR019

หมายเลขของสถานที่: 15

สิ่งที่นำ Entry Min 2010: 510 คะแนน \*

ระยะเวลา 4 ปีเต็มเวลา

รางวัล: นิติศาสตรบัณฑิต (Ling. Germ.)

เงื่อนไขในการ:

ตัวเลือกรายวิชา:

TR004: กฎหมาย

TR017: กฎหมายและธุรกิจ

TR018: กฎหมายและฝรั่งเศส

TR020: กฎหมายและรัฐศาสตร์

#### รายละเอียด

กฎหมายและเยอรมันเป็นโปรแกรมที่เปิดโอกาสให้คุณเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ภาษาและวัฒนธรรม เป็นหนึ่งในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบลายลักษณ์อักษรและใช้กับหมายของไอริช และกฎหมายสหภาพยุโรปกฎหมาย นักศึกษาจะได้ศึกษากฎหมายเยอรมันทั้งรัฐธรรมนูญ และกฎหมายแพ่งใน 2 ปีแรก วิชากฎหมายเหล่านี้ได้รับการสอนและการตรวจสอบผ่านภาษาที่เกี่ยวข้อง ส่วนภาษาของแต่ละโปรแกรมถูกนำมารวมเพื่อให้ทักษะการใช้ภาษามีการพัฒนาในบริบทของการศึกษาทั่วไปเช่นเดียวกับวัฒนธรรมโดยเฉพาะตามกฎหมายของประเทศที่เกี่ยวข้อง แต่ละโปรแกรมจะมีการสอนกว่าสี่ปีกับปีภาคบังคับในต่างประเทศ

#### หลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับคุณ?

นอกจากความปรารถนาที่จะศึกษากฎหมายคุณจะต้องสนใจที่เฉพาะเจาะจงและแข็งแกร่งในวัฒนธรรมทั่วไป กฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจและสังคม ความเป็นไปของเยอรมนี นอกจากนี้หากคุณตั้งใจ และมีความสามารถคล่องแคล่วในเรื่องภาษาที่เกี่ยวข้อง

## ไปที่โรงเรียนกฎหมาย

หากคุณกำลังพิจารณาการศึกษาในระดับปริญญาโทที่ Trinity College แต่ต้องแน่ใจว่าคุณจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเข้าเข้าร่วมฟังการบรรยาย หากคุณต้องการเพื่อประโยชน์จากโอกาสนี้ที่จะได้หารือเกี่ยวกับตัวเลือกของคุณกับสมาชิกของพนักงานหรือไปเยี่ยมชมโรงเรียนกฎหมายที่เราจะมีความสุขที่ได้พบคุณ

### เนื้อหาของหลักสูตร

ในปีที่เป็นน้องใหม่ (2 ปีแรก) คุณจะได้ศึกษาความหลากหลายของวิชากฎหมายให้ดูที่ด้านล่าง ในแต่ละภาคการศึกษาคุณจะมีสองโมดูลกฎหมายไอริชกับสามชั่วโมงของการบรรยายในครั้งต่อสัปดาห์ ในแต่ละ การบรรยายเหล่านี้จะสมบูรณ์โดยมีการจัดสัมมนากฎหมายภาคบังคับ (4 ต่อโมดูล) และโมดูลในทักษะทางด้านกฎหมายในกลุ่มน้องใหม่ (ปีแรก) และ mooting (ทดลองจำลอง) ในน้องใหม่อาวุโส (ปีที่สอง) ปี นักศึกษาได้ศึกษากฎหมายและภาษา และยังศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายแพ่งระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร พร้อมกับโมดูลกฎหมายนักศึกษาใช้การเรียนแบบบูรณาการกับภาษา และอารยธรรมที่ครอบคลุมทุกด้านของสังคมวิทยา ระบบกฎหมายและการเมือง บรรยายบทเรียนและการทำงานเข้าใจในการฟังมีส่วนร่วมทั้งหมด

### Junior Freshman modules

- ระบบกฎหมายของประเทศไอร์แลนด์
- กฎหมายสัญญา
- กฎหมายรัฐธรรมนูญ 1
- กฎหมายอาญา
- ทักษะด้านกฎหมาย
- ภาษาเยอรมัน
- การศึกษาพื้นที่เยอรมัน
- ระบบกฎหมายเยอรมัน

นักศึกษาจะได้เรียนกฎหมาย ควบคู่ไปกับภาษาเยอรมัน และการวิเคราะห์เกี่ยวกับ สถาบันทางการเมืองและด้านของสังคมและเศรษฐกิจในประเทศ ที่พูดภาษาเยอรมัน หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการแนะนำกฎหมายรัฐธรรมนูญเยอรมันและระบบกฎหมายเยอรมัน ประวัติศาสตร์กฎหมายเยอรมัน และปรัชญาทางกฎหมาย

### Senior Freshman modules

- กฎหมายละเมิด
- กฎหมายที่ดิน
- การเยียวยาตามกฎหมายเอกชน
- ผู้ถือหุ้น
- Mooting โปรแกรม
- ภาษาเยอรมัน
- ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมเยอรมัน

- กฎหมายแพ่งเยอรมัน

ในโปรแกรมนี้ นักศึกษาจะใช้โมดูลในภาษาเยอรมันรวมทั้งการแปลกฎหมายและรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาษาที่ผู้เชี่ยวชาญใช้ในตำรากฎหมาย ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรมเยอรมัน กฎหมายแพ่งเยอรมัน และนิติศาสตร์ และกฎหมายอาญาเยอรมัน

### The Sophister years

ในปีที่สามได้ใช้เวลากับการเรียนวิชากฎหมายหรือที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยของประเทศเยอรมัน ผลที่ได้ศึกษาในต่างประเทศถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการเรียนระดับปริญญาสุดท้ายของคุณ

ในปีที่ 4 ปีที่คุณเลือก 40 ECTS (หน่วยกิต) มูลค่าของโมดูลตั้งแต่เวลาประมาณยี่สิบหกตัวเลือก ดู [TR004: กฎหมาย](#) เพื่อดูรายละเอียดของโมดูลที่เป็นไปได้ นักเรียนที่ต้องการเรียนต่อกับองค์กรวิชาชีพยังอาจใช้โมดูลน้องใหม่ในสถานที่ของโมดูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นมืออาชีพ นอกจากนี้คุณจะมีส่วนร่วมในภาษาและการสอบปากเปล่า และการเขียนโครงการ / เขียนรายงาน นักศึกษาอาจเลือกจากจำนวนตัวเลือกที่จะใช้สถานที่ของโมดูลกฎหมาย ได้แก่ โมดูลหลักสูตร Broad (ดู [www.tcd.ie / Broad\\_Curriculum](http://www.tcd.ie/Broad_Curriculum)) วิทยานิพนธ์งานวิจัยหรือโมดูลที่นำเสนอโดยภาควิชาภาษาที่เกี่ยวข้อง

นักศึกษากฎหมายและเยอรมันใช้เวลาการสอบปากเปล่า และเขียนโมดูลภาษา ได้แก่ การแปลภาษา และสำนวนเข้าร่วมการสัมมนาเกี่ยวกับกฎหมายเยอรมันเช่นเดียวกับการโมดูลกฎหมายของพวกเขา

### Law

- **Course Type:** Undergraduate
- **Course Code:** TR004
- **No. of Places:** 90
- **Min Entry Points 2010:** 510\* points
- **Duration:** 4 Years Full Time
- **Award:** LL.B.
- **Course Options:**

**See also:**

[TR017: Law and Business](#)

[TR018: Law and French](#)

[TR019: Law and German](#)

[TR020: Law and political science](#)



### Introduction to the School of Law

**Trinity College Dublin's School of Law, founded in 1740 is Ireland's oldest and most internationally renowned law school.** Our staff, many of whom are leading experts in their field of study, are committed to educating people who will be

leaders of the legal profession, public service and society. We are widely recognised for providing a liberal environment where independent thinking and ideals of social inclusion and equality are encouraged and promoted amongst our staff and student body.

### **Visit the Law School**

If you are considering studying for a Law degree at Trinity College but want to be sure, you are most welcome to attend lectures. If you would like to avail of this opportunity, to come in and discuss your options with a member of staff, or to visit the Law School we would be happy to meet you. Please contact us by e-mail (see below) to arrange a visit.

### **Modules (Subjects)**

#### **Junior Freshman (first year)**

- Torts
- Constitutional law I
- The Irish legal system (including Legal skills)
- Contract law
- Criminal law
- Legislation and regulation

#### **Senior Freshman (second year)**

- Administrative law
- Constitutional law II
- Equity
- European Union law
- Land law
- Private law remedies (including Mooting)

#### **The Sophister years (third and fourth year)**

Throughout the four years of study, students must take modules worth 60 ECTS (European Credit Transfers) each year. The majority of modules bear 10 ECTS; however, 1 in the Sophister years there are also 5 credit modules available. The modules which may be available to study are as follows:

- Advanced European Union law
- Advanced evidence
- Child law
- Collective labour law
- Commercial law
- Company law
- Comparative law
- Corporate governance
- Criminology
- Economic and legal aspects of competition policy
- Employment law
- English land law
- Environmental law
- European human rights
- EU food law
- Evidence
- Family law
- Intellectual property law

- International family law
- International human rights law
- International trade law
- Jurisprudence
- Labour law
- Legal philosophy
- Media law
- Penology
- Public interest law
- Public international law
- Refugee and immigration law
- Restitution
- Tax law
- Sport and the law
- In the Senior Sophister year, students may opt to write a research dissertation on a topic of their choice in place of a taught module.

#### กฎหมาย

- ประเภทของรายวิชา: ระดับปริญญาตรี
- รหัสหลักสูตร: TR004
- หมายเลขของสถานที่: 90
- สิ่งที่น่า Entry Min 2010: 510 คะแนน \*
- ระยะเวลา 4 ปีเต็มเวลา
- รางวัล: นิติศาสตรบัณฑิต
- ตัวเลือกรายวิชา:

#### See also:

TR017: กฎหมายและธุรกิจ

TR018: กฎหมายและฝรั่งเศส

TR019: กฎหมายและเยอรมัน

TR020: กฎหมายและรัฐศาสตร์



โรงเรียนกฎหมาย Trinity College Dublin ก่อตั้งขึ้นในปี 1740 เป็นโรงเรียนกฎหมายของไอร์แลนด์ที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงมากที่สุดในระดับสากล พนักงานของเราเชี่ยวชาญในสาขาที่ตนศึกษา การศึกษามีความมุ่งมั่นให้การศึกษากับผู้ที่จะเป็นผู้นำของวิชาชีพทางกฎหมาย บริการประชาชน และสังคม เราได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสภาพแวดล้อมอย่างเสรีนิยมที่คิดอย่างเป็นอิสระและอุดมคติของการรวมสังคมและความเสมอภาคที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้แก่พนักงานและหมุ่่นักศึกษาของเรา

### ไปที่โรงเรียนกฎหมาย

หากคุณกำลังพิจารณาการศึกษาในระดับปริญญาโทที่ Trinity College ต้องแน่ใจว่าคุณจะยินดีที่จะเข้าร่วมบรรยาย หากคุณต้องการเพื่อประโยชน์จากโอกาสที่จะมาในและหารือเกี่ยวกับตัวเลือกของคุณกับสมาชิกของพนักงานหรือไปเยี่ยมชมโรงเรียนกฎหมายที่เราจะมีความสุขที่ได้พบคุณ กรุณาติดต่อเราทาง e-mail (ดูด้านล่าง) จัดให้เข้าชม

## Modules (Subjects)

### Junior Freshman (ปีแรก)

- ละเมิด
- กฎหมายรัฐธรรมนูญ
- ระบบกฎหมายของประเทศไอร์แลนด์ (รวมถึงทักษะด้านกฎหมาย)
- กฎหมายสัญญา
- กฎหมายอาญา
- กฎหมายและระเบียบ

### Senior Freshman (ปีที่สอง)

- กฎหมายปกครอง
- กฎหมายรัฐธรรมนูญที่สอง
- ผู้ถือหุ้น
- กฎหมายสหภาพยุโรป
- กฎหมายที่ดิน
- การเยียวยากฎหมายเอกชน (รวม Mooting)

### The Sophister years (ปีที่สามและสี่)

ตลอดสี่ปีของการศึกษานักเรียนจะต้องใช้เวลาโมดูลมูลค่า 60 ECTS (การโอนเครดิตยุโรป) ในแต่ละปี ส่วนใหญ่ของโมดูลแบก 10 ECTS แต่ที่ 1 ในปี Sophister ยังมี 5 โมดูลเครดิตที่มีอยู่ โมดูลซึ่งอาจจะใช้ได้ในการศึกษามีดังนี้

- กฎหมายสหภาพยุโรป ชั้นสูง
- พยานชั้นสูง

- กฎหมายเด็ก
- กฎหมายแรงงาน
- กฎหมายพาณิชย์
- กฎหมาย บริษัท
- กฎหมายเปรียบเทียบ
- การกำกับดูแลกิจการ
- อาชญาวិทยา
- กฎหมายเศรษฐกิจและกฎหมายนโยบายการแข่งขัน
- กฎหมายจ้างแรงงาน
- กฎหมายที่ดินอังกฤษ
- กฎหมายสิ่งแวดล้อม
- สิทธิมนุษยชนยุโรป
- กฎหมายอาหารของสหภาพยุโรป
- พยาน
- กฎหมายครอบครัว
- กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา
- กฎหมายครอบครัวนานาชาติ
- กฎหมายสิทธิมนุษยชนนานาชาติ
- กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ
- ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย ( Jurisprudence)
- กฎหมายแรงงาน
- ปรัชญาทางกฎหมาย
- กฎหมายสื่อ
- ทัศนศาสตร์
- กฎหมายเกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะ
- กฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ
- กฎหมายตรวจคนเข้าเมืองและผู้ลี้ภัย
- กฎหมายเยียวยาความเสียหาย
- กฎหมายภาษีอากร
- กฎหมายและกีฬา

ในปีที่นักศึกษาศึกษาป็นสุดท้าย อาจเลือกที่จะเขียนวิทยานิพนธ์การวิจัยในหัวข้อที่เลือกไว้ในสถานที่ของ  
โมดูลการสอน

## Law and Business

- **Course Type:** Undergraduate
- **Course Code:** TR017
- **No. of Places:** 25
- **Min Entry Points 2010:** 550 points
- **Duration:** 4 Years Full Time
- **Award:** LL.B.
- **Specific Entry Requirements:** See bottom of this page
- **Course Options:**

### See also:

TR004: Law

TR018: Law and French

TR019: Law and German

TR020: Law and political science

TR034: MSISS

### Course overview

This joint degree aims to give students a firm grounding in the disciplines of law and business and to develop a critical understanding of both the legal framework of business activity and the economic and commercial context in which law operates. Students will have the opportunity to focus upon the many areas of overlapping interest between the two disciplines; for example, the structure of companies and other forms of business organisation, competition law and regulation of markets, consumer law, labour law, finance and financial markets, taxation, the protection of intellectual property and international perspectives on law and business.

### Is this the right course for you?

Historically, the disciplines of business and law have been closely associated in both the public and private sector. In our global economy, businesses now deal with more complex issues concerning government regulations and international trade policies. Conversely, the law has had to grapple with constantly evolving commercial organisations and business practices. With the growth in the size of legal practices and the expansion of the work of the legal profession into areas of mergers, acquisitions and taxation, the work of legal graduates and business graduates have blended in many aspects. This course is aimed at individuals seeking a career defined by the application of legal principles and management practices. The programme will provide students with a firm grounding in law along with strong management skills, enabling students to choose from a wide range of career opportunities or further study.

### Business:

Strategic management: Theory and practice; International business; Exploring organisational experiences; Financial reporting and analysis; Advances in marketing theory and practices; Managing non-profit organisations; Employee relations; Managing new product development; International finance and risk management; Entrepreneurship: A commercial and social perspective.



**Law:**

Administrative law, Advanced European Union law, Commercial law, Company law, Comparative law, Conflict of laws (private international law), Constitutional law II, Corporate governance, Criminology, Environmental law, Equity, Evidence, Family law, Economic and legal aspects of competition policy, Employment law, European human rights law, Intellectual property law, International human rights law, International practice in law, Jurisprudence, Labour law, Land law II, Legislation and regulation, Planning law, Private law remedies, Public interest law, Public international law, Refugee law, Research dissertation, Sports law, Tax law, Media law, Broad Curriculum, Child law, Contemporary issues in the philosophy of law, European Union food law, International trade law, Private international family law.

**กฎหมายและธุรกิจ**

- ประเภทของรายวิชา: ระดับปริญญาตรี
- รหัสหลักสูตร: TR017
- หมายเลขของสถานที่: 25
- สิ่งที่น่าสนใจ Entry Min 2010: 550 จุด
- ระยะเวลา 4 ปีเต็มเวลา
- รางวัล: นิติศาสตรบัณฑิต
- เงื่อนไขในการ: ดูด้านล่างของหน้านี้
- ตัวเลือกรายวิชา:

**See also:**

TR004: กฎหมาย

TR018: กฎหมายและฝรั่งเศส

TR019: กฎหมายและเยอรมัน

TR020: กฎหมายและรัฐศาสตร์

TR034: MSISS

**ภาพรวมของหลักสูตร**

ปฏิญญาร่วมกันนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ก้าวไปในสาขาของทั้งกฎหมายและทางธุรกิจและการพัฒนาความเข้าใจที่สำคัญของทั้งกรอบกฎหมายของกิจกรรมทางธุรกิจและบริบททางเศรษฐกิจและการพาณิชย์ที่ดำเนินการตามกฎหมาย นักศึกษามีโอกาสที่จะมุ่งเน้นองค์ความรู้ที่ซับซ้อนกันซึ่งเป็นประโยชน์ของทั้งสองสาขาวิชา; ตัวอย่างเช่น รูปแบบของบริษัท และรูปแบบขององค์กรทางธุรกิจ กฎหมายเกี่ยวกับการแข่งขัน และกฎระเบียบของตลาด กฎหมายผู้บริโภคกฎหมายแรงงาน การเงินและตลาดการเงิน การภาษีอากร การป้องกันทรัพย์สินทางปัญญาและมุมมองระหว่างประเทศเกี่ยวกับกฎหมายและธุรกิจ

**นี่เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับคุณ?**

ในสาขาของธุรกิจและกฎหมาย มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดทั้งในภาครัฐและเอกชน ในเศรษฐกิจโลกของเราตอนนี้ธุรกิจจัดการกับปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้นเกี่ยวกับกฎระเบียบของรัฐบาล

และนโยบายการค้าระหว่างประเทศ ตรงกันข้ามกฎหมายทำให้เกิดความขัดแย้งกับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเชิงพาณิชย์และการดำเนินธุรกิจ กับการเจริญเติบโตในขนาดของการปฏิบัติตามกฎหมายและการขยายตัวของการทำงานของวิชาชีพทางกฎหมาย การควบรวมกิจการและภาคีอากร แนวทางการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษาด้านกฎหมายและผู้สำเร็จการศึกษาทางธุรกิจที่มีการผสมผสานในหลาย ๆ ด้าน หลักสูตรนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหาคณาจารย์ที่กำหนดโดยการประยุกต์ใช้หลักการทางกฎหมายและวิธีปฏิบัติในการจัดการโปรแกรม ในทางด้านกฎหมายพร้อมกับทักษะการจัดการที่แข็งแกร่งซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถเลือกได้จากหลากหลายของโอกาสในการทำงานหรือศึกษาต่อ

**เนื้อหาของหลักสูตร แบ่งเป็น**

**ทางด้านธุรกิจ:**

การจัดการเชิงกลยุทธ์: ทฤษฎีและการปฏิบัติ; ธุรกิจระหว่างประเทศ; การสำรวจประสบการณ์ขององค์กรการรายงานทางการเงินและการวิเคราะห์ความก้าวหน้าในทฤษฎีการตลาดและการปฏิบัติจัดการองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรความสัมพันธ์ของพนักงาน; ผู้จัดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่; การเงินระหว่างประเทศและการบริหารความเสี่ยงการเป็นผู้ประกอบ: การค้า และมุมมองทางสังคม

**ทางด้านกฎหมาย:**

กฎหมายปกครองกฎหมายชั้นสูงสหภาพยุโรปมีกฎหมายพาณิชย์ กฎหมายบริษัท กฎหมายเปรียบเทียบความขัดแย้งของกฎหมาย (กฎหมายเอกชนนานาชาติ) กฎหมายรัฐธรรมนูญ II บรรษัทภิบาล อาชญวิทยากฎหมายสิ่งแวดล้อมผู้ถือหุ้น พยานหลักฐาน กฎหมายครอบครัวด้านเศรษฐกิจและทางกฎหมายของ นโยบายการแข่งขัน กฎหมายการจ้างงาน กฎหมายสิทธิมนุษยชน กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศ กฎหมายสิทธิมนุษยชน กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายแรงงาน กฎหมายที่ดิน II กฎหมายและระเบียบกฎหมายการวางแผน การเยียวยาตามกฎหมายเอกชน กฎหมายมหาชนที่น่าสนใจ กฎหมายระหว่างประเทศกฎหมายผู้ลี้ภัย วิทยานิพนธ์วิจัยกฎหมายกีฬา กฎหมายภาษี กฎหมายสื่อ กฎหมายเด็ก ประเด็นร่วมสมัยในปรัชญาของกฎหมาย ยุโรป กฎหมายอาหารยูเนี่ยน กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ กฎหมายครอบครัวเอกชนระหว่างประเทศ

### **Law and French**

- **Course Type:** Undergraduate
- **Course Code:** TR018
- **No. of Places:** 15
- **Min Entry Points 2010:** 555\* points
- **Duration:** 4 Years Full Time
- **Award:** LL.B.(Ling. Franc.)
- **Specific Entry Requirements:** [See bottom of this page](#)
- **Course Options:**
- **See also:**  
[TR004: Law](#)  
[TR017: Law and Business](#)

TR019: Law and German

TR020: Law and political science

### **Overview**

Law and French is a demanding programme that gives you the opportunity to learn about the law, language and culture of one of the principal continental civil law jurisdictions, in addition to receiving a full grounding in Irish and EU law. Far more is involved than simply attaching a language component to a law degree. Students study French law, both constitutional and civil, in their first two years. These law subjects are taught and examined through the relevant language. The language component of each programme is integrated so that language skills are developed in the context of studying the general, as well as the specifically legal, culture of the country concerned. Each programme is taught over four years with a compulsory year abroad.

### **Is this the right course for you?**

In addition to a desire to study law, you will need a specific and strong interest in the general culture, legal, political, economic and sociological make-up of France. You should also be willing and have the ability to become fluent in the relevant language.

### **Course content**

In the Freshman (first two) years you will study a variety of legal subjects, see below. In each semester, you will have two Irish law modules, with three hours of lectures in each per week. These lectures are complemented by compulsory law seminars (4 per module) and modules in legal skills in the Junior Freshman (first) year and mooting (mock trials) in the Senior Freshman (second) year. Law and language students also study the constitutional and civil law of their chosen jurisdiction. Alongside their law modules, students take integrated modules on language and civilisation, covering aspects of sociology, legal systems and politics. Lectures, tutorials and listening comprehension work are all involved.

#### **Junior Freshman modules**

- The Irish legal system
- Contract law
- Constitutional law 1
- Criminal law
- Legal Skills
- French language
- French civilisation and legal methods
- French constitutional law
- Junior Freshman Law and French students study French constitutional law and French legal methods through French as well as French language and civilisation. These two integrated modules comprise of lectures, tutorials, and listening comprehension work. They cover language, French society and the French legal system.

#### **Senior Freshman modules**

- Law of tort
- Land law
- Private law remedies
- Equity
- Mooting programme

- French language
- French civilisation
- French civil law
- Senior Freshman Law and French students study French civil law (including property, contract and tort) through French. In their integrated French language and civilisation modules, they focus on French politics and the integration of the themes studied in the first two years.
- **The Sophister years**
  - The Junior Sophister (third) year is spent studying legal or related subjects in a French university. The results obtained studying abroad constitute a substantial part of your final degree grades.
  - In the Senior Sophister (fourth) year, you select 40 ECTS (credits) worth of modules from approximately twenty six options. See [TR004: Law](#) for details of possible modules. Students who wish to continue their studies with the professional bodies may also take Freshman modules in place of a Sophister module if required by the particular professional body. In addition, you will engage in language and oral work and project/report writing. Students may choose from a number of options to take the place of a law module, including a Broad Curriculum module (see [www.tcd.ie/Broad\\_Curriculum](http://www.tcd.ie/Broad_Curriculum)), a research dissertation or a module offered by the relevant language department.
  - Senior Sophister Law and French students study French translation, Report writing and Oral French in addition to their law modules.

#### กฎหมายและฝรั่งเศส

- ประเภทของรายวิชา: ระดับปริญญาตรี
- รหัสหลักสูตร: TR018
- หมายเลขของสถานที่: 15
- สิ่งที่น่า Entry Min 2010: 555 คะแนน \*
- ระยะเวลา 4 ปีเต็มเวลา
- รางวัล: นิติศาสตรบัณฑิต (ฟรังค์ Ling. .)
- เงื่อนไขในการ: ดูด้านล่างของหน้านี้
- ตัวเลือกรายวิชา:

#### See also:

[TR004: กฎหมาย](#)

[TR017: กฎหมายและธุรกิจ](#)

[TR019: กฎหมายและเยอรมัน](#)

[TR020: กฎหมายและรัฐศาสตร์](#)

#### รายละเอียด

กฎหมายและฝรั่งเศสเป็นโปรแกรมที่ต้องการเปิดโอกาสให้คุณเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายภาษาและวัฒนธรรมของหนึ่งในทวีปที่ใช้หลักกฎหมายลายลักษณ์อักษร นอกเหนือจากนั้นจะได้รับพื้นฐานทางด้านกฎหมายในไอริช และกฎหมายในสหภาพยุโรป ศึกษาทั้งกฎหมายฝรั่งเศส ทั้งรัฐธรรมนูญ

และกฎหมายแพ่งในสองปีแรก เหล่านี้วิชากฎหมายได้รับการสอนและการตรวจสอบผ่านภาษาที่เกี่ยวข้อง ส่วนภาษาของแต่ละโปรแกรมถูกนำมารวมเพื่อให้ทักษะการใช้ภาษามีการพัฒนาในบริบทของการศึกษาทั่วไปเช่นเดียวกับวัฒนธรรมโดยเฉพาะตามกฎหมายของประเทศที่เกี่ยวข้อง แต่ละโปรแกรมจะมีการสอนกว่าสี่ปีกับภาคบังคับในต่างประเทศ

**นี่เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับคุณ?**

นอกจากความปรารถนาที่จะศึกษากฎหมายคุณจะต้องสนใจที่เฉพาะเจาะจงและแข็งแกร่งในวัฒนธรรมทั่วไป กฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจและสังคม ความเป็นอยู่ของฝรั่งเศส นอกจากนี้คุณควรจะมีคุณสมบัติและความสามารถที่จะเป็นได้อย่างคล่องแคล่วในภาษาที่เกี่ยวข้อง

**เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย**

**Junior Freshman modules**

- ระบบกฎหมายของประเทศไอร์แลนด์
- กฎหมายสัญญา
- กฎหมายรัฐธรรมนูญ 1
- กฎหมายอาญา
- ทักษะด้านกฎหมาย
- ภาษาฝรั่งเศส
- วิธีการตามกฎหมาย และอารยธรรมฝรั่งเศส
- กฎหมายรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส

กฎหมายในปีแรก ๆ นักเรียนฝรั่งเศสต้องศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสและวิธีการทางกฎหมายฝรั่งเศสผ่านภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาฝรั่งเศสและอารยธรรม ทั้งสองโมดูลแบบบูรณาการประกอบด้วย การบรรยาย การติว (tutorials) และการฟังการทำงานเข้าใจ ซึ่งจะครอบคลุมภาษาสังคมฝรั่งเศสและระบบกฎหมายของฝรั่งเศส

**Senior Freshman modules**

- กฎหมายละเมิด
- กฎหมายที่ดิน
- การเยียวยาตามกฎหมายเอกชน
- ผู้ถือหุ้น
- Mooting โปรแกรม
- ภาษาฝรั่งเศส
- อารยธรรมฝรั่งเศส
- กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

กฎหมายในปีนี้ นักศึกษาฝรั่งเศส จะได้ศึกษากฎหมายแพ่งฝรั่งเศส (รวมทั้งสถานที่ให้บริการตามสัญญาและละเมิด) ในภาษาฝรั่งเศส และโมดูลอารยธรรมที่พวกเขามุ่งเน้นไปที่การเมืองฝรั่งเศสและบูรณาการรูปแบบการศึกษาในสองปีแรก

### The Sophister years

การศึกษาในปีที่สามนักศึกษา ต้องใช้เวลากับการเรียนวิชากฎหมายหรือที่เกี่ยวข้องกันในภาษาฝรั่งเศสในมหาวิทยาลัย ผลที่ได้ศึกษาในต่างประเทศถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของผลการเรียนระดับปริญญาสุดท้ายของคุณ

ในปีสุดท้าย ปีที่คุณเลือก 40 ECTS (หน่วยกิต) มูลค่าของโมดูลตั้งแต่เวลาประมาณสี่สัปดาห์ ตัวเลือก นักศึกษาที่ต้องการเรียนกับองค์กรวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับมืออาชีพ นอกจากนี้คุณจะมีส่วนร่วมในภาษา การสอบปากเปล่า และการเขียนโครงการ / เขียนรายงาน วิทยานิพนธ์งานวิจัย หรือโมดูลที่น่าเสนอโดยภาควิชาภาษาที่เกี่ยวข้อง

นักศึกษากฎหมายในปีสุดท้าย และนักเรียนฝรั่งเศส ที่ศึกษาภาษาฝรั่งเศส มีการแปล การเขียนรายงานและการสอบปากเปล่าเป็นภาษาฝรั่งเศส นอกเหนือไปจากกฎหมายทั่วไป

### Law and political science

- **Course Type:** Undergraduate
- **Course Code:** TR020
- **No. of Places:** 20
- **Min Entry Points 2010:** 560\* points
- **Duration:** 4 Years Full Time
- **Award:** LL.B.
- **Course Options:**

#### See also:

[TR004: Law](#)

[TR018: Law and French](#)

[TR019: Law and German](#)

[TR017: Law and business](#)

[TR012: History and political science](#)

[TR015: Philosophy, political science, economics and sociology](#)

[TR081: BESS](#)

### Course overview

Law and politics are deeply connected and this course provides the opportunity to learn about both and better understand their relation to each other. As a student on this programme, you will take both subjects for the first three years. In your fourth year you will have the option to concentrate exclusively on either subject, or continue with both. During the four years of studies, students will have the opportunity to study all of the core subjects required by the legal professional bodies.

### Is this the right course for you?

Yes, if you are interested in pursuing a legal career and want your study of law to be informed by a wider political understanding, or if your intellectual or career interests in politics and public service would be strengthened by a knowledge of the law.

### Visit the Law School

If you are considering studying for a Law degree at Trinity College but want to be sure, you are most welcome to attend lectures. If you would like to avail of this opportunity, to come in and discuss your options with a member of staff, or to visit the Law School we would be happy to meet you. Please contact us by e-mail (see below) to arrange a visit.

## Course content

### Junior Freshman (first) Year

**Law:** The Irish legal system and Legal skills, Contract, and Torts law.

**Political science:** Introduction to political science, Introduction to economic policy, and Introduction to sociology.

### Senior Freshman (second) year

**Law:** Criminal law, Constitutional law I and Land law.

**Political Science:** History of political thought, Comparative politics, and International relations.

The Sophister years

Junior Sophister (third year) students take 30 ECTS from both Law and Political science from the following modules:

**Law:** EU law (compulsory) and 20 ECTS from the following modules: Administrative law; Advanced evidence; Child law; Commercial law; Company law; Comparative law; Conflict of laws; Constitutional law II; Criminology; Economic and legal aspects of competition policy; Employment law; Environmental law; Equity; European Human Rights; EU food law; Evidence; Family law; Intellectual property law; International family law; International Human Rights; International trade law; Jurisprudence; Labour law; Land law (English); Legal philosophy; Media law; Penology; Public interest law; Public international law; Refugee and immigration law; Restitution; Tax law, and Sport and the law.

**Political science:** Research methods for political scientists (compulsory if students wish to specialise in Political science in the final year), and two modules from: Irish politics; Government and politics of the USA; European Union Politics; and Democracy and development.

Senior Sophister (fourth year) students may choose to take either 60 ECTS from Law or Political science or continue to study a combination of Law and Political science modules from the following list:

**Law:** Administrative law; Advanced EU law; Advanced evidence; Child law; Commercial law; Company law; Comparative law; Conflict of laws; Constitutional Law II; Criminology; Economic and legal aspects of competition policy; Employment law; Environmental law; Equity; European Human Rights; EU food law; Evidence; Family law; Intellectual property law; International family law; International Human Rights; International trade law; Jurisprudence; Labour law; Land law (English); Legal philosophy; Media law; Penology; Public interest law; Public international law; Refugee and immigration law; Research dissertation; Restitution; Tax law; and Sport and the law.

## กฎหมายและรัฐศาสตร์

- ประเภทของรายวิชา: ระดับปริญญาตรี
- รหัสหลักสูตร: TR020
- หมายเลขของสถานที่: 20
- สิ่งที่น่าสนใจ Entry Min 2010: 560 คะแนน \*
- ระยะเวลา 4 ปีเต็มเวลา
- รางวัล: นิติศาสตรบัณฑิต

- ตัวเลือกรายวิชา:

**See also:**

TR004: กฎหมาย

TR018: กฎหมายและฝรั่งเศส

TR019: กฎหมายและเยอรมัน

TR017: กฎหมายและธุรกิจ

TR012 ประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์

TR015: ปรัชญารัฐศาสตร์เศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยา

TR081: Bess

### ภาพรวมของหลักสูตร

กฎหมายและการเมืองมีการเชื่อมต่ออย่างลึกซึ้งและหลักสูตรนี้ ให้โอกาสที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับทั้งสอง ขึ้นและเข้าใจความสัมพันธ์ของทั้งสองศาสตร์ ในฐานะที่เป็นนักศึกษาในโปรแกรมนี้คุณสามารถใช้วิชาทั้งสามปีแรก ในปีสี่ของคุณ คุณจะมีตัวเลือกที่จะตั้งใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือทั้งสอง ในช่วงสี่ปีของการศึกษานักเรียนจะมีโอกาสที่จะศึกษาทั้งหมดของวิชาหลักที่จำเป็นโดยองค์กรวิชาชีพตาม

กฎหมาย

นี่เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับคุณ?

ใช่ถ้าคุณสนใจในการไต่หาอาชีพนักกฎหมายและต้องการการศึกษากฎหมาย โดยการทำความเข้าใจทางการเมืองที่กว้างขึ้น หรือความสนใจในอาชีพในด้านการเมืองและการบริการสาธารณะ คุณจะมี ความเข้มแข็งในความรู้เกี่ยวกับกฎหมายนี้

ไปที่โรงเรียนกฎหมาย

หากคุณกำลังพิจารณาการศึกษาในระดับปริญญาโทที่ Trinity College แต่ต้องการให้แน่ใจว่า คุณต้องเข้าร่วมฟังการบรรยาย หากคุณต้องการเพื่อประโยชน์จากโอกาสนี้ และหารือเกี่ยวกับ ทางเลือกของคุณกับสมาชิกที่เป็นพนักงานของเรา หรือไปเยี่ยมชมโรงเรียนกฎหมาย เราจะมีความสุข ที่ได้พบคุณ กรุณาติดต่อเราทาง e-mail (ดูด้านล่าง) จัดให้เข้าชม

เนื้อหาของหลักสูตร

### Junior Freshman (first) Year

ในส่วนของกฎหมาย: ระบบกฎหมายของประเทศไอร์แลนด์และทักษะด้านกฎหมาย สัญญา และ กฎหมายละเมิด

ในส่วนของรัฐศาสตร์: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจ และแนะนำเกี่ยวกับสังคมวิทยา

### Senior Freshman (second) year

ในส่วนของกฎหมาย: กฎหมายอาญา กฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน

ในส่วนรัฐศาสตร์: ประวัติศาสตร์ของความคิดทางการเมือง การเมืองเปรียบเทียบ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ



### The Sophister years

นักศึกษาในชั้นปีที่สาม ใช้เวลา 30 ECTS กฎหมายและรัฐศาสตร์จากโมดูลดังต่อไปนี้:

ในส่วนกฎหมาย: กฎหมาย EU (บังคับ) และ 20 ECTS จากโมดูลดังต่อไปนี้: กฎหมายปกครอง  
กฎหมายพยานชั้นสูง กฎหมายเด็ก กฎหมายการค้า กฎหมายบริษัท กฎหมายเปรียบเทียบ ความ  
ขัดแย้งของกฎหมาย กฎหมายรัฐธรรมนูญครั้งที่สอง อาชญวิทยา ด้านเศรษฐกิจและกฎหมายของ  
นโยบายการแข่งขัน กฎหมายการจ้างงาน กฎหมายสิ่งแวดล้อม ตราสารหนี้ ลิทธิมนุษยชนยุโรป  
กฎหมายอาหารของสหภาพยุโรป กฎหมายพยาน กฎหมายครอบครัว กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา  
กฎหมายครอบครัวระหว่างประเทศ ลิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ  
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย(Jurisprudence) กฎหมายแรงงาน กฎหมายที่ดิน (อังกฤษ);  
กฎหมายปรัชญา กฎหมายสื่อ ทักษะศาสตร์ กฎหมายเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ กฎหมายระหว่าง  
ประเทศมหาชน กฎหมายตรวจคนเข้าเมืองและผู้ลี้ภัย การเยียวยาความเสียหาย กฎหมายภาษีอากร  
การกีฬาและกฎหมาย

ในส่วนรัฐศาสตร์: วิธีการวิจัยสำหรับนักรัฐศาสตร์ (ภาคบังคับถ้านักศึกษาต้องการที่จะมีความ  
เชี่ยวชาญในสาขารัฐศาสตร์ในปีสุดท้าย) และสองโมดูลจาก: การเมืองไอริช รัฐบาลและการเมืองของ  
ประเทศสหรัฐอเมริกา ยุโรปสหภาพการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตย  
นักศึกษาในชั้นปีสุดท้าย (ปีที่สี่) อาจเลือกที่จะใช้อย่างใดอย่างหนึ่ง 60 ECTS จากกฎหมายหรือ  
รัฐศาสตร์หรือดำเนินการต่อเพื่อศึกษาการรวมกันของกฎหมายและโมดูลรัฐศาสตร์จากรายการ  
ดังต่อไปนี้:

ในส่วนกฎหมาย: กฎหมายปกครอง กฎหมายสหภาพยุโรปชั้นสูง กฎหมายพยานหลักฐานชั้นสูง  
กฎหมายเด็ก กฎหมายการค้า กฎหมายบริษัท กฎหมายเปรียบเทียบ กฎหมายชดกัน กฎหมาย  
รัฐธรรมนูญกฎหมายII อาชญวิทยา ด้านเศรษฐกิจและกฎหมายของนโยบายการแข่งขัน  
กฎหมายการจ้างงาน กฎหมายสิ่งแวดล้อม ตราสารหนี้ ลิทธิมนุษยชนยุโรป กฎหมายอาหารของ  
สหภาพยุโรป กฎหมายพยาน กฎหมายครอบครัว กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายครอบครัว  
ระหว่างประเทศด้านลิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ ความรู้เบื้องต้น  
เกี่ยวกับกฎหมาย (Jurisprudence) กฎหมายแรงงาน กฎหมายที่ดิน (อังกฤษ) กฎหมายปรัชญา  
กฎหมายกฎหมายสื่อ ทักษะศาสตร์ กฎหมายเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ กฎหมายระหว่างประเทศ  
สาธารณะ กฎหมายตรวจคนเข้าเมืองและผู้ลี้ภัย วิทยานิพนธ์ การวิจัย กฎหมายภาษีอากร และ  
กฎหมายและการกีฬา

ในส่วนรัฐศาสตร์ การสัมมนาการวิจัยทฤษฎีทางการเมืองร่วมสมัย ปฏิรูปการเมืองเปรียบเทียบ  
พรรคการเมือง ประเด็นในการเมืองร่วมสมัย ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศร่วมสมัย และนโยบาย  
แอฟริกัน ในวิชาที่สอนทั้งสองกลุ่มย่อยคือสิ่งสำคัญของปีสุดท้าย คุณควรตัดสินใจที่จะมีความ  
เชี่ยวชาญในกฎหมายหรือรัฐศาสตร์ในปีสุดท้าย คุณจะมีโอกาสที่จะวิจัยและการเขียนวิทยานิพนธ์ใน  
หัวข้อของคุณ ที่เลือก

### 3.6.2 โรงเรียนกฎหมาย Harvard Law School

เป็นโรงเรียนกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งศึกษากฎหมายในระบบจารีตประเพณี (Common Law)

#### Harvard Law School

##### Curriculum



Harvard Law School offers students a curriculum of unparalleled breadth: more than 400 courses, seminars, and reading groups that together reflect the remarkable range of the faculty's expertise and interests. More than half of these courses have fewer than 25 students enrolled, including more than 75 seminars in which small groups of students work closely with faculty. Also available to every student during their time at the Law School is our path breaking clinical program, in which students can develop real-world experience by practicing in one of the School's 29 in-house clinics or any number of outside organizations. Students also may engage in independent writing projects for academic credit, supervised by faculty at the top of their fields. Academic work of all kinds incorporates international perspectives, with Harvard offering the world's broadest and deepest set of opportunities in international, foreign and comparative law studies. And in everything done at Harvard Law, teaching and mentoring take place side by side, as faculty and students learn together and collaborate on projects that will change their communities and the world.

##### หลักสูตร



Harvard Law School ให้บริการนักศึกษาด้วยหลักสูตรมากมายกว่า 400 หลักสูตร การสัมมนาและกลุ่มการอ่านที่ร่วมกันสะท้อนให้เห็นถึงความโดดเด่นของความเชี่ยวชาญของคณาจารย์และความสนใจ มากกว่าครึ่งหนึ่งของหลักสูตรเหล่านี้เข้าเรียนรวมกว่า 75 สัมนานที่เป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีโอกาสทำงานอย่างใกล้ชิดกับอาจารย์ นอกจากนี้นักศึกษาทุกคนยังสามารถใช้เวลาที่โรงเรียนกฎหมายกับโปรแกรมทางคลินิก ที่จะทำให้นักศึกษาสามารถพัฒนาประสบการณ์จริงโดยมีการฝึกในมหาวิทยาลัยหรือจากองค์กรภายนอกจำนวนมาก นักศึกษายังได้รับมุมมองจากการได้ศึกษาในต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบการศึกษากฎหมาย การสอนและให้คำปรึกษา ซึ่งอาจารย์และนักศึกษาจะได้เรียนรู้ร่วมกันและทำงานร่วมกันในโครงการ

## โปรแกรมการศึกษาปริญญาตรี



โรงเรียน Harvard Law มีสามหลักสูตรปริญญา:

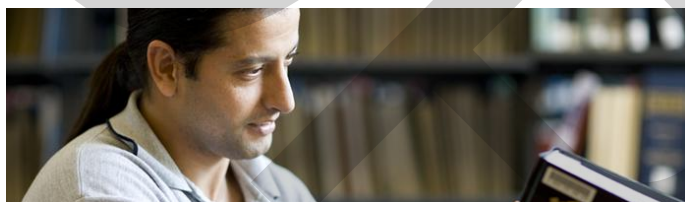
JD (Juris Doctor) เป็นโปรแกรมที่สามปีแรก จะช่วยให้นักศึกษามีพื้นฐานศึกษาทางกฎหมาย

LL.M. (เรียนหนึ่งปี) โปรแกรมที่จัดฝึกอบรมทางกฎหมายที่ดีเยี่ยมและฝึกประสบการณ์ มีการฝึกกับทนายความ, ผู้พิพากษา นักการทูต ผู้นำชุมชน

SJD เป็นระดับที่สูงขึ้นสำหรับนักศึกษาที่ต้องการประกอบอาชีพในด้านการศึกษาทาง

กฎหมาย ผู้สำเร็จการศึกษาจากโปรแกรม SJD มีการเรียนการสอนที่สูงที่สุดในโรงเรียนกฎหมาย

## Programs of Study



Programs of Study: Pathways Through the Harvard Law School Curriculum  
Harvard Law School offers more courses and seminars than any other law school in the world. This is a tremendous resource, but the large numbers of courses, across a huge range of topics and approaches, also can be daunting as you plan your own path through the curriculum. The faculty encourages J.D. students to build on the foundation of the first year with both sufficient focus to pursue deep knowledge and with sufficient curiosity to explore a broad array of ideas about and approaches to law. Pursue your own passions, and also think about how to take advantage of opportunities for advanced work, clinical work, fellowships, and courses elsewhere in the university.

To guide you in pursuing deepening knowledge and progression as you move through the three years of law school and to create a tool for better coordination and collaboration between faculty members, the faculty has developed "programs of study." Students do not sign up for any program; nor should any student feel compelled to adhere to one. Instead, the programs of study reflect the best advice from faculty about how to approach particular subjects and potential careers. The six current programs of study follow here with suggestions about how you can navigate our extensive course offerings with a sense of their relationship to different avenues of study and opportunities to move progressively through more advanced work before graduation. The programs of study also encourage groups of faculty members to think through in collective ways the best ways of offering and combining courses and to plan their own teaching programs. The programs of study can give J.D. and L.L.M. students a picture of how different courses and seminars can relate to the work of practicing lawyers and academics, and how clinical work, summer opportunities, and fellowships also enhance your learning and development.

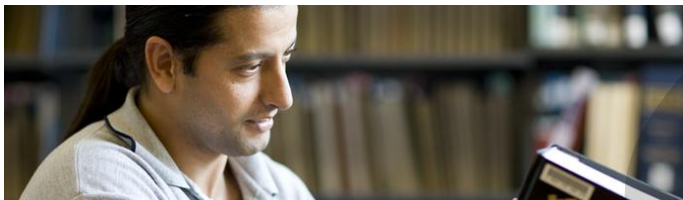
**THE SIX PROGRAMS OF STUDY ARE:**

1. Law and Government
2. Law and Business
3. International and Comparative Law
4. Law, Science and Technology
5. Law and Social Change
6. Criminal Justice

In the future, groups of faculty members and students may devise programs of study in other fields. Programs of study can include:

1. foundational courses: courses offering context, perspective, skills, and introductory material intended for students with no presumed background in the field;
2. intermediate courses: courses, including clinical opportunities and courses in other schools and departments, that presume the foundational course background and that offer immersion in either a specific subfield or a particular policy or problem area in order to build knowledge, skill, and approaches;
3. capstone opportunities, including seminars, research settings, advanced clinics, and opportunities in other schools and departments, in which students can bring to bear in sophisticated ways the knowledge they have acquired in their prior courses; and
4. information about relevant fellowships and other programs devoted to encouraging scholarship, summer opportunities, pro bono work, and connections with the HLS graduate program.

Beyond any specific program of study, the faculty advises all students to take courses offering exposure to a variety of topics and methodologies. The faculty has long recommended that students consider taking at least one course that offers a particular perspective on the legal system or a distinct way of thinking about law. We continue to recommend such courses, whether in legal history, comparative law, law and economics, and jurisprudence and legal theory.

**หลักสูตรการศึกษา**

หลักสูตรการศึกษา: ระดับผ่านหลักสูตรโรงเรียนกฎหมายฮาร์วาร์ด

โรงเรียนกฎหมายฮาร์วาร์ดมีหลักสูตรมากมายและมีการสัมมนามากกว่าโรงเรียนกฎหมายอื่นใดในโลก หลักสูตรจำนวนมากเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้วางแผนเส้นทางของตัวเองโดยผ่านหลักสูตร คณะส่งเสริมให้นักศึกษา JD เรียนตามความต้องการของตนเอง

คำแนะนำเมื่อคุณผ่านสามปีของโรงเรียนกฎหมาย ทางโรงเรียนได้มีการพัฒนา "โปรแกรมการศึกษา." สะท้อนให้เห็นถึงการแนะนำที่ดีที่สุดจากคณะเกี่ยวกับวิธีการแนวทฤษฎีเฉพาะและอาชีพที่มีศักยภาพ โปรแกรมการศึกษาทำให้นักศึกษา JD และ LLM ภาพของวิธีการที่แตกต่างกัน

หลักสูตรและการสัมมนาสามารถเกี่ยวข้องกับการทำงานของการฝึกทนายความและนักวิชาการและวิธีการทำงานทางคลินิกโอกาสฤดูร้อนและยังเพิ่มทุนเรียนรู้และการพัฒนาของคุณ

## 6 โปรแกรมการศึกษา มีดังนี้ :

1. กฎหมายและการปกครอง
2. กฎหมายและธุรกิจ
3. กฎหมายเปรียบเทียบและระหว่างประเทศ
4. กฎหมายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
5. กฎหมายและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
6. ความยุติธรรมทางอาญา

ในอนาคตกลุ่มของคณาจารย์และนักศึกษาอาจสร้างโปรแกรมการเรียน รวมถึง:

1. หลักสูตรพื้นฐาน: หลักสูตรที่นำเสนอมุมมองของทักษะและเนื้อหาเบื้องต้นไว้สำหรับนักศึกษาที่ไม่มีพื้นฐานในศาสตร์แขนงนี้
2. หลักสูตรกลาง : หลักสูตรรวมถึงโอกาสทางคลินิกและหลักสูตรในโรงเรียนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้าใจพื้นฐาน การสร้างความรู้ ทักษะและวิธีการ
3. โอกาส Capstone ได้แก่ การสัมมนา การตั้งคำถามวิจัย คลินิกชั้นสูงและโอกาสในโรงเรียนอื่น ๆ และหน่วยงานที่นักศึกษาสามารถนำไปใช้ได้
4. ข้อมูลเกี่ยวกับทุน และโครงการต่างๆ ที่สนับสนุนทุนการศึกษา ใช้โอกาสให้เกิดประโยชน์ในการทำงานแบบมืออาชีพด้วยความสุจริต และเชื่อมต่อกับโปรแกรม HLS ระดับบัณฑิตศึกษา

### **Law and Government Program of Study Faculty Leaders**

**PROFESSOR DAVID BARRON**

**PROFESSOR JODY FREEMAN**

**PROFESSOR RICHARD LAZARUS**

Program of Study Student Fellow

**WILLIAM NIEBLING**

Program of Study Research Librarian

**GEORGE TAOLTSIDES**

To view a recording of the 2012 Law and Government faculty advising lunch, click [here](#).

### **Overview**

Students particularly interested in the workings of government should take courses, at both a foundational and an advanced level, in (1) government structure and processes generally and (2) particular regulatory fields. (The balance as between these two categories may differ from student to student, depending on interests and career aspirations.) We also recommend that students (1) participate in a clinic that provides hands-on experience working as a government lawyer or in a field of complex government regulation, (2) take a class that focuses on the role of one or another kind of government lawyer, and/or (3) explore the curriculum of the Kennedy School and other campus departments for courses that provide additional insight into governmental decision-making and regulatory policy-making. Finally, all students should consider carefully their need to acquire certain background knowledge and skills,

such as basic analytics (economics and accounting in particular), trial advocacy, or negotiation methods.

### **Government Structure and Processes**

The two courses most foundational to this program of study, beyond the 1L course Legislation and Regulation, are Administrative Law and the basic Constitutional Law course subtitled Separation of Powers, Federalism, and the Fourteenth Amendment. These courses cover the fundamentals of how the federal government works, and explain the relationship among the branches. The upper-level course in Legislation, which focuses on the processes of enacting and interpreting statutory law, is also fundamental to this area. Students also should consider taking some or all of a number of more specialized courses relating to governmental processes: (1) Law and the Political Process, which focuses on elections, districting, and other matters constitutive of American democracy; (2) Federal Courts, which focuses on the role the federal judiciary plays in the American system of government; (3) Local Government Law, which considers how government operates on the state and local (as opposed to national) level; (4) Public International Law and/or Foreign Relations Law, which consider governmental processes and structures stretching out beyond the United States. Students are encouraged to take seminars in their particular areas of interest that pursue the subject at yet a more advanced level – for example, a seminar in Federal Budget Policy following the general course in Legislation or in Advanced Local Government Law following the basic course on this topic. Students should also consider taking a course that will expose them to other governmental systems. This can be done through explicitly comparative offerings such as comparative constitutional law and politics, or through in-depth study of other regimes in courses such as European Union Law.

### **Regulatory Fields**

In addition to taking courses in governmental processes and structure, students interested in this area should take a number of courses in particular regulatory fields, to get a feel for how public law operates in a substantive policy area. We encourage students to pursue at least one of these fields at an advanced level. (Indeed, we know that some students reading through this program of study will be interested more in a particular area of substantive law than in governmental processes generally, and they should strike the balance as between these two parts of the program accordingly.) These regulatory fields run the gamut. They include: Environmental Law, Labor Law, Employment Law, Health Law, Housing Law, Immigration Law, Land Use Law, various kinds of economic regulation (Antitrust, Bankruptcy, Regulation of Financial Institutions, Securities Regulation, and Trade), Tax, and Criminal Law. So, for example, a student who wants to do serious environmental policymaking or law should take not only the basic environmental class but also available advanced classes in Natural Resources, International Environmental Law, Land Use Law, Energy Law, Water Law and/or Climate Change. Similarly, a student who wants to work in the criminal justice system should take some mix of Criminal Procedure, Federal Criminal Law, White Collar Crime, advanced seminars in Prison Law and Policy, Policing or Capital Punishment, and courses in International Criminal Justice. All students should seek some breadth across regulatory fields, as well as some depth within a particular one. Students should also look for linkages to courses that may not automatically come to mind when they think of their preferred regulatory field. For example, a course in tax law or policy may be beneficial for students interested in health law; a course in corporations may be useful for students interested in environmental regulation.

## Clinics

We encourage students interested in government and law to participate in a clinical experience that reflects either an interest in a particular kind of regulation or an interest in a particular unit of government. For example, a student with an interest in environmental law, immigration law, or housing law should take a clinic focusing on that area. A student who wishes to explore what it means to be a public defender or prosecutor similarly should explore clinical work at the Criminal Justice Institute or in a prosecutor's office. And students interested in the workings of Congress or another unit of federal government may want to explore independent clinical placements in Washington, D.C. during the January term. We similarly encourage students to consider taking a class that focuses on the role of one or another kind of government lawyer, perhaps in conjunction with a clinic. The Government Lawyer class is the most general of these courses. Certain Legal Profession classes may focus on the government lawyer's role. Students also might wish to explore the course in Leadership in the Public Sector or the reading group in Lawyering for the President. And they should peruse the catalogue of the Kennedy School for additional courses casting students in the role of public policymaker (even if not of lawyer).

## Background Knowledge and Skills

Much governmental work involves knowledge of basic economics and accounting principles; decision theory also may be helpful. For those whose background in this area is not strong, we recommend taking the Analytical Methods for Lawyers class. More advanced classes in the analytic basis of public policymaking can be found in the Kennedy School. Some government lawyers (particularly in the criminal sphere) may do significant amounts of trial work; for students aspiring to do this work, a workshop in trial advocacy is recommended. Many government lawyers will find themselves engaged in complicated negotiations, different from but no less fundamental than corporate dealmaking. Students who are attracted to this kind of work are encouraged to take the negotiation workshop. Students interested in Law and Government should also consider the [joint JD/MPP and JD/MPA-ID program](#) with Harvard Kennedy School.

Students may wish to cross-register at the Kennedy School or in other campus departments to explore particular aspects of public policymaking. We encourage all students with an interest in this general area to acquaint themselves with the Kennedy School catalogue and course catalogues for other departments to consider how courses outside HLS may complement a law school curriculum in this area. The answers will be different for different students, with different particular spheres of interest. But for almost all students concerned with law and government, immersion in some aspect of public policymaking will be extremely helpful. See [Academic Offerings: Law and Government](#).

## Academic Careers

Students who wish to pursue academic careers in this area should think about combining the course work discussed above with opportunities for significant research and writing. Law School faculty offer workshops in Public Law, Government Lawyering and International Law, and Health Law and Policy, among others: all of these permit students to read and reflect on scholarly works in progress. In the Federal Debt Collection Workshop, students work with faculty and U.S. Department of the Treasury attorneys to develop, over a two year period, a legal treatise on federal debt collection law to be used as a publicly-available authoritative resource for government and private attorneys and others who practice in this field. Whether through these classes or through any of a number of seminars or through independent writing credits, students with



academic ambitions should work closely with professors to complete and, if suitable, to publish more than one significant paper during their time in law school.

## กฎหมายและการปกครอง

### รายละเอียด

นักศึกษาที่สนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่สนใจทำงานของรัฐบาลควรจะใช้หลักสูตรที่มีทั้งพื้นฐานและระดับสูงในโครงสร้างของรัฐบาล (1) และกระบวนการทั่วไปและ (2) เขตการกำกับดูแล โดยเฉพาะ (ความสมดุลระหว่างทั้งสองประเภทอาจแตกต่างกันนักศึกษาที่เรียนขึ้นอยู่กับผลประโยชน์และแรงบันดาลใจในอาชีพ.) เราขอแนะนำให้นักศึกษา (1) เข้าร่วมในคลินิกที่ให้ประสบการณ์การทำงานเป็นทนายความของรัฐบาล (2) จะเรียนที่เน้นบทบาทของทนายความของรัฐบาล และ / หรือ (3) สำรวังหลักสูตรของโรงเรียนเคนเนดีและหน่วยงานที่วิทยาเขตอื่น ๆ สำหรับหลักสูตรที่ให้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมลงในภาครัฐ การตัดสินใจและการกำกับดูแลนโยบาย ในที่สุดนักศึกษาทุกคนควรพิจารณาอย่างรอบคอบถึงความต้องการของพวกเขาที่จะได้รับความรู้พื้นฐานและทักษะบางอย่างเช่นการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐาน (เศรษฐศาสตร์และการบัญชี โดยเฉพาะ) สนับสนุนการทดลองหรือวิธีการเจรจาต่อรอง

### กระบวนการและโครงสร้างของรัฐบาล

สองหลักสูตรพื้นฐานในโปรแกรมการศึกษานี้มีมากกว่ากฎหมายอย่างแน่นอน มีกฎหมายในการบริหารและกฎหมายขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแยกอำนาจคำบรรยาย สหพันธ์ และ the Fourteenth Amendment (การแก้ไขรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาครั้งที่ 14) หลักสูตรเหล่านี้ครอบคลุมพื้นฐานของวิธีการทำงานของรัฐบาลกลางและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสาขา หลักสูตรระดับบนในกฎหมายซึ่งมุ่งเน้นไปที่กระบวนการของตัวประกันและตีความกฎหมาย นักศึกษาควรพิจารณาบางส่วนหรือทั้งหมดของจำนวนหลักสูตรพิเศษเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของภาครัฐ (1) กฎหมายและกระบวนการทางการเมืองซึ่งมุ่งเน้นไปที่การเลือกตั้ง districting และเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของระบอบประชาธิปไตยอเมริกัน (2) ศาลรัฐบาลกลาง ซึ่งมุ่งเน้นไปที่บทบาทขององค์กรตุลาการของรัฐบาลกลางในสหรัฐอเมริกา (3) กฎหมายเกี่ยวกับรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งจะพิจารณาวิธีการที่รัฐบาลดำเนินการเกี่ยวกับรัฐและท้องถิ่นระดับ (4) กฎหมายนานาชาติสาธารณะและ / หรือ กฎหมายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นักศึกษาจะได้รับประสบการณ์ในการจัดสัมมนาในพื้นที่เฉพาะของพวกเขาที่น่าสนใจที่จะติดตามเรื่องที่อยู่ในระดับที่สูงขึ้น - ยกตัวอย่างเช่นการสัมมนาในนโยบายงบประมาณของรัฐบาลกลาง กฎหมายของรัฐบาลท้องถิ่นชั้นสูง กฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบและการเมือง หรือผ่านการศึกษาในเชิงลึกของระบอบการปกครองอื่น ๆ ในหลักสูตรต่าง ๆ เช่นกฎหมายของสหภาพยุโรป เป็นต้น

### ในส่วนของกฎระเบียบ

นอกจากการเรียนในกระบวนการและโครงสร้างของภาครัฐ นักศึกษาต้องเรียนกฎหมายมหาชนในส่วนของนโยบาย เราสนับสนุนให้นักศึกษาเรียนในระดับที่สูงขึ้น รวมถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายแรงงาน กฎหมายการจ้างงาน กฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพ กฎหมายที่อยู่อาศัย กฎหมาย



คนเข้าเมือง กฎหมายการใช้ประโยชน์ที่ดินในการควบคุมทางเศรษฐกิจ Antitrust กฎหมายล้มละลาย กฎระเบียบของสถาบันการเงินกฎระเบียบหลักทรัพย์และการค้า ภาษี และ กฎหมายอาญา กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ กฎหมายการใช้ประโยชน์ที่ดิน กฎหมายพลังงานน้ำ หากนักศึกษาที่ต้องการทำงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาควรเลือกกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายอาญาของรัฐบาลกลาง White Collar Crime การสัมมนาขั้นสูงในกฎหมายและนโยบายเรือนจำ ตำรวจหรือโทษประหารชีวิตและหลักสูตรนานาชาติในความยุติธรรมทางอาญา นักศึกษาควรแสวงหาความรู้ข้าม fields เพื่อให้รู้ในด้านอื่นด้วย

### คลินิก

เราสนับสนุนให้นักศึกษาที่สนใจในภาครัฐและกฎหมายที่มีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางคลินิกที่น่าสนใจในหน่วยใดของรัฐบาล ตัวอย่างเช่นนักศึกษาที่มีความสนใจในกฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายคนเข้าเมือง หรือกฎหมายที่อยู่อาศัยควรจะมีแนวโน้มไปที่คลินิกที่นักศึกษาได้ศึกษา อัยการควรมีคลินิกเกี่ยวกับสถาบันยุติธรรมทางอาญาและนักเรียนที่สนใจในการทำงานของสภาอัยการหรือหน่วยงานของรัฐบาลกลางอื่น อาจสนใจการทำงานอิสระในวอชิงตันดีซี ในช่วงระยะเดือนมกราคม ในทำนองเดียวกันเราส่งเสริมให้นักศึกษาที่จะต้องพิจารณาการเรียนที่เน้นเกี่ยวกับบทบาทของหนึ่งหรือชนิดของทนายความ Lawyering สำหรับประธานาธิบดี และพวกเขาควรอ่านแคตตาล็อกของโรงเรียนเคนเนดีสำหรับหลักสูตรเพิ่มเติมนักศึกษาในบทบาทของ policymaker สาธารณะ (แม้ว่าจะไม่ได้เป็นทนายความ)

### งานวิชาการ

นักเรียนที่ต้องการดำเนินอาชีพในแนวทางนี้ควรมีโอกาสสำหรับการวิจัยที่สำคัญและการเขียน มหาวิทยาลัยเสนอการประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ในกฎหมายมหาชน นักกฎหมายของภาครัฐ กฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายด้านสุขภาพและนโยบายกลุ่มอื่น ๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับความคืบหน้า มีการทำงานอย่างใกล้ชิดกับอาจารย์

## Law and Business

### Program of Study Faculty Leaders

ALLEN FERRELL

JESSE FRIED

LOUIS KAPLOW

GUHAN SUBRAMANIAN

Program of Study Research Librarian

LISA JUNGHAHN

Program of Study Student Fellows

RACHEL GART

JAKE LEVINE

To view the Spring 2011 faculty advising session on the Law and Business Program of Study, click [here](#).

## Overview

Lawyers practicing in business-related areas – corporate law, real estate, tax, business litigation, many areas of government regulation, and aspects of nonprofit representation – need to acquire skills in three areas: basic analytics (accounting, finance, economics), an appreciation of transactions, and relevant fields of law. Most courses at HLS fall in the latter area, and a major benefit of all such courses is that they indirectly expose students to principles in the former two areas. For example, a course in Antitrust Law will enhance understanding of mergers, vertical distribution arrangements, and other market interactions. Most of what follows concerns courses in business law per se. Regarding basic analytics, it is very useful to take Analytical Methods for Lawyers (especially if your background in economics and finance is not strong) and/or courses at HLS or at other schools in Accounting, Finance, and Economics. Additionally, occasional offerings such as Real Estate Law – often best appreciated after taking some business law courses – are quite helpful in the second area. Courses in Negotiation can be helpful regarding both analytics and transactions, in addition to being directly valuable. Students interested in Law and Business should also consider the joint JD/MBA program with Harvard Business School.

## Foundational Courses in Business Law

Corporations, taken by many students whether interested in pursuing a career in business law or not, is the base on which all advanced corporate and related courses build, and is a prerequisite or recommended course in related areas (such as Taxation of Business Corporations).

Corporations is taught by Professors Clark, Coates, Jesse Fried, Hanson, Kraakman, Ramseyer, Spamann and Subramanian in different years. Content, focus, and approach may vary significantly from professor to professor and over time. Students should read the course descriptions before choosing which Corporations class to take.

Likewise, all students interested in business law (and in most other legal careers) should take Taxation, another course taken by many HLS students. Taxation permeates nearly all areas of law practice (including litigation, family law, and nonprofit advising), so tax literacy is a minimal, but significant, requirement. Taxation is taught by Professors Halperin, Kaplow, Shay, and Warren in different years, as well as by visitors with a variety of backgrounds. The content, focus, and approach of these courses are fairly similar.

For students with no intention of becoming "corporate lawyers" or even general business lawyers, Corporations and Taxation provide an understanding of the legal regimen under which most business is conducted in the U.S., the rules that determine when corporations and corporate officials may be held liable, the ways in which corporations are likely to respond to regulation or litigation, and how various corporate activities are taxed (although the latter requires more advanced study as well). Such an understanding is valuable for litigators, government officials, prosecutors, criminal defense lawyers, and legal services attorneys, not to mention investment bankers, business consultants and entrepreneurs. Additionally, non-profits (such as Harvard University) are organized as "corporations."

Students who have no background in accounting and contemplate a career in corporate law should take Introduction to Accounting and Corporate Financial Reports and should also consider taking Financial Statement Analysis and Valuation. We would also recommend Business Strategy for Lawyers, which presents the fundamentals of corporate and competitive strategy and through both traditional lectures and business-school case discussions. Topics include competitive advantage, industry analysis, strategic positioning, incentives, corporate control, firm scope, network externalities, and innovation.

Business law practice varies substantially, even for "corporate lawyers," and because practice is increasingly both specialized and changeable, it is difficult to give strong guidance about what courses to take beyond the basics. Students should know that many large law firms expect attorneys to spend almost all their time on corporate

transactional work (this is what "corporate lawyer" means to most practitioners). Some firms specialize in deals involving large public companies, often heavily regulated by industry and always subject to extensive federal securities regulation. For this reason, Securities Regulation is often a useful course for students to take. Other firms primarily represent private or family-owned corporations, for which tax or estate planning often takes precedence over securities law. Corporations themselves offer full time, in-house legal practice involving transactional work and a variety of more general "corporate" legal questions, ranging from employment and labor law to intellectual property law to commercial law.

Students often will not know which type of practice they will end up pursuing. Students thinking of Wall Street law firms or investment banks may want more exposure to corporate finance, securities, and international issues. Students thinking of a law firm in a large or mid-sized regional city, or an eventual move "in-house," may want more exposure to courses relevant to employment disputes, lending relationships, and real estate transactions. As noted, general tools like accounting, business planning, contract negotiation, valuation and basic statistics may benefit lawyers in a wide range of practice areas. The Analytical Methods course is an effective way for students to begin to build these skills.

HLS offers a variety of business law and related courses, and students should remain flexible to take advantage of special courses offered by visiting professors or in the Winter Term. Consultation with professors teaching in the field should be helpful in making course selections.

#### Intermediate Corporate Law Courses

Two important intermediate courses that build on Corporations are Securities Regulation and Corporate Finance.

Securities Regulation covers the federal laws and regulations governing the public offering, sale and trading of stocks and other types of securities, and thus is the primary course focusing on initial public offerings (IPOs) and the process of "going public." The approach is primarily statutory and regulatory, covering the Securities Act of 1933, important elements of the Securities Exchange Act of 1934, and an overview of the work of the SEC.

Corporate Finance provides a theory- and policy-oriented approach to important, advanced topics affecting corporations, including valuation (discounting, net present value, uncertainty), debtholders' rights (protective covenants, debt/equity conflicts), reorganization and bankruptcy, and hostile takeovers. It examines advanced topics in corporate law from a perspective informed by economics and finance. The two principal areas of law covered in the course are (1) relations between corporate debtholders and equity holders, both in the solvent firm and in bankruptcy, and (2) mergers and acquisitions. Both topics are addressed in some depth, although not with as much attention as they would receive in entire courses devoted to corporate reorganizations or mergers and acquisitions. In addition, corporate finance provides a brief introduction to financial economics, including discounting, analysis of risk, pricing models, and market efficiency. This course is not a substitute for financial economics as this would be taught at the MIT Sloan or Harvard Kennedy School, however.

In addition, there are a number of courses that might be of interest to those studying business law offered throughout Harvard University. The Business School, for example, regularly offers courses on valuation and finance theory.

#### Advanced Corporate Law Courses

Each of the following courses covers advanced areas of corporate law practice in more detail, using a variety of methodological approaches. Not all courses listed below are offered each year.

Mergers and Acquisitions taught in different years (and under slightly different titles) by Professors Clark, Coates, and Subramanian, covers corporate and securities law issues relevant to mergers and acquisitions of large public companies, including the Williams Act, proxy rules, state case law, and important forms of private ordering (such as poison pills, lockups, and earnouts). It also touches on basics of accounting,

tax, and antitrust relevant to a lawyer working on such transactions. The approach is practical rather than theoretical, and the focus is on law, not finance. In addition, *Negotiation Advanced: Deals*, offered by Professor Subramanian jointly between HLS and HBS, focuses on the negotiation of corporate deals generally. *Venture Law and Finance*, taught by Professor Jesse Fried, deals with financial contracting, governance, and fiduciary-duty litigation in startups backed by venture capitalists. *Antitrust Law* is another valuable course in this area.

*Corporate Theory*, offered occasionally by Professor Kraakman and Professor Elhauge, *Corporate Control*, offered occasionally by Professor Coates, and *Corporate and Capital Markets Law and Policy*, offered by Professor Bebchuk, are similar discussion/reading seminars that focus on advanced, current or ongoing research on corporate legal issues. Topics vary from year to year but have included policy analysis of takeover law, limited liability, ownership and financial structure.

*Corporate Governance of the Public Firm*, offered in some years by Professor Roe, focuses on current academic thinking about corporate governance and ownership, divided among various topics.

*Regulation of Financial Institutions* covers broker-dealer regulation, insurance regulation and banking regulation.

*Regulation of Financial Markets*, offered in some years by Professors Jackson and Scott, covers the stock and commodities exchanges and the government agencies charged with regulating them. *Corporate Finance* should be taken prior to this seminar.

### **Advanced Taxation Courses**

*Taxation of Business Corporations* is the advanced tax course taken most often by those who go beyond the basic *Taxation* course, which is a prerequisite. *Corporations* is strongly recommended as a preparation. The course covers the federal income tax issues involved in the organization, operation, and restructuring of U.S. businesses, whether structured as corporations, partnerships, or limited liability entities.

Additionally, with the increasingly multinational nature of business activities, *International Tax* has become ever more valuable.

For those interested in being tax lawyers per se, you should certainly take every tax course offered (or nearly so), including *Trusts and Estates*. In addition, most tax practice is in connection with other activity, so it is important to take other courses such as *Corporations* and some more advanced offerings as well as courses in other areas ranging from pensions and family law to *Law of Nonprofit Organizations*.

### **Bankruptcy and Commercial Law Courses**

Much business law practice, whether centered on corporations or real estate deals, is greatly concerned with financing. Accordingly, it is helpful to know the law pertaining to creditor-debtor relationships, both in the ordinary course of business (*Commercial Law: Secured Transactions*, taught by Professor Kaufman and, in some years, Professor LoPucki) and in the event of business distress (*Bankruptcy; Corporate Reorganizations*).

### **International/Comparative Law Courses**

In addition to the basic and core U.S.-centered courses described above, HLS offers several courses on advanced corporate law topics with an international or comparative dimension.

*International Finance* examines policies and regulation affecting cross-border banking and securities transactions in three major markets, the United States, the European Union and Japan.

*International Trade Law* examines explores the fundamental principles of international trade rules, the relationship between trade and environmental concerns, and domestic remedies to international trade violations.

*International Antitrust Law* explores competition policy outside the U.S.

### **Seminars**

HLS offers a number of research, writing and discussion seminars on a variety of corporate law and related topics. Here is a sampling of the seminars and reading

groups most directly related to corporate law: Capital Markets Regulation Reading Group; Comparative Corporate Governance; Corporate Governance Reading Group; Current Issues in Executive Compensation and Corporate Governance Seminar; Dispute Systems Design; International Finance Seminar; Law and Economics Seminar; Laws, Markets and Religions Seminar; Seminar on the Law and Finance of Start-up Companies; and Tax Policy Seminar.

Note that not all seminars listed are offered every year.

### **Clinical Offerings**

Business and Non-Profit Clinic

The Transactional Law Clinic engages students in a wide range of transactional legal work including entity formations, contract drafting, sales and acquisitions, licensing, corporate governance, intellectual property matters, and many other kinds of hands-on practice-based legal experiences. Students are immersed in an applied learning context, counseling and representing transactional clients under the supervision of an experienced practitioner. Enrollment in the clinic is through the Clinical Program.

Associated Areas of the Law

Students interested in a possible career in corporate law should, as suggested previously, strongly consider one or more of the following related areas.

**Negotiation/Mediation/ADR:** A common and important function of corporate practitioners is to represent clients in negotiations and settlements with other corporations, employees, and government agencies. Students interested in corporate law should consider taking one of HLS's many courses and workshops in negotiations and related fields.

**Employment/Labor Law, Intellectual Property Law, and International Law** (especially finance and trade) are areas of the law that all business lawyers encounter from time to time, and which some corporate lawyers encounter routinely. Students preparing for a business law practice should consider taking one or more representative courses in these fields.

**Law and Economics:** Economic analysis is also an important element of business. Students should consider taking one or more of the Law School's law-and-economics offerings, such as taught by Professor Shavell. Also, as noted, economics-oriented seminars at HLS usually devote attention to corporate and related research topics.

**Regulatory Law/Regulation:** Although not limited to corporate law problems, Administrative Law is valuable to corporate lawyers who will find it important to understand the processes of law-making and application by the executive and independent regulatory agencies, as well as the forces that influence how regulators behave and the evolution of regulatory regimes.

Academic Careers

Students who wish to pursue academic careers in this area should think about combining the course work discussed above with opportunities for significant research and writing

### **กฎหมายและธุรกิจ**

รายละเอียด

ทนายความฝึกในทางธุรกิจ ต้องเรียน - กฎหมายบริษัท อสังหาริมทรัพย์ ภาษี การดำเนินคดีทางธุรกิจ การควบคุมของรัฐบาล และการเป็นตัวแทนโดยที่ไม่แสวงหากำไร - ความต้องการที่จะได้เรียนรู้ทักษะในสามด้าน ได้แก่ การวิเคราะห์ขั้นพื้นฐาน (การบัญชี การเงิน เศรษฐศาสตร์) การทำธุรกรรม และการเรียนรู้กฎหมาย หลักสูตรส่วนใหญ่ที่ HLS เพื่อประโยชน์ทั้งภาคธุรกิจและกฎหมาย ตัวอย่างเช่นหลักสูตรในกฎหมายป้องกันการผูกขาดจะช่วยเพิ่มความเข้าใจในการรวมตัว

จัดจำหน่าย การแก้ไขปัญหามหาวิทยาลัย การวิเคราะห์พื้นฐานจะเป็นประโยชน์มากที่จะใช้วิธีการวิเคราะห์สำหรับนักกฎหมาย (โดยเฉพาะหากพื้นหลังของคุณในทางเศรษฐศาสตร์และการเงินยังไม่ดีนัก) และ / หรือหลักสูตรที่ HLS ในการบัญชีการเงินและเศรษฐศาสตร์ นอกจากนี้มีการนำเสนอเป็นครั้งคราวเช่นกฎหมายอสังหาริมทรัพย์ - มักได้รับความชื่นชมในหลักสูตรกฎหมายธุรกิจ - มีประโยชน์มากในหลักสูตรการเจรจาต่อรองในจะมีประโยชน์เกี่ยวกับการวิเคราะห์และการทำธุรกรรมจะได้รับคุณค่าโดยตรง นักศึกษาที่สนใจในกฎหมายและธุรกิจควรพิจารณาโปรแกรม JD / MBA ร่วมกับ Harvard Business School

### หลักสูตรพื้นฐานในกฎหมายธุรกิจ

Corporations นักศึกษาไม่ว่าสนใจในกฎหมายธุรกิจหรือไม่ ทุกหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับองค์กรและสร้างความก้าวหน้า จำเป็นต้องมีหลักสูตรที่แนะนำ (เช่นการเก็บภาษีจากองค์กรธุรกิจ)

Corporations ได้รับความสอนโดยอาจารย์คลาร์ก, โคตส์, เจสซี่ทอด, Hanson Kraakman, Ramseyer, Spamann และ Subramanian ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละปี เนื้อหามุ่งเน้นแนวทางและอาจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจากอาจารย์ นักศึกษาควรอ่านคำอธิบายให้เข้าใจชัดเจนก่อนที่จะเลือกเรียน Corporations Class

ในทำนองเดียวกันนักเรียนทุกคนที่สนใจในกฎหมายธุรกิจ (และในอาชีพทางกฎหมายอื่น ๆ ส่วนใหญ่) ต้องเรียนภาษีอากร การจัดเก็บภาษีแทรกอยู่ในทุก ๆ การปฏิบัติตามกฎหมาย (รวมทั้งการดำเนินคดีตามกฎหมายครอบครัวและการให้คำปรึกษาที่ไม่แสวงหากำไร) ความรู้ทางภาษีเพื่อเป็นความต้องการที่น้อยที่สุด แต่มีนัยสำคัญ การจัดเก็บภาษีจะสอนโดยอาจารย์ Halperin, Kaplow, Shay และวอร์เรน ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละปี เช่นเดียวกับผู้เข้าชมที่มีความหลากหลายของภูมิหลัง สำหรับนักศึกษาที่มีความตั้งใจจะเป็น "ทนายความขององค์กร" หรือแม้กระทั่งนักกฎหมายธุรกิจทั่วไป Corporations และการจัดเก็บภาษีจัดให้ความเข้าใจในระบบการปกครองตามกฎหมายตามที่ธุรกิจส่วนใหญ่จะดำเนินการในสหรัฐอเมริกา และกฎกติกาที่กำหนดเมื่อ Corporations และเจ้าหน้าที่ขององค์กรอาจต้องรับผิดชอบ วิธีการในการที่บริษัท มีแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อการควบคุมหรือการดำเนินคดี และวิธีการจัดกิจกรรมขององค์กรต่าง ๆ มีการเก็บภาษี เป็นประโยชน์สำหรับ litigators ข้าราชการอัยการ นักกฎหมายป้องกันอาชญากรรมและทนายความบริการทางกฎหมาย ที่ไม่พูดถึงนายธนาคารลงทุนที่ปรึกษาทางธุรกิจและผู้ประกอบการ นอกจากนี้ไม่หวังผลกำไร (เช่น Harvard University) จะถูกจัดเป็น " Corporations " .

นักศึกษาที่ไม่มีพื้นหลังในบัญชี และประกอบอาชีพในกฎหมายองค์กร ควรจะรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบัญชีและรายงานทางการเงินของบริษัท นอกจากนี้ยังควรพิจารณาการวิเคราะห์งบการเงินและการประเมินค่า นอกจากนี้เรายังอยากจะแนะนำกลยุทธ์ธุรกิจสำหรับนักกฎหมายที่นำเสนอพื้นฐานของกลยุทธ์ขององค์กรและมีการแข่งขันและผ่านการบรรยายแบบดั้งเดิม และการอภิปรายทางธุรกิจ หัวข้อต่าง ๆ รวมถึงความได้เปรียบในการแข่งขันการวิเคราะห์อุตสาหกรรม วางกลยุทธ์มุ่งใจ ในการควบคุมขององค์กร ขอบเขต Corporations ภายนอกเครือข่ายและนวัตกรรม

การฝึกฝนตามกฎหมายธุรกิจแตกต่างกันอย่างมาก แม้สำหรับ "ทนายความขององค์กร" และมีการปฏิบัติมากขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญ นักศึกษาควรรู้ว่าหลายบริษัทกฎหมายที่มีขนาดใหญ่ ทนายจะใช้เวลา

ของพวกเขาในการทำงานการทำธุรกรรมขององค์กร (นี่คือสิ่งที่ "นายความ Corporations" หมายถึงการปฏิบัติงานมากที่สุด) บางบริษัท มีความเชี่ยวชาญในข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับบริษัทมหาชนขนาดใหญ่ มักจะขึ้นอยู่กับรัฐบาลกลางที่ครอบคลุมหลักทรัพย์ระเบียบ ด้วยเหตุนี้ระเบียบหลักทรัพย์ถือเป็นหลักสูตรที่มีประโยชน์สำหรับนักศึกษาที่จะใช้เป็นหลัก ในการเป็นตัวแทนของบริษัทเอกชนหรือกิจการในครอบครัวที่เป็นเจ้าของ ซึ่งการวางแผนภาษีหรืออสังหาริมทรัพย์มักจะสำคัญกว่ากฎหมายหลักทรัพย์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมการทำงานและความหลากหลายของทั่วไปมากขึ้น "องค์กร" คำถามทางกฎหมายเริ่มตั้งแต่การจ้างงาน และกฎหมายแรงงาน กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายในเชิงพาณิชย์

นักศึกษามักจะไม่ทราบว่าการปฏิบัติงานในบริษัทกฎหมายของ Wall Street หรือธนาคารเพื่อการลงทุนอาจต้องการทำงานกับบริษัทการเงิน บริษัทหลักทรัพย์ และปัญหาระหว่างประเทศ นักศึกษาที่จะอยู่ในกฎหมายระดับภูมิภาคในเมืองใหญ่หรือขนาดกลางหรือย้ายไปอยู่ใน "in-house" อาจต้องการสัมผัสกับหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทการทำงาน ความสัมพันธ์ให้กู้ยืมและการทำธุรกรรมอสังหาริมทรัพย์ เครื่องมือทั่วไปเช่นบัญชีการวางแผนธุรกิจ การเจรจาต่อรองทำสัญญาการประเมินค่า สถิติพื้นฐานและอาจได้รับประโยชน์นายความในช่วงกว้างของการฝึกฝน แนนอนวิธีการวิเคราะห์จึงเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสำหรับนักศึกษาที่จะเริ่มต้นในการสร้างทักษะเหล่านี้

HLS มีความหลากหลายของกฎหมายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและนักศึกษายังคงต้องยึดหยุ่นในการใช้ประโยชน์จากหลักสูตรพิเศษที่น่าเสนอ โดยอาจารย์ไปเยี่ยมในระยเหตุหนาว ให้คำปรึกษากับอาจารย์ที่สอนในสาขาควรจะเป็นประโยชน์ในการเลือกหลักสูตร

#### หลักสูตรกฎหมายบริษัทชั้นกลาง

สองหลักสูตรที่สำคัญที่รวมเรื่องหลักทรัพย์และการเงินของบริษัทเข้าด้วยกัน

ระเบียบหลักทรัพย์ครอบคลุมกฎหมายของรัฐบาลกลางและข้อบังคับการเสนอขาย การขายและการซื้อขายของหุ้นและประเภทอื่น ๆ ที่เกิดจากหลักทรัพย์ทำให้เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นไปที่หลักการขายหุ้นให้แก่ประชาชนทั่วไปครั้งแรก (ทำ IPO) และกระบวนการ "going public" วิธีการเป็นหลักตามกฎหมายและกฎระเบียบที่ครอบคลุมหลักทรัพย์ของปี ค.ศ.1933 องค์กรประกอบที่สำคัญของตลาดหลักทรัพย์พระราชบัญญัติ ค.ศ. 1934 และภาพรวมของการทำงานของ SEC (คณะกรรมการ ก.ล.ต.)

แนวทางทฤษฎีและนโยบายทางการงาน ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญหัวข้อขั้นสูงที่มีผลต่อบริษัท รวมทั้งประเมินมูลค่า (ลดมูลค่าปัจจุบันสุทธิไม่แน่นอน) สิทธิ debtholders '(พันธสัญญาป้องกันความขัดแย้งหนี้ / หุ้น) การปรับโครงสร้างและการล้มละลายและเป็นรวมกิจการ การครอบงำ ได้ทำการตรวจสอบหัวข้อขั้นสูงในกฎหมายองค์กรจากมุมมองของการแจ้งโดยทางเศรษฐศาสตร์และการเงิน สองพื้นที่หลักของกฎหมายครอบคลุมในหลักสูตรคือ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและ debtholders ผู้ถือหุ้นทั้งใน บริษัทที่มีหนี้สินส่วนตัว และในการล้มละลายและ(2) การควบรวมกิจการ หัวข้อที่ทั้งสองจะอยู่ในเชิงลึกบางส่วนแม้จะไม่ได้อยู่กับความสนใจเท่าที่พวกเขาจะได้รับในหลักสูตรทั้งหมดเพื่อรองรับ reorganizations ขององค์กรหรือการควบรวมกิจการ นอกจากนี้การเงินของบริษัท ให้คำแนะนำสั้น ๆ กับเศรษฐศาสตร์การเงินรวมทั้งลดการวิเคราะห์ความเสี่ยงรูปแบบการ

กำหนดราคาและประสิทธิภาพของตลาด หลักสูตรนี้ไม่ได้ทดแทนสำหรับเศรษฐศาสตร์การเงินเช่นนี้ จะได้รับการสอนที่ MIT Sloan หรือ Harvard Kennedy School นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรที่อาจเป็นที่สนใจของบรรดากฎหมายธุรกิจการศึกษาที่นำเสนอตลอดทั้ง มหาวิทยาลัยที่มี โรงเรียนธุรกิจตัวอย่างเช่นอย่างสม่ำเสมอมีหลักสูตรเกี่ยวกับการประเมินค่าและ ทฤษฎีทางการเงิน

### หลักสูตรกฎหมายบริษัทชั้นสูง

แต่ละหลักสูตรดังต่อไปนี้ครอบคลุมการปฏิบัติตามกฎหมายของบริษัทชั้นสูง โดยใช้ความหลากหลายของวิธีการระเบียบวิธีการ ไม่ใช่ทุกหลักสูตรที่ระบุด้านล่างในแต่ละปี การควมรวมกิจการมีการเรียนการสอนในปีที่แตกต่างกัน (และภายใต้ชื่อที่แตกต่างกันเล็กน้อย) โดย Professors Clark, Coates, and Subramanian ครอบคลุมประเด็นกฎหมายของ บริษัท และ หลักทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับการควมรวมกิจการของ บริษัทมหาชนขนาดใหญ่รวมถึง the Williams Act, proxy rules กฎหมายของแต่ละรัฐ และรูปแบบที่สำคัญของการสั่งซื้อส่วนตัว (เช่นยาเม็ดยาพิษ, lockups และ earnouts) นอกจากนี้ยังอยู่บนพื้นฐานของการบัญชีภาษีและการต่อต้านการผูกขาดที่เกี่ยวข้องกับนายความที่ทำงานในการทำธุรกรรมดังกล่าว วิธีการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎีและโฟกัสอยู่ในกฎหมายไม่ใช่ทางการเงิน นอกจากนี้ในการเจรจาชั้นสูง: ข้อเสนอที่นำเสนอโดยศาสตราจารย์ Subramanian ร่วมกันระหว่าง HLS และ HBS, มุ่งเน้นไปที่การเจรจาต่อรองข้อเสนอขององค์กร โดยทั่วไป กฎหมายร่วมทุนและการเงินการสอนโดยศาสตราจารย์เจสซีทอดข้อตกลงกับผู้ทำสัญญาทางการเงินการกำกับดูแลและการดำเนินคดีความไว้วางใจในหน้าที่ startups รับการสนับสนุนจาก นายทุน กฎหมายต่อต้านการผูกขาดเป็นอีกหนึ่งหลักสูตรที่มีคุณค่าในพื้นที่นี้ ทฤษฎีองค์กรที่นำเสนอเป็นครั้งคราวโดย Professor Kraakman and Professor Elhauge การ ควบคุมดูแลกิจการที่นำเสนอเป็นครั้งคราวโดยศาสตราจารย์โคตส์ และกฎหมายตลาดองค์กรและ เงินทุนและนโยบายที่นำเสนอโดยศาสตราจารย์ Bebbchuk มีการอภิปรายที่คล้ายกัน / สัมมนาการ อ่านที่เน้นการวิจัยชั้นสูงในปัจจุบันหรืออย่างต่อเนื่อง เกี่ยวกับประเด็นทางกฎหมายขององค์กร หัวข้อ แตกต่างกันไปในแต่ละปี แต่ยังรวมถึงการวิเคราะห์นโยบายของกฎหมายการครอบครองความรับผิดชอบ จำกัด เจ้าของและโครงสร้างทางการเงิน การกำกับดูแลกิจการของ บริษัท มหาชนที่นำเสนอในบางปี โดยศาสตราจารย์ Roe มุ่งเน้นไปที่ความคิดทางวิชาการในปัจจุบันเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการและ ความเป็นเจ้าของแบ่งกลุ่มหัวข้อต่าง ๆ ระเบียบของทางการเงิน Institutionscovers ระเบียบนายหน้า ตัวแทนจำหน่ายระเบียบประกันและควบคุมธนาคาร ระเบียบของตลาดการเงินที่นำเสนอในบางปีโดย อาจารย์แจ๊คสันและสกอตต์ครอบคลุมตลาดหุ้นและสินค้าโภคภัณฑ์และหน่วยงานของรัฐเรียกเก็บเงิน กับการควบคุมพวกเขา การเงินจะต้องดำเนินการก่อนที่จะมีการสัมมนา

### หลักสูตรการจัดเก็บภาษีชั้นสูง

การจัดเก็บภาษีขององค์กรธุรกิจเป็นหลักสูตรภาษีชั้นสูงส่วนใหญ่ทั่วโลกกว่าหลักสูตรการจัดเก็บภาษี พื้นฐานซึ่งเป็นวิชาบังคับก่อน หลักสูตรครอบคลุมประเด็นภาษีเงินได้ของรัฐบาลกลางที่เกี่ยวข้องใน องค์กร การดำเนินงานและการปรับโครงสร้างของธุรกิจสหรัฐไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างเป็น บริษัท ห้าง



หุ้นส่วนหรือนิติบุคคลรับผิดชอบ จำกัด นอกจากนี้มีลักษณะเป็นบริษัทข้ามชาติมากขึ้นจากกิจกรรมทางธุรกิจและภาษีระหว่างประเทศได้กลายเป็นที่เคยมีค่ามากขึ้น

สำหรับผู้ที่สนใจในการเป็นนักกฎหมายภาษี รวมทั้งการลงทุนและเอสเตท นอกจากนี้การปฏิบัติมากที่สุดคือภาษีในการเชื่อมต่อกับกิจกรรมอื่น ๆ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะใช้หลักสูตรอื่น ๆ เช่น องค์กร และบางข้อเสนอที่สูงขึ้นเช่นเดียวกับหลักสูตรในพื้นที่อื่น ๆ ตั้งแต่บ้านนายและกฎหมายครอบครัวกฎหมายขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร

### หลักสูตรกฎหมายล้มละลายและกฎหมายพาณิชย์

ในทางธุรกิจมีการปฏิบัติ หรือมีข้อเสนอด้านอสังหาริมทรัพย์ทำให้เกิดความกังวลอย่างมากกับการจัดหาเงินทุน ดังนั้นจะเป็นประโยชน์เพื่อความรู้เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่เจ้าหน้าที่ลูกหนี้ทั้งที่อยู่ในหลักสูตรปกติของธุรกิจ (กฎหมายพาณิชย์: สอนโดยศาสตราจารย์ลิตรและในบางปี สอนโดย ศาสตราจารย์ LoPucki) และในกรณีที่มีปัญหาทางธุรกิจ (การล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ )

### หลักสูตรกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายเปรียบเทียบ

นอกจากชั้นพื้นฐานและหลักสูตรแกนกลาง US-ศูนย์กลางอธิบายไว้ข้างต้น HLS เสนอหลักสูตรชั้นสูงหลายหัวข้อกฎหมายขององค์กรที่มีมิติระหว่างประเทศหรือเปรียบเทียบ

การเงินระหว่างประเทศจะตรวจสอบนโยบายและกฎระเบียบที่มีผลต่อการทำธุรกรรมธนาคารและหลักทรัพย์ข้ามพรมแดนในสามตลาดหลักที่สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรปและญี่ปุ่น

กฎหมายการค้าระหว่างประเทศตรวจสอบสำรวจหลักการพื้นฐานของกฎการค้าระหว่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและการค้าจนถึงสภาพแวดล้อมและการเยียวยาในประเทศมีการละเมิดการค้าระหว่างประเทศ

กฎหมายป้องกันการผูกขาดสำรวจระหว่างนโยบายการแข่งขันที่อยู่นอกสหรัฐอเมริกา

### แนวทางของกฎหมายที่ต้องศึกษา

นักศึกษาที่สนใจในอาชีพที่เป็นไปได้ในกฎหมายขององค์กรควรพิจารณาอย่างน้อยหนึ่งสาขาที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

การระงับข้อพิพาททางเลือก / ไกล่เกลี่ย / ADR: การเป็นตัวแทนของลูกค้าในการเจรจา นักเรียนที่สนใจในกฎหมายขององค์กรควรพิจารณาเป็นหนึ่งในหลายหลักสูตร HLS มีการประชุมเชิงปฏิบัติการในการเจรจาในสาขาที่เกี่ยวข้อง

### กฎหมายการจ้างงาน / แรงงาน, กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและกฎหมาย

นานาชาติ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเงินและการค้า) นักศึกษาเตรียมความพร้อมสำหรับกฎหมายทางธุรกิจควรพิจารณาเป็นหนึ่งในหรือหลายหลักสูตรที่เป็นตัวแทนในสาขาเหล่านี้

กฎหมายและเศรษฐศาสตร์: การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของธุรกิจ นักเรียนควรพิจารณาเป็นเรื่องหนึ่ง มีการเสนอกฎหมายและเศรษฐศาสตร์ เช่นการสอนโดย

ศาสตราจารย์ Shavell มีการสัมมนาเชิงเศรษฐศาสตร์ที่ HLS ให้ความสนใจกับองค์กรและหัวข้อการวิจัย

กฎหมายระเบียบข้อบังคับ / **Regulation:** แม้ว่าจะไม่ได้ จำกัด เฉพาะปัญหากฎหมายขององค์กร กฎหมายปกครองที่มีคุณค่าเพื่อเป็นทนายความ มีกระบวนการและประยุกต์ใช้กับหน่วยงานในกำกับดูแล มีวิธีการควบคุมการทำงานและวิวัฒนาการของระบอบการกำกับดูแล งานวิชาการ นักศึกษาที่ต้องการดำเนินอาชีพทางวิชาการในพื้นที่นี้ควรคิดเกี่ยวกับการรวมการทำงานของหลักสูตรที่กล่าวข้างต้นมีโอกาสำหรับการศึกษาวิจัยที่สำคัญและการเขียน

## **International and Comparative Law**

Program of Study Faculty Leaders

**WILLIAM ALFORD**

**GABRIELLA BLUM**

**GERALD NEUMAN**

Program of Study Student Fellow

**JORGE GONZALEZ**

**PARVATHI MENON**

Program of Study Research Librarian

**STEPHEN WILES**

To view the Spring 2011 faculty advising session on the International and Comparative Law Program of Study,

### I. Introduction and Overview

Reflecting the increased importance of a basic understanding of international and comparative law principles to legal education and practice, every first year J.D. student at HLS is required to take a course in international legal studies. The benefits of such courses are most obvious for students intending to specialize in the international arena, but even individuals who anticipate a career anchored principally in their own nation's legal system have much to gain from such offerings. The flow of goods, technology, ideas, capital, and people across borders means that the work of lawyers, whether in private practice or public service, increasingly involves matters in which knowledge of legal systems beyond one's own can prove important. Moreover, exposure to the ways in which others think about law has the potential to enrich how each of us understands what may (or may not) be universal in our own legal system and in the relationship between law and society in general. For instance, many students report that international and comparative courses open up ideas about alternative norms, rules strategies, and institutions that help them better see and understand choices made within the United States.

International legal studies at Harvard are, in many respects, a microcosm of the broader law school curriculum. Taken as a whole, they encompass familiar legal disciplines such as finance and criminal law, legal history and antitrust, among many others, even as they accentuate questions regarding both relations across national boundaries between states, entities and citizens and the transnational transmission of ideas about law. As with the curriculum in general, courses at Harvard in international legal studies embody a spectrum of methodologies, ranging from, but not limited to, empirical legal studies to critical legal theory to socio-legal studies. And, again paralleling the curriculum more generally, international and comparative classes include opportunities for students to learn in a variety of ways the skills and professional responsibilities of persons working in the law.

This guide—including the hypothetical courses of study that follow—focuses chiefly on curricular offerings in international legal studies, but students should realize

that there are many other avenues through which they may learn about international, comparative and foreign law. A number of general courses (i.e., courses not predominantly focused on international and comparative law) in fact devote significant attention to questions of international, comparative and foreign law—reflecting the growing importance to lawyers and legal thinkers of developments beyond their home jurisdictions.

In addition, beyond the HLS classroom as such, there are multiple opportunities to cultivate expertise regarding international, comparative and foreign law. These opportunities, described in more detail below, include independent study with a faculty member; joint degree programs; the semester abroad program; opportunities for internationally oriented research and internships; moot courts; membership in the Harvard International Law Journal, the Human Rights Journal and other pertinent student organizations; participation in the array of workshops offered by the Law School's doctoral students or other engagement with the students that HLS draws worldwide from more than 70 different jurisdictions; and work as teaching assistants in international studies offerings at Harvard and other area universities.

## II. Academics

### A. Courses

Harvard offers three types of classes in international legal studies: foundational courses, advanced courses and seminars, and "capstone" seminars. Although we do not rigidly classify courses and there is no uniform format for any class, the foundational international legal studies classes offered to 1Ls, and in some cases, to LLMs, generally are intended to introduce students to:

(a) the history, internal rationale, basic institutions, and processes of norm creation and of norm interpretation of a legal system (national or international) other than that of the United States, and

(b) the movement of ideas about law across national borders, be it by the actions of a court, the work of officials, businesspersons and non-governmental actors or the writings of scholars, and through this, how assumptions about law, the state, regulation, the individual and the interplay of modes of social control may (or may not) vary across time and place.

For 2012-13, foundational courses available to 2Ls, 3Ls and LLMS that complement the 1L required courses in the field include Public International Law (Visiting Professor Ni Aolain, Spring); Global Law and Governance (Professor David Kennedy, Fall); International Human Rights (Professor Gerald Neuman, Spring); Comparative Constitutional Law (Professor Mark Tushnet, Fall); European Union Law (Visiting Professor Ni Aolain, Fall); and International Finance (Professor Hal Scott, Spring). The choice among them is likely to be less important, especially for the non-specialist, than the decision to take something in this area. For students interested in academia, the International Law Workshop provides the opportunity to undertake rigorous analysis of international legal scholarship. Even for students wishing to specialize in international legal studies, there is no single prescribed path, given the richness of our curriculum and the enormous diversity of student interests. Indeed, we would counsel students to think "outside the box" in putting together their curricular choices.

### B. Dual Degree and Study Abroad Opportunities

Harvard offers three types of dual degree programs pertinent to students with international interests: (1) The HLS and Cambridge University JD/LLM Joint Degree Program enables students to earn an HLS JD and a Cambridge University LLM in 3.5 years; (2) The HLS-Fletcher School JD/MALD concurrent degree enables students to earn both a JD and a MALD (Masters in Law and Diplomacy) in 4 years; (3) HLS students may also pursue dual degrees involving international studies with the Graduate School of Arts and Sciences, the Harvard Kennedy School, Harvard Business School, and the Harvard School of Public Health. In

addition to the Cambridge program, Harvard Law students may apply to spend a JD semester in [law program abroad](#).

### **C. Independent Research Opportunities**

As the faculty's research interests increasingly involve international, comparative and foreign law issues, the number of opportunities to involve students in such projects has increased. So it is, by way of example, that recently, Professor Howell Jackson engaged students to assist on a project concerning international securities law and Professor William Alford enlisted student assistance in his pro bono work concerning disability law issues in China. Law School doctoral students include former Supreme Court clerks, law faculty and other leading young lawyers from a host of jurisdictions. Semester or year-long workshops offered in recent years concerned topics including legal education, law and development, comparative criminal law, the normative basis of law-and-economics, and gender and development. Although these workshops may not be offered for credit, JD and LLM students can do independent study papers with faculty in conjunction with them and receive writing credit.

### **III. International Legal Studies Opportunities Outside the Classroom**

More than 100 HLS students worked overseas for multilateral organizations, NGOs, and in other public interest positions this past summer, principally through the Chayes Fellowship Program and the Human Rights Program. Additionally, dozens of students spent the summer working overseas with private employers. HLS offers funding for students to conduct clinical work or independent research over the Winter Term and, in 2012, 100 students took advantage of the opportunity. The Law School is home to the broadest array of internationally oriented research programs of any North American law school. These include the [East Asian Legal Studies Program](#), the Institute for Global Law and Policy, the [Human Rights Program](#), the [Islamic Legal Studies Program](#), and the [Program on International Financial Systems](#). In a typical year, hundreds of students participate in these programs which include speakers series, research opportunities, a chance to engage scholars from the pertinent regions or disciplines, and social events. There are also opportunities, via a JD-LLM host student program, via research programs, and via a range of other activity to engage students from other jurisdictions. Internationally focused student organizations are among the largest and most active at the Law School. For example, [HLS Advocates for Human Rights](#) offers students opportunities to become involved in hands-on human rights advocacy from the start of their first year. Advocates has over 100 members, and participates in a wide range of projects, including litigation, reporting on rights violations, and working to influence government policy. In the past year, Advocates members have contributed to efforts to hold the United States accountable for War on Terror human rights abuses, to a report on child labor in Sierra Leone's diamond mines, and to Alien Tort Statute litigation against several multinational corporations complicit in maintaining the system of *apartheid* in South Africa, as well as against a former Bolivian head of state allegedly responsible for serious rights abuses. The Law School has fielded teams in the Jessup (public international law) Competition, the Vis (international arbitration) Competition, and the European Law Competition.

### **IV. Academic Careers**

Students who wish to pursue academic careers in this area should think about combining the course work discussed above with opportunities for significant research and writing.

## กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายเปรียบเทียบ

### I. บทนำและรายละเอียด

สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของความเข้าใจพื้นฐานในกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายเปรียบเทียบ และหลักการทางกฎหมายเพื่อการศึกษากฎหมายและทางปฏิบัติ ในปีแรกของ JD HLS จำเป็นต้องมีการใช้หลักสูตรในการศึกษาทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ ประโยชน์ของหลักสูตรดังกล่าวที่เห็นได้ชัดที่สุดสำหรับนักศึกษาที่ประสงค์จะมีความเชี่ยวชาญในเวทีระหว่างประเทศ แต่บุคคลที่คาดว่าจะใช้อาชีพหลักในระบบกฎหมายของประเทศของตนเองจะได้รับตามที่ต้องการ การหล่อหลอมของสินค้าเทคโนโลยี ความคิด และคนข้ามพรมแดน หมายความว่าการทำงานของนักกฎหมาย ไม่ว่าจะในทางปฏิบัติส่วนตัว หรือบริการสาธารณะที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความรู้เกี่ยวกับระบบกฎหมายของตนเอง นอกจากนี้การสัมผัสกับวิธีการที่คนอื่นคิดเกี่ยวกับกฎหมายที่มีศักยภาพเพื่อเพิ่มวิธีการเราแต่ละคนเข้าใจสิ่งนี้อาจจะเป็นสากลในระบบกฎหมายของเราเองและในความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายและสังคมโดยทั่วไป ตัวอย่างเช่นนักเรียนจำนวนมากรายงานว่าหลักสูตรนานาชาติและเปรียบเทียบ เปิดความคิดเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางเลือกกลยุทธ์ กฎ และสถาบันที่จะช่วยให้พวกเขาดีขึ้น และเข้าใจตัวเลือกที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาได้

การศึกษากฎหมายนานาชาติ ที่ Harvard มีหลักสูตรที่กว้างขวางมากรายล้อมไปด้วย สาขาวิชา กฎหมายที่คุ้นเคยเช่นการเงินและกฎหมายทางอาญา ประวัติทางกฎหมายและการต่อต้านการผูกขาด เน้นปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทั้งสองประเทศข้ามพรมแดนระหว่างรัฐหน่วยงานและประชาชน และการส่งผ่านข้ามชาติจากความคิดเกี่ยวกับ กฎหมาย เช่นเดียวกับหลักสูตรทั่วไป หลักสูตรที่ Harvard ในการศึกษากฎหมายในต่างประเทศศึกษาทางด้านกฎหมายเชิงประจักษ์ ทฤษฎีทางกฎหมายที่สำคัญต่อการศึกษาทางสังคมและทางกฎหมาย ขนานหลักสูตรเพิ่มเติมทั่วไปขึ้นเรียนต่างประเทศและเปรียบเทียบรวมถึงโอกาสสำหรับนักเรียนที่จะเรียนรู้ในหลากหลายวิธีทักษะและความรับผิดชอบมีอาชีพของคนทำงานทางด้านกฎหมาย

คู่มือนี้รวมทั้งหลักสูตรที่เน้นส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเสนอหลักสูตรในการศึกษากฎหมายต่างประเทศ แต่นักเรียนควรทราบว่ายังมีทางเลือกอื่น ๆ อีกมากมายโดยที่พวกเขาอาจเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายเปรียบเทียบและต่างประเทศจำนวนของหลักสูตรทั่วไป (คือหลักสูตรไม่เน้นหลักสูตรส่วนใหญ่เกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศและเปรียบเทียบ) ให้ความสนใจอย่างมีนัยสำคัญกับคำถามจากต่างประเทศและต่างประเทศเปรียบเทียบกฎหมายสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของทนายความและนักคิดทางกฎหมายในการพัฒนากฎหมายในบ้านของเขาเหล่านั้น

นอกจากนี้นอกเหนือจากห้องเรียน HLS ยังปลูกฝังความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการระหว่างประเทศกฎหมายเปรียบเทียบและต่างประเทศเปิดโอกาสที่จะอธิบายในรายละเอียดรวมถึงการศึกษาค้นคว้าอิสระกับคณะกรรมการ หลักสูตรปริญญาด้วยกัน ภาคการศึกษาในโปรแกรมต่างประเทศ โอกาสสำหรับการวิจัยที่มุ่งเน้นในระดับสากลและการฝึกงาน งานศาล สมาชิกใน ฮาร์วาร์ดอินเตอร์เนชั่นแนลวารสารกฎหมาย วารสารสิทธิมนุษยชน และ อื่น ๆ องค์กรนักศึกษาที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม การที่นำเสนอโดยนักศึกษาปริญญาเอกโรงเรียนกฎหมาย นักเรียนที่ HLS มีทั่วโลกจากกว่า

70 ประเทศที่แตกต่างกันและทำงานเป็นผู้ช่วยสอนในการนำเสนอการศึกษาระหว่างประเทศที่ Harvard และมหาวิทยาลัยในพื้นที่อื่น ๆ

#### งานวิชาการ

นักเรียนที่ต้องการดำเนินอาชีพทางวิชาการในส่วนนี้ควรรวมการทำงานของหลักสูตรมีโอกาสดำเนินงานการวิจัย และการเขียน

### **Law, Science, and Technology**

#### **Program of Study Faculty Leaders**

**YOCHAI BENKLER**

**I. GLENN COHEN**

**WILLIAM (TERRY) FISHER**

**JONATHAN ZITTRAIN**

Program of Study Student Fellows

**DEVIN COHEN**

**RACHEL SACHS**

**HEATHER WHITNEY**

Program of Study Research Librarian

**MEG KRIBBLE**

To view recordings of the 2012 Health Law and IP/Cyberlaw faculty advising lunches click [here](#).

Students: Interested in having space to work on an entrepreneurial project this spring at the new Harvard I-Lab? Click [here](#) for more information.

#### Overview

The school's offerings related to science and technology are grouped into three, loosely related clusters: Intellectual Property Law, Health Law, and Internet Law. A student might wish to concentrate on one of these three fields. Alternatively, she might build an intellectually coherent concentration by combining courses from two or three of the fields.

#### Intellectual Property Law

Intellectual Property is the body of law that governs rights to ideas and information. Basic courses in the field are Trademark which will be taught in Fall 2012 by Professor Terry Fisher; Copyright, which will be taught in Spring 2013 by Professor Terry Fisher; Intellectual Property Law taught by Visiting Professor Jeanne Fromer in Spring 2013; and Patent Law, which will be taught in Spring 2013 by Assistant Professor Roin. Students interested in litigation in this field should consider taking Copyright and Trademark Litigation: TRO to the Supreme Court taught by Ms. Cendali in Fall 2012 and Patent Litigation taught in Spring 2013 by Mr. Porcelli. Students interested in advanced courses in the field may choose to take Intellectual Property: Advanced, taught in Fall 2012 by Professor Fisher; Entertainment and Media Law taught by Mr. Brotman in Fall 2012; and Incentives in Intellectual Property taught by Professor Fromer in Spring 2013. Legal practice in these fields increasingly requires knowledge of the laws of other countries and of the network of multilateral treaties that limit each country's discretion in framing its own laws. To obtain that knowledge, students are strongly encouraged to take courses in International and Comparative Law including Public International Law and International Trade.

#### Health Law, Biotechnology, and Bioethics

The second cluster consists of courses pertaining to Health Law, Biotechnology, and Bioethics. The basic course in the field, Health Law, will be taught in Fall 2012 by Mr. Barnes, currently Harvard University's Chief Research Compliance Officer and Senior Associate Provost and a former partner at Ropes & Gray. The course focuses on health care law and financing.

Students interested in more advanced work can choose from a variety of upper-level classes including Drug Product Liability Litigation taught by Mr. Grossi in the Fall 2012; Food: A Health Law and Policy Seminar taught by Clinical Professor Greenwald and Ms. Emily Broad Leib in Fall 2012; Food and Drug Law taught by Mr. Hutt in Winter 2013; Law and Policy of Federal Funding Flows taught in Spring 2013 by Mr. Barnes; and Psychiatry and the Law taught in Fall 2012 by Professor Stone. The year-long Health Law and Policy Workshop represents an ideal capstone experience for students interested in the field, as it features presentations of major scholars' works-in-progress in health law and policy, bioethics, and biotechnology. The year-long Health Law and Policy Workshop taught by Assistant Professor Cohen and Professor Elhauge represents an ideal capstone experience for students interested in the field, as it features presentations of major scholars' works-in-progress in health law and policy, bioethics, and biotechnology. The Politics of Health: A Center for Health Law and Policy Innovation Seminar taught by Clinical Professor Greenwald in Fall 2012 and again in Spring 2013 and its associated clinical offerings (focusing on policy rather than direct legal services), allow students to transfer the skills and ideas they learn from the classroom to the real world. Assistant Professor Roin's Patent Law course is also recommended for students seeking to specialize in biotechnology and pharmaceutical innovation. Students interested in Health Law are also encouraged to attend the various lectures organized by the Petrie-Flom Center for Health Law Policy, Biotechnology, and Bioethics. Students with an academic interest in health law should also consider applying to be student fellows at the Petrie-Flom Center, which provides law students and graduate students elsewhere in the university intensive mentoring and funding to produce works of scholarship. Finally, students interested in health law should consider the joint JD/MPH program with the Harvard School of Public Health.

#### Internet Law

The last cluster consists of courses examining different aspects of Internet Law. The course offerings in this area include Communications and Internet Law and Policy taught by Professor Benkler in Fall 2012; Online Law and Business in a Globalized Economy taught by Mr. Gasser in Spring 2013; and Practical Lawyering in Cyberspace taught by Clinical Professor Malone and Mr. Bavitz in Fall 2012, which is tied to optional clinical placements at the Berkman Center for Internet and Society. The Berkman Center also affords a wide variety of opportunities to participate in research projects pertaining to Information Technology.

Regardless of whether a student concentrates in one of these areas of the law or develops a program by combining course work in the three fields, she should strongly consider wrapping up her sequence of courses with an extended research project of her own, typically issuing in an original work of scholarship. All of the faculty listed above are available to supervise such projects.

#### Academic Careers

Students who wish to pursue academic careers in this area should think about combining the course work discussed above with opportunities for significant research and writing

### **Criminal Justice**

Program of Study Faculty Leaders

**NANCY GERTNER**

**PHILIP HEYMANN**

**CAROL STEIKER**

**RONALD SULLIVAN**

Program of Study Research Librarian

**JANET KATZ**

Program of Study Student Fellow

**NINA CATALANO**

Sign up for the Program of Study email list [here](#) for regular announcements about local events and opportunities.

Program of Study iSite for Harvard students with video recording of the 2012 Criminal Justice faculty advising lunch, outline bank, fellowships, and directory of local criminal justice organizations [here](#) (Harvard PIN required).

### Overview

The aim of the Criminal Justice Program of Study is to bring together and provide guidance to students interested in criminal justice, whether from a litigation, policy-making, or academic perspective (or some combination of perspectives). We encourage all students interested in this area, either in contemplation of an eventual career in criminal justice or as a subject of academic study, to take a broad range of both lecture courses and seminars in criminal law and procedure as well as clinical offerings.

We particularly encourage students to seek to engage all perspectives on criminal justice and to learn about both the prosecution and defense functions in the justice process. Even if you already identify yourself as defense or prosecution oriented, law school is an opportunity to study and learn about all aspects of the criminal justice process. Regardless of where you end up, this broad study will make you a better lawyer.

### กฎหมายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี

#### รายละเอียด

ข้อเสนอของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยกลุ่มออกเป็นสามกลุ่มที่เกี่ยวข้อง

อย่างอิสระ: กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพและกฎหมาย

อินเทอร์เน็ต นักศึกษาอาจต้องการศึกษาร่วมกันในทุกสามสาขา หรือมีฉะนั้นอาจจะสร้างความเข้มข้นเชื่อมโยงกันอย่างมีความรู้โดยการรวมหลักสูตรสองหรือสามในสาขานี้

#### กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายที่ควบคุมสิทธิในความคิดและข้อมูลข่าวสาร หลักสูตรขั้นพื้นฐานในสาขานี้มีเรื่อง เครื่องหมายการค้า ซึ่งจะมีการสอนในช่วงฤดูใบไม้ร่วง 2012 โดยศาสตราจารย์เทอร์รี่ฟิชเชอร์; ลิขสิทธิ์ ซึ่งจะได้รับการสอนในฤดูใบไม้ผลิ 2013 โดยศาสตราจารย์เทอร์รี่ฟิชเชอร์; กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา สอนโดยอาจารย์ Jeanne Fromer ในฤดูใบไม้ผลิ 2013; และ กฎหมายสิทธิบัตร , ซึ่งจะมีการสอนในฤดูใบไม้ผลิ 2013 โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ Roin นักเรียนที่สนใจในการดำเนินคดีในด้านนี้ควรพิจารณาการ ฟ้องร้องคดีลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า: TRO ในศาลฎีกา สอนโดยนางสาว Cendali ในฤดูใบไม้ร่วงปี 2012 และ คดีสิทธิบัตร สอนในฤดูใบไม้ผลิ 2013 โดยมีนาย Porcelli นักเรียนที่สนใจในหลักสูตรขั้นสูงในสาขาอาจเลือกที่จะใช้ ทรัพย์สินทางปัญญาขั้นสูง , การสอนในช่วงฤดูใบไม้ร่วง 2012 โดยศาสตราจารย์ฟิชเชอร์; บันทึกและกฎหมายสื่อ การสอนโดยนาย Brotman ในฤดูใบไม้ร่วง 2012; และ แรงจูงใจในทรัพย์สินทางปัญญา สอนโดยศาสตราจารย์ Fromer ในฤดูใบไม้ผลิ 2013 . การปฏิบัติตามกฎหมายในสาขาเหล่านี้มากขึ้นต้องมีความรู้จากกฎหมายของประเทศอื่น ๆ และจากเครือข่ายของสนธิสัญญาพหุภาคีที่จำกัด เพื่อให้ได้ความรู้ที่นักศึกษาจะได้รับการสนับสนุนอย่างยิ่ง หลักสูตรในกฎหมายต่างประเทศและเปรียบเทียบ ได้แก่ กฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ และการค้าระหว่างประเทศ



## กฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพ เทคโนโลยีชีวภาพและ Bioethics

กลุ่มที่สองประกอบด้วยหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสาธารณสุขเทคโนโลยีชีวภาพและ Bioethics หลักสูตรขั้นพื้นฐานในสาขา กฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพ จะได้รับการสอนในช่วงฤดูใบไม้ร่วง 2012 โดยนายบาร์นส์, Harvard University ในปัจจุบันเป็นประธานเจ้าหน้าที่บริหารคุณภาพตามมาตรฐานและ Senior Associate Provost and a former partner at Ropes & Gray หลักสูตรมุ่งเน้นไปที่กฎหมายการดูแลสุขภาพและการจัดหาเงินทุน นักศึกษาที่สนใจในการทำงานที่สูงขึ้นสามารถเลือก ได้แก่ ความรับผิดชอบสินค้าจำพวกยา สอนโดยนาย Grossi ในช่วงฤดูใบไม้ร่วง 2012; อาหาร: กฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพและการสัมมนาเรื่องนโยบาย การสอนโดยศาสตราจารย์คลินิก Greenwald และนางเอมิลี Broad Leib ในฤดูใบไม้ร่วง 2012; กฎหมายอาหารและยา สอนโดยนาย Hutt ในช่วงฤดูหนาว 2013; กฎหมายและนโยบายของเงินทุนของรัฐบาลกลาง การสอนในฤดูใบไม้ผลิ 2013 โดยนายบาร์นส์และ จิตเวชและกฎหมาย ที่สอนในช่วงฤดูใบไม้ร่วง 2012 โดยศาสตราจารย์ Stone กฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพ และฝึกรวมเชิงปฏิบัติการนโยบายที่แสดงถึงประสบการณ์ Capstone ที่เหมาะสำหรับนักเรียนที่สนใจในสาขาที่จะมีการนำเสนอผลงานของนักวิชาการที่สำคัญ งานในความคืบหน้าในกฎหมายสุขภาพและนโยบาย Bioethics และเทคโนโลยีชีวภาพ กฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพและการประชุมเชิงปฏิบัติการนโยบาย การสอนโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์โคเฮนและศาสตราจารย์ Elhauge แสดงถึงประสบการณ์ Capstone ที่เหมาะสำหรับนักเรียนที่สนใจในสาขาที่จะมีการนำเสนอผลงานของนักวิชาการที่สำคัญ งานในความคืบหน้าในกฎหมายสุขภาพและนโยบาย Bioethics และเทคโนโลยีชีวภาพ นโยบายสุขภาพ: ศูนย์กฎหมายสุขภาพและสัมมนาวัดกรรมนโยบาย การสอนโดยศาสตราจารย์คลินิก Greenwald ในฤดูใบไม้ร่วง 2012 และอีกครั้งในฤดูใบไม้ผลิ 2013 และข้อเสนอที่เกี่ยวข้องทางคลินิก (เน้นนโยบายมากกว่าบริการทางกฎหมายโดยตรง) เปิดโอกาสให้นักศึกษาแลกเปลี่ยน ทักษะและความคิดที่พวกเขาเรียนรู้จากห้องเรียนสู่โลกแห่งความจริง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ Roin ของ กฎหมายสิทธิบัตร และยังแนะนำแก่นักเรียนนักศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยีชีวภาพและนวัตกรรมยา

## กฎหมายอินเทอร์เน็ต

กลุ่มสุดท้ายประกอบด้วยหลักสูตรการตรวจสอบด้านต่างๆของกฎหมายอินเทอร์เน็ต หลักสูตรรวมถึง การสื่อสารและกฎหมายอินเทอร์เน็ตและนโยบาย สอนโดยศาสตราจารย์ Benkler ในฤดูใบไม้ร่วง 2012; กฎหมายและธุรกิจออนไลน์ในเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์ สอนโดยนาย Gasser ในฤดูใบไม้ผลิ 2013; และ Lawyering ปฏิบัติงานในไซเบอร์สเปซ ที่สอนโดยศาสตราจารย์คลินิกมาโลนและนาย . Bavitz ในฤดูใบไม้ร่วงปี 2012 ซึ่งจะเชื่อมโยงกับ Berkman Center สำหรับอินเทอร์เน็ตและสังคม ศูนย์ Berkman ยัง เปิดโอกาสที่จะเข้าร่วมในโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ว่านักศึกษาจะเลือกสนใจในสาขา กฎหมายหรือการพัฒนาต้องมีการร่วมกันทำงานของหลักสูตรในสามหลักสูตรจัดขึ้นตามลำดับ ซึ่งทั้งหมดจะอยู่ในการกำกับดูแลโครงการทั้งสิ้น

## ความยุติธรรมทางอาญา

### รายละเอียด

จุดมุ่งหมายของโครงการยุติธรรมทางอาญา ให้คำแนะนำแก่นักศึกษาที่สนใจในความยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะจากการดำเนินคดีนโยบาย หรือมุมมองทางวิชาการ เราสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่สนใจในสาขานี้ ได้ไตร่ตรองอาชีพถึงความยุติธรรมทางอาญา หรือเป็นเรื่องของการศึกษาทางวิชาการ เพื่อนำความหลากหลายของทั้งสองหลักสูตร มีทั้งการบรรยายและสัมมนาในกฎหมายอาญา และมีการนำเสนอทางคลินิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราส่งเสริมให้นักศึกษาที่จะแสวงหาเพื่อประกอบมุมมองทั้งหมดเกี่ยวกับความยุติธรรมทางอาญาและเรียนรู้เกี่ยวกับการฟ้องคดี และป้องกันกระบวนการความยุติธรรม หลักสูตรในโรงเรียนมุ่งเน้นโอกาสที่จะศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับทุกด้านของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยไม่คำนึงถึงตำแหน่งที่คุณจะจบนี้การศึกษาในวงกว้างจะทำให้คุณประกอบอาชีพทนายความที่ดีกว่า

ความยุติธรรมทางอาญา POS เป็นหลักสูตรที่ให้นักศึกษาจะเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ในสาขานี้ และเหตุการณ์ในมหาวิทยาลัย จะได้สัมผัสกับความยุติธรรมทางอาญา

### 3.6.3 กลุ่มโรงเรียนกฎหมายในประเทศอังกฤษ

เป็นการศึกษากฎหมายในระบบจารีตประเพณี (**Common law**)



## University of Aberdeen

The University of Aberdeen has a long tradition of teaching law : it was over five hundred years ago that Bishop William Elphinstone first established a faculty of law at King's College.

Today the school of Law admits about 225 full time law students from all over the UK. In addition to the Law School's 800 undergraduates, some 100 students enroll for one of the taught LLM programmes, and about 60 for the research LLM and PhD. These students visit from countries such as Canada , China, France, Germany, Greece, Italy, Japan, Jordan, Korea, Malaysia, Nigeria, Pakistan, Peru, South Africa, Switzerland, Taiwan, Thailand, UK, and USA,

### Highlight: the University of Aberdeen

- Is one of the oldest law schools in the world (517 years old)
- Is the 5<sup>th</sup> oldest University in the UK
- Ranks 7<sup>th</sup> in the UK for Law (Times 2012)
- Has received very high student satisfaction for many consecutive years (95%)
- Has over 150 sports clubs and societies, and the Olympic-standard Aberdeen Sports village

### **Highlight: The City of Aberdeen**

- Is Europe's energy capital
- Voted the safest city for students in Scotland
- Has Long been famous for its 45 outstanding parks and gardens
- Features an oceanic climate, far milder than other northern locations (only 2-3 degrees different from London)

### **General eligibility Criteria**

IELTS 6.5 or above overall, with 6.0 or above in writing: 5.5 or above in listening, reading, and speaking

### **Tuition fees/year**

- Undergraduate £11,000
- Postgraduate taught course £11,000
- Postgraduate research £11,000

### **Lis of Law course (Undergraduate and Postgraduate)**

#### **Undergraduate**

- LLB or LLB (Honours)
- LLB or LLB (Honours) with Options in Accountancy
- LLB or LLB (Honours) with Options in Economics
- LLB or LLB (Honours) with Options in Management Studies
- LLB or LLB (Honours) with Options in Music

#### **Master of Law**

- LLM in Climate Change Law and Sustainable Development
- LLM in Criminal Justice
- LLM in Criminal Justice and Human Rights
- LLM in European and International Law
- LLM in European Law
- LLM in Human Rights
- LLM in International commercial Law
- LLM in International Law
- LLM in Oil and Gas Law
- LLM in Private International Law
- LLM in Public International Law

#### **MPhil or PhD research areas**

- Alternative Dispute Resolution
- Animal Welfare Law and Policy
- Arbitration
- Art, Antiquities and Archaeology
- The Civil Law Tradition
- Civil Justice
- Climate Law

- Commercial Law
- Company Law
- Comparative Law
- Competition Law
- Constitutional Law
- Contract
- Corporate Finance Law
- Countryside Law
- Criminal Justice and Criminal Procedure
- Culture and Law
- Defamation
- Delict
- Energy Law
- Environmental Law
- European Law
- Evidence
- French Public Law
- Human Rights
- Intellectual Property Law
- International Law
- Investment Law
- Jurisprudence
- Legal History
- Legal Theory
- Libel and Slander
- Marine Spatial Planning and law
- Media Law
- Medical Law
- Mental Health Law
- Obligations
- Oil and Gas Law
- Organised Crime
- Planning Law
- Private International Law
- Product Liability
- Professional Ethics & Responsibility
- Property Law
- Public International Law
- Public Law
- Roman Law
- Securitization
- Sustainable Development and Law
- Tort
- Unjustified Enrichment

### 3.6.3.1 มหาวิทยาลัยอเบอร์ดีน

มหาวิทยาลัยอเบอร์ดีน มีประวัติความเป็นมายาวนานในการสอนวิชากฎหมาย เป็นเวลา มากกว่าห้าร้อยปีที่ท่านบิชอป วิลเลียม แอลฟินสโตน เริ่มก่อตั้งคณะนิติศาสตร์ที่คิงส์ คอลเลจ

ปัจจุบันคณะนิติศาสตร์รับนักศึกษาที่เรียนเต็มเวลา จำนวน 225 คน จากทั่วสหราชอาณาจักร นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาระดับปริญญาตรี 800 คน และ 100 คนในจำนวนนั้นลงทะเบียนเรียน หลักสูตร Taught LLM และประมาณ 60 คน ลงทะเบียนเรียนหลักสูตรวิจัย LLM และปริญญา เอก นักศึกษาเหล่านี้มาจากประเทศต่าง ๆ เช่น แคนาดา จีน ฝรั่งเศส เยอรมัน กรีซ อิตาลี ญี่ปุ่น จอร์แดน เกาหลี มาเลเซีย ไนจีเรีย ปากีสถาน เปรู แอฟริกาใต้ สวิสเซอร์แลนด์ ไต้หวัน ไทย สหราชอาณาจักร และอเมริกา

#### จุดเด่น: มหาวิทยาลัยอเบอร์ดีน

- เป็นสถาบันสอนวิชากฎหมายที่เก่าแก่ที่สุดในโลก (517 ปี)
- เป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่อันดับห้าของสหราชอาณาจักร
- ติดอันดับเจ็ดสำหรับวิชากฎหมายในสหราชอาณาจักร (จัดอันดับโดยนิตสารไทมส์ 2012)
- เป็นสถาบันที่ได้รับความพึงพอใจจากนักศึกษาเป็นอย่างมากติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี (95%)
- มีสโมสรกีฬาและกิจกรรมมากกว่า 150 สโมสร และหมู่บ้านนักกีฬาอเบอร์ดีน ซึ่งมีมาตรฐานระดับโอลิมปิก

#### จุดเด่น: เมืองอเบอร์ดีน

- เป็นเมืองอุตสาหกรรมพลังงานแห่งทวีปยุโรป
- เป็นเมืองที่ได้รับการโหวตจากนักเรียนว่าเป็นเมืองที่ปลอดภัยที่สุดในสกอตแลนด์
- มีสวนสาธารณะและสวนต่าง ๆ ที่โดดเด่นและมีชื่อเสียงมานาน จำนวน 45 แห่ง
- มีสภาพภูมิอากาศที่อุ่นกว่าทางตอนเหนือ (ต่างจากลอนดอน เพียง 2-3 เซลเซียส)

#### คุณสมบัติทั่วไปของผู้สมัคร

คะแนน IELTS: 6.5 หรือสูงกว่า ทักษะการเขียนต้องได้คะแนนระดับ 6 หรือสูงกว่า, การฟัง การอ่าน และการพูด ต้องได้คะแนน 5.5 หรือสูงกว่า

#### อัตราค่าเล่าเรียนต่อปี

ปริญญาตรี £11,000

ปริญญาโทแบบปกติ £11,000

ปริญญาโทโดยการวิจัยและปริญญาเอก £11,000

## University of Central Lancashire



With almost 40 years experience offering the LLB degree, Lancashire Law School prides itself on providing a vibrant, stimulating, friendly and sociable environment to begin a career in law or related profession, The school is housed within the imposing Harris Building-the original Jubilee Technical college Building was erected in 1897 and extended at the beginning of the 1930's.

The School has developed considerably since its first students graduated in the 1970s. It developed a range of Masters programmes from the early 1990s onwards, and also supervises a significant number of postgraduate research degrees. At the same time, professional legal education, through the Graduate Diploma in Law and the Legal Practice Course, were introduced. More recent developments include new undergraduate degrees in Human Rights and Law with Arabic, Chinese or Japanese and new Masters programmes, for example, in Forensic Medicine and Law and degree provision at UCLan's new campus in Bury. In 2011, a new Mlaw programme integrating the academic and vocational aspects of legal education was introduced,

The School's Mock Court Room, Postgraduate Resource Rooms and several open access ICT rooms are also situated within Harris and supplement the extensive ICT and paper based resources within the main University Library and Bookshop complex, 200 meters away. There is a student common room within Harris and a large, modern refectory in the adjoining Foster Building. Within the School, there is an active Student Law Society, diverse social events, careers events, an eminent guest speaker programme and the opportunity to engage in a week long study tour to the Institutions of the European Union.

Lancashire Law School has always complemented its commitment to academic and professional legal education with research activity. It has been entered in all recent national Research Assessment Exercises and its scholarship has had an impact on court decisions and law reform.

### General eligibility criteria

- GCSE grade C Maths and English or equivalent
- A Level 3 grade B's or equivalent
- IELTS: 6.0 (no element less than 5.5 – must be taken within two years of your course commencement date)

### Postgraduate

- 2.2 degree or above
- IELTS: 6.5 (no element less than 6.0 – must be taken within two years of your course commencement date)

### Tuition fees/year

- Undergraduate £9,450
- Postgraduate taught course £ 9,450

- Postgraduate research £ 9,950

### List of Law courses (Undergraduate and Postgraduate)

#### Undergraduate

- FoundEntry LLB Foundation Entry
- BA (Hons) Human Rights
- BA (Hons)/LLB (Hons) Law and Criminology
- MLaw/ LLB (Hons) Law Foundation Entry
- LLB (Hons) Law with Arabic
- LLB (Hons) Law with Chinese
- LLB (Hons) Law with Japanese
- LLB (Hons) Senior Status

#### Postgraduate and Professional

- LLM Advanced Legal Practice
- LLM Employment Law
- LLM European Commercial Law (In Global Context)
- GradDip Graduate Diploma in Law (GDL)
- Common Professional Exam (CPE)
- LLM International Business Law
- LLM International Business Law
- LLM Law
- PGDip Legal Practice (LPC)
- LLM Medical Law and Bioethics

#### 3.6.3.2 มหาวิทยาลัยยูแคลน

เป็นเวลาเกือบสี่สิบปีที่ Lancashire Law School ทำการสอนหลักสูตร LLB และมีความภูมิใจในสถานศึกษาที่มีบรรยากาศเหมาะแก่การเรียน พร้อมด้วยสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตชีวาซึ่งเหมาะแก่การเริ่มต้นอาชีพทางกฎหมาย หรืออาชีพที่เกี่ยวข้อง ขณะอยู่ในตึกที่มีชื่อว่าแฮริสซึ่งเดิมเป็นวิทยาลัยเทคนิคที่สร้างขึ้นในปี 1897 และได้รับการต่อเติมในช่วงปี 1930

หลังจากนักศึกษารุ่นแรกจบการศึกษาในช่วงปี 1970 ทางคณะได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างมาก หลักสูตรปริญญาโทหลายสาขาได้รับการพัฒนาตั้งแต่ในช่วงแรกของทศวรรษปี 1990 เป็นต้นมา และรวมถึงระดับปริญญาดำเนินงานวิจัยที่สูงกว่าปริญญาตรีอีกหลายสาขาในขณะเดียวกันนอกจากหลักสูตรต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีการศึกษากฎหมายวิชาชีพ ประกาศนียบัตรด้านกฎหมาย และหลักสูตรปฏิบัติการด้านกฎหมาย เมื่อไม่นานนี้ ทางมหาวิทยาลัยแนะนำปริญญาตรีสาขาวิชาใหม่ด้านกฎหมายสิทธิมนุษยชนด้วยภาษาอาหรับ จีน หรือญี่ปุ่น และหลักสูตรใหม่ระดับปริญญาโท ยกตัวอย่าง เช่น กฎหมายกับการตรวจชันสูตรทางการแพทย์ และปริญญาทางกฎหมายที่วิทยาเขตใหม่ของมหาวิทยาลัยที่เบิร์นลี่ ในปี 2011 หลักสูตรใหม่ที่เรียกว่า MLaw เป็นรวมกฎหมายวิชาการและวิชาชีพเข้าด้วยกันในระบบการศึกษากฎหมาย

ในตึกแอสมีห้องที่สร้างขึ้นเพื่อเลียนแบบห้องพิจารณาคดีและห้องรวมแหล่งข้อมูลสำหรับระดับปริญญาโทและเอก และห้อง ICT อีกจำนวนหลายห้อง นอกจากนี้ยังมีห้องสมุดหลักของมหาวิทยาลัยที่รวบรวมข้อมูล ICT และหนังสือต่าง ๆ และร้านหนังสือซึ่งอยู่ห่างออกไปเพียงแค 200 เมตร ห้องพักผ่อน สำหรับนักศึกษาและห้องอาหารที่ใหญ่และทันสมัยอยู่ในตึกฟอรัสเตอร์ที่เชื่อมต่อกัน นอกเหนือจากนี้ ทางคณะมีการเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียง และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ร่วมเดินทางไปดูงานเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ที่สถาบันในสหภาพยุโรป

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแลนคาสเชียร์สนับสนุนการศึกษาวិชาการกฎหมายทั้งทางวิชาการและอาชีพด้วยการทำวิจัย โดยเข้าร่วมการปฏิบัติการ การประเมินผลงานวิจัยเมื่อไม่นานมานี้ และทุนการศึกษาของคณะมีส่วนต่อการตัดสินของศาลและการปฏิรูปกฎหมาย

### คุณสมบัติทั่วไปของผู้สมัคร

#### ระดับปริญญาตรี

- นักศึกษาต้องได้คะแนนสอบ GCSE เกรด วิชาคณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ หรือเทียบเท่า
- คะแนน A Level 3 เกรด B หรือเทียบเท่า
- ต้องได้คะแนนสอบวัดระดับภาษาอังกฤษ IELTS โดยรวม 6.0 (คะแนนขั้นต่ำ 5.5 ในแต่ละทักษะ และต้องเป็นคะแนนสอบในระยะเวลาสองปี)

#### ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

- คุณสมบัติปริญญาตรีแบบ 2.2 ของสหราชอาณาจักรหรือสูงกว่านั้น
- ต้องได้คะแนนสอบวัดระดับภาษาอังกฤษ IELTS โดยรวม 6.5 (คะแนนขั้นต่ำ 6.0 ในแต่ละทักษะและต้องเป็นคะแนนสอบในระยะเวลาสองปี)

#### อัตราค่าเล่าเรียน

- ปริญญาตรี £9,450
- ปริญญาโทแบบปกติ £9,450
- ปริญญาโทโดยการวิจัยและปริญญาเอก £9,950

## University of Essex



At Essex, we enjoy an outstanding reputation for the high quality of our research and teaching, meaning you are taught, supported and supervised by world leading academics, In the most recent Research Assessment Exercise (RAE, December 2008 ), we were ranked ninth nationally for research excellence and re-confirmed our standing as the UK's top social science university.



Our School of Law has an international reputation for excellence in teaching and research.

- All LLM programmes are approved by Office of the Judicial commission as part of the 'double LLM' scheme.
- All LLB programmes meet the UK Law Society's requirements for qualifying law degrees, This lets you go straight on to professional training to become a solicitor or barrister once you graduate.
- You learn from academics who are at the forefront of research across a huge range of fields from human rights and the environment through to cybercrime and commercial law.
- Strong links with many local, national and international law firms
- We also offer award-winning extra-curricular activities including Essex Street Law and Essex Law Clinic.

Postgraduates can also get involved in our leading research projects including the Essex Transitional Justice Network and the Human Rights Clinic.

As a postgraduate student on one of our taught Masters courses (LLM), you will have the chance to study with renowned legal experts in a school of law with an international reputation for research. Masters degrees are all one year long beginning in October. LLM degrees are assessed entirely through coursework and a dissertation project. We also encourage a flow of ideas across our LLM courses so you can choose options from one of the other LLM courses we provide where relevant.

## **General eligibility criteria**

### **Undergraduate degrees**

- A-levels: AAB, including at least one A-level that demonstrates essay-writing skills
- IB: 36 points
- Thai secondary school: Students are eligible to join our 4 year LLB programme and should have completed Matayom 6
- English language: IELTS 6.0 overall with minimum 5.5 in each component (or equivalent)

### **Postgraduate taught degrees**

- First degree with Upper Second Class honors or good CGPA
- English language: IELTS 6.5 overall with 6.0 in Writing and minimum 5.5 in each component (or equivalent)
- English language: IELTS 7.0 overall with 6.5 in Writing and minimum 5.5 in each component (or equivalent) for LLM with Human Rights specialization

### **Postgraduate research degrees**

- A Masters degree in Law with Merit and a LLB degree with first or upper second class honors, or an equivalent qualification
- Research application and satisfactory references

- English language: IDLTS 6.5 overall with 6.0 in Writing and minimum 5.5 in each component (or equivalent)

### **Tuition fees/year**

- Undergraduate £10,950
- Postgraduate taught course £10,950
- Postgraduate research £10,950

### **List of Law courses (Undergraduate and Postgraduate)**

#### **Undergraduate degrees 3 year degrees**

- LLB Law
- BA Philosophy and Law (MVC5 BA/PhLS)
- BA Politics and Law (LM21 BA/PL)
- BA Law and Human Rights (M1M9 LHR)

#### **Four-year degrees**

- LLB English and French Laws (with Matrise Master1)
- LLB Laws (Study Abroad)
- LLB Law and Philosophy
- LLB Law and Human Rights
- LLB Law and Politics

#### **Postgraduate taught degrees**

- LLM International Trade Law
- LLM International Trade Law
- LLM European Business Law (PALLAS)
- LLM International Human Rights Law
- LLM International Human Rights and Humanitarian Law
- LLM UK Human Rights and Public Law
- LLM European Union Law
- LLM Health Care Law and Human Rights
- LLM EU Law and Comparative Legal Studies
- MA Philosophy, Law and Human Rights

#### **Postgraduate research degrees**

- MPhil Law
- PhD Law

### 3.6.3.3 มหาวิทยาลัยเอสเซ็กซ์

มีความภาคภูมิใจในชื่อเสียงที่โดดเด่นด้านการวิจัยและการสอนที่มีคุณภาพสูง ซึ่งหมายความว่าท่านจะได้รับการสอน สนับสนุน และแนะแนวโดยนักวิชาการชั้นนำของโลก จากการทำกรประเมินผลดำเนินงานวิจัย (RAE เดือนธันวาคม ปี 2008) มหาวิทยาลัยอันดับเก้าของประเทศสำหรับความเป็นเลิศในงานวิจัย และยังเป็นที่ยอมรับว่าเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำแห่งสหราชอาณาจักรในสาขาสังคมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ของเราที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติทางความเป็นเลิศในการสอนและวิจัย

- หลักสูตร LLM ทุกหลักสูตรของเราได้รับการยอมรับจากสำนักคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่เรียกว่า double LLM
- ทุกหลักสูตร LLM ตรงกับข้อกำหนดของสมาคมกฎหมายแห่งสหราชอาณาจักร ซึ่งมีคุณสมบัติเหมาะสมกับปริญญาทางกฎหมาย ซึ่งสิ่งนี้ทำให้ท่านมีประสบการณ์ตรงในการฝึกงานเพื่อที่จะเป็นทนายความหรือนักกฎหมาย เมื่อจบการศึกษา
- ท่านจะได้เรียนกับนักวิชาการผู้ทำวิจัยในระดับแนวหน้าในสาขาต่าง ๆ ตั้งแต่สิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมไปจนถึงอาชญากรรมผ่านการใช้คอมพิวเตอร์และกฎหมายการค้า
- เรามีการประสานงานที่เข้มแข็งกับสำนักงานกฎหมายท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับนานาชาติ ทุกปีมหาวิทยาลัยจะจัดงานแฟร์เกี่ยวกับอาชีพกฎหมาย ซึ่งทำให้ผู้ร่วมงานได้พบกับตัวแทนของสำนักงานกฎหมายชั้นนำโดยตรง
- นอกจากนี้เรายังมีกิจกรรมหลักสูตรเพิ่มเติมที่ได้รับรางวัลที่เรียกว่า Essex Street Law และ Essex Law Clinic นักศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีสามารถมีส่วนร่วมในโครงการวิจัยชั้นนำที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วคือ Essex Traditional Justice Network และ Human Rights Clinic นักศึกษาที่เรียนในระดับ Postgraduate Taught Programme ของคณะนิติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงระดับปริญญาโท ใช้เวลาหนึ่งปีโดยปีการศึกษาเริ่มในเดือนตุลาคม การประเมินผลการเรียนของปริญญา LLM จะทำงานการประเมินโดยรวมจากการทำรายงานและวิทยานิพนธ์ ผู้สมัครเรียนควรศึกษาหลักสูตรต่างๆ ของทางมหาวิทยาลัยเพื่อที่ท่านจะได้เลือกวิชาที่ตรงกับความสนใจ

#### คุณสมบัติทั่วไปของผู้สมัคร

##### ระดับปริญญาตรี

- นักศึกษาต้องได้คะแนน คะแนน A Level : AAB และต้องมีหนึ่งวิชาที่แสดงทักษะเรื่องการเขียนเรียงความ
- IB :36 คะแนน
- สำหรับนักเรียนไทยระดับมัธยม นักเรียนมีสิทธิ์ที่จะเรียนหลักสูตร LLB สี่ปีและต้องจบการศึกษามัธยมปีที่หก และ

- ต้องได้คะแนนสอบวัดระดับภาษาอังกฤษ IELTS โดยรวม 6.0 (คะแนนขั้นต่ำ 5.5 ในแต่ละทักษะ หรือเทียบเท่า)

#### ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ระบบเข้าเรียนในชั้นเรียน

- คุณสมบัติปริญญาตรี มีคะแนน CGPA ที่ดี
- ต้องได้คะแนนสอบวัดระดับภาษาอังกฤษ IELTS โดยรวม 6.5 และคะแนนขั้นต่ำ 6.0 สำหรับการเขียน และคะแนนขั้นต่ำ 5.5 ในแต่ละทักษะ (หรือเทียบเท่า) หรือ
- ต้องได้คะแนนสอบวัดระดับภาษาอังกฤษ IELTS โดยรวม 7.0 และคะแนน 6.5 สำหรับการเขียน และคะแนนขั้นต่ำ 5.5 ในแต่ละทักษะ (หรือเทียบเท่า) สำหรับหลักสูตร LLM with Human Rights specialization

#### ระดับปริญญาโทและเอก

- จบปริญญาโททางกฎหมายด้วยคะแนนดีเยี่ยม และปริญญาระดับ LLB ด้วยคะแนน เกียรติคุณอันดับหนึ่งหรือสองระดับสูง หรือคุณสมบัติเทียบเท่า
- รายงานหัวข้อวิจัยเพื่อการสมัครเข้าเรียน และผู้อ้างอิงที่เหมาะสม
- ต้องได้คะแนนสอบวัดระดับภาษาอังกฤษ IELTS โดยรวม 6.5 และคะแนน 6.0 สำหรับทักษะ การเขียน และคะแนนขั้นต่ำ 5.5 ในแต่ละทักษะ (หรือเทียบเท่า)

#### อัตราค่าเล่าเรียน

- ปริญญาตรี £10,950
- ปริญญาโทแบบปกติ £10,950
- ปริญญาโทโดยการวิจัยและปริญญาเอก £10,950

## University of Southampton



University of Southampton Law School graduates can be found in senior positions in many countries around the world, We prepare our students through a combination of excellent research-led academic teaching and unrivalled legal and employability skills personal development support. This starts in the first year with team building and mootng programmes. Our student are consistant National and International Mooting Competition finalists. Our students also help to run advice clinics and take on pro bono works such as Streetlaw, BarLink and the Innocence Project. A wide variety of work placements, shadowing opportunities and volunteering provide a real insight into today's challenging legal world. No wonder top global firms consistently employ our graduates.

The University of Southampton has an internationally respected reputation and is ranked 19<sup>th</sup> in the Times Good University Guide 2012. We are part of the Russell Group- an association of 20 major research universities that also includes Oxford, Cambridge

and Edinburgh. The latest assessment of university research (RAE 2008) ranked 95% of research in Law of international quality.

Many of our full-time lecturers are active researchers. Many are leading authors and experts in their respective subjects, the fruits of their knowledge informing their teaching. We work with a wide variety of groups including the legal profession, policy makers in government and the EU and other research bodies and organization around the world.

Our campus is a great place to study. The University's continued investment in research and teaching facilities has totaled £200m over four years. The Hartley Library is one of the leading research libraries in the UK and it houses both the Law Collection and the Ford Collection of Parliamentary Papers. Comprehensive online legal resources (including Westlaw, LexisNexis Professional and Justis) provide access to extensive holdings of international and domestic journals and law reports.

### **General eligibility criteria**

**Undergraduate:** "A" Levels: AAA, IB: 36 points, 18 at higher level. Applicants should offer at least two traditional, academic subjects and if possible, a fourth "A" Level.

**Postgraduate taught programmes:** First or upper second-class honours degree or equivalent in law from an approved university

**Postgraduate research programme:** Masters degree from a UK university or equivalent overseas/professional qualification in an appropriate subject. Students with a good LLB degree may also be admitted. You will also need to submit a research proposal.

### **English language Requirement**

**Undergraduate:** IELTS 6.5 overall, with a minimum of 6.5 in all bands or TOEFL 580 (paper-based) or TOEFL 92 (internet based).

**Postgraduate:** IELTS 7.0 with at least 6.5 Reading and Writing or TOEFL 617 (paper-based) or TOEFL 105 (internet based).

### **Tuition fees/year**

- Undergraduate £11,600
- Postgraduate taught course £12,500
- Postgraduate research £12,500

### **List of Law courses (Undergraduate and Postgraduate)**

#### **Undergraduate**

- LLB Law 3 years
- LLB Law (European Legal Studies) 4 years
- LLB Law (International Legal Studies) 4 years
- LLB (Maritime Law) 3 years
- LLB Laws (accelerated programme) 2 years

#### Postgraduate – choice of LLM streams available

- LLM Corporate and Commercial Law (1 year)
- LLM European and Comparative Property Law (1 year)
- LLM European Law (1 year)
- LLM General (1 year)
- LLM Information Technology and Commerce (1 year)
- LLM Information Technology and Telecommunications Law ( Full Time - 1 year)
- LLM Information Technology and Telecommunications Law ( Part Time - 2 year)
- LLM Information Business Law (1 year)
- LLM Maritime Law (1 year)

#### Other Postgraduate programmes

- MSc Crime Analysis
- MSc / LLM Socio-legal studies
- MPhil / PhD

#### 3.6.3.4 มหาวิทยาลัยเซาท์แทมตัน

นักศึกษาที่จบจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซาท์แทมตันส่วนใหญ่ทำงานในตำแหน่งสูงในหลายประเทศทั่วโลก การเรียนของคณะเป็นรูปแบบการเตรียมความพร้อมนักศึกษาโดยการผสมผสานระหว่างการสอนวิชาการ เน้นการค้นคว้าวิจัยและสนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านกฎหมายและการทำงานซึ่งเหนือกว่าสถาบันอื่น ๆ ในปีการศึกษาแรกจะเริ่มจากการสร้างทีมและมีโครงการฝึกว่าความ นักศึกษาของเราเข้ารอบสุดท้ายเสมอเมื่อเข้าร่วมแข่งขันการอภิปราย ระดับชาติและนานาชาติ นอกจากนี้นักศึกษายังช่วยเหลืองานต่าง ๆ ที่ปราศจากค่าตอบแทน เช่นคลินิก ให้คำปรึกษาทางกฎหมายที่เรียกว่า Streetlaw, BarLink และ Innocence Project การที่ได้ทำงานหลายรูปแบบอย่างกว้างขวาง การฝึกและดูงาน และการเป็นอาสาสมัครนั้นช่วยให้เข้าใจกฎหมายที่ทำทนายอย่างแจ่มแจ้งในโลกปัจจุบัน ดังนั้นจึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าทำไมบริษัทกฎหมายชั้นนำของโลกถึงได้จ้างนักศึกษาที่จบจากมหาวิทยาลัยเซาท์แทมตัน มหาวิทยาลัยเซาท์แทมตันมีชื่อเสียงได้การยอมรับระดับนานาชาติและได้รับการจัดอยู่ในลำดับที่ 19 จากนิตยสารแนะนำมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของไทมส์ ในปี 2012 มหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซล กรุ๊ป ซึ่งเป็นสมาคมของมหาวิทยาลัยที่ทำวิจัย มีทั้งหมด 20 มหาวิทยาลัยหลัก เช่นออกซ์ฟอร์ด เคมบริดจ์ และเอเดินเบอเรอ การประเมินผลล่าสุดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัย (RAE 2008) จัดอันดับงานวิจัยด้านคุณภาพกฎหมายนานาชาติไว้ที่ 95%

อาจารย์ทำงานเต็มเวลาหลายท่านเป็นนักวิจัยที่ทำงานค้นคว้าอย่างจริงจัง หลายท่านเป็นนักเขียนชั้นนำและเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่ตนถนัดซึ่งมีผลช่วยในเรื่องการสอน ทางมหาวิทยาลัยทำงานร่วมกับกลุ่มคนหลากหลาย รวมถึงนักกฎหมาย ผู้วางนโยบายในรัฐบาล สหพันธ์ยุโรป หน่วยงานวิจัยอื่น ๆ และองค์กรต่าง ๆ ทั่วโลก วิทยาเขตของมหาวิทยาลัยลงทุนอย่างต่อเนื่องในการทำวิจัยและสิ่งอำนวยความสะดวก

ความแตกต่าง ๆ ในการสอนด้วยเงินสองร้อยล้านปอนด์ ตลอดสี่ปีที่ผ่านมา ห้องสมุดฮาร์ดี เป็นหนึ่งในห้องสมุดชั้นนำเพื่อการค้นคว้าในสหราชอาณาจักร

### คุณสมบัติทั่วไปของผู้สมัคร

ระดับปริญญาตรี : นักศึกษาต้องได้คะแนน A Levels :AAA, IB: 36 คะแนน และ 18 คะแนนในระดับ Higher Level ผู้สมัครต้องเสนอวิชาที่เรียนในระดับ A Levels อย่างน้อย 2 วิชา และถ้าเป็นไปได้ 4 วิชา

ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ระบบเข้าเรียนในชั้นเรียน : นักศึกษาต้องได้คะแนน first/upper second-class honours degree หรือเทียบเท่าในสาขากฎหมายจากมหาวิทยาลัยที่ได้รับการรับรอง

ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ระบบค้นคว้าวิจัย : นักศึกษาต้องจบระดับปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรหรือเทียบเท่าจากต่างประเทศในสาขาวิชาที่สอดคล้องกัน และมหาวิทยาลัยยังรับนักศึกษาที่จบระดับ LLB ด้วยคะแนนที่ดี นอกจากนี้ผู้สมัครต้องส่งข้อเสนองานวิจัยด้วยเช่นกัน

### อัตราค่าเล่าเรียน

- ปริญญาตรี £11,600
- ปริญญาโทแบบปกติ £12,500
- ปริญญาโทโดยการวิจัยและปริญญาเอก £12,500

## Queen's University Belfast



### Why study at QUB?

- A member of the prestigious Russell Group, the UK's 20 leading research intensive universities
- Ranked 7<sup>th</sup> in the UK for Research (RAE, 2008)
- Law has been taught at Queen's for over 150 years, making it one of the first programmes in the UK. Making it one of the first programmes in the UK.
- Located in the second safest city in the world (United Nations)
- Lowest cost of living in the UK (British Council)

### Attractive Postgraduate Scholarships

Scholarships of £1,500 are available for the postgraduate Masters degrees in Law at Queen's

To find out more and how to apply please contact Simon Iley, International Officer, Via [s.iley@qub.ac.uk](mailto:s.iley@qub.ac.uk)

### General eligibility criteria

Undergraduate

- A levels: ABB
- IB Diploma: 33/34 points overall including 6,6.5 at Higher Level
- INTO Queen's Foundation pathway

### **Tuition fees/year**

- Undergraduate £11,266
- Postgraduate taught course £11,266
- Postgraduate research £11,266

### **List of Law courses (Undergraduate and Postgraduate)**

#### **Undergraduate**

- LLB Law
- LLB Law and Politics

#### **Postgraduate**

- LLM Environmental Law and Sustainable Development
- LLM Law and International Commerce
- LLM Corporate Governance
- LLM Law and Governance
- LLM Human Rights Law
- LLM Human Rights and Criminal Justice
- LLM Family law

#### **3.6.3.5 มหาวิทยาลัยควีน เบลฟาสต์**

ทำไมถึงต้องเรียนที่ มหาวิทยาลัยควีน เบลฟาสต์

- เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำทางด้านการศึกษาซึ่งอยู่ใน 20 อันดับแรกของสหราชอาณาจักร และเป็นสมาชิกของรัสเซล กรุ๊ปซึ่งเป็นกลุ่มของมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นเลิศในด้านการวิจัย
- อันดับ 7 ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยวิจัยในสหราชอาณาจักร
- มหาวิทยาลัยควีนมีการสอนนิชากฎหมายมานานกว่า 150 ปี ซึ่งถือเป็นสาขาวิชาแรก ที่มีการเปิดสอนในสหราชอาณาจักร
- มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในเมืองที่มีความปลอดภัยเป็นอันดับสองของโลก (ข้อมูลจากสหประชาชาติ)
- เป็นสถานที่ ที่มีค่าครองชีพต่ำกว่าที่อื่น ๆ ในสหราชอาณาจักร

#### **ทุนการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี**

มหาวิทยาลัยควีนมีทุนการศึกษา 1500 ปอนด์ให้แก่นักศึกษาในระดับปริญญาโทสาขาวิชากฎหมาย สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม สามารถติดต่อได้ที่คุณ ไชมอน ไรล์ [s.iley@qub.ac.uk](mailto:s.iley@qub.ac.uk)

#### **คุณสมบัติทั่วไปของผู้สมัคร**

##### **ระดับปริญญาตรี**

- A levels: ABB



- IB Diploma: 33/34 คะแนนโดยรวม รวมถึงคะแนน 6,6.5 ในระดับ Higher Level
- INTO Queen's Foundation pathway

#### ระดับปริญญาโท

- จบการศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทยด้วยเกรด GPA 3.0 ขึ้นไป
- คุณวุฒิระดับปริญญาตรีจากสหราชอาณาจักร (2:1 honours degree) (หรือเทียบเท่า)

#### อัตราค่าเล่าเรียน

- ปริญญาตรี £11,600
- ปริญญาโทแบบปกติ £11,600
- ปริญญาโทโดยการวิจัยและปริญญาเอก £11,600

#### สรุปผลที่ได้จากการวิจัย

1. หลักสูตรนิติศาสตร์ในประเทศไทย ไม่มีความแตกต่างอย่างชัดเจน เนื่องจากหลักสูตรของไทยต้องผ่านมาตรฐานของคณะกรรมการมาตรฐานอุดมศึกษา ดังนั้นจึงมีความแตกต่างของผู้เรียนขึ้นกับความเชื่อมั่นของสถาบันเท่านั้น
2. หลักสูตรของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มีลักษณะเด่นตรงที่มีการแยกสาขาในชั้นปี 3 ทำให้ผู้เรียนเกิดความชัดเจนในการเลือกสาขาอาชีพในอนาคต
3. การศึกษานิติศาสตร์ในต่างประเทศ มีการจัดหลักสูตรที่เกี่ยวกับกฎหมายเป็นจำนวนมาก เป็นไปตามความสนใจของผู้เรียน โดยเฉพาะการศึกษาในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบจารีตประเพณี มีหลักสูตรที่นำมาประยุกต์กับสาขาอื่นมากมาย เช่น กฎหมายกับการปกครอง กฎหมายและธุรกิจ กฎหมายเปรียบเทียบและกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมายและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความยุติธรรมทางอาญา กฎหมายสิทธิมนุษยชนด้วยภาษาอาหรับ จีน หรือญี่ปุ่น เป็นต้น หลักสูตรนิติศาสตร์ของไทยคล้ายกับหลักสูตรของประเทศในระบบลายลักษณ์อักษร
4. การศึกษาในต่างประเทศเป็นไปตามความพอใจของผู้เรียนที่จะเลือกเรียน เช่น หากอยากเรียนกฎหมายแต่ต้องการความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่กว้างขึ้น หรือความสนใจในอาชีพในด้าน การเมืองและการบริการสาธารณะอาจเลือกกฎหมายกับการปกครอง เป็นต้น สามารถเลือกตามความสนใจได้อย่างแท้จริง
5. ข้อสังเกตที่สำคัญมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ นอกจากจะแข่งขันกันในเรื่องความแตกต่างของหลักสูตรแล้ว ที่สำคัญยังเน้นในตัวผู้สอนที่มีชื่อเสียง และเป็นอาจารย์ที่เชี่ยวชาญเฉพาะทาง หากเรียนมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ในวิชานั้น ๆ จะได้เรียนกับคณาจารย์ผู้มีชื่อเสียงในวิชานั้นด้วย เช่น หากเรียนกฎหมายในโรงเรียนกฎหมาย Harvard ในวิชาการจัดเก็บภาษีจะเรียนกับอาจารย์ Halperin, Kaplow, Shay หรือหากเรียนวิชา Corporations จะได้เรียนกับอาจารย์คลาร์ก, โคตส์, เจสซี ทอด, Hanson Kraakman, Ramseyer, Spamann และ Subramanian เป็นต้น

## บทที่ 4

### บทวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

การศึกษา เรื่องวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาถึงหลักสูตรนิติศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ในสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน เปรียบเทียบกับหลักสูตรคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ ในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2. เพื่อหาความต้องการของผู้ใช้วิชาชีพทางด้านกฎหมาย ต่อบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาทางด้านนิติศาสตร์ เกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตร 3. วิเคราะห์และประเมินการจัดหลักสูตร การเรียน การสอน จากความคิดเห็นของหน่วยงานทางด้านกฎหมาย และ 4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข และปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอตามหัวข้อ ต่อไปนี้

#### 4.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เลือกกลุ่มประชากรที่ศึกษา : ประกอบด้วยผู้ใช้กฎหมาย เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ทนายความ ที่ปรึกษากฎหมาย นิติกรหน่วยงานเอกชนต่างๆ คณาจารย์คณะนิติศาสตร์ทั้งรัฐและเอกชน ศิษย์เก่าที่จบนิติศาสตร์ปริทัศน์พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

4.1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา : ได้แก่ ส่วนแรกใช้วิธีการสัมภาษณ์จากอัยการพิพากษา ตำรวจ ทนายความ ที่ปรึกษากฎหมาย หน่วยงานเอกชนต่างๆ คณาจารย์คณะนิติศาสตร์ทั้งรัฐ และเอกชน ประมาณ 20 คน และในส่วนที่สองสำรวจโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ศิษย์เก่าที่จบนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประมาณ 220 คน โดยในส่วนที่ 2 เป็นการนำเสนอข้อมูลในเชิงปริมาณ ที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติ ถึงลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย โดยจำแนกตามความคิดเห็น และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เน้นการใช้ข้อมูลที่เป็นตัวเลขเป็นฐานยืนยันความถูกต้องของข้อสรุป ของเครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบ อีกทั้งในบทนี้ ยังสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือและวิธี ที่ใช้ในการวิจัย แยกดำเนินการเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก เป็นการวิจัยเอกสาร โดยใช้วิธีรวบรวมเอกสารกฎหมายต่างๆ ดำเนินการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการต่างๆ ในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมทั้งศึกษา หลักสูตร กฎหมายในต่างประเทศ

ส่วนที่สอง เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามสำรวจ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินการต่อไปนี้

#### 1. การสร้างแบบสอบถาม

- ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการกำหนดกรอบแบบสอบถาม
- จัดสร้างแบบสอบถามตามกรอบที่กำหนด โดยพิจารณาจากเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ และลักษณะงานที่ศึกษา
- นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

2. การทดสอบแบบสอบถาม เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วก่อนที่จะนำไปใช้สอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผู้วิจัยได้ทำการหาค่าความเชื่อถือ (Reliability) ดังนี้

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) โดยนำแบบสอบถามดังกล่าวไปสอบถามกลุ่มผู้ใช้กฎหมาย จำนวน 25 คน หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามดังกล่าวมาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์หา ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ( สุเชษฐ์ มีไมตรีจิตต์ 2540 : 47 ) โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\text{Alpha} = \frac{K}{K-1} \left\{ 1 - \frac{\sum Si^2}{St^2} \right\}$$

Alpha = ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อถือได้

$Si^2$  = ความแปรปรวนของคะแนน

K = จำนวนข้อทั้งหมด

$St^2$  = ความแปรปรวนของคะแนนรวม

การแปลความหมายว่าค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณได้ ควรมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 เท่านั้น กล่าวคือ ถ้าเครื่องมือการวัดหรือแบบสอบถามใดมีประสิทธิภาพ ผู้ตอบย่อมจะสามารถตอบ คำตอบที่คงที่คะแนนจากผลสอบแต่ละครั้งก็จะคงที่ ทำให้ค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณได้ จะใกล้เคียง

กับ 1 หรือเท่ากับ 1 ในกรณีที่ไม่มี ความคลาดเคลื่อนเลย และในทางตรงกันข้าม แบบทดสอบใด ที่ขาดความเที่ยง ค่าความเชื่อมั่นจะลดลงไปเรื่อยๆ จนเข้าใกล้ 0 ( ศูนย์ ) และถ้าค่าความเชื่อมั่น เป็น 0 แล้ว ย่อมชี้ให้เห็นว่าแบบทดสอบนั้นไม่มี ความเที่ยงเลย ดังนั้นแบบทดสอบที่ดีควรมีค่า ความเชื่อมั่นอย่างน้อย 0.75

หลังจากคำนวณตามสูตรดังกล่าวแล้วปรากฏว่า แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย มีค่าความ เชื่อมั่น เท่ากับ 0.92 ซึ่งถือว่าเป็นค่าที่เชื่อถือได้

ส่วนที่สาม เป็นการวิจัยโดยวิธีการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับเรื่องนี้ทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ

#### 4.1.3 การวัดตัวแปร

- ตัวแปรต้น หรือตัวแปรอิสระ (independent Variable) ในการศึกษานี้ผู้วิจัย ใช้ สถานะภาพส่วนตัวได้แก่ เพศของผู้ตอบแบบสอบถามเท่านั้น เนื่องจากส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ เดียวกัน
- ตัวแปรตาม คือความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นข้อคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการ ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการตาย ซึ่งมีข้อคำถาม 15 ข้อ เพื่อวัดความคิดเห็น โดยกำหนดการให้ คะแนน ดังนี้

ระดับความสำคัญ	คะแนน
เห็นด้วยมากที่สุด	5
เห็นด้วยมาก	4
เห็นด้วยปานกลาง	3
เห็นด้วยน้อย	2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1

ในการใช้หลักเกณฑ์การประเมินค่านั้นใช้ตามแบบของ Likert พิจารณาจากหลักเกณฑ์เฉลี่ย ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.51-5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.51-4.50	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.51-3.50	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.51-2.50	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00-1.50	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

#### 4.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- แหล่งข้อมูล ได้จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

- การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล ประมาณ 1-2 เดือน โดยมีทีมงานวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ทำการสำรวจ และแจกแบบสอบถามตามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คลาดเคลื่อนจากจำนวนที่ตั้งไว้ เนื่องจากปัญหาบางประการ ตัวอย่าง เช่น กลุ่มศิษย์เก่า 220 ชุด ได้กลับมา 208 ชุด ในส่วนกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์อาจไม่ตรงตามที่ตั้งไว้ แต่ยังคงได้กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความเห็นที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตร ในด้านต่าง ๆ

#### 4.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้แล้ว มาตรวจสอบความถูกต้อง และความเรียบร้อย จากนั้นนำมาจัดระเบียบข้อมูลเพื่อเตรียมการสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

- ลงรหัสกับแบบสอบถาม
- จัดทำคู่มือลงรหัส ซึ่งประกอบด้วยข้อที่แบบสอบถาม ตัวแปร รหัส จำนวนคอลัมน์ และคอลัมน์ที่ เพื่ออธิบายตัวแปรตามรหัสที่กำหนดไว้
- แปลงข้อมูลที่ได้ในแบบสอบถามเป็นรหัส (Code) แล้วบันทึกลงในตารางลงรหัส
- นำข้อมูลลงรหัส และเขียนคำสั่งในการใช้ค่าทางสถิติ
- นำค่ามาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้สถิติขั้นพื้นฐาน

#### 4.1.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จะนำข้อมูลมาลงรหัส ( Coding ) แล้วทำการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อคำถามในการวิเคราะห์และประเมินหลักสูตร คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย โดยการใช้สถิติการแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ และการหาค่าเฉลี่ย เท่านั้น

#### ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้

## แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ  
บัณฑิตย

ท่านเข้าใจหลักสูตรนิติศาสตร์ ในระดับใด

มาก  ค่อนข้างมาก  ค่อนข้างน้อย  น้อย

ไม่มีความรู้ ความเข้าใจเลย (ไม่ต้องตอบในส่วนต่อไป)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.1 เพศ

ชาย  หญิง

2.2 ช่วงอายุ

ต่ำกว่า 20 ปี  20-30 ปี  31-40 ปี  41 ปีขึ้นไป

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อหลักสูตรคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓  
ลงในช่องแสดงระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

(หากไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กรุณาให้เหตุผลที่ไม่เห็นด้วยในช่องสุดท้ายของตารางใน  
ประเด็นนั้นๆ) เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5, เห็นด้วย = 4, ไม่มีความเห็น = 3, ไม่เห็นด้วย = 2, ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1

ตาราง 1 ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อหลักสูตรคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					เหตุผลสำคัญที่ไม่เห็นด้วย
	5	4	3	2	1	
1. วิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีควร สอดคล้องกับเนติบัณฑิต						
2. ควรมีการแยกสาขาวิชา เป็นกฎหมายอาญา กฎหมายเอกชน และกฎหมายปกครอง ตั้งแต่ใน ระดับปริญญาตรี (ในชั้นปี 3)						
3. ควรปรับจำนวนหน่วยกิตเป็น 3 หน่วยในทุก วิชาให้เท่ากัน						
4. ควรให้วิชาฝึกปฏิบัติงานทางด้านกฎหมาย เป็นวิชาบังคับ และเป็นวิชา ที่มีหน่วยกิต						
5. ทุกวิชาในคณะนิติศาสตร์ ควรให้มีการสอบ กลางภาค						
6. ควรมีการเช็คชื่อเพื่อตรวจสอบการเข้าชั้น เรียน						
7. ควรเน้นให้นักศึกษามีการปฏิบัติจริงใน รายวิชาเชิงปฏิบัติ						

## ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					เหตุผลสำคัญที่ไม่เห็นด้วย
	5	4	3	2	1	
8. วิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย (English for lawyer) ควรสอบโดย ไม่มีเกรด เพียง ผ่าน (S) หรือไม่ผ่าน (U) เท่านั้น						
9. ควรให้วิชาคณิตศาสตร์ เป็นวิชาเลือก						
10. นักศึกษาที่เรียนปีสุดท้าย เทอมสุดท้าย ยังคงมีการเรียนแบบ Independent Study						
11. กรณีขอจบ สามารถนำผลการเรียนต่าง มหาวิทยาลัย มาเทียบโอนได้						
12. ควรมีการสัมมนากฎหมายในทุกวิชาที่มีการเรียนการสอน						
13. ควรมีการจัดติวโดยรุ่นพี่						
14. ควรมีอนุปรัชญาสาขาคณิตศาสตร์						
15. ในคณะนิติศาสตร์ควรมีการเรียนวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย แต่ในต่างคณะควรให้เรียนวิชากฎหมายที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันเท่านั้น						

ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

## 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลในเชิงปริมาณ ที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติ ถึงลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และความเห็น

ในคำถามปลายเปิด ร้อยละ ของคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ทั้งรัฐและเอกชน โดยจำแนกตามความคิดเห็นดังนี้

4.2.1 ความคิดเห็นของของคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ทั้งรัฐและเอกชนผู้เกี่ยวข้อง ความรู้ความเข้าใจในแบบสำรวจ ร้อยละ ความถี่ ของผู้ตอบแบบสำรวจ

ตาราง 2 ระดับความรู้ ความเข้าใจ นำเสนอในรูปแบบความถี่ และร้อยละของผู้ตอบแบบสำรวจ

มีความรู้ ความเข้าใจในระดับ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	8	3.8
ค่อนข้างมาก	160	76.6
ค่อนข้างน้อย	40	19.2
น้อย	-	-
รวม	208	100

4.2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ประกอบด้วยค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ซึ่งแปลความหมายจากเกณฑ์การให้คะแนนค่าคะแนนเฉลี่ยตามตาราง และแสดงผลเป็นกราฟวงกลม (ร้อยละของความคิดเห็น) ประกอบ แสดงดังนี้

ตาราง 3 เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย	
ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง	แปลความหมาย
4.50 – 5.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.50 – 4.49	เห็นด้วย
2.50 – 3.49	ไม่มีความเห็น
1.50 – 2.49	ไม่เห็นด้วย
1.00 – 1.49	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง



ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เป็นรายข้อพร้อมแปลผลนำเสนอในรูปแบบตารางและกราฟวงกลม

จากตารางแสดงความคิดเห็น ในประเด็นต่าง ๆ จากกลุ่มผู้ความคิดเห็น ได้แก่ คณาจารย์คณะนิติศาสตร์ทั้งรัฐและเอกชนผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 208 คน พบว่า

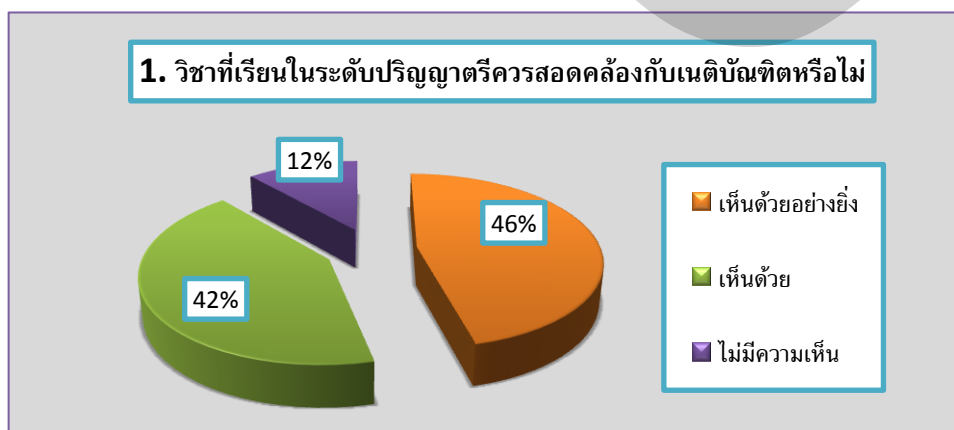
ตารางที่ 4 ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ของความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์

	1. วิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีควรสอดคล้องกับเนติบัณฑิต					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		
ชาย			(16) 14.3%	(24) 21.4%	(72) 36.4%	4.346	
หญิง			(8) 8.3%	(64) 66.7%	(24) 25.0%		
รวม			(24) 11.5%	(88) 42.3%	(96) 46.2%		

#### 1. วิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีควรสอดคล้องกับเนติบัณฑิต

เพศชายเห็นด้วยอย่างยิ่ง 72 คน คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมา เห็นด้วย 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21 ไม่มีความเห็น 16 คน คิดเป็นร้อยละ 14 และเพศหญิง เห็นด้วย 64 คน คิดเป็นร้อยละ 67 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง 24 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และไม่มีความเห็น 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 3.98$

กราฟที่ 1



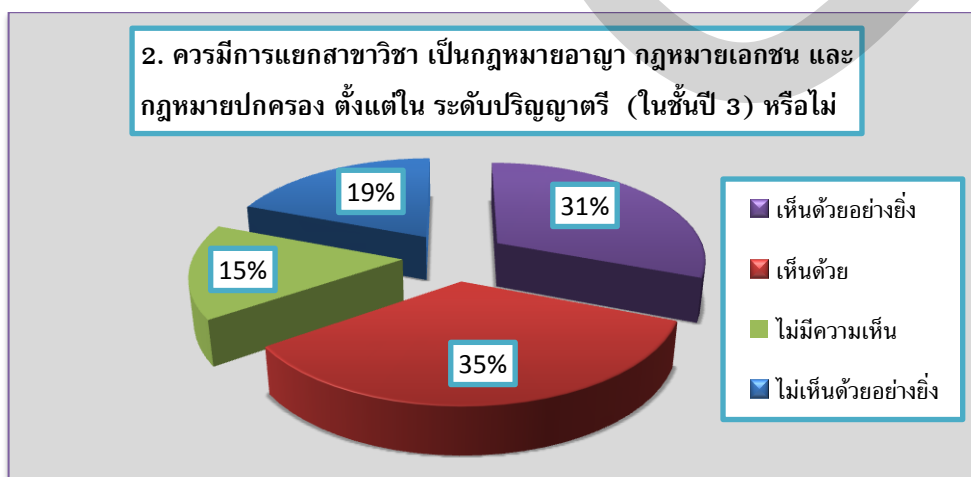
ตารางที่ 5

	2. ควรมีการแยกสาขาวิชา เป็นกฎหมายอาญา กฎหมายเอกชน และกฎหมายปกครอง ตั้งแต่ใน ระดับปริญญาตรี (ในชั้นปี 3) หรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		
ชาย	(32) 28.6%		(8) 7.1%	(40) 35.7%	(32) 28.6%	3.567	
หญิง	(8) 8.3%		(24) 25.0%	(32) 33.3%	(32) 33.3%		
รวม	(40) 19.2%		(32) 15.4%	(72) 34.6%	(64) 30.8%		

2. ควรมีการแยกสาขาวิชา เป็นกฎหมายอาญา กฎหมายเอกชน และกฎหมายปกครอง ตั้งแต่ใน ระดับปริญญาตรี (ในชั้นปี 3) หรือไม่

เพศชายเห็นด้วย 40 คน คิดเป็น ร้อยละ 36 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง และไม่เห็นด้วยเท่ากัน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 29 และไม่มีความเห็น 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เพศหญิงเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งเท่ากัน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 33 รองลงมาไม่มีความเห็น 24 คน คิดเป็น ร้อยละ 25 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 3.567$

กราฟที่ 2



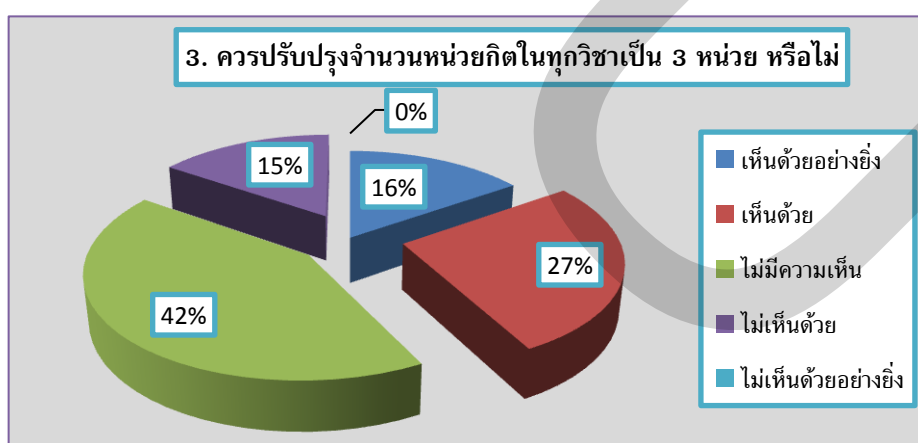
ตารางที่ 6

	3. ควรปรับปรุงจำนวนหน่วยกิตในทุกวิชาเป็น 3 หน่วย หรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
ชาย		(8) 7.1%	(48) 42.9%	(24) 21.4%	(32) 28.6%	3.423	
หญิง		(24) 25.0%	(40) 41.7%	(32) 33.3%			
รวม		(32) 15.4%	(88) 42.3%	(56) 26.9%	(32) 15.4%		

### 3. ควรปรับปรุงจำนวนหน่วยกิตในทุกวิชาเป็น 3 หน่วย หรือไม่

เพศชายไม่มีความเห็น 48 คน คิดเป็น ร้อยละ 43 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง 32 คน คิดเป็นร้อยละ 29 เห็นด้วย 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และไม่เห็นด้วย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เพศหญิง ไม่มีความเห็น 40 คน ร้อยละ 42 และไม่เห็นด้วย 24 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 3.423$

กราฟที่ 3



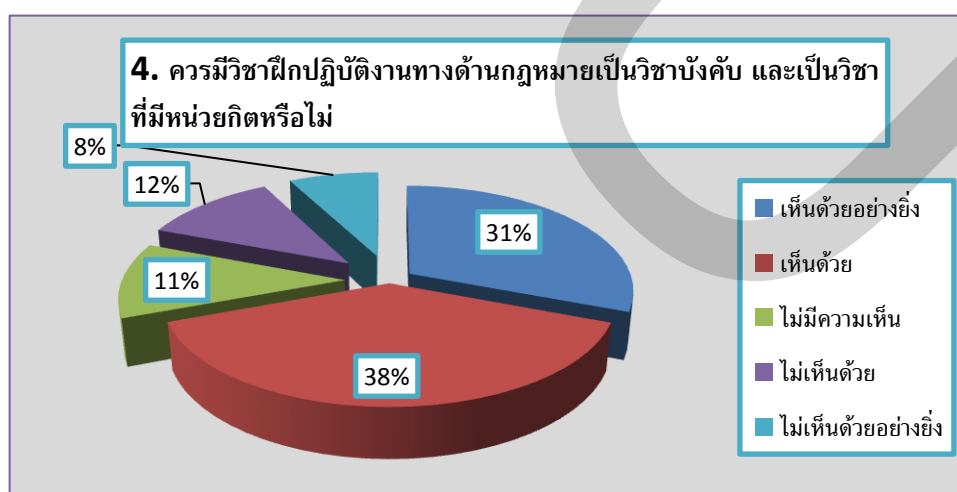
ตารางที่ 7

	4. ควรมีวิชาฝึกปฏิบัติงานทางด้านกฎหมายเป็นวิชาบังคับ และเป็นวิชาที่มีหน่วยกิตหรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		
ชาย	(16) 14.3%			(56) 50.0%	(40) 35.7%	3.730	
หญิง		(24) 25.0%	(24) 25.0%	(32) 33.3%	(32) 33.3%		
รวม	(16) 7.7%	(24) 11.5%	(24) 11.5%	(80) 38.5%	(64) 30.8%		

#### 4. ควรมีวิชาฝึกปฏิบัติงานทางด้านกฎหมายเป็นวิชาบังคับ และเป็นวิชาที่มีหน่วยกิตหรือไม่

เพศชายเห็นด้วย 56 คน คิดเป็น ร้อยละ 50 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง 40 คน คิดเป็น ร้อยละ 36 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 16 คน คิดเป็นร้อยละ 14 เพศหญิง เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง 32 คน ร้อยละ 33 ไม่มีความเห็นและไม่เห็นด้วย 24 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 3.730$

กราฟที่ 4



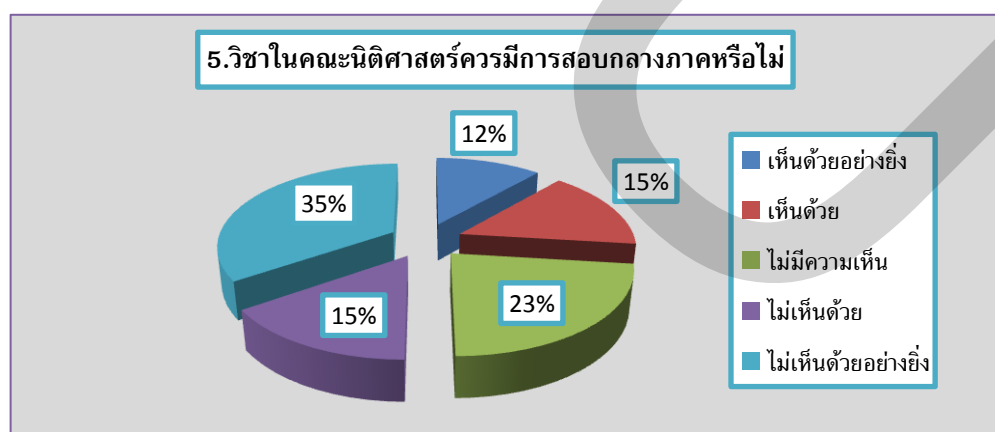
ตารางที่ 8

	5.วิชาในคณะนิติศาสตร์ควรมีการสอบกลางภาคหรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		
ชาย	(48) 42.9%	(8) 7.1%	(32) 28.6%	(8) 7.1%	(16) 14.3%	2.538	
หญิง	(24) 25.0%	(24) 25.0%	(16) 16.7%	(24) 25.0%	(8) 8.3%		
รวม	(72) 34.6%	(32) 15.4%	(48) 23.1%	(32) 15.4%	(24) 11.5%		

#### 5. วิชาในคณะนิติศาสตร์ควรมีการสอบกลางภาคหรือไม่

เพศชายไม่มีความเห็นอย่างยิ่ง 48 คน คิดเป็น ร้อยละ 43 รองลงมา ไม่มีความเห็น 32 คน คิดเป็นร้อยละ 29 เห็นด้วยอย่างยิ่ง 16 คน คิดเป็นร้อยละ 14 เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เพศหญิง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 24 คน ร้อยละ 25 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 2.538$

กราฟที่ 5



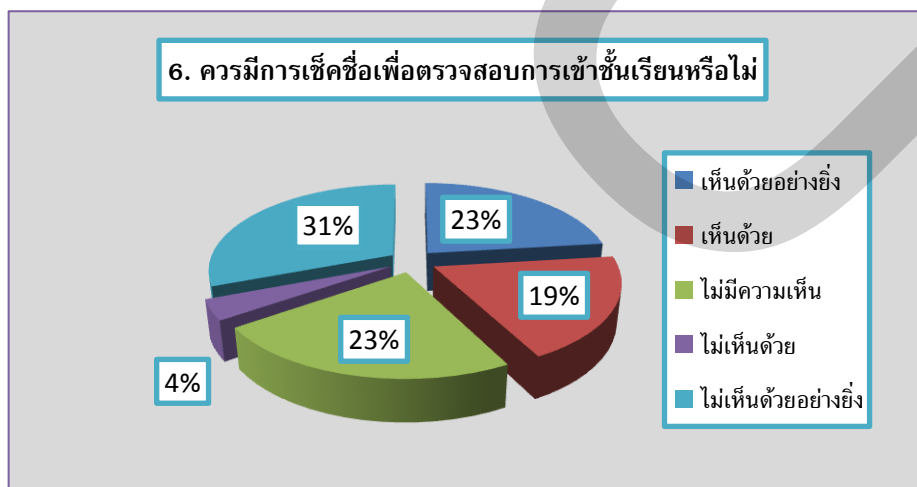
ตารางที่ 9

	6. ควรมีการเช็คชื่อเพื่อตรวจสอบการเข้าชั้นเรียนหรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		
ชาย	(40) 35.7%		(24) 21.4%	(16) 14.3%	(32) 28.6%	3.000	
หญิง	(24) 25.0%	(8) 8.3%	(24) 25.0%	(24) 25.0%	(16) 16.7%		
รวม	(64) 30.8%	(8) 3.8%	(48) 23.1%	(40) 19.2%	(48) 23.1%		

#### 6. ควรมีการเช็คชื่อเพื่อตรวจสอบการเข้าชั้นเรียนหรือไม่

เพศชายไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 40 คน คิดเป็น ร้อยละ 36 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง 32 คน คิดเป็นร้อยละ 29 ไม่มีความเห็น 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และเห็นด้วย 16 คน คิดเป็นร้อยละ 14 เพศหญิง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 24 คน ร้อยละ 25 รองลงมา ไม่เห็นด้วย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 3.0$

กราฟที่ 6



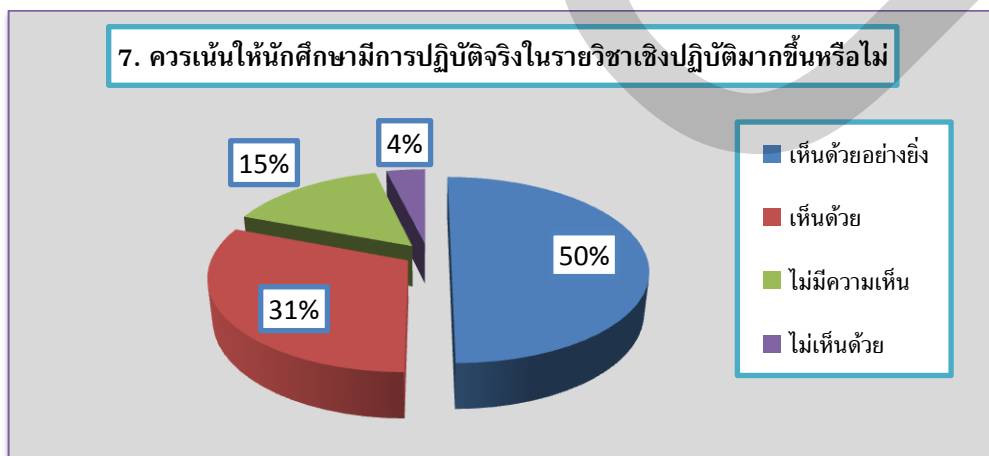
ตารางที่ 10

	7. ควรเน้นให้นักศึกษามีการปฏิบัติจริงในรายวิชาเชิงปฏิบัติมากขึ้นหรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		
ชาย		(8) 7.1%	(16) 25.0%	(24) 21.4%	(64) 57.1%	4.269	
หญิง			(16) 7.7%	(40) 41.7%	(40) 41.7%		
รวม		(8) 3.8%	(32) 15.4%	(64) 30.8%	(104) 50.0%		

### 7. ควรเน้นให้นักศึกษามีการปฏิบัติจริงในรายวิชาเชิงปฏิบัติมากขึ้นหรือไม่

เพศชายเห็นด้วยอย่างยิ่ง 64 คน คิดเป็นร้อยละ 57 รองลงมา เห็นด้วย 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21 ไม่มีความเห็น 16 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และไม่เห็นด้วย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เพศหญิง เห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นด้วย 40 คน คิดเป็นร้อยละ 42 และไม่มีความเห็น 16 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 4.269$

กราฟที่ 7



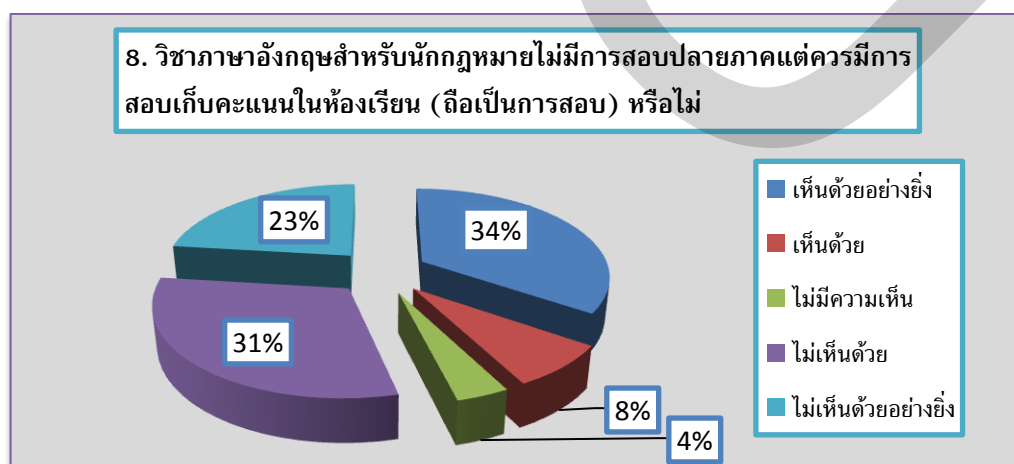
ตารางที่ 11

	8. วิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายไม่มีการสอบปลายภาคแต่ควรมีการสอบเก็บคะแนนในห้องเรียน (ถือเป็นการสอบ) หรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		
ชาย	(32) 28.6%	(24) 21.4%		(8) 7.1%	(48) 42.9%	3.000	
หญิง	(16) 16.7%	(40) 41.7%	(8) 8.3%	(8) 8.3%	(24) 25.0%		
รวม	(48) 23.1%	(64) 30.8%	(8) 3.8%	(16) 7.7%	(72) 34.6%		

8. วิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายไม่มีการสอบปลายภาคแต่ควรมีการสอบเก็บคะแนนในห้องเรียน (ถือเป็นการสอบ) หรือไม่

เพศชาย เห็นด้วยอย่างยิ่ง 48 คน คิดเป็น ร้อยละ 43 รองลงมาไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 32 คน คิดเป็นร้อยละ 29 ไม่เห็นด้วย 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และเห็นด้วย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เพศหญิง ไม่เห็นด้วย 40 คน คิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง 24 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 16 คน คิดเป็นร้อยละ 17 และไม่มีความเห็นและเห็นด้วย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 3.000$

กราฟที่ 8





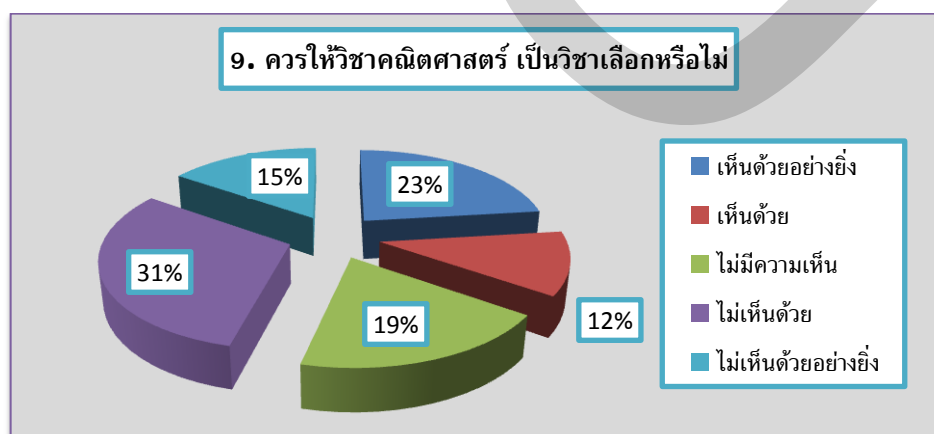
ตารางที่ 12

	9. ควรให้วิชาคณิตศาสตร์ เป็นวิชาเลือกหรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
ชาย	(24) 21.4%	(16) 14.3%	(24) 21.4%	(16) 14.3%	(32) 15.4%	2.961	
หญิง	(8) 8.3%	(48) 50.0%	(16) 16.7%	(8) 8.3%	(16) 16.7%		
รวม	(32) 15.4%	(64) 30.8%	(40) 19.2%	(24) 11.5%	(48) 23.1%		

### 9. ควรให้วิชาคณิตศาสตร์ เป็นวิชาเลือกหรือไม่

เพศชายเห็นด้วยอย่างยิ่ง 32 คน คิดเป็นร้อยละ 15 รองลงมา ไม่มีความเห็นและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย 16 คน คิดเป็นร้อยละ 14 เพศหญิง ไม่เห็นด้วย 48 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่งและไม่มีความเห็น 16 คน คิดเป็นร้อยละ 17 และเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 2.961$

กราฟที่ 9



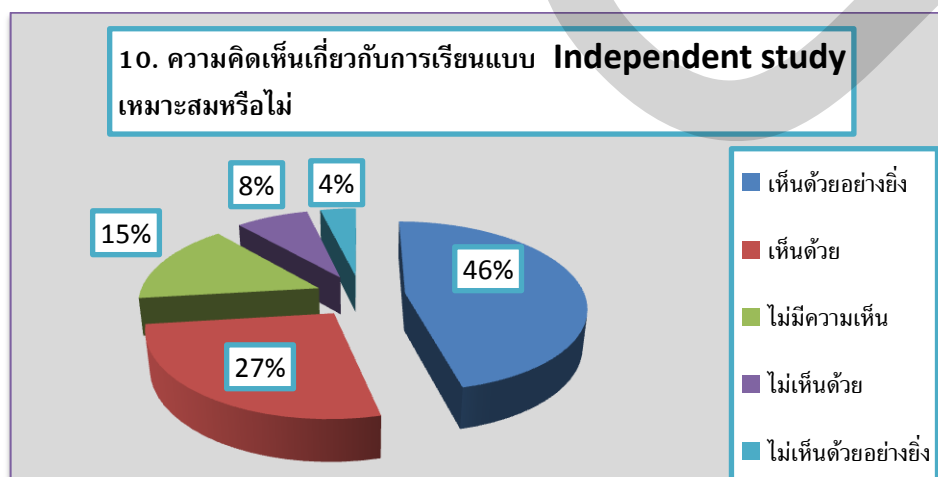
ตารางที่ 13

	10. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนแบบ Independent study เหมาะสมหรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
ชาย	(8) 7.1%		(8) 8.3%	(32) 28.6%	(64) 57.1%	4.038	
หญิง		(16) 16.7%	(24) 25.0%	(24) 25.0%	(32) 33.3%		
รวม	(8) 3.8%	(16) 7.7%	(32) 15.4%	(56) 26.9%	(96) 46.2%		

#### 10. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนแบบ Independent study เหมาะสมหรือไม่

เพศชายเห็นด้วยอย่างยิ่ง 64 คน คิดเป็นร้อยละ 57 รองลงมา เห็นด้วย 32 คน คิดเป็นร้อยละ 29 ไม่มีความเห็นและไม่เห็นด้วยอย่าง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เพศหญิง เห็นด้วยอย่างยิ่ง 32 คน คิดเป็นร้อยละ 33 รองลงมา เห็นด้วยและไม่มีความเห็น 24 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และไม่เห็นด้วย 16 คน คิดเป็นร้อยละ 17 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 2.538$

กราฟที่ 10



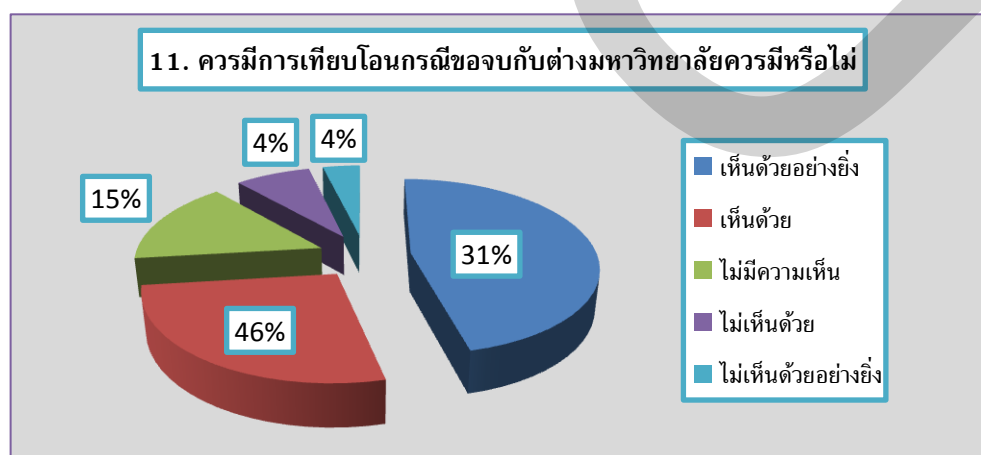
ตารางที่ 14

	11. ควรมีการเทียบโอนกรณีขอจบกับต่างมหาวิทยาลัย ควรมีหรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง		
ชาย	(8) 7.3%		(24) 21.4%	(32) 28.6%	(48) 42.9%	3.961	
หญิง		(8) 3.8%	(8) 8.3%	(64) 66.7%	(16) 16.7%		
รวม	(8) 3.8%	(8) 3.8%	(32) 15.4%	(96) 46.2%	(64) 30.8%		

### 11. ควรมีการเทียบโอนกรณีขอจบกับต่างมหาวิทยาลัยควรมีหรือไม่

เพศชายเห็นอย่างยิ่ง 48 คน คิดเป็นร้อยละ 43 รองลงมาเห็นด้วย 24 คน คิดเป็นร้อยละ 29 ไม่มีความเห็น 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เพศหญิง เห็นด้วย 64 คน คิดเป็นร้อยละ 67 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่ง 16 คน คิดเป็นร้อยละ 17 ไม่มีความเห็นและไม่เห็นด้วย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 3.961$

กราฟที่ 11



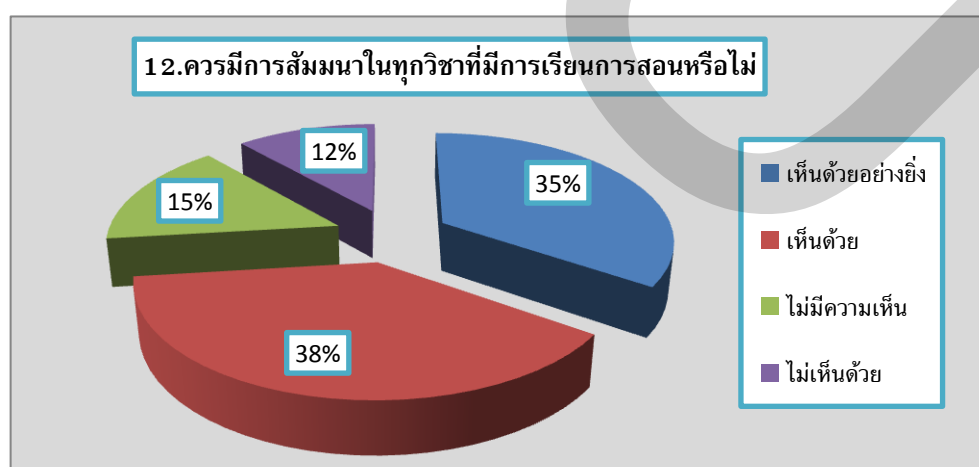
ตารางที่ 15

	12. ควรมีการสัมมนาในทุกวิชาที่มีการเรียนการสอนหรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		
ชาย		(8) 7.1%	(24) 21.4%	(40) 35.7%	(40) 35.7%	3.961	
หญิง		(16) 16.7%	(8) 8.3%	(40) 41.7%	(32) 33.3%		
รวม		(24) 11.5%	(32) 15.4%	(80) 38.5%	(72) 34.6%		

### 12. ควรมีการสัมมนาในทุกวิชาที่มีการเรียนการสอนหรือไม่

เพศชาย เห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นด้วย 40 คน คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมา ไม่มีความเห็น 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และไม่เห็นด้วย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เพศหญิง เห็นด้วย 40 คน คิดเป็นร้อยละ 42 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง 32 คน คิดเป็นร้อยละ 33 ไม่เห็นด้วย 16 คน คิดเป็นร้อยละ 17 และไม่มีความเห็น 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 3.961$

กราฟที่ 12



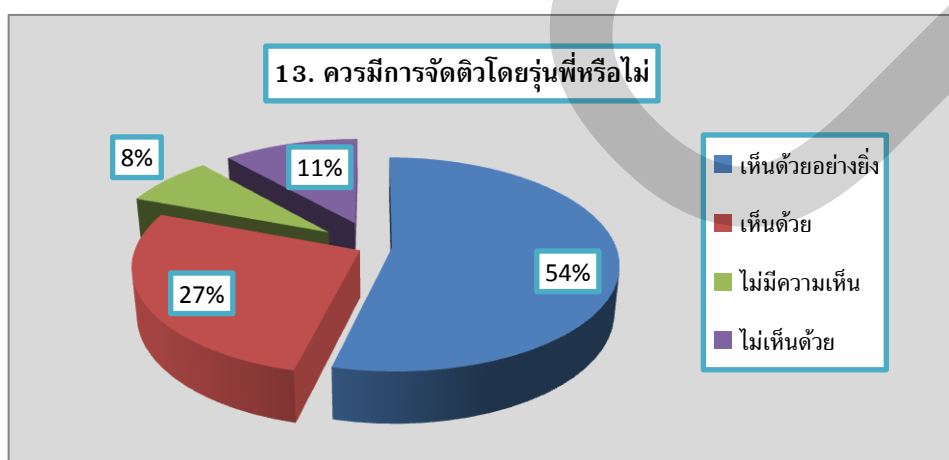
ตารางที่ 16

	13. ควรมีการจัดคิวโดยรุ่นพี่หรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		
ชาย		(8) 7.1%	(16) 14.3%	(16) 14.3%	(72) 64.3%	4.230	
หญิง		(16) 16.7%		(40) 41.7%	(40) 41.7%		
รวม		(24) 11.5%	(16) 7.7%	(56) 26.9%	(112) 53.8%		

### 13. ควรมีการจัดคิวโดยรุ่นพี่หรือไม่

เพศชาย เห็นด้วยอย่างยิ่ง 72 คน คิดเป็น ร้อยละ 64 รองลงมา ไม่มีความเห็นและเห็นด้วย 16 คน คิดเป็นร้อยละ 14 และไม่เห็นด้วย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เพศหญิง เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง 40 คน คิดเป็นร้อยละ 42 และ ไม่เห็นด้วย 16 คน คิดเป็นร้อยละ 12 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 4.230$

กราฟที่ 13



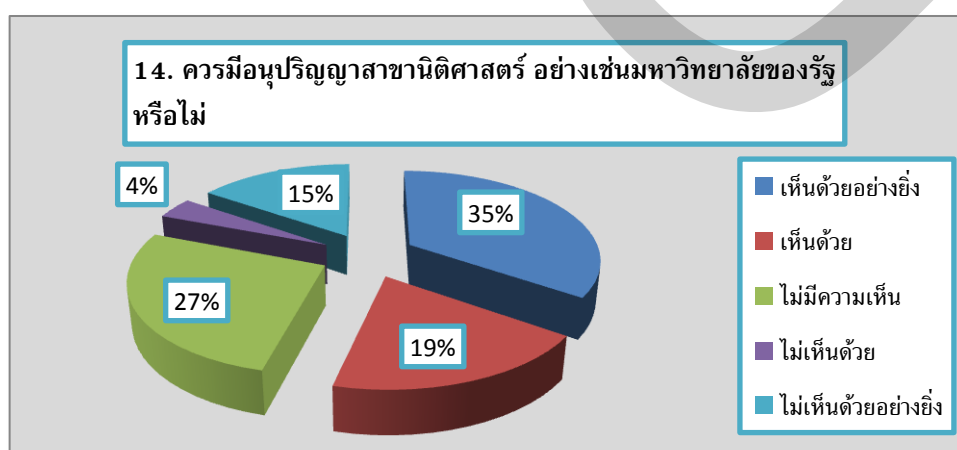
ตารางที่ 17

	14.ควรมีอนุปริญญาสาขานิติศาสตร์ อย่างเช่นมหาวิทยาลัยของรัฐหรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		
ชาย	(24) 11.5%	(8) 7.1%	(16) 14.3%	(24) 21.4%	(40) 35.7%	3.538	
หญิง	(8) 8.3%		(40) 41.7%	(16) 16.7%	(32) 33.3%		
รวม	(32) 15.4%	(8) 3.8%	(56) 26.9%	(40) 19.2%	(72) 34.6%		

#### 14. ควรมีอนุปริญญาสาขานิติศาสตร์ อย่างเช่นมหาวิทยาลัยของรัฐหรือไม่

เพศชาย เห็นด้วยอย่างยิ่ง 40 คน คิดเป็น ร้อยละ 36 รองลงมา เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 24 คน คิดเป็นร้อยละ 12 ไม่มีความเห็น 16 คน คิดเป็นร้อยละ 14 และไม่เห็นด้วย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เพศหญิง ไม่มีความเห็น 40 คน คิดเป็นร้อยละ 42 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่ง 32 คน คิดเป็นร้อยละ 33 เห็นด้วย 16 คน คิดเป็นร้อยละ 17 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 3.538$

กราฟที่ 14



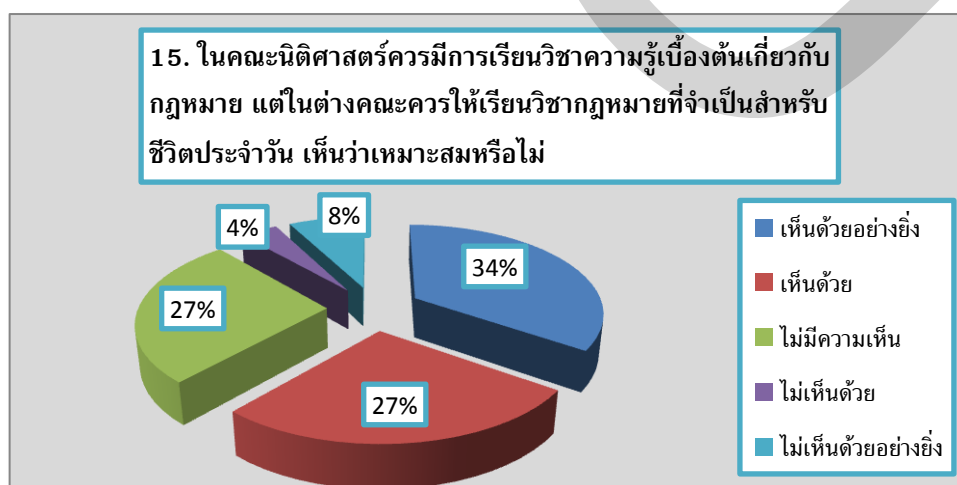
ตารางที่ 18

	15. ในขณะนิตศาสตร์ควรมีการเรียนวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย แต่ในต่างคณะควรให้เรียนวิชากฎหมายที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน เห็นว่าเหมาะสมหรือไม่					$\bar{X}$	แปลผล
	ไม่เห็นด้วยอย่างย้ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างย้ง		
ชาย	(8) 7.1%	(8) 7.1%	(32) 28.6%	(24) 21.4%	(40) 35.7%	3.769	
หญิง	(8) 8.3%		(24) 25.0%	(32) 33.3%	(32) 33.3%		
รวม	(16) 7.7%	(8) 3.8%	(56) 26.9%	(56) 26.9%	(72) 34.6%		

15. ในขณะนิตศาสตร์ควรมีการเรียนวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย แต่ในต่างคณะควรให้เรียนวิชากฎหมายที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน เห็นว่าเหมาะสมหรือไม่

เพศชาย เห็นด้วยอย่างย้ง 40 คน คิดเป็น ร้อยละ 36 รองลงมา ไม่มีความเห็น 32 คน คิดเป็นร้อยละ 29 เห็นด้วย 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างย้ง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7 เพศหญิง เห็นด้วยอย่างย้งและเห็นด้วย 32 คน ร้อยละ 33 รองลงมา ไม่มีความเห็น 24 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และไม่เห็นด้วยอย่างย้ง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น  $\bar{X} = 3.769$

กราฟที่ 15



ในบทนี้ผู้จัดทำได้สรุปคำบรรยายเกี่ยวกับบทสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร อาทิสหัชย์เก่าคณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ ศาลอุทธรณ์ ภาค 1 ตำรวจระดับผู้กำกับ ผู้จัดการขายตรง คณบดี รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา กรรมการนักศึกษา ท่านผู้ทรงคุณวุฒิอีกหลายท่าน แนวความเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร และบทวิเคราะห์ สรุปความคิดเห็นต่างๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

### 4.3 บทสัมภาษณ์

#### 4.3.1 สัมภาษณ์ศิษย์เก่าคณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์

**“วิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีควรสอดคล้องกับเนติบัณฑิตหรือไม่”** ผมเห็นว่าต้องสอดคล้องอย่างยิ่งเพราะการศึกษา น.ศ.มักจะมุ่งไปทางเนติฯ อย่างไรก็ตามก็ควรที่จะประยุกต์เหมือนกันนั่นคือจะตามแนวเนติฯทุกอย่างคงไม่ใช่ แต่ต้องปรับให้เหมาะสม หมายความว่าวิชาต่างๆ ที่นักศึกษาต้องศึกษาเนติฯ กำหนดนักศึกษาควรได้เรียนด้วย เช่นกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา หรือการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น นักศึกษาคงต้องได้เรียนในทุกสาขา ของเราจะแยกเป็นสามกลุ่มเป็นกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและกฎหมายปกครอง ทำให้บางวิชาพวกผมจะไม่ได้เรียน เช่น วิชาการค้าระหว่างประเทศ ทรัพย์สินทางปัญญา หรือภาษีอากร ซึ่งผมเห็นว่าวิชาภาษีอากรสำคัญมาก ซึ่งกลุ่มกฎหมายแพ่งหรือเอกชนจะได้เรียน แต่ออกกับปกครองจะไม่ได้เรียน แต่คณะจะแก้ไขโดยให้เป็นวิชาเลือกเสรีในคณะ แต่ในความเป็นจริงก็ไม่ค่อยจะได้เลือกเท่าไรนัก อยากให้เป็นวิชาบังคับอย่างกับวิชาที่เนติฯ เขาเปิด โดยเฉพาะหากนักศึกษาไปศึกษาต่อ เรียนเนติฯ ต่อจะไม่มีพื้นฐานในวิชาที่ควรรู้เช่น ทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ หรือภาษีนักศึกษาจะไม่เข้าใจได้ ทำให้เกิดปัญหาในการศึกษาได้

**“ควรปรับปรุงจำนวนหน่วยกิตในทุกวิชาเป็น 3 หน่วย หรือไม่”** ผมคิดว่าวิชาที่มีความสำคัญมาก ๆ ควรมีเท่ากันไม่ว่าจะ 3 หรือ 4 หน่วยกิต อย่างเช่นวิชากฎหมายอาญา หลายสถาบันก็ 4 หน่วยกิต เช่นอาญาภาคทั่วไป อาญาภาคความผิด แต่บางวิชาแล้วผมว่าไม่มีความจำเป็นถึงขั้นต้อง 3 หน่วยกิต เช่น วิชาหลักวิชา นิติปรัชญา ฯลฯ การที่มีหน่วยกิต มากนักผมว่าน่าจะส่งผลถึงการทำหลักสูตรเหมือนกัน การเพิ่มหน่วยกิตก็เป็นไปการไปเพิ่มค่าใช้จ่าย แต่ผมเห็นด้วยควรเพิ่มในวิชาหลัก ๆ ที่เรียกว่ากฎหมายสี่มุมเมือง ควรเพิ่ม และการเพิ่มเอกเทศเป็น 1,2,3 ควรมีหน่วยกิตให้สมดุลกัน

**“ควรมีวิชาฝึกปฏิบัติงานทางด้านกฎหมายเป็นวิชาบังคับ และเป็นวิชาที่มีหน่วยกิตหรือไม่”** ความเห็นผมว่าเป็นการประเมินจากหน่วยงานของเขามา วิชาเหล่านี้น่าจะเป็นความสมัครใจของนักศึกษาจึงจะทำให้เป็นผลดี ดังนั้นเห็นว่าไม่น่าจะมีหน่วยกิต แต่มันอาจทำให้เขามีความตั้งใจน้อยหรือไม่ แต่ผมเชื่อว่าไปโดยความสมัครใจไม่ได้มีการบังคับน่าจะเป็นผลดีกว่า ผมก็ยัง



เห็นควรว่าวิชาปฏิบัติงานทางด้านกฎหมายก็จำเป็นต้องมี เพราะนักศึกษาก็ได้งานเนื่องจากฝึกงานค่อนข้างมาก

**“ควรมีการเช็คชื่อเพื่อตรวจสอบการเข้าชั้นเรียนหรือไม่”** ผมว่าการเช็คชื่อหรือไม่มันไม่สำคัญมันเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ ทำอย่างไรให้นักศึกษาเข้าเรียน ถึงแม้ว่าเขาเข้าเรียนโดยการบังคับจะใช้วิธีใดก็ได้ แต่เข้าห้องโดยไม่สนใจแต่เข้าห้องมาก่อความวุ่นวายให้กับเพื่อนที่ตั้งใจ ผมว่าอาจารย์เสียเวลาในการเช็คชื่อมากเกินไปเหมือนกัน “วิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย ควรเป็น S กับ U ก็พอ” ผมว่า ถึงขั้นเป็นเกรดหรือไม่ วิชาที่กีดตั้นนักศึกษานิติศาสตร์อย่างมาก แต่อย่างไรผมก็เห็นว่า เป็นวิชาสำคัญ แต่เอาแค่ผ่านผมเห็นด้วย แต่ต้องเป็นวิชาที่มีหน่วยกิต ไม่ใช่ non credit

**“ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนแบบ Independent study ควรมีหรือไม่”** ผมว่าก็ยังควรอยู่นะ ทำให้นักศึกษาจบได้ การที่กำหนดให้เรียนแบบนี้ในภาคฤดูร้อนเท่านั้น ไม่ใช่ทุกเทอมผมว่าสมควร ไม่ควรเปิดทุกเทอมผมว่าดีอยู่แล้ว

**“ควรมีการสัมมนาในทุกวิชาที่มีการเรียนการสอนหรือไม่”** การสัมมนานี้ผมคิดว่ามีความจำเป็นแต่ไม่จำเป็นในทุกวิชา สัมมนาควรมีแน่นอน เป็นการให้นักศึกษาในวิชาที่เรียนมาแล้ว จะได้เข้าใจวิชานั้น ๆ อย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็นการเขียนตอบข้อสอบหรือการบูรณาการองค์ความรู้ที่เขาเรียน เรียนแล้วใช้ประโยชน์อย่างไร

**“ควรมีการจัดติวโดยรุ่นพี่หรือไม่”** สำหรับรุ่นพี่มีปัญหาเหมือนกันถ้าได้เรียนกับอาจารย์ จะมีความเชื่อมั่นมากกว่า แต่รุ่นพี่ติวรุ่นน้องมีข้อดีอยู่แล้ว จะได้มีโอกาสถามได้โดยไม่ต้องเกรงใจมากเหมือนถามอาจารย์

#### 4.3.2 ผู้พิพากษา ศาลอุทธรณ์ ภาค 1

**“วิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีควรสอดคล้องกับเนติบัณฑิตหรือไม่”** ผมว่าหลักสูตรในมหาวิทยาลัยควรเป็นหลักสูตรในทางวิชาการ คือไม่ควรเน้นปฏิบัติ ผมว่าหลักสูตรของเนติฯ ปฏิบัติเขาจะเน้นในการสอนคำพิพากษาเป็นหลักคือเป็นการรองรับคนที่ประกอบอาชีพในทางกฎหมายโดยตรง แต่ในมหาวิทยาลัยเองควรศึกษาวิชาการที่เป็นตัวเนื้อหาทฤษฎี ส่วนในทางปฏิบัติอาจมีการสอดแทรกบ้างเพราะว่าการเรียนในมหาวิทยาลัยก็ยังมีหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะนำคำพิพากษาศาลฎีกาไปสอน เพราะคำพิพากษาศาลฎีกาก็ยังเป็นตัวอย่างการปรับบทกฎหมายกับข้อเท็จจริง ที่นักศึกษาก็ควรจ้ะรู้ไว้บ้าง แต่ในความเห็นของผมคิดว่าโดยเนื้อแท้ของมหาวิทยาลัยควรศึกษาทฤษฎีเป็นหลัก

**“ควรมีการแยกสาขาวิชา เป็นกฎหมายอาญา กฎหมายเอกชน และกฎหมายปกครอง ตั้งแต่ในระดับปริญญาตรี (ในชั้นปี 3) หรือไม่”** ผมเห็นด้วยควรแยกสายมหาชนออกจากเอกชนไปเลย เพราะในปัจจุบันกฎหมายมหาชนมีบทบาทมากในสังคมเป็นสิ่งที่คนพูดถึงกันเยอะ

มากและที่สำคัญคนที่มีความรู้ในสายมหาชนของเรามีมากขึ้น ผมว่าเราควรแยกให้นักศึกษาได้ศึกษาเฉพาะทาง ผมว่าที่เรามาปนกันอย่างนี้มีปัญหาในการศึกษาเหมือนกันทำให้การเรียนรู้ลำบากและยากขึ้นด้วยเพราะเราไม่แยกให้ชัดเจนว่าอะไรเป็นอะไร

**“ควรมีวิชาฝึกปฏิบัติงานทางด้านกฎหมายเป็นวิชาบังคับ และเป็นวิชาที่มีหน่วยกิตหรือไม่”** สมัยผมเรียนไม่มีหลักสูตรการฝึกงาน แต่ผมเห็นว่าการฝึกงานก็มีความสำคัญเพราะการที่นักศึกษาไม่มีประสบการณ์ หรือไม่ได้เห็นของจริงในบางเรื่องทำให้เขาเรียนรู้ได้ยากขึ้นในบางลักษณะวิชา ผมมองว่าถ้าฝึกในฐานะที่มอบภาคปฏิบัติในวิชาเหล่านี้ ว่าปฏิบัติอย่างไรอย่างนี้ผมคิดว่าจำเป็นและเห็นควรว่าต้องมี แต่ถ้าฝึกโดยทั่วๆ ไปโดยไม่รู้เนื้อหาของงานที่ฝึกเป็นอย่างไร แค่ให้นักศึกษาไปฝึกให้ครบหลักสูตรเฉยๆ ผมว่าอย่างนี้จะไม่ได้ประโยชน์อะไร

**“วิชาในคณะนิติศาสตร์ควรมีการสอบกลางภาคหรือไม่”** ผมว่าไม่น่าจะไปเปลี่ยนมาตรฐานอะไร จะมีหรือไม่ก็มีก็ไม่เห็นว่าจะมีอะไรเปลี่ยนแปลง บางคนมีมาถามว่าข้อสอบนิติศาสตร์เป็นปรนัยได้ไหม ก็ยังมีบางมหาวิทยาลัยก็ใช้ปรนัยกันอยู่ เช่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ก็มีปรนัยปนกับอัตนัย มีคนตั้งคำถามว่าปรนัยจะทำให้มาตรฐานเปลี่ยนไปหรือไม่ ก็มีคำถามอยู่ ผมก็มองว่าไม่เสียมาตรฐาน ถ้าตราบไต่เรามีข้อสอบอัตนัยให้เขาทำด้วย อย่างมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชมีปรนัย 60 ข้อ มีอัตนัย 3 ข้อ แต่ความเห็นของผมยังเชื่อว่าข้อสอบนิติศาสตร์ต้องมีอัตนัย เป็นหลัก

**“เกี่ยวกับวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย”** ผมว่าวิชานี้มีความจำเป็นเพราะหน่วยงานอื่น เช่น สอบอัยการ ผู้พิพากษา มีวิชาภาษาอังกฤษ ที่ต้องสอบอยู่ มีคะแนน 10 หรือ 20 คะแนน ก็มากเหมือนกัน แต่ถึงแม้ไม่ได้นำไปใช้สอบผู้พิพากษาหรืออัยการ ผมว่าก็ยังจำเป็น การที่เรารู้ภาษาอังกฤษก็อาจนำไปค้นคว้าตำราภาษาอังกฤษได้ เดี่ยวนี้กฎหมายของเราไม่ใช่ว่าจะคดีทุกประเภทที่ใช้กับกฎหมายประเทศเราได้ บางที่เราไม่มีกฎหมายใช้บังคับกับกฎหมายของประเทศเราต้องนำหลักกฎหมายทั่วไป หลักกฎหมายทั่วไปส่วนหนึ่งก็เป็นกฎหมายต่างประเทศมาใช้ เพราะฉะนั้นการศึกษากฎหมายต่างประเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ก็ต้องมีความรู้ภาษาอังกฤษ แต่ข้อสำคัญก็คือต้องเรียนให้รู้จริงไม่ใช่เรียนให้ครบหน่วยกิตที่เรียนไปแล้วไม่รู้

**“ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนแบบ Independent study เหมาะสมหรือไม่”** การเรียนแบบนี้มันก็ดีละ นักศึกษาจะได้จบ ขึ้นกับนโยบายของแต่ละมหาวิทยาลัย คุ่มค่ากับรายจ่ายของมหาวิทยาลัยหรือเปล่า ผมว่าเปิดก็ดีละแต่มหาวิทยาลัยจะเห็นด้วยหรือไม่ คือเราทำให้คนจบ เพราะธรรมศาสตร์ที่ผมวิชาที่เรียนเทอม 2 ปี 4 จะไม่มาเปิดในเทอม 1 คุณต้องจบสี่ปีเต็ม ไม่มีทางจบสามปีครึ่งได้ แต่ต่อมาก็เปิดให้ สำหรับปีสี่ สำหรับเทอม 1 ด้วย ผมก็จบสามปีครึ่งของ

ธรรมศาสตร์ รุ่นที่ 2 โดยอาศัยที่เขาเปิด แต่ของธรรมศาสตร์จะเปิดเป็นการทั่วไปไม่ได้เฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

**“ควรมีอนุปริญญาสาขานิติศาสตร์ อย่างเช่นมหาวิทยาลัยของรัฐหรือไม่”** ของธรรมศาสตร์เคยมีแล้วเลิกไปแล้ว คือเดี๋ยวนี้ผมไม่แน่ใจว่าวุฒิปริญญานิติศาสตร์ทำอะไรได้บ้าง ไม่เหมือนเมื่อก่อน เมื่อก่อนอนุปริญญานิติศาสตร์เรียนเนติฯได้ เป็นทนายความชั้นสองได้ นั่นคือเมื่อก่อนมีหน่วยงานรองรับอยู่ สมัยผมเรียนเนติฯ ผมยังไม่จบปี 4 ผมใช้วุฒิปริญญา แล้วผมสอบเนติฯภาค 1 ได้พร้อมกับเรียนปี 4 แล้วจบปี 4 สอบเนติฯ ภาค 2 มันมีอะไรรองรับ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีอะไรรองรับ วุฒิปริญญาไม่มีไปก็ไม่มีอะไรรองรับครับ ก็เห็นว่าไม่ควรจะมี

#### 4.3.3 ข้าราชการตำรวจ ระดับผู้กำกับ (1)

**“นักศึกษาประเภทใดที่หน่วยงานของท่านต้องการ”** ผมเป็นตำรวจนะ ประการแรกต้องการคนที่เข้าใจในเรื่องกฎหมายที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพของตนเองก่อน

**“ต้องจบมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเปล่า”** ไม่จำเป็น แต่ขอให้มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้นก็พอ อย่างเช่น ผมต้องการรับนักศึกษาที่จบคณะนิติศาสตร์ ก็ต้องการคนที่เข้าใจในเรื่องนั้น และทำงานในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมาย ในองค์กรตำรวจถ้าเป็นพนักงานสอบสวนต้องรู้กฎหมายอาญา วิธีพิจารณาความอาญา เป็นเรื่องสำคัญ แต่กฎหมายอื่นก็ต้องควรรู้ด้วย เพราะในกรณีที่ผู้มาปรึกษาเรา เราต้องสามารถชี้แนะได้

**“ควรแจกแพ่ง อาญา มหาชน ตั้งแต่ในระดับปริญญาตรีหรือไม่”** คือการเรียนกฎหมายมันควรจะแยก จะเรียนรวมกันไม่ได้ แต่การแยกนี้ควรเรียนทั้งหมด แต่การจะเรียนรู้แค่ไหนอย่างไรนั้นแล้วแต่ความถนัด

**“ควรมีการฝึกงานหรือไม่”** การฝึกงานต้องดูว่าจะไปฝึกงานเรื่องอะไร เช่นถ้าจบนิติศาสตร์ต้องการฝึกงานเรื่องเป็นทนายความก็สมควร แต่ลักษณะของการฝึกงานเพื่อให้ไปดูว่าขั้นตอนการทำงานกับที่เรียนเหมือนหรือต่างกันตรงไหน ผมก็เห็นว่าสำคัญเพราะเวลาเรียนกับการปฏิบัติมันต้องสอดคล้องนำมาใช้กันได้ บางอย่างนักศึกษาไม่เคยเห็นเลยไม่ว่าจะเป็นคำฟ้อง การร่างฟ้อง มันไม่เห็นภาพ

**“คุณสมบัติของนักศึกษา เช่น จบเนติฯ มีตัวทนาย ฯลฯ”** หมายถึงเข้ามาเป็นตำรวจนะครับ เราไม่ได้เน้นว่าต้องจบอะไร แต่ที่สำคัญแต่ขอให้รู้จักเข้ามา รู้จริงไม่พอต้องการคนรับผิดชอบ คือบางคนรู้แต่ทำไม่ได้ บางคนรู้แต่ไม่ทำ (เสียหาย) บางคนไม่รู้แต่ชวนชวายเป็นแสงหา อันนี้ได้ แต่ถ้าไม่รู้ ตั้งใจรับผิดชอบ อันนี้ทำได้ ผมเน้นในเรื่องการเป็นพนักงานสอบสวน ผมต้องการคนมีความรับผิดชอบ ในหน้าที่การงาน รับผิดชอบต่อผู้ที่เราให้บริการ หน้าที่การงานต้องไม่เกิดความเสียหายจากการที่เราใช้ความรู้ในด้านของการใช้กฎหมาย (ผมหมายถึงพนักงานสอบสวน) ส่วนเรื่องการ

บริการ เราต้องอำนวยความสะดวกในสิ่งต่างๆ ที่เขาไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือถ้าเกิดเขาได้กระทำความผิดเราต้องแนะนำเขาว่าเขาผิดอย่างไร ผิดเพราะอะไร

#### 4.3.4 ข้าราชการตำรวจ ระดับผู้กำกับ (2)

“นักศึกษาประเภทใดที่หน่วยงานของท่านต้องการ” ในความเห็นของผมผมเห็นว่า คนจะเรียนนิติศาสตร์ ควรจะผ่านศาสตร์อื่นมาก่อน เพราะนิติศาสตร์จริงๆ แล้วใช้กับคนทุกคน กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์เพราะฉะนั้นถ้าไม่ผ่านศาสตร์อื่นแล้วมาด้านนี้ด้านเดียวผมว่ายังไม่ครอบคลุม การนำมาใช้บางครั้งเจตนาของกฎหมายไม่ได้เป็นอย่างไรที่เข้าใจ ผมเป็นพนักงานสอบสวนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2520 และผมไม่ได้จบนิติศาสตร์ ผมจบโรงเรียนนายร้อยแล้วมาจบปริญญาตรีรัฐประศาสนศาสตร์ แล้วทำงานเกี่ยวกับนิติศาสตร์ตลอดเวลา เท่าที่ผมประสบเอง และการใช้กฎหมายกับผู้รับบริการ ผมคิดว่าบางครั้งเรายังเข้าใจไม่ถ่องแท้

“สถาบันเป็นข้อจำกัดในการรับหรือไม่” ไม่จำเป็นต้องเป็นที่ไหน เท่าที่ผมได้เรียนศึกษาต่อผมเป็นคนชอบเรียน ผมยังคิดว่าสถาบันเอกชนอาจารย์มีคุณภาพและเน้นเนื้อหามากกว่าด้วย เท่าที่ผมและคนใกล้ชิดไปศึกษา

“ควรแจกจ่าย อาญา มหาชน ตั้งแต่ในระดับปริญญาตรีหรือไม่” โดยปกติถ้าเรียนทฤษฎีแล้วควรต้องเรียนทุกอย่าง แต่ถ้าเมื่อแยกไปปฏิบัติ ในชั้นสูงขึ้นจึงค่อยแยก เฉพาะด้านไป

“ควรมีการฝึกงานหรือไม่” อันนี้จำเป็น เพราะการที่เรียนมาแล้ว และจะนำไปใช้อย่างไรอันนี้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะเหมือนกับเป็นการสรุปว่าเท่าที่เรียนมาทั้งหมดไปใช้ได้จริงไหม ใช้อย่างไร

“คุณสมบัติของนักศึกษา เช่น จบเนติฯ มีตัวทนาย ฯลฯ” ผมว่าเนติฯเป็นหลักการใช้มากกว่า แต่ตัวทนายไม่ต้องผ่านเนติฯ ผมว่าก็ใช้ได้แล้ว อยู่ที่คนนำไปใช้มากกว่า ผมว่าไม่ต่างกันหรอก เพราะการใช้กฎหมายต้องเข้าใจและมีเหตุผล

#### 4.3.5 ผู้จัดการสินค้าขายตรง

“นักศึกษาประเภทใดที่หน่วยงานของท่านต้องการ” จริงๆ ตอนนี้ทุกคนต้องรู้กฎหมาย ผมอยากได้นักศึกษาที่จบอย่างอื่นมาก่อนแล้วมาเรียนกฎหมายเพราะกฎหมายเป็นเรื่องของชีวิต ไม่ว่าจะเรียนอะไรมาทำงานอะไรมาเราต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ผมอยากให้ผู้เรียนจบอย่างอื่นในระดับปริญญาตรีมาก่อนแล้วมาเรียนกฎหมาย จะทำให้เห็นกฎหมายได้ชัดขึ้น จะเห็นสังคมหรือบริบทที่กว้างขึ้น ถ้าทุกคนเห็นกฎหมายโดยมีมุมมองอย่างนักกฎหมายทำงานง่ายขึ้น ปัญหาไม่เกิด

“สถาบันเป็นข้อจำกัดในการรับหรือไม่” ไม่จำเป็นเพราะทุก ๆ สถาบันไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชนก็มีมาตรฐานอยู่แล้ว

“*ควรมีการฝึกงานหรือไม่*” ไม่ใช่ควร แต่ผู้ใช้คำว่า “ต้องฝึก” เพราะจบไปแล้วได้เรียนรู้ว่าจริงๆ แล้วเวลาจบไปแล้วการทำงานมันไม่ตรงกับที่เรียนทั้งหมดแต่เพียงว่าจบมาแล้วจะได้มีความคิดรวบยอดว่าเป็นอย่างไร ได้เรียนรู้ และผมยินดีจะสอนพวกเขา เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต

“*คุณสมบัติของนักศึกษา เช่น จบเนติฯ มีตัวทนาย ฯลฯ*” ในหน่วยงานผมไม่จำเป็นต้องจบเนติฯ หรือไม่เคยเรียนเนติฯ ก็ได้ ไม่ใช่ความต้องการของหน่วยงานผมเลย แต่ต้องมีตัวทนายความ เพราะถือเป็นการผ่านกระบวนการ เพราะการได้ตัวทนายต้องมีการสอบทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ได้เห็นกระบวนการทั้งหมด เราเรียนในระดับปริญญาตรีเรารู้ครบ แต่จะให้ครบจริงๆ ต้องมีตัวทนายความ สามารถนำไปใช้จริงได้ จึงจะสมบูรณ์

#### 4.3.6 นักธุรกิจ และผู้พิพากษาสมทบ จังหวัดอุบลราชธานี

ผมต้องออกตัวก่อนว่า ผมไม่ได้จบกฎหมาย ทำการค้ามาโดยตลอด ตอนนี้อายุารู้กฎหมายก็ได้ไปเรียนตอนแก่ เห็นประโยชน์จากกฎหมายมาก แต่ก่อนต้องปรึกษานักกฎหมายประจำบริษัทเสมอ อยากรู้เองว่าผลมันจะเป็นอย่างไร แล้วยังมีโอกาสได้เป็นผู้พิพากษาสมทบยิ่งจำเป็นใหญ่

“*นักศึกษาประเภทใดที่หน่วยงานของท่านต้องการ*” จากประสบการณ์ในบริษัทของผมเอง ผมเคยจ้างที่ปรึกษาเก่งๆ หมายถึงจบการศึกษามาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง เกรดเฉลี่ยดีมาก อยู่ไม่นาน อดทนน้อย ทุกวันนี้ที่อยู่กับผมนานแล้วไว้วางใจได้เพราะงานกฎหมายเป็นเรื่องสำคัญมากของบริษัท ถ้าถามคำถามนี้ผมคงต้องตอบว่าต้องการคนที่รอบรู้หลายด้าน มีความสามารถในการอยู่ร่วมกัน ทำงานกับคนอื่นได้ ไม่ต้องการคนเก่งมาก แต่ต้องการคนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน อยากรู้ และไว้วางใจได้

“*สถาบันเป็นข้อจำกัดในการรับหรือไม่*” ก็อย่างที่บอกผมไม่ประทับใจคนเก่งมาก ๆ ทุกวันนี้ ที่ทำงานกับผมจบรามคำแหง ทำงานกันมา 10 กว่าปี เนฯ ก็ได้แล้วเรียนโทอยู่ ผมเคยคุยเล่น ๆ ว่าถ้ามีทางเลือกก็ไปไม่ว่ากัน ผมพูดเล่น แต่เขาซีเรียสทำงานกันมานานรู้ใจ เราก็ดูแลเขาเต็มที่เราอยู่ได้เขาอยู่ได้ช่วยกัน ตอนนีบริษัทเติบโตมาก เราส่งออกหลายประเทศ ผมก็ให้เขาหามือเท้าได้เองเต็มที่ก็เห็นเขาเลือกคนที่ไว้ใจได้เป็นเรื่องสำคัญ

“*ควรมีการฝึกงานหรือไม่*” ผมว่าสำคัญมาก การฝึกงานทำให้ได้เห็นการทำงานในลักษณะที่แท้จริง มีหลายที่มาฝึกกับเรา ราชภัฏฯ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ก็เห็นตั้งใจดี ผมว่าได้อะไรเยอะกว่าในตำรา ผมคิดเองนะไม่ได้เคยคุยกันเท่าไร ผมให้เขาดูแลกันเอง นี่ก็ทำงานกันอยู่ เห็นหลายคนถ้าหน่วยก้านดีอนาคตก็อยากให้ทำงานกันต่อ ส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่

“คุณสมบัติของนักศึกษา เช่น จบเนติฯ มีตัวทนาย ฯลฯ” สำหรับผมไม่จำเป็น อย่างที่พูดไปแล้ว ผมชอบคนประเภทหนึ่งฟังแล้วเข้าใจยาก “คนที่เข้าใจอารมณ์ของตัวเอง และจัดการกับอารมณ์ได้” (Managing Emotion) ผมชอบมาก

สรุปแนวทางการสัมภาษณ์ของศิษย์เก่า และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับนิติศาสตร์

1. “วิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีควรสอดคล้องกับเนติบัณฑิตหรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่าหลักสูตรการเรียนนิติศาสตร์ต้องสอดคล้องกับการเรียนในเนติบัณฑิต เช่น กำหนดนักศึกษาควรได้เรียนด้วย เช่นกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา หรือการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น นักศึกษาคงต้องได้เรียนในทุกสาขา การที่แยกเป็นสามกลุ่มเป็นกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและกฎหมายมหาชน ทำให้ไม่ได้เรียนในบางวิชา เช่น วิชาการค้าระหว่างประเทศ ทรัพย์สินทางปัญญา หรือภาษีอากร อาจกำหนดเป็นวิชาเลือกเสรีในคณะ หรือทำอย่างไรให้เรียนครบสอดคล้องกับหลักสูตรเนติบัณฑิต เพื่อให้ผู้ที่จบการศึกษาต่อยอดการศึกษาได้สะดวกขึ้น

แม้จะให้หลักสูตรตรงกันแต่เนื้อหาในการเรียนในระดับปริญญาตรีไม่ควรเน้นปฏิบัติหรือการสอนตามแนวคำพิพากษาเป็นหลัก แต่ในมหาวิทยาลัยควรศึกษาวิชาการที่เป็นเนื้อหาทางทฤษฎี ส่วนทางปฏิบัติมีการสอดแทรกเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น

2. “ควรปรับปรุงจำนวนหน่วยกิตในทุกวิชาเป็น 3 หน่วย หรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่าไม่ใช่เป็นเรื่องสำคัญอะไร การพิจารณาจำนวนหน่วยกิตให้พิจารณาจากเนื้อหาของวิชานั้น ๆ แต่การเพิ่มหน่วยกิตมากขึ้น นักศึกษาต้องแบกรับค่าใช้จ่ายมากขึ้น

3. “ควรมีวิชาฝึกปฏิบัติงานทางด้านกฎหมายเป็นวิชาบังคับ และเป็นวิชาที่มีหน่วยกิตหรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นว่าสำคัญอย่างมาก เพราะการที่นักศึกษาไม่มีประสบการณ์หรือไม่ได้เห็นของจริงในบางเรื่องน่าจะทำให้รู้ได้ยากขึ้นในกฎหมายบางลักษณะ และการได้ไปดูขั้นตอนการทำงานเปรียบเทียบกับที่เรียนจะได้ทราบว่าแตกต่างกันอย่างไร และการฝึกงานน่าจะเกิดจากความสมัครใจ และไม่น่าจะเป็นวิชาที่ต้องบังคับให้มีหน่วยกิต และให้ว่าวิชาดังกล่าวมีผลดีเป็นอย่างมากต่อนักศึกษา

4. “ควรมีการเช็คชื่อเพื่อตรวจสอบการเข้าชั้นเรียนหรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่าไม่ใช่เป็นเรื่องสำคัญ หากเช็คชื่อแต่เข้ามาแล้วก่อให้เกิดความวุ่นวายกับนักศึกษาที่ตั้งใจเรียนอาจเกิดผลเสียมากกว่า

5. “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนแบบ Independent study เหมาะสมหรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นด้วยกับการเรียนระบบนี้ แต่อาจควรให้เปิดในภาคฤดูร้อนเท่านั้น ซึ่งทุกอย่างขึ้นกับนโยบายของมหาวิทยาลัย

6. “**ควรมีการสัมมนาในทุกวิชาที่มีการเรียนการสอนหรือไม่**” ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่ามีความจำเป็นแต่ไม่เห็นด้วยที่จะทำทุกวิชา เช่นเดียวกันการจัดติวเห็นด้วย แต่มีข้อสังเกตหากติวโดยรุ่นพี่มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีการให้รุ่นพี่ติวนักศึกษาจะกล้ามีส่วนร่วมในการติวมากกว่า แต่ข้อเสียความเชื่อมั่นน้อยกว่าอาจารย์

7. “**ควรมีการแยกสาขาวิชา เป็นกฎหมายอาญา กฎหมายเอกชน และกฎหมายปกครอง ตั้งแต่ใน ระดับปริญญาตรี (ในชั้นปี 3) หรือไม่**” ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วย ในปัจจุบันการแยกศึกษาเฉพาะทางมีความสำคัญกับการประกอบอาชีพ การเรียนปนกันอย่างนี้มีปัญหาในการศึกษาเหมือนกันทำให้การเรียนรู้ลำบากและยากขึ้นด้วยเพราะเราไม่แยกให้ชัดเจนว่าอะไรเป็นอะไร

8. “**เกี่ยวกับวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย**” ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วย และเชื่อว่าเป็นวิชาที่มีความจำเป็นเพราะหน่วยงานอื่น เช่น สอบอัยการ ผู้พิพากษา มีวิชาภาษาอังกฤษ ยังใช้ในการสอบ ถึงแม้ไม่ได้นำไปใช้สอบผู้พิพากษาหรืออัยการ การที่เรารู้ภาษาอังกฤษ และเห็นว่าต้องเรียนให้รู้จริงไม่ใช่เรียนให้ครบหน่วยกิตเท่านั้น

9. “**ต้องจบมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเปล่า**” ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าไม่จำเป็น แต่ต้องมีความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวกับงานที่ต้องทำ เช่น ต้องการเป็นพนักงานสอบสวน ต้องรู้กฎหมายอาญา หรือวิธีพิจารณาความอาญาเป็นอย่างดี

10. “**นักศึกษาประเภทใดที่หน่วยงานของท่านต้องการ**” ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า ต้องมีความรู้ความเข้าใจในทางกฎหมายที่จะใช้ประกอบอาชีพ อยากได้นักศึกษาที่จบศาสตร์อื่นมาก่อน เช่น จบรัฐประศาสนศาสตร์ ก่อนแล้วมาเรียนนิติศาสตร์ เป็นต้น ไม่ต้องได้เกรดเฉลี่ยดีมาก แต่ต้องการคนที่เข้ากับคนอื่นได้ ทำงานกับคนอื่นได้ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน อยากเรียนรู้ และไว้วางใจได้

#### 4.3.7 คณบดี คณะนิติศาสตร์

ในประเทศฝรั่งเศส การศึกษาในระดับปริญญาตรี เน้นประวัติศาสตร์กับปรัชญา การเมือง การทูตการต่างประเทศ แต่ของไทย มธ. ทำเหมือนที่ มธบ. ทำคือมีการแยกสาขา แต่ที่ฝรั่งเศสจะมี 5 หลักสูตร แต่ในอังกฤษ เช่น อ็อกฟอร์ด จะมี 6 หลักสูตร (LLB) แยกตั้งแต่ต้นว่าให้เลือกจะเข้า LLB อะไร มันไม่เป็น Single diploma เหมือนแต่ก่อน เดียวนี้จะแตกกระจายไป เป็น 5,6 ปริญญา แต่เทียบเท่า LLB เช่น LLB เน้นไปทางการทูต เน้นทางประวัติศาสตร์ ปรัชญา ก็มี และหลักสูตร วิชาบังคับ วิชาเลือกจะไม่เหมือนกันเลย แต่นั่นกำลังพูดถึงทางยุโรป แต่ในอเมริกา ยังเป็น single diploma อยู่เหมือนของเรา แต่ว่ายุโรปเริ่มกระจายไป มี แชนวิส โปรแกรม อย่างมหาวิทยาลัยปารีส 2 จะมี ทำกับมหาวิทยาลัยในอเมริกา เด็กอเมริกันจะเรียนปี 1,2 ที่อเมริกาและมีเรียนปี 3,4 ใน

ฝรั่งเศส เรียนหน่วยกิต นิดเดียว จบได้ 2 ประเทศ เดิม 142 หน่วยกิต ทำมาใหม่ 147 หน่วยกิต มากกว่าเดิม 5 หน่วยกิต ที่พื้นฐานเหมือนเดิม 30 หน่วยกิต ที่เพิ่มคือวิชาแกน 102 หน่วยกิต วิชาเลือกลดลงคือเหลือแค่ 15 หน่วยกิต 15 (นี่น้อยสุดแล้ว) ในวิชาเลือก ม.รามคำแหง (วิชาบังคับมากวิชาเลือกจะลด) วิชาเลือกเหลือ 15 หน่วยกิต บังคับเลือก 9 หน่วยกิต เลือกเสรี 6 หน่วยกิต แต่เราจะต่างกันในวิชาบังคับ นี่เป็นหลักการ ถ้าเรียน 110 หน่วยกิต ผมอยากให้มี อนุปริญา ไม่งั้นจะกลายเป็นมหาวิทยาลัยชั้นสอง เรียนจบปี 3 จะได้อนุปริญาเช่นเดียวกับ ม.ธรรมศาสตร์ ผมอยากให้ของเรามีโดยต้องทำหลักสูตรให้ได้มาตรฐาน ของเราไม่ได้อนุปริญา มันจะทำให้ นศ. ปีสุดท้ายที่เรียนต่อไม่ได้ อาจมีปัญหาทางเศรษฐกิจ พอใจจะทำงานเขาอาจจะไปว่า ความเป็นนายความได้ เปรียบเทียบธรรมศาสตร์ ธรรมศาสตร์ วิชาทั่วไปพื้นฐาน 30 หน่วยกิต วิชาเฉพาะด้าน 91 หน่วยกิต ซึ่งเรามากกว่าเขา ของเรา วิชาเฉพาะด้าน 102 หน่วยกิต วิชาเลือกของธรรมศาสตร์ ต้องการให้มีวิชาโท เช่น โทปริญา โทรัฐศาสตร์ โทเศรษฐศาสตร์ โทภาษา เขาก็เลยให้มี 24 หน่วยกิต เลยต้องมาบีบวิชาบังคับให้เหลือ 91 หน่วยกิต และมาเพิ่มวิชาเลือกเป็น 26 หน่วยกิต ของเรามัน 15 หน่วยกิต มันขาดไป 11 หน่วยกิต แต่ของเขา 91 หน่วยกิต ของเรา 102 หน่วยกิต วิชาแพ่งหลักทั่วไป ก็เปลี่ยนเป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (น.100) 3 หน่วยกิตกฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญา ก็เพิ่มกฎหมายลักษณะบุคคลเข้ามา เพราะบางที่ อาจารย์สอนความรู้เบื้องต้นก็จริงแต่ไม่ได้สอนบุคคล ผมระบุไปเลยว่าสอนนิติกรรมสัญญา ต้องสอนบุคคลด้วย และก็เปลี่ยนหน่วยกิต เป็น 3 หน่วยกิตเกือบทั้งหมด มหาวิทยาลัยต้องการเป็น 3 หน่วยกิตทุกวิชาจะไม่มี วิชา 2 หน่วยกิตอีกต่อไป ปี 1 ก็ไป 18 หน่วยกิตต่อเทอม 2 เทอมก็ 36 หน่วยกิต (วิชาพื้นฐาน 30 หน่วยกิต) ปี 2 เป็น 3 หน่วยกิตหมดเว้น กฎหมายอาญา 1 (ภาคทั่วไป) และอาญา 2 (ภาคความผิด) 4 หน่วยกิต ไม่ได้เปลี่ยนแปลงของเดิม เป็นวิชาที่ใช้ในการ สอบเนติไม่ยอมไปลดหน่วยกิต ซึ่งจำเป็น แผนการศึกษาต้องเรียนวิชาแกนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งหมด ตั้งแต่หนี้ เพราะกฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป กฎหมายลักษณะบุคคล กฎหมายมหาชนเบื้องต้น เรียนไปแล้ว มาหนี้ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิดควร ได้ ทรัพย์และที่ดิน ต้องเพิ่มที่ดินด้วยนะสอนไปด้วยกันโดยสอนประมวลที่ดินไปด้วยอาจจะไม่ละเอียดเท่าใดก็ได้ แต่เน้นที่ทรัพย์ กฎหมายอาญาภาคทั่วไป นศ.ควรรู้เรื่องรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี 2 เทอม 1 แล้วเพราะเป็นหัวใจ เอกเทศสัญญา 1,2 ส่วนเก็บของในคลังสินค้า เป็นวิชาเลือกไป ค่า ประกันจ่านองจ่าน่า ประกันภัยต้องเรียน เป็น Basic ต้องเรียน กฎหมายตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด และ ตราสารหนี้ ตัวการตัวแทนจะไปอยู่ในเอกเทศสัญญา 1,2 ยืมฝากทรัพย์เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ ซื้อขาย แลกเปลี่ยนให้ เหมือนในธรรมศาสตร์ (น.230) เอกเทศ 1 มีตัวแทน แลกเปลี่ยน ให้ เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ ส่วนเอกเทศ 2 มี ตัวแทน ยืม ฝากทรัพย์ จ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน ประกันภัยก็สอน เต็มที่ไปเลยรวมถึงประกันตามพระราชบัญญัติด้วย ส่วนกฎหมายตัวเงินและตราสารหนี้ นศ.จะได้



เห็นกว้างขึ้น ได้เห็นตราสารหนี้พวกหุ้นกู้ พันธบัตร ตราสารอนุพันธ์ พวก Bill หลาย ๆ Bill ในวิชา  
 หนึ่งอาจมีคนสอนหลายคนได้ อาจแบ่งเป็นทีม นับตามชั่วโมงวิชาหุ้นส่วนและบริษัท ครอบครั  
 เหมือนเดิมพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรม ว่าตั้งแต่ตำรวจทั้งระบบ ถ้าพระ  
 ธรรมนูญศาลอย่างเดียวน้อยไป ควรอธิบายกระบวนการยุติธรรมให้เห็นทั้งภาพรวม ว่าถ้ามีปัญหา  
 ตำรวจจะส่งผลกระทบต่ออย่างไร วิชาที่สอบเนติด้วย กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง 1 (ภาคทั่วไป)  
 เราเรียนมากกว่าธรรมศาสตร์ เพราะกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ภาคบังคับคดี) ของเขาไม่  
 เรียนเป็นวิชาเลือกพวกกฤษฎีกาต้องเรียนวิ.แพ่งเป็น 6 หน่วย ส่วนวิ.อาญา 3 หน่วย เหมือนเดิม  
 กฎหมายปกครอง มรดก พยาน 3 หน่วยกิต  
 พยานในธรรมศาสตร์ไม่มี มันอยู่ในวิธีพิจารณาความแล้วแต่เนติฯ มีเราจึงอยากให้มีไว้ ส่วน  
 กฎหมายล้มละลาย ควรมีพื้นฐานพิทักษ์การด้วย วิชาว่าความและศาลจำลองเป็นวิชาบังคับ ถือเป็น  
 Requirement ของการสอบตัวนายความ ไม่ควรละเลย เรียนนิติถ้า practice ไม่ได้ก็แปลกอยู่  
 เขียนคำฟ้องอย่างไร เขียนคำให้การอย่างไร ผมจัดให้อยู่ในปี 3 จบมาแล้วเป็นนายความได้ เขาได้  
 ฝึกว่าความด้วย กฎหมายปกครองและมีมหาชนเบื้องต้นด้วย มีกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาด้วย  
 เดิมเป็นวิชาเลือก ปี 4 กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง 4 หน่วยกิต เพราะธรรมศาสตร์  
 สอน 4 หน่วยกิต และวิชานี้เนื้อหาเยอะมาก ทั้งสนธิสัญญา องค์การระหว่างประเทศ สิทธิมนุษยชน  
 กฎหมายทะเล กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ การระบับข้อพิพาท  
 ทางศาล เรื่องเขตแดน ฯลฯ ผมเลยให้ 4 หน่วยกิต กฎหมายแรงงานประกันสังคม กฎหมายการ  
 คลังและภาษีอากร ปกติเราจะสอนแต่ภาษีอากรเราไม่ได้สอนการคลัง มันสำคัญถ้าไม่รู้งบประมาณ  
 แผ่นดินก็แย่งเหมือนกันนะ วิชาเลือก เนื่องจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต Require ภาษาอังกฤษ 2  
 วิชา จำนวน 6 หน่วยกิต ผมจะไม่ใช้ English for lawyer 1,2 มันไม่ make sense ว่าจะสอนอะไร  
 อยากให้สอนแบบ legal research skill (ทักษะการวิจัยทางกฎหมาย) ดีกว่า สอนให้นักศึกษาค้นคว้า  
 ทางกฎหมาย โดยใช้ online database (ฐานข้อมูลออนไลน์) เป็นสอนเทคนิคการทำ Catalog cards  
 สำหรับเวลาทำโน้ตเวลาอ่าน ทำการค้นคว้าในห้องสมุดเพื่อให้เขาฝึกฝนตัวเอง จะมีวิธีสอน research  
 skill ต้องให้เขารู้ว่าอ่านพวก website ค้นอย่างไร ต้องอ่านได้ โดยเฉพาะ database ทางกฎหมาย  
 การอ่าน textbook ต้องรู้ระเบียบวิธีวิจัยน่าจะต้องรู้ สอนในนี้ด้วย ไม่จำเป็นต้องพูดเป็นภาษาอังกฤษ  
 ทั้งหมด หรือ Legal Debate ต้องพูดเป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้น legal research skill เน้นระเบียบวิธี  
 ทางนิติศาสตร์ (เป็นการค้นคว้าวิจัยทางด้านกฎหมาย) เป็นภาษาอังกฤษ แต่ Legal Debate มา  
 เจรจาต่อรองกันในทางการค้า เช่นมาทำ agreement กัน รายละเอียดของสัญญาเป็นอย่างไร ก่อนจะ  
 Draft ต้องมา Debate กันก่อน ส่วน Legal Reading & Writing หรือ เรียน Moot Court Competition

ให้นักศึกษามาสู้กันเลย แล้วเอา Case study มาสอนกันเลย ส่ง Case สมมติมาเลย วิชานิติปรัชญา คงขาดไม่ได้ ต้องรวมประวัติศาสตร์กฎหมายเข้ามาด้วย ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยไม่เอานะเอา ประวัติศาสตร์กฎหมาย ภาพรวมระบบใหญ่ เพราะนิติปรัชญาที่สอนส่วนใหญ่เป็น historical สอนคู่กันไปไม่ต้องแยกเป็นสองวิชา ของธรรมศาสตร์ แยกเป็น 6 หน่วยกิต ผสมรวมเป็นวิชาเดียว แต่จะตัดออกไม่ได้ ส่วนหลักวิชาชีพผมเพิ่มจริยธรรมของนักกฎหมายเข้ามา 3 หน่วยกิต ที่เหลือก็เป็นวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต จะลดวิชาบังคับเลือกไปเหลือแค่ 9 หน่วยกิต เหลือ 3 ตัว ถ้าอังกฤษไป 2 แล้ว ก็เหลือเลือกได้เพียงตัวเดียว ถ้าเรียนอย่างนี้ผมเชื่อว่าไปเรียนปริญญาโทสบายมากขึ้น เพราะต้องอ่านทั้ง textbook , article ทั้งหัดเขียนบทความเป็นภาษาอังกฤษด้วย ผมเชื่อว่าตัวหลักสูตร เช่นนี้จะทำให้เข้มแข็งขึ้นเราเรียนกฎหมายมากกว่าคนอื่นเขา และในขณะเดียวกันเราจะมีสัมมนา มีติวทุกวิชา นักศึกษาสงสัยก็ถามในชั่วโมงสัมมนาได้ ทุกวิชาต้องมีสัมมนา (Seminar) เป็นการติว (tutorials) เป็นการให้การบ้านเด็กหรือให้คำถามในห้องและให้เด็กฝึกทำในห้อง เฉลย อาจารย์ให้ Guidelines และให้นักศึกษาตรวจกันเอง หรือเราสุ่มตรวจเป็นบางครั้ง หรือวิธีการที่สองให้ Materials ให้นักศึกษาไปอ่านล่วงหน้า เช่นคำพิพากษาฎีกา ไปค้นคำพิพากษาเรื่องอะไร แล้วให้นักศึกษามา Present ในชั้น แล้วมาถกเถียงโดยแบ่งเป็นสองกลุ่มเป็นโจทก์ จำเลย หัดให้คิด สัมมนาไม่ใช่การสอนซ้ำ แต่เป็นการเลือก Topic มาสอน ไม่ใช่เป็นการบริฟคำบรรยายให้นักศึกษา นักศึกษาจะได้ไม่เบื่อเป็นชั่วโมงฝึกฝน จึงอาจมีลักษณะเป็น Tutorials หรือเป็น Training (ฝึกอบรม) ไม่เป็นการ one side communication ผมเชื่อว่าสัมมนาจะเป็นตัวที่ทำให้คณะก้าวหน้าขึ้น คณะแน่นเก็บก็จะดีขึ้น

#### 4.3.8 สัมภาษณ์รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ และคณะกรรมการนักศึกษาคณะนิติศาสตร์

(ช่วงสัมภาษณ์รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา) การสัมมนาในมหาวิทยาลัยของรัฐเป็นอย่างไร มีผลอย่างไร

ปกติอาจารย์จะเป็นอาจารย์ได้ต้องปริญญาโทขึ้นไป แต่แก้ปัญหาด้วยการใช้อาจารย์ปริญญาตรีเกียรตินิยมมาสัมมนา การสัมมนาคือการเน้นเรื่องแบบฝึกหัดนักศึกษา ส่วนอาจารย์ประจำก็ยังคงครบ 48 ชั่วโมง ตามหน่วยปกติแต่เราจะเพิ่มให้โดยที่นักศึกษาไม่ต้องจ่ายเงินเพิ่ม คณะจะเป็นผู้รับภาระเรื่องค่าใช้จ่ายตรงนี้ให้ เพิ่มให้ 15 ชั่วโมง จ้างอาจารย์เข้ามาให้อาจารย์บรรยายอีก 15 ชั่วโมงต่อวิชาโดยฝึกให้นักศึกษาทำข้อสอบโดยเฉพาะ คือสัมมนา บางคนอาจเข้าใจว่าสัมมนาที่ธรรมศาสตร์คือการทบทวนความรู้ แต่จริงๆ ไม่ใช่ วัตถุประสงค์จริงของการตั้งสัมมนา คือการฝึกเขียนข้อสอบโดยตรงเลย ตรงนี้ช่วยได้เยอะ เรามีระบบนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544,2545

คือจริง ๆ มีมาก่อนหน้านี้โดยตลอด แต่มาได้เยอะปี 44,45 เพราะเรารับอาจารย์รุ่นใหม่ระดับปริญญาตรีเข้ามาเยอะ เมื่อก่อนต้องปริญญาโทเหมือนกัน พอเรารับปริญญาตรีเข้ามาแก้ปัญหาได้เยอะมาก

“ได้ผลดีแค่ไหน” ดีขึ้นมาก เราจะมีสองส่วนคือ ส่วนแรกคณะทำโดยจ้างอาจารย์ปริญญาตรีมาสอน และตรวจข้อสอบให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัดทำการบ้านส่ง comment นักศึกษาบอกว่าคุณเขียนอย่างนี้ไม่ใช่อะไร ยังขาดตกประเด็นตรงไหน และมีโครงการที่คณะกรรมการนักศึกษาทำ ชื่อ “ทำอะไรไม่ให้ตกแพ่ง” อีก 1-2 วัน อีกต่างหาก เพราะนักศึกษาเขาเห็นว่าอาจารย์อย่างเดียวอาจยังไม่พอ ยังเข้าไม่ถึงเด็ก บางที่อาจมองว่ามุมมองของอาจารย์กับนักศึกษาอาจต่างกัน นักศึกษาปี 1 อาจล้าคึกกับรุ่นพี่มากกว่า รุ่นพี่เข้าถึงได้มากกว่า แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเราดูแลโดยละเอียดเราดูแลอย่างใกล้ชิดเวลาทำแบบฝึกหัดไม่ได้ปล่อยให้ปล่อยดูแลเองทั้งหมด ที่ธรรมชาติของคณะอื่นที่เราจ้างอาจารย์ปริญญาตรีแล้วเหมือนกัน เอามาทำในเรื่องสัมมนานี้ละครับ

*ของคณะนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์มีการย้ายคณะหรือไม่*

มีครับ แฟ้มเพิ่งอยู่กับผม 3 คน เพิ่งเซ็น drop ไป ย้ายไปสังคมสงเคราะห์ แต่เราจะมีปัญหาเกี่ยวกับนักศึกษาที่เป็นรหัสกีฬา คือของเรารับนักศึกษามา 600 คน แต่เรารับโครงการพิเศษใน 600 คนนี้ประมาณ 70 คน เช่นโครงการข้างเรียนดีต่างจังหวัด เรียนดีในเมือง นักกีฬา พวกนี้จะประสบปัญหาเหมือนกัน

“เรื่องการฝึกงานเป็นอย่างไร” เราอยากทำมาก แต่ข้อจำกัดของเราคือมีนักศึกษา 600 คน เราไม่สามารถหาที่ฝึกงานให้นักศึกษาทั้ง 600 คน และประเมินอย่างใกล้ชิดได้ ทุกวันนี้การฝึกงานของเราไม่เก็บหน่วยกิตและไม่บังคับเป็นอิสระ ที่นักศึกษาจะฝึกหรือไม่ฝึกก็ได้ แต่ถ้าจะฝึกจะผ่านศูนย์นิติศาสตร์ โดยศูนย์นิติศาสตร์จะหาศิษย์เก่า หรือคนที่สมัครใจรับนักศึกษาปี 3 ไปฝึกงานประมาณ 2 เดือนช่วง summer ก็คือ เมษายน พฤษภาคม 2 เดือน ส่วนนอกนั้นถ้านักศึกษาทำเองก็ตามสะดวก เพียงแต่ว่า หากผ่านศูนย์นิติศาสตร์ต้องรายงานกลับมาว่าผลงานเป็นอย่างไร ฝึกงานดีไหม เราไม่ได้บังคับ แต่เราดูเรื่องนี้อยู่อาจารย์ณรงค์กับผมกำลังจะทำโครงการเรื่องนี้โดยทำโครงการร่วมกับวิชาอื่นโดยเก็บเป็นหน่วยกิต 3 หน่วยกิต จริงจังแต่ตอนนี้ยังไม่สำเร็จ เพราะถ้าไปฝึกงานนักศึกษาจะไม่สามารถเรียนวิชาอื่นได้เลย บริหารยากตอนนี้จึงยังเป็นโครงการในกระดาษอยู่ (ร่วมแสดงความคิดเห็น) ของ มธบ. เราก็ไม่ได้บังคับ แต่นักศึกษาสนใจเรียนวิชานี้กันมาก แต่จะมีปัญหาเรื่องการจัดการที่ยากหน่อย คือเราจัดวิชานี้ไว้ในปีที่ 4 เราให้นักศึกษาไปฝึกงานข้างนอก สัปดาห์ละ 3 วัน ที่เหลือต้องเรียนในคณะ ใน 2 วัน นักศึกษาต้องเรียนค่อนข้างหนักแต่ได้รับผลตอบแทนค่อนข้างดี เพราะเมื่อนักศึกษาจบแล้วจะได้เข้าใจทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ มากขึ้น หลากๆ วิชาเรียนแต่ภาคทฤษฎียากที่จะเข้าใจในภาคปฏิบัติ แต่พอฝึกปฏิบัติในการทำงานทำให้เข้าใจว่าเขา

เรียนยาก ๆ เช่นกฎหมายวิธีพิจารณาความต่าง ๆ พอทำงานจริง ๆ ดำเนินคดีจริง ๆ แล้วเราจะรู้ว่าขั้นตอนเป็นอย่างไร อาจมีผลไปถึงตอนเรียนเนติบัณฑิต หรือสอบตัวทนายความ จะเข้าใจและเห็นภาพได้ง่ายขึ้น ทำให้เกิดปัญหว่านักศึกษาหลายคนอยากเรียนวิชานี้ ทำให้มีปัญหาเหมือนกันในเรื่องสถานที่ฝึกงาน จำเป็นต้องคัดเลือกเหมือนกันว่านักศึกษาลงทะเบียนก็อาจไม่ได้ไปทุกคน ต้องสัมภาษณ์ก่อนว่าพร้อมจะทำงานได้จริงหรือไม่ แต่คนที่ไม่ได้ไปฝึกงานก็จะว่างสัปดาห์ละ 3 วัน

(ช่วงสัมภาษณ์ คณะกรรมการนักศึกษาคณะนิติศาสตร์)

คณะกรรมการมีโครงการแนะแนวการศึกษา มีประโยชน์กับทุกชั้นปี ในชั้นปีที่ 1 จะมีการแนะแนวการศึกษาวิชาโท และการศึกษากฎหมายในคณะนิติศาสตร์ว่าจะเป็นอย่างไรรวมทั้งแนะนำบริษัทไหนจะเหมาะสมกับเรามากที่สุด การฝึกงานจะเห็นภาพมากขึ้น แนะนำการศึกษาต่างในต่างประเทศ เราจะเน้นให้นักศึกษาคณะเรามีการวางแผนในชีวิตว่าต่อไปในอนาคตเขาจะเป็นอย่างไร และจะมีโครงการที่ตอบสนองทุกชั้นปีเรื่องการเรียนต่อในระดับเนติบัณฑิต ในปีนี้เรามีการจัดกิจกรรมที่จะตอบรับการเรียนต่อในเนติบัณฑิตจะมีการเชิญศิษย์เก่า จบไปไปทำอะไร เน้นในเรื่องความหลากหลายของบุคคลที่จะมาบรรยาย การใช้ชีวิตของรุ่นพี่ถ้าตอบสนองเราเราก็เลือกมาเป็นตัวอย่าง เราลองทำดูถ้าทำได้ก็ทำถ้าทำไม่ได้ก็เปลี่ยนตามที่รุ่นพี่แนะนำซึ่งเป็นประโยชน์แก่นักศึกษา

(ช่วงสัมภาษณ์รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา)

“ปัญหาที่นักศึกษาที่จบนิติศาสตร์แล้ว ยังไม่ทำงาน แต่เรียนเนติบัณฑิตต่อ ทำให้เวลาตอบคำถามว่านักศึกษาจบมาแล้วทำงานมากหรือไม่” ส่วนใหญ่ของนักศึกษาของเราจะไม่เรียนเนติบัณฑิตอย่างเดียว เราจะทำงานไปด้วย อย่างน้อยเก็บทนายความ นักศึกษาของเราปี 4 เทอม 1 เราจะเริ่มสอบตัวทนายความแล้ว ปี 4 เทอม 2 เราจบและได้ตัวทนายความ ของธรรมศาสตร์เราจะมีอนุปริญญา เพื่อสมัครสอบตัวทนายความได้ก่อน และยังมีข้อได้เปรียบเราใช้สามัญเนติ เราขึ้นตัวได้เลย ไม่ต้องไปสอบ เราได้เปรียบส่วนใหญ่เกิน 50% ปี 4 เทอม 1 เราสอบภาคทฤษฎี ปี 4 เทอม 2 เราสอบภาคปฏิบัติ ปลายปีเราสอบเลย พอจบธรรมศาสตร์เราขึ้นวิสามัญเนฯ ได้เลย ไม่ต้องรอได้ตัวก่อน เราจึงเริ่มงานได้เลย

ผมว่าโครงการแนะแนวการศึกษาเป็นโครงการที่สำคัญ เพราะไม่ใช่แค่จะไปเรียนอะไร แต่ว่าต้องเอารุ่นพี่ที่ทำงานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ รุ่นพี่ที่ทำงานทนายความ ฯลฯ มาแนะแนวเพราะต้องการให้รู้ว่าการไปเรียนต่างประเทศต้องเจออะไรบ้าง ประสบการณ์ที่ไปเรียนเป็นอย่างไร ต้องเจอจุดตันอะไรบ้าง ชีวิตความเป็นอยู่เป็นอย่างไร ไม่ใช่สบายเหมือนในหนัง การเรียนแต่ละประเทศแตกต่างกันอย่างไร ผลมันดีอย่างไร เพราะอย่างนี้เราถึงได้เน้นโครงการนี้ อีกตัวหนึ่งเรื่องอาชีพ ผมอยากปรับทัศนคติเรื่องอาชีพว่ามันไม่ได้มีแค่ ผู้พิพากษา ทนายความ อัยการ เท่านั้น เพราะฉะนั้นผมเคยเอานักสิทธิมนุษยชน เชิญคุณสมชาย หอมลออ กรมบังคับคดี ดีเอสไอ มาพูด ปีที่แล้ว ผล

ตอบรับค่อนข้างน้อย นักศึกษาสนใจอัยการ ผู้พิพากษา ทนายความ มากกว่า แต่ผมเชื่อว่าทำอย่างนี้ บ่อยๆ นักศึกษาจะเห็นอนาคต จะได้เห็น Career part ของคุณมันไม่ได้ตันอยู่แค่ 3 เส้นทาง สอบ ผู้พิพากษา อัยการไม่ได้ ก็เป็นทนายความ ซึ่งผมว่ามันไม่ใช่ ผมเน้นตรงนี้ปลูกเขาตั้งแต่ปีสองปีสาม เลย

**สรุป จากการสัมภาษณ์แนวความคิดของอาจารย์และคณะกรรมการนักศึกษาคณะ นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยของรัฐ**

1. การจัดสัมมนาการเรียนการสอนทำการเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสัมมนาในความหมายเป็นการเน้นเรื่องแบบฝึกหัดนักศึกษา ส่วนอาจารย์ประจำยังคงครบตามภาระการสอนปกติ ดังนั้นวัตถุประสงค์จริงของการสัมมนาคือการฝึกตอบข้อสอบโดยตรง ให้นักศึกษาปริญญาตรีที่ได้เกียรตินิยมมาช่วยแนะนำการตอบข้อสอบ ว่าเป็นอย่างไร บกพร่องประเด็นใด การให้นักศึกษาดูแลกันเอง รุ่นน้องอาจกลัวคุยกับรุ่นพี่มากกว่า

2. การย้ายคณะมีเช่นกันแต่ปริมาณน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาทุน โดยเฉพาะทุนกีฬา

3. การฝึกงานธรรมศาสตร์ยังไม่ได้บังคับฝึก ไม่เก็บหน่วยกิต เนื่องจากติดปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการเรียนการสอน และนักศึกษามีจำนวนมาก แต่หากฝึกงานโดยผ่านศูนย์นิติศาสตร์ ต้องรายงานกลับมาว่าผลงานเป็นอย่างไร ฝึกงานดีหรือไม่ เห็นว่าการฝึกงานเป็นเรื่องดี เมื่อต้องดำเนินคดีจริงๆ จะได้ว่ารู้ขั้นตอนเป็นอย่างไร และมีผลไปถึงการเรียนเนติบัณฑิต และการสอบตัวทนายความด้วย จะทำให้เข้าใจภาพชัดเจนขึ้น

4. คณะนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ มีความเข้มแข็งระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องมาก ช่วยเหลือกันในหลายกิจกรรม มีการแนะแนวการเรียน ช่วยสัมมนาทางวิชาการ

5. ปัญหาในเรื่องการจบนิติศาสตร์บัณฑิตแล้วไม่ทำงาน เรียนต่อเท่านั้น เกิดขึ้นน้อย เพราะธรรมศาสตร์มีคุณสมบัติที่เป็นข้อได้เปรียบสามารถสอบตัวทนายความได้ก่อนจบ ดังนั้นเมื่อจบแล้วเป็นทนายความได้เลย

ข้อเสนอแนะ อยากให้ปรับทัศนคติของนักศึกษากฎหมาย จบมาแล้วไม่ได้มีแต่อาชีพอัยการ ผู้พิพากษา และทนายความเท่านั้น วิชาชีพอื่นยังมีอีกมากมาย

**4.4 บันทึกการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต**

ปีการศึกษา 2555 คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2554 ณ ห้อง

ประชุม 6-2 อาคารสำนักงานอธิการบดี 1

ศาสตราจารย์ ดร. ประสิทธิ์ เอกบุตร แจ้งให้ทราบว่า ด้วยได้มีนโยบายทางมหาวิทยาลัย ซึ่งทำนอธิการบดีได้แจ้งว่า มีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นที่ปรึกษาของคณะนิติศาสตร์ท่านได้ทำหนังสือชี้แจง

เรื่องหลักสูตรว่ายังไม่เหมาะสมในการพัฒนาให้นักศึกษานั้นสามารถสอบในระดับเนติบัณฑิตได้ ประกอบกับมีสถิติแสดงว่านักศึกษาของมหาวิทยาลัยธุรกิจนั้นสอบได้ในระดับเนตินั้นน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอื่น ๆ ซึ่งทางคณะได้ดำเนินการเพื่อเสนอต่อที่ประชุมอาจารย์ซึ่งเป็นคณะอนุกรรมการในการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร และได้มีการแสดงความเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตรใหม่นี้บ้างแล้ว ในขั้นนี้เป็นการร่วมพิจารณาจากท่านกรรมการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรชุดใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิกันหลายท่านเพื่อระดมความคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ และเพื่อได้นำมาปรับปรุงและนำเสนอต่อสภามหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

### สำหรับสาระสำคัญที่มีการปรับปรุงขอเรียนชี้แจงท่านกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

1. ปรับหน่วยกิตของวิชากฎหมายทั้งหมดเป็น 3 หน่วยกิต เว้นกฎหมายอาญาภาคทั่วไป และอาญาภาคความผิดที่จะมี 4 หน่วยกิต ทั้งนี้ด้วยบางวิชานั้นมีเนื้อหามากแต่มีการเรียนเพียง 2 หน่วยกิตเท่านั้นทำให้อาจารย์ผู้สอนไม่อาจสอนได้เต็มที่ อย่างเช่น ศ.ดร. วารี ท่านได้ชี้แจงว่า ท่านได้สอนกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้ สอนเต็มที่เฉพาะละเมิดเท่านั้น และก็ไม่ได้ออกข้อสอบในส่วนจัดการงานนอกสั่งและลาภมิควรได้ ข้อสอบมีเฉพาะละเมิดเท่านั้น การที่เพิ่มหน่วยกิต จึงมีความจำเป็นและจะทำให้ทั้งผู้เรียนสามารถได้ศึกษาเนื้อหาได้ครบถ้วนมากขึ้น

2. การปรับคำอธิบายรายวิชา นั้นโดยมากหลักสูตรนี้จะมีความเหมือนกับคำอธิบายของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นส่วนมากทั้งหมด

3. การเปลี่ยนชื่อของวิชา สำหรับวิชาที่มีการเปลี่ยนชื่อนั้น คือ วิชากฎหมายลักษณะบุคคล นิติกรรมและสัญญา เหตุที่มีการเปลี่ยนเช่นนี้เนื่องจากเดิมนั้นไม่ได้มีการสอนมุ่งเน้นในเรื่องเกี่ยวกับบุคคลกันมากนักเมื่อเวลาสอนเรื่องกฎหมายขัดกันเกี่ยวกับเรื่องภูมิลาเนา นักศึกษาก็ตอบไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไปนั้นได้มีการสอนอยู่ในส่วนนี้อยู่แล้ว จึงเห็นควรกำหนดลงไปคำอธิบายรายวิชาดังกล่าวให้ชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีวิชา กฎหมายลักษณะตัวเงินโดยให้ใช้ชื่อวิชาใหม่เป็น กฎหมายลักษณะตัวเงินและตราสารหนี้ ซึ่งปัจจุบันมีตราสารทางหนี้ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันอีกเป็นจำนวนมากที่นักศึกษาไม่รู้ เพื่อให้เกิดความทันสมัย และใช้กับเหตุการณ์ปัจจุบัน กฎหมายล้มละลายก็เพิ่มให้มีการเพิ่มการฟื้นฟูกิจการลงไปด้วย และวิชาพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนั้นก็มีการเพิ่มและกระบวนการยุติธรรมเพราะเนื่องปัจจุบันมีกระบวนการยุติธรรมที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้นอีกด้วย

ในการปรับปรุงหลักสูตรนี้ได้มีการเปรียบเทียบหลักสูตรโดยดูจากมหาวิทยาลัยอื่น  
 เปรียบเทียบ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ และรามคำแหง กล่าวคือ สำหรับหลักสูตร  
 ธรรมศาสตร์นั้นมี 145 หน่วยกิต แต่แม้จุฬาลงจะมีหน่วยกิตเท่ากับธรรมศาสตร์แต่ก็มีรายวิชามากกว่า  
 ส่วนรามคำแหงนั้นมีการสอนกฎหมายอาญามากมีตั้งแต่อาญา 1-4 ฉะนั้นสรุปแล้วหน่วยกิตนั้นจะ  
 อยู่ระหว่าง 145-147 หน่วยกิต สำหรับหลักสูตรใหม่ที่ปรับปรุงของคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัย  
 รุทกิจบัณฑิตนี้มีทั้งสิ้น 146 หน่วยกิต แบ่งเป็นหมวดศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต หมวดวิชาแกน  
 101 วิชาเลือก 9 วิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต สำหรับชั้นปีที่ 1 จะมีวิชาพื้นฐานที่นักศึกษาจะต้อง  
 เรียนอยู่ด้วยกัน 3 รายวิชา ส่วนวิชาในชั้นปีที่ 2 นั้นส่วนใหญ่แล้วคำอธิบายรายวิชาเหมือนกับทาง  
 ธรรมศาสตร์เป็นส่วนมาก ชั้นปีที่ 3 ให้เพิ่มการศึกษาตราสารหนี้ในวิชาตัวเงินตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว  
 ข้างต้น นอกจากนี้ศึกษาจะต้องเรียนวิชาในเรื่องการเจรจาต่อรองและการร่างสัญญา และวิชาว่าความ  
 และศาลจำลอง สำหรับในปีที่ 4 หลักสูตรนั้นมีการเรียนกฎหมายการคลังและภาษีอากรเดิมนั้นเป็น  
 วิชาเลือก แต่เป็นว่าควรจัดเป็นวิชาบังคับโดยจะมุ่งเน้นการสอนการคลังเพียงเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ  
 วิธีการงบประมาณ หน่วยงานที่ดูแลงบประมาณ และอำนาจหน้าที่เท่านั้น แต่จะไปเน้นหนักทางงาน  
 ภาษีที่นักศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้เพราะกฎหมายภาษีเป็นวิชาที่ต้องใช้สอบใน  
 ระดับเนติ ฯ และนอกจากนี้การที่นักศึกษาจะจบจึงควรให้นักศึกษาได้เรียนเกี่ยวกับทักษะทางด้าน  
 ภาษา โดยจัดเป็นวิชาบังคับเลือก 4 รายวิชาและให้นักศึกษาเลือกเรียนเพียง 2 รายวิชาเท่านั้น  
 ได้แก่ 1. Legal Research หรือ Legal Debate / 2. Legal Reading & Writing หรือ Moot  
 Court Competition วิชาต่างๆ เหล่านี้ ก็จะมีแบบอย่าง มาจากการเรียนกฎหมายในต่างประเทศ  
 อย่างเช่น มหาวิทยาลัยออกฟอร์ด โดยให้นักศึกษาได้สามารถสืบค้น อ้างอิง หรือจะเป็นการหัดพูด  
 หัดทำการเจรจาต่อรอง ฝึกการอ่านเอกสารทางกฎหมาย หัดการย่อเอกสาร การเขียนเรียงความเป็น  
 ภาษาอังกฤษ และตลอดจนฝึกการโต้เถียงปัญหาทางกฎหมายเป็นภาษาอังกฤษ เช่น สมมุติมี  
 นักศึกษาลงเรียน 30 คน ก็จะแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม และให้กรณีศึกษาโดยให้แบ่งออกเป็นฝ่าย  
 โจทก์ และฝ่ายจำเลย เพื่อมาโต้เถียงปัญหาทางกฎหมายเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งนักศึกษาก็จะสามารถ  
 เขียนคำฟ้อง คำให้การ เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งในการโต้เถียงปัญหาทางกฎหมายอาจจะให้มีการ  
 แข่งขันโดยจะให้ทีมที่ชนะนั้นไปแข่งขันในสนามของธรรมศาสตร์ซึ่งจัดการแข่งขัน Moot Court  
 Competition อยู่เรื่อย ๆ มาเป็นประจำ

ส่วนในชั้นปีที่ 4 ซึ่งเป็นเทอมสุดท้ายนั้นจะเป็นไม่ใช้กฎหมายหลัก ๆ แล้ว เพราะกฎหมาย  
 หลัก ๆ ที่สำคัญนั้นได้เรียนมาหมดแล้วในชั้นปีที่ 3 เมื่อขึ้นมาปี 4 นักศึกษาก็จะเรียนว่า ทาง  
 หลักการความคิด เป็นส่วนมาก เช่น วิชานิติปรัชญาและประวัติศาสตร์กฎหมาย ซึ่งเดิมหลักสูตรเก่า  
 จะไม่มีการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์กฎหมายดังนี้ เห็นว่านักศึกษาควรต้องมีความรู้เกี่ยวกับ

ประวัติศาสตร์กฎหมายทั้งตะวันออกและตะวันตกด้วยรวมไปถึงประวัติศาสตร์กฎหมายไทยด้วยเช่นกัน

ในส่วนของภาคบัณฑิต จะมีหน่วยกิต มากกว่าเดิมจาก 92 เป็น 101 หน่วยกิต โดยมีวิชาที่เพิ่มจากหลักสูตรเดิมคือ วิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป และ ลักษณะบุคคลและนิติกรรมสัญญา ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วโดยเปรียบเทียบจากหลักสูตรภาคบัณฑิตของธรรมศาสตร์ จุฬา และรามคำแหงนั้นจะมีค่าหน่วยกิตต่ำกว่าหลักสูตรของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต คือ ธรรมศาสตร์ หน่วยกิตละ 900 บาท จุฬา 1,200 บาท รามคำแหง 800 บาท เมื่อเทียบแล้วมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตแพงสุด และการเรียนก็สอนจำกัดเพียง 3 วัน คือ ศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ เท่านั้น ซึ่งก็จะทำให้การเรียนและรายวิชาที่เรียนต่อสัปดาห์นั้นแน่นมากจนเกินไป ซึ่งหากจะพิจารณาเรียนเป็น 4 วันคือเป็นเย็นวันพฤหัสบดีด้วยนั้นจะดีไหม

เดิมการเรียนในภาคบัณฑิตนั้นไม่มีการสอนในช่วงสัปดาห์เลย คาดว่าน่าจะต้องได้มีการให้ภาคบัณฑิตนั้นได้เรียนหรือมีชั่วโมงการการสัมมนาบ้าง เพราะการสัมมนานั้นจะเป็นชั่วโมงของการฝึกฝน หัดคิดวิเคราะห์เหตุผลทางกฎหมาย หัดเขียนตอบข้อสอบกฎหมายในสนามต่าง ๆ อาทิ ข้อสอบ เนติ ผู้ช่วยผู้พิพากษา อัยการ หรือตลอดการฝึกหัดทำข้อสอบเก่าของวิชายาก ๆ แต่ผู้มาสอนสัมมนานั้นจะไม่ได้เงินเดือนแต่จะได้ Workload โดยภาระของอาจารย์ประจำนั้นจะมี Workload ไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และหากผู้สอนท่านใดที่สอนไม่เต็มโหลด ก็สามารถทำงานวิชาการมาลดโหลดได้ นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งการทำโครงการวารสารนิติศาสตร์ซึ่งเป็นโครงการหารายได้เพื่อใช้พัฒนาคณะนิติศาสตร์ด้วย ซึ่งกำหนดให้ อาจารย์ นักศึกษา ทุกคนต้องเป็นสมาชิกวารสารซึ่งจะออกปีละ 4 เล่มต่อปี ค่าสมาชิกตลอดปี 400 บาท โดยในนั้นนักศึกษาปริญญาตรีก็จะได้รับประโยชน์จากการเฉลยแนวคำตอบ ตลอดจนการนำฎีกามาวิเคราะห์ และบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นจากทั้งอาจารย์ภายในและท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่เห็นสมควร สำหรับอาจารย์ที่เขียนบทความนั้นก็จะเชิญอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยประเมินบทความของท่านเพื่อให้งบความที่ออกไปนั้นมีคุณภาพและได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและคุณค่าทางวิชาการมาแล้ว

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้นก็อยากจะฟังความเห็นจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลายในที่นี้ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

#### 4.5 ความเห็นคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร

ผศ. ธาวิต เพ็งดิษฐ์ (อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ) ให้ความเห็นว่า จากที่ได้เห็น ร่างหลักสูตร และพิจารณาความเหมาะสมแล้วนั้น ความเห็นส่วนตัวเห็นว่า ควรจะจัดวิชาการว่าความและศาลจำลองมาเป็นวิชาที่เรียนในปีสุดท้ายที่นักศึกษานั้นมีความรู้ทั้งทางด้านกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และวิธีพิจารณาความอาญามาแล้ว และเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าหลักสูตรภาคบัณฑิตให้



วิชานี้ไปเรียนในสุดท้ายในเทอมสอง ดังนั้นควรเปลี่ยนให้วิชาว่าความและศาลจำลองมาเรียนเทอมสุดท้ายคือปี 4 เทอม 2 เหมือนกับภาคบัณฑิต

และด้วยความเห็นส่วนตัวอีกประการหนึ่งที่จะทำให้นักศึกษานั้นอยู่กับเราเรียนกับเราไปตลอดรอดฝั่งนั้นนักศึกษาที่เข้ามาเป็นนักศึกษาใหม่ซึ่งมีปัจจัยต่างๆที่แตกต่างกันออกไป การที่นักศึกษาที่เข้ามาแล้วออกไปมีปัจจัยหลายๆด้านด้วยกัน ปัจจัยอย่างหนึ่งคือความเคว่งคว้าง ไม่มีผู้แนะนำก็จะตามเพื่อนซึ่งหากเจอเพื่อนที่ดีก็ไป แต่หากเจอเพื่อนไม่ดีก็เสียไปอีก การที่พวกเขาเข้ามาแล้วจะใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยได้และเรียนกฎหมายด้วยความสนุกและมีความสุขในการเรียนทางคณะจะต้องจัดดำเนินการ โดยการนำนักศึกษารุ่นพี่ที่ดี ๆ เข้ามาเป็นพี่เลี้ยง จัดเป็นกลุ่มขึ้นเพื่อดูแลน้อง ๆ เช่นตั้งกลุ่มละ 5 - 6 คนให้ช่วยกันดูแลรุ่นน้องคอยไถ่ถามแนะนำการเรียน โดยมีข้อกติกากันขึ้นในกลุ่มบริหารกันเองในกลุ่ม และหากกลุ่มไหนที่ประสบความสำเร็จในการดูแลน้อง ๆ ก็มอบรางวัลให้แก่กลุ่ม วิธีการแตกแคร้น้อง ๆ โดยพี่แตกแคร้น้องจะทำให้นักศึกษาเฟรชชีรุ่นใหม่นี้สามารถอยู่กับเราได้ดี และการจัดผู้สอนในชั้นปีที่ 1 นั้นก็สำคัญมาก ๆ หากจัดอาจารย์ที่สอนดีสอนสนุกเด็กชอบมาสอนตั้งแต่แรกสร้างความประทับใจให้แก่เด็กปีหนึ่ง รับรองเลยว่าเด็กที่วาลาออก ย้ายคณะจะมีน้อยลงมาก ๆ

หม่อมหลวง ไกรฤกษ์ เกษมสันต์ อดีตรองประธานศาลฎีกา ให้ความเห็นว่า ในการพิจารณาเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรนอกจากจะพิจารณาทางด้านเนื้อหาทางวิชาการก็ยังคงต้องพิจารณาในเรื่องอื่น ๆ อีกเป็นต้นว่า การเดินทาง อาจารย์ผู้สอน แม้กระทั่งจำนวนหน่วยกิต แต่สำหรับมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตจะได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ คือ เส้นทางคมนาคมนั้นสะดวกและยังใกล้แห่งหน่วยงานต่างๆหลายแห่ง แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดจำนวนหน่วยกิต หรือรายวิชามากเกินไปก็จะมีผลเสียคือ ก็จะทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการศึกษานั้นมากขึ้นกว่าเดิม ก็ย่อมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการตัดสินใจเข้าศึกษาด้วยเช่นกัน

ตลอดไปจนถึงระยะเวลาการศึกษาหากมันนานมากไป ก็จะทำให้ผู้ที่เข้ามาศึกษาในปริญญาที่สองหรือภาคบัณฑิตอาจมองถึงระยะเวลาการจบซึ่งก็ย่อมต้องการหลักสูตรที่จบเร็วกว่าเป็นต้น และสำหรับวันเวลาในการเรียนก็คงจะต้องดูว่าทางตลาดนั้นต้องการในการเรียนช่วงใด บางท่านชอบเรียนจันทร์-ศุกร์เพราะต้องการวันพักผ่อนในช่วงเสาร์-อาทิตย์ แต่บางท่านอาจจะชอบเรียนเสาร์-อาทิตย์เพราะไม่เหนื่อยหลังจะการทำงาน เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งจะเปลี่ยนการบริหารจัดการในรูปแบบใดก็คงต้องพิจารณาความเหมาะสมกันต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธาวิต เพ็งดิษฐ์ เสนอว่า การจะเปิดเรียนในวันจันทร์-ศุกร์ หรือ จะเปิดเสาร์-อาทิตย์นั้นคงจะต้องไปทำวิจัยเล็ก ๆ มาดูข้อดี - ข้อเสียกัน และนอกจากนี้ การประชาสัมพันธ์ก็สำคัญซึ่งเห็นว่าไหน ๆ มหาวิทยาลัยก็ให้ทุนแก่หน่วยงานต่างเช่นให้ทุนแก่ DSI ควรจะทำหนังสือชี้แจงเรื่องเกี่ยวกับหลักสูตรภาคบัณฑิตที่มีการเปิดสอนและจะให้ทุนแก่ผู้ที่สนใจแสดง

ความจำนงมายังหน่วยงานโดยให้หน่วยงานเป็นผู้วางกฎเกณฑ์คัดเลือกผู้สมควรได้รับทุน อย่างน้อยหน่วยงานนั้นก็ต้องทำหนังสือเวียนให้แก่บุคคลากรในหน่วยงานนั้นทราบก็จะเป็นการประชาสัมพันธ์หลักสูตรนั้นไปด้วยในตัวซึ่งดีกว่าการนำแผ่นโฆษณาไปแจกแล้วเขาก็ทิ้งอีกด้วย

ศาสตราจารย์ ดร. บุญศรี มีวงษ์โฆษ ศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ความเห็นว่าการจัดการแยกสายนั้นก็เห็นว่ามิควรประสงค์เพื่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้านหรือไม่ อันนี้ต้องดูด้วยเหมือนกัน เพื่อให้เกิดความเลือกที่หลากหลายตามความชอบความถนัดแต่ก็ไม่ควรลืมว่าในการสอบสนามต่าง ๆ นั้นมิใช่ว่าอะไรที่นักศึกษาจะต้องอย่างเท่าเทียมกันเป็นไปตามหลักเกณฑ์อะไรอย่างไร เพราะหากเป็นความถนัดเฉพาะด้านแต่ไม่ได้เกิดความเท่าเทียมในวิชาหลักก็จะเกิดปัญหาได้ ส่วนภาคบัณฑิตนั้นเป็นปริญญาที่สองซึ่งผู้เรียนนั้นมีทั้งความรู้และประสบการณ์มาแล้วนั้นเขามีวัตถุประสงค์สำคัญอย่างไรในการศึกษา บางท่านศึกษาเพื่อการรู้เรื่องเกี่ยวกับงาน บางท่านศึกษาไปเพื่อจะเปลี่ยนสายงาน ดังนั้นหากมีความต้องการเพียงเพื่อรู้แต่ไม่ได้คิดจะเปลี่ยนสายงานเลยเราก็อาจจะจัดให้มีการอบรมประกาศนียบัตรในเรื่อง ๆ นั้นก็ได้

สำหรับปัจจุบันนั้นแม้แต่ธรรมศาสตร์ก็มีการเปิดในลักษณะหลักสูตรเดียวปริญญาสองใบ โดยได้ประสานกับคณะพาณิชยศาสตร์และการที่จะเรียนรู้ทั้งสองศาสตร์นั้นย่อมทำได้ยากโดยเฉพาะในด้านกฎหมายแล้ว อย่างไรก็ตามเห็นว่าหากท่านเหล่านั้นมีความรับผิดชอบในการเรียนเป็นอย่างดีและมีระบบจัดการที่เป็นประสิทธิภาพทั้งผู้สอนทั้งนักศึกษาที่มีการคัดเลือกเป็นอย่างดีระบบนี้ก็จะสามารถดำเนินได้

ศาสตราจารย์ ดร. ประสิทธิ์ เอกบุตร กล่าวเสริม เรื่องเกี่ยวกับการเรียนหลักสูตรเดียวได้ปริญญาสองใบ ได้เคยเรียนถามท่านคณบดีบัญชีที่นี่ และท่านพูดเกี่ยวกับเรื่องนี้ หากเป็นปริญญา 2 ใบ คือนิติศาสตร์บวกกับบัญชีนั้นอาจจะมีขึ้น แต่ผมเห็นว่าควรเน้นทางคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะนิติศาสตร์เป็นหลักวิชาค่อนข้างยาก หากจะจัดขึ้นนั้นควรจะทำเป็นประกาศนียบัตรจะดีกว่า และท่านก็คิดพ้องว่าในตอนนี้อาจยังไม่เหมาะด้วยปัจจัยของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งก็เห็นว่าหากจะเกิดขึ้นจริงคงต้องมีความพร้อมมากกว่านี้และจะต้องมีประสิทธิภาพด้วย ไม่ใช่เกิดมาแล้วจะต้องถูกปิดไปเพราะไม่ได้คุณภาพ ซึ่งก็เห็นพ้องกัน และนอกจากนี้หากมันไม่ได้มาตรฐานก็จะถูกตรวจสอบและถูกปิดเหมือนกับมหาวิทยาลัยอีสานที่มีข่าว และที่นี้คงไม่ใช่ การจ่ายครบบ้าง ด้วยในภาคบัณฑิตเอง ก็ควรจะมึระบบการสอบซ่อม โดยให้มีการสอบซ่อมได้ทุกวิชา และนอกนั้นก็ยังคงกำหนดให้มีการประเมินความรู้โดยการจับสอบกลางภาคและเพื่อกระตุ้นให้มีการเข้าเรียน และแม้จะเป็นภาคบัณฑิตก็ตามก็ควรจะมึอะไรเข้ามาดูแล มีรุ่นพี่มาดูแล มาช่วยแนะนำว่าสามารถจะผ่านวิกฤตช่วงที่เรียนไปได้ได้อย่างไร

อาจารย์สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ ให้ความเห็นว่าการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรนั้นเห็นว่าเราจะต้องทราบว่าจากจุดเริ่มต้นนั้นมันไปสิ้นสุดได้ในทิศทางใดบ้างและจะไปต่อได้ในทิศทางใด การ

เรียนกฎหมายนั้นย่อมมีประกอบไปด้วยกฎหมายทั้งด้านกฎหมายสารบัญญัติ และ กฎหมายวิธีสบัญญัติ ซึ่งเมื่อนักศึกษาได้ศึกษาสิ่งเหล่านี้ครบแล้วก็จะสามารถได้อนุปรินญาหรือสามารถสอบตัว

แต่วัตถุประสงค์สำคัญคือ เรียนไปแล้ว จบไปแล้วต้องมีงานทำ ศึกษาเนื้อหาสาระไปแล้ว ต้องสามารถออกไปแล้วได้งาน การที่เราจะประสบความสำเร็จจะต้องดูว่าใครมองตลาดแรงงานได้เร็วกว่า ฉะนั้นการจัดหลักสูตรนอกจากจะให้เกิดประสิทธิภาพแล้วยังต้องมองตลาดด้วยเป็นสำคัญ และเรียนไปแล้วเขาได้เอาไปใช้จริง ๆ และยังเห็นว่ากฎหมายวิธีสบัญญัติทั้งหลายควรจะนำมาเรียนในปี 4 เทอมแรกเพราะเป็นกระบวนการที่จะต้องใช้นักศึกษาจะจดจำไปถึงการเข้าเรียนต่อระดับเนติและควรจะต้องเรียนวิชาต่าง ๆ ที่เนติเขาจะมีการสอบทุกวิชา นอกจากนี้ยังต้องอบรมแนะแนวทางอาชีพให้นักศึกษาเห็นเป้าหมาย จะทำให้นักศึกษามีความมุ่งมั่นต่อสิ่งที่เขาอยากจะเป็น

ศาสตราจารย์ วิฑิต มันทากรณ์ ให้ความเห็นว่า ในอันดับแรกเราต้องพิจารณาพันธกิจของเรา ในการจัดการเรียนการสอนจัดหลักสูตรและสร้างสิ่งต่าง ๆ นี้ตามพันธกิจของเรา สถาบันของเราเป็นสถาบันทางการศึกษาโดยเฉพาะคณะนิติศาสตร์ย่อมมีพันธกิจในการทำให้นักศึกษาของเราเป็นผู้รู้กฎหมายและสามารถใช้กฎหมายเป็นและนำความรู้ที่ได้นั้นไปใช้ประกอบวิชาชีพต่อไป นอกจากนั้นแล้วคุณธรรมจริยธรรมก็เป็นสิ่งที่สำคัญ ที่จะต้องบอกว่าคุณภาพของบัณฑิตเป็นอย่างไร สำหรับการจัดสัมมนานั้นที่เห็นก็จะมีการจัดสัมมนาในวิชาแพ่ง อาญา มหาชน แต่ไม่เห็นมีการจัดสัมมนาในวิชากฎหมายระหว่างประเทศด้วย เห็นว่าควรจัดเช่นกัน การสัมมนานั้นก็จะสร้างวิจาร์ณญาณให้มากมองภาพได้อย่างกว้างจะพบสภาพปัญหาแท้จริง อีกทั้งสภาพที่มุ่งหมายเป็นประชาคมอาเซียน โดยการเชื่อมโยงกฎหมายอาเซียน ตลอดไปการสอนภาษาจีนที่จะมีอิทธิพลต่อไปในอนาคต

การจัดหลักสูตรที่ดีจึงต้องมองทั้งคุณภาพภายนอกและคุณภาพภายในจึงจะสมบูรณ์ดีที่สุด และต้องมองว่าภายนอกเขาต้องการอะไร การผลิตบัณฑิตจึงจะได้ตามความต้องการของภายนอก และจะทำให้การได้มาทางอาชีพวิชาชีพของนักศึกษา ความประทับใจทั้งทางสิ่งแวดล้อม บุคลากรอีกด้วยประการหนึ่ง

หลักสูตรภาคบัณฑิตนั้นเท่านั้นที่ได้เคยสัมผัสเห็นว่าผู้เรียนเขาก็ก็อยากจะมีเวลาพักผ่อนบ้างสักวันที่เขาสามารถให้กับครอบครัวได้ ซึ่งหากเป็นการดีก็น่าจะเว้นวันอาทิตย์หนึ่งวันเพื่อให้เขาได้มีเวลากับครอบครัวให้กับครอบครัว การเรียนก็อาจจะเว้นพฤหัสบดี ศุกร์เย็น และวันเสาร์เต็มวันเว้นวันอาทิตย์ เหล่านี้เป็นต้น

การรู้ว่าภายนอกนั้นต้องการอะไรและเราส่งเสริมเราสร้างบัณฑิตตามความต้องการของภายนอกก็จะทำให้หลักสูตรที่เกิดมาเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

## สรุปแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรกฎหมาย ของคณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มีดังนี้

1. ต้องการปรับหน่วยกิตของวิชากฎหมายทั้งหมดเป็น 3 หน่วยกิต เว้นแต่วิชากฎหมายอาญาภาคทั่วไปและอาญาภาคความผิดที่จะมี 4 หน่วยกิต เนื่องจากมีเนื้อหาบางวิชาที่เคยมี 2 หน่วยกิต ปรับเพิ่มเป็น 3 หน่วยกิต เช่น กฎหมายละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง แต่ในความจริงสอนเต็มที่เฉพาะละเมิดเท่านั้น จึงไม่ได้ออกสอบจัดการงานนอกสั่งและลามิควรได้
2. เปลี่ยนชื่อวิชาให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่ปรับปรุง เช่น กฎหมายแพ่ง 1 เป็นกฎหมายลักษณะบุคคล นิติกรรมและสัญญา ไม่ได้มุ่งเน้นสอนในเรื่องนิติกรรมสัญญาเท่านั้น / กฎหมายตัวเงิน เพิ่มเติมกฎหมายลักษณะตัวเงิน บัญชีเดินสะพัดและตราสารหนี้ ซึ่งปัจจุบันตราสารหนี้มีใช้อยู่โดยทั่วไปแต่นักศึกษาจำนวนมากไม่รู้ / กฎหมายล้มละลาย เพิ่มการฟื้นฟูกิจการเข้าไปด้วย / วิชาพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มีการเพิ่มและกระบวนการยุติธรรมเข้าไปด้วย/ หลักวิชาชีพนักกฎหมาย มีการเพิ่มจริยธรรมของนักกฎหมายเข้าไปด้วย เป็นหลักวิชาชีพและจริยธรรมของนักกฎหมาย/ กฎหมายภาษีอากร เพิ่มกฎหมายการคลังเข้าไปด้วย เป็นกฎหมายการคลังและภาษีอากร แต่อย่างไรก็ตามจะทำให้หน่วยกิตเพิ่มขึ้น เป็น 146 หน่วยกิต มีผลเสียทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการศึกษามากกว่าเดิม
3. ในชั้นปีที่ 3 ให้เรียนวิชาเจรจาต่อรองและการร่างสัญญา และว่าความและศาลจำลอง ในชั้นปีที่ 4 วิชาการคลังและภาษีอากรเดิมเป็นวิชาเลือก ควรจัดเป็นวิชาบังคับ โดยมุ่งสอนการคลังเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจวิธีการงบประมาณ หน่วยงานที่ดูแลงบประมาณ และอำนาจหน้าที่เท่านั้น แต่จะเน้นพนักงานภาษีที่นักศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้ อีกทั้งเป็นวิชาที่ใช้สอบในระดับเนติบัณฑิตด้วย
4. นักศึกษาที่จะจบควรได้เรียนทักษะทางด้านภาษา โดยจัดเป็นวิชาบังคับเลือก 4 วิชา และให้เลือกเรียนเพียง 2 วิชาได้แก่ 1. Legal Research หรือ Legal Debate / 2. Legal Reading & Writing หรือ Moot Court Competition
5. ในชั้นปีที่ 4 เทอมสุดท้ายนั้นจะไม่เรียนกฎหมายหลักๆ แล้ว เพราะได้เรียนมาแล้วในชั้นปีที่ 3 เมื่อขึ้นมาปี 4 นักศึกษาจะเรียนหลักการความคิด เช่น วิชานิติปรัชญาและประวัติศาสตร์กฎหมาย ซึ่งเดิมหลักสูตรเก่าจะไม่ได้เรียนเรื่องประวัติศาสตร์กฎหมาย เห็นว่านักศึกษาควรต้องมีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์กฎหมายทั้งตะวันออกและตะวันตกด้วยรวมไปถึงประวัติศาสตร์กฎหมายไทยด้วยเช่นกัน

## สรุป แนวความเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร มีดังนี้

1. ควรจัดวิชาว่าความและศาลจำลอง เป็นวิชาที่เรียนในชั้นปีสุดท้าย

2. จัดให้นักศึกษารุ่นพี่เป็นพี่เลี้ยงดูแลรุ่นน้อง เป็นกลุ่มๆ ละ 5-6 คน ช่วยกันดูแลรุ่นน้อง และนำการเรียน โดยมีการบริหารตนเองในกลุ่ม อาจทำให้เกิดความอบอุ่นระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องและ นักศึกษาช่วยกันลดน้อยลงได้

3. การกำหนดหน่วยกิตมากเกินไป ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการศึกษามากขึ้น และเป็นปัจจัย ในการตัดสินใจเข้าศึกษาด้วย

4. การให้นักศึกษาเลือกสายในการเรียน อาจพิจารณาด้วยการสอบสนามต่างๆ มีวิชาที่ นักศึกษา ต้องใช้ในการสอบด้วยหรือไม่ ต้องเกิดความทัดเทียมกัน

5. เมื่อนักศึกษา เรียนวิชากฎหมายสารบัญญัติ และวิธีสบัญญัติครบแล้ว น่าจะได้ อนุุปริญญา หรือสามารถสอบตัวทนายความได้ จบแล้วจะได้มีงานทำง่ายขึ้น และกฎหมายวิธีส บัญญัติทั้งหลาย ควรจะนำมาเรียนในชั้นปี 4 เทอมแรกเพราะเป็นกระบวนการที่จะต้องใช้และ นักศึกษาจดจำไป ถึงการเรียนต่อในระดับเนติบัณฑิตและจะต้องเรียนวิชาต่างๆ ที่เนติบัณฑิตมีการ สอบทุกวิชา และควรมีการอบรมแนะแนวทางอาชีพให้นักศึกษาเห็นเป้าหมาย

6. ควรจัดเพื่อรองรับความมุ่งหมายประชาคมอาเซียน โดยการเชื่อมโยงกับกฎหมาย อาเซียน รวมถึงการสอนภาษาจีนที่จะมีอิทธิพลต่อไปในอนาคต

7. หลักสูตรภาคบัณฑิตเห็นว่าผู้เรียนควรมีเวลาให้กับครอบครัว 1 วัน น่าจะเว้นวันอาทิตย์ การเรียนก็อาจเป็นวันหยุดหีส ศุกร์ ตอนเย็น และวันเสาร์เรียนเต็มวัน

## บทที่ 5

### สรุปและข้อเสนอแนะ

#### 5.1 สรุปผลการวิจัย

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์เปิดสอนปริญญานิติศาสตร์ มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 และได้ปรับปรุงหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต โดยรับอนุมัติจากทบวงมหาวิทยาลัยให้ใช้หลักสูตรใหม่ได้ตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ.2548 ซึ่งนับเป็นหลักสูตรที่ทันสมัย เพราะมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยนักกฎหมาย เช่นตุลาการ อัยการ ทนายความ พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ นิติกร ผู้สอนในสถาบันศึกษา หรืองานที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะรวมทั้งงานของรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ยังเน้นความรู้ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับธุรกิจภาคเอกชนเป็นพิเศษด้วย

คณะนิติศาสตร์มุ่งหวังให้บัณฑิตที่ศึกษาสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมีความรู้ความสามารถทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถนำความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายไปประกอบอาชีพการงานได้หลายสาขา ตามความต้องการของหน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน นอกจากนี้คณะยังปลูกฝังให้บัณฑิตมีความสำนึกในความเป็นนักกฎหมายที่ดี มีความประพฤติในกรอบจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีใจคอหนักแน่น มั่นคง และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหวังของคณะนิติศาสตร์ เมื่อถึงเวลาที่ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการของสังคมตลอดจนเสริมสร้างคุณธรรมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน เพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สอดคล้องกับการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ผู้วิจัยจึงมีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินหลักสูตรนิติศาสตร์ เพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และทราบถึงปัญหาและข้อมูลในการแก้ไข ให้เหมาะสมผู้ใช้หลักสูตรมากที่สุด ผลการวิจัยพบว่า

หลักสูตรของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์โดยภาพรวมเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่นทั้งของรัฐและเอกชน ไม่มีความแตกต่างในส่วนเนื้อหาของเนื้อหาหลักสูตรเท่าใดนัก หากผู้เรียนต้องการเลือกวิชาใดที่สนใจเป็นพิเศษ ต้องเลือกวิชาในกลุ่มเลือกเสรี ซึ่งในแต่ละมหาวิทยาลัยจะมีความแตกต่างกัน ในคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์นักศึกษาในระดับชั้นปีที่ 3 ต้อง

เลือกกลุ่มวิชาเลือกตามความสนใจ เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มวิชาเลือกกฎหมายธุรกิจ กลุ่มวิชาเลือกกฎหมายมหาชน และกลุ่มวิชาเลือกกฎหมายอาญา โดยต้องลงทะเบียนในกลุ่มวิชานั้นทั้งหมด 16 หน่วยกิต และเปิดโอกาสให้นักศึกษาในระดับชั้นปีที่ 4 เลือกที่จะฝึกปฏิบัติการทางกฎหมาย ถือเป็นวิชาที่มีหน่วยกิต โดยส่งไปปฏิบัติงานร่วมกันทั้งในหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน เพื่อให้เข้าใจกฎหมายทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริงถือเป็นลักษณะพิเศษต่างจากที่อื่น

หากเปรียบเทียบกับการศึกษานิติศาสตร์ในต่างประเทศ มีการจัดหลักสูตรที่เกี่ยวกับกฎหมายเป็นจำนวนมากเป็นไปตามความสนใจของผู้เรียน โดยเฉพาะการศึกษาในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบจารีตประเพณีมีหลักสูตรที่นำมาประยุกต์กับสาขาอื่นมากมาย เช่น กฎหมายกับการปกครอง กฎหมายและธุรกิจ กฎหมายเปรียบเทียบและกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมายและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความยุติธรรมทางอาญา กฎหมายสิทธิมนุษยชนด้วยภาษาอาหรับ จีน หรือญี่ปุ่น เป็นต้น ทั้งหมดเป็นไปตามความพอใจของผู้เรียนที่จะเลือกเรียน เช่น หากอยากเรียนกฎหมายแต่ต้องการความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่กว้างขึ้น หรือความสนใจในอาชีพในด้านการเมืองและการบริการสาธารณะอาจเลือกกฎหมายกับการปกครอง เป็นต้น หรือในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบลายลักษณ์อักษร การจัดหลักสูตรค่อนข้างคล้ายคลึงกับประเทศไทย แต่มีการข้อแตกต่างโดยนำเอาวัฒนธรรม ภาษา การเมือง เศรษฐกิจและสังคม ความเป็นไปของแต่ละภูมิภาคผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนในหลักสูตรด้วย เช่น กฎหมายและฝรั่งเศส กฎหมายและเยอรมัน กฎหมายและรัฐศาสตร์ เป็นต้น ข้อสังเกตที่สำคัญมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ นอกจากจะแข่งขันกันในเรื่องความแตกต่างของหลักสูตรแล้ว ที่สำคัญยังเน้นในตัวผู้สอนที่มีชื่อเสียง และเป็นอาจารย์ที่เชี่ยวชาญเฉพาะทาง หากเรียนมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ในวิชานั้นๆ จะได้เรียนกับคณาจารย์ผู้มีชื่อเสียงในวิชานั้นด้วย เช่น หากเรียนกฎหมายในโรงเรียนกฎหมาย Harvard ในวิชาการจัดเก็บภาษีจะเรียนกับอาจารย์ Halperin, Kaplow, Shay หรือหากเรียนวิชา Corporations จะได้เรียนกับอาจารย์คาร์ลค, โคตส์, เจสซีทอด, Hanson Kraakman, Ramseyer, Spamann และ Subramanian เป็นต้น ทั้งหมดนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ปัจจัยทำให้ค่าเล่าเรียนในต่างประเทศสูงกว่าประเทศไทยมาก เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกาหากเป็นมหาวิทยาลัยของเอกชนค่าเล่าเรียนแพงมากปีละเกือบสี่หมื่นเหรียญ หรือในมหาวิทยาลัยเอกชนค่าเรียนปีละประมาณสองหมื่นเหรียญ เป็นต้น

ความคิดเห็นโดยออกแบบสำรวจความคิดเห็น และสัมภาษณ์โดยตรงของผู้ใช้กฎหมาย เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ทนายความ ที่ปรึกษากฎหมาย นิติกรหน่วยงานเอกชนต่างๆ คณาจารย์คณะนิติศาสตร์ทั้งรัฐและเอกชน ศิษย์เก่าที่จบนิติศาสตร์ปริธีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ พบว่า

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัย  
ธุรกิจบัณฑิต

ท่านเข้าใจหลักสูตรนิติศาสตร์ ในระดับใด

มาก  ค่อนข้างมาก  ค่อนข้างน้อย  น้อย

ไม่มีความรู้ ความเข้าใจเลย (ไม่ต้องตอบในส่วนต่อไป)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.1 เพศ

ชาย  หญิง

2.2 ช่วงอายุ

ต่ำกว่า 20 ปี  20-30 ปี  31-40 ปี  41 ปีขึ้นไป

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อหลักสูตรคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ กรุณาเขียน

เครื่องหมาย  $\checkmark$  ลงในช่องแสดงระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

(หากไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กรุณาให้เหตุผลที่ไม่เห็นด้วยในช่องสุดท้ายของตารางใน  
ประเด็นนั้น ๆ) เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5, เห็นด้วย = 4, ไม่มีความเห็น = 3, ไม่เห็นด้วย = 2, ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					เหตุผลสำคัญที่ไม่เห็นด้วย
	5	4	3	2	1	
1. วิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรี ควรสอดคล้องกับเนติบัณฑิต						
2. ควรมีการแยกสาขาวิชา เป็นกฎหมาย อาญา กฎหมายเอกชน และกฎหมาย ปกครอง ตั้งแต่ใน ระดับปริญญาตรี (ในชั้นปี 3)						
3. ควรปรับจำนวนหน่วยกิตเป็น 3 หน่วย ในทุกวิชาให้เท่ากัน						
4. ควรให้วิชาฝึกปฏิบัติงานทางด้าน กฎหมายเป็นวิชาบังคับ และเป็นวิชา ที่มีหน่วยกิต						
5. ทุกวิชาในคณะนิติศาสตร์ ควรให้มีการ สอบกลางภาค						
6. ควรมีการเช็คชื่อเพื่อตรวจสอบการเข้า ชั้นเรียน						



(ต่อ)

ข้อความถาม	ระดับความคิดเห็น					เหตุผลสำคัญที่ไม่เห็นด้วย
	5	4	3	2	1	
7. ควรเน้นให้นักศึกษามีการปฏิบัติจริง ในรายวิชาเชิงปฏิบัติ						
8. วิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย (English for lawyer) ควรสอบโดยไม่มีเกรด เพียง ผ่าน (S) หรือไม่ผ่าน (U) เท่านั้น						
9. ควรให้วิชาคณิตศาสตร์ เป็นวิชาเลือก						
10. นักศึกษาที่เรียนปีสุดท้าย เทอมสุดท้าย ยังคงมีการเรียนแบบ Independent Study						
11. กรณีขอจบ สามารถนำผลการเรียนต่าง มหาวิทยาลัย มาเทียบโอนได้						
12. ควรมีการสัมมนากฎหมายในทุกวิชาที่มีการเรียนการสอน						
13. ควรมีการจัดติวโดยรุ่นพี่						
14. ควรมีอนุปริญญาสาขานิติศาสตร์						
15. ในคณะนิติศาสตร์ควรมีการเรียนวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย แต่ในต่างคณะควรให้เรียนวิชากฎหมายที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันเท่านั้น						

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ สรุปผลได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสำรวจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรคณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์อยู่ในเกณฑ์มาก (ร้อยละ 81) ส่วนผู้ตอบที่มีความเข้าใจค่อนข้างน้อยมีเพียงร้อยละ 19 เท่านั้น ผลที่ได้จากการสำรวจพบว่า

1. ความคิดเห็นในเรื่องวิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีควรสอดคล้องกับเนติบัณฑิตภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วย
2. ความคิดเห็นในเรื่องควรมีการแยกสาขาวิชา เป็นกฎหมายอาญา กฎหมายเอกชน และกฎหมายปกครอง ตั้งแต่ใน ระดับปริญญาตรี (ในชั้นปี 3) หรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วย

3. ความคิดเห็นในเรื่องควรปรับปรุงจำนวนหน่วยกิตในทุกวิชาเป็น 3 หน่วย หรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วย

4. ความคิดเห็นในเรื่องควรมีวิชาฝึกปฏิบัติงานทางด้านกฎหมายเป็นวิชาบังคับ และเป็นวิชาที่มีหน่วยกิตหรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วย

5. ความคิดเห็นในเรื่องวิชาในคณะนิติศาสตร์ควรมีการสอบกลางภาคหรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับที่**ไม่มีความเห็น**

6. ความคิดเห็นในเรื่องควรมีการเช็คชื่อเพื่อตรวจสอบการเข้าชั้นเรียนหรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับ**ไม่มีความเห็น**

7. ความคิดเห็นในเรื่องควรเน้นให้นักศึกษามีการปฏิบัติจริงในรายวิชาเชิงปฏิบัติมากขึ้นหรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วย

8. ความคิดเห็นในเรื่องวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายไม่มีการสอบปลายภาคแต่ควรมีการสอบเก็บคะแนนในห้องเรียน (ถือเป็นการสอบ) หรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับ**ไม่มีความเห็น**

9. ความคิดเห็นในเรื่องควรให้วิชาคณิตศาสตร์ เป็นวิชาเลือกหรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับ**ไม่มีความเห็น**

10. ความคิดเห็นในเรื่องการเรียนแบบ Independent study เหมาะสมหรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับ**ไม่มีความเห็น**

11. ความคิดเห็นในเรื่องควรมีการเทียบโอนกรณีขอจบกับต่างมหาวิทยาลัยควรมีหรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วย

12. ความคิดเห็นในเรื่องควรมีการสัมมนาในทุกวิชาที่มีการเรียนการสอนหรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วย

13. ความคิดเห็นในเรื่องควรมีการจัดติวโดยรุ่นพี่หรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วย

14. ความคิดเห็นในเรื่องควรมีอนุปริญาสาขานิติศาสตร์ อย่างเช่นมหาวิทยาลัยของรัฐหรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วย

15. ความคิดเห็นในเรื่องในคณะนิติศาสตร์ควรมีการเรียนวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย แต่ในต่างคณะควรให้เรียนวิชากฎหมายที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน เห็นว่าเหมาะสมหรือไม่ ภาพรวมของค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วย

ผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมดไม่มีผู้ใดตอบแบบสำรวจในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งในแบบสอบถาม กลุ่มผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เห็นด้วยกับคำถามตามแบบสอบถาม แต่ในเรื่องความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการมีสอบกลางภาคซึ่งคณะนิติศาสตร์ไม่เคยมีการ

สอบกลางภาค หรือการเช็คชื่อเพื่อตรวจสอบการเข้าชั้นเรียน หรือการสอบเก็บคะแนนในวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายแทนการสอบปลายภาค หรือการนำเอาวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาเลือก หรือการเรียนในรูปแบบ Independent study ที่จะเรียนได้ต้องเป็นวิชาสุดท้ายในเทอมสุดท้ายผู้ตอบแบบสำรวจไม่มีความเห็นในประเด็นข้อคำถามดังกล่าว

สรุปแนวทางการสัมภาษณ์ของศิษย์เก่า ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับนิติศาสตร์ ในประเด็นข้อคำถามดังนี้

1. “วิชาที่เรียนในระดับปริญญาตรีควรสอดคล้องกับเนติบัณฑิตหรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่าหลักสูตรการเรียนนิติศาสตร์ต้องสอดคล้องกับการเรียนในเนติบัณฑิต เพราะอย่างไรหากนักศึกษาต้องการประกอบอาชีพที่สำคัญและสนใจเช่น อัยการ ผู้พิพากษา ฯลฯ จำเป็นต้องเรียนในทุกวิชาที่เรียนในเนติบัณฑิต จึงต้องกำหนดให้นักศึกษาได้เรียนด้วย เช่นกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา หรือการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น นักศึกษาคงต้องได้เรียนในทุกสาขา การที่แยกเป็นสามกลุ่มเป็นกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและกฎหมายมหาชน ทำให้ไม่ได้เรียนในบางวิชา เช่น วิชาการค้าระหว่างประเทศ ทรัพย์สินทางปัญญา หรือภาษีอากร อาจกำหนดเป็นวิชาเลือกเสรีในคณะ หรือทำอย่างไรให้เรียนครบสอดคล้องกับหลักสูตรเนติบัณฑิต เพื่อให้ผู้ที่จบการศึกษาต่อยอดการศึกษาได้อย่างมีความรู้และครบถ้วน

แต่อย่างไรก็ตามแม้จัดให้หลักสูตรสอดคล้องกัน แต่เนื้อหาในการเรียนในระดับปริญญาตรีไม่ควรเน้นปฏิบัติหรือการสอนตามแนวคำพิพากษาเป็นหลัก มหาวิทยาลัยควรศึกษาวิชาการที่เป็นเนื้อหาทางทฤษฎี ส่วนทางปฏิบัติมีการสอดแทรกเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นเท่านั้น

2. “ควรปรับปรุงจำนวนหน่วยกิตในทุกวิชาเป็น 3 หน่วย หรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่าไม่ใช่เป็นเรื่องสำคัญอะไร การพิจารณาจำนวนหน่วยกิตให้พิจารณาจากเนื้อหาของวิชานั้น ๆ ตั้งข้อสังเกตว่าหากเพิ่มหน่วยกิตมากขึ้น นักศึกษาต้องแบกรับค่าใช้จ่ายมากขึ้นเช่นกัน

3. “ควรมีวิชาฝึกปฏิบัติงานทางด้านกฎหมายเป็นวิชาบังคับ และเป็นวิชาที่มีหน่วยกิตหรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นว่าสำคัญอย่างมาก เพราะการที่นักศึกษาไม่มีประสบการณ์หรือไม่ได้ผ่านประสบการณ์จริง ในบางเรื่องน่าจะทำให้เรียนรู้ได้ยาก โดยเฉพาะกฎหมายในบางลักษณะ และการได้มีโอกาสไปดูขั้นตอนการทำงานเปรียบเทียบกับที่เรียนจะได้ทราบว่าแตกต่างกันอย่างไร และเข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น แต่การฝึกงานน่าจะเกิดจากความสมัครใจ ไม่น่าจะเป็นวิชาที่ต้องบังคับให้มีหน่วยกิต และเห็นว่าวิชาดังกล่าวมีผลดีเป็นอย่างมากต่อนักศึกษากฎหมาย

4. “ควรมีการเช็คชื่อเพื่อตรวจสอบการเข้าชั้นเรียนหรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่าไม่ใช่เป็นเรื่องสำคัญ หากเช็คชื่อแต่เข้ามาแล้วก่อให้เกิดความวุ่นวายกับนักศึกษาที่ตั้งใจเรียนอาจเกิดผลเสียมากกว่าผลดี

5. “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนแบบ *Independent study* เหมาะสมหรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นด้วยกับการเรียนระบบนี้ แต่ควรให้เปิดในภาคฤดูร้อนเท่านั้น ซึ่งทุกอย่างขึ้นกับนโยบายของมหาวิทยาลัย

6. “ควรมีการสัมมนาในทุกวิชาที่มีการเรียนการสอนหรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่ามีควมจำเป็นแต่ไม่เห็นด้วยที่จะทำทุกวิชา เช่นเดียวกันการจัดติวเห็นด้วย แต่มีข้อสังเกตหากติวโดยรุ่นพี่มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีการให้รุ่นพี่ติวนักศึกษาจะกล้ามีส่วนร่วมในการติวมากกว่า แต่ข้อเสียความเชื่อมั่นน้อยกว่าอาจารย์

7. “ควรมีการแยกสาขาวิชา เป็นกฎหมายอาญา กฎหมายเอกชน และกฎหมายปกครอง ตั้งแต่ใน ระดับปริญญาตรี (ในชั้นปี 3) หรือไม่” ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วย ในปัจจุบันการแยกศึกษาเฉพาะทางมีความสำคัญกับการประกอบอาชีพ การเรียนรวมกันในทุกสาขาทำให้เกิดปัญหาในการศึกษาเหมือนกัน ทำให้การเรียนรู้ลำบากและยากขึ้นด้วยเพราะเราไม่แยกให้ชัดเจนว่าอะไรเป็นอะไร

8. “เกี่ยวกับวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย” ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นด้วย และเชื่อว่า เป็นวิชาที่มีความจำเป็นเพราะหน่วยงานอื่น เช่น สอบอัยการ ผู้พิพากษา ฯลฯ วิชาภาษาอังกฤษ ยังคงใช้ในการสอบ หรือถึงแม้นักศึกษาจะไม่ได้นำไปใช้สอบผู้พิพากษาหรืออัยการ แต่การที่รู้ภาษาอังกฤษก็เป็นเรื่องดี และเห็นว่าต้องเรียนให้รู้จริงไม่ใช่เรียนให้ครบหน่วยกิตเท่านั้น

9. “ต้องจบมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเปล่า” ผู้สัมภาษณ์เห็นว่าไม่จำเป็น ทุกมหาวิทยาลัย จัดหลักสูตรได้มาตรฐานและคล้ายคลึงกัน แต่อยากให้เรียนอย่างเข้าใจและรอบรู้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับงานที่ต้องทำ เช่น ต้องการเป็นพนักงานสอบสวน ต้องรู้กฎหมายอาญา หรือวิธีพิจารณาความอาญาเป็นอย่างดี เป็นต้น

10. “นักศึกษาประเภทใดที่หน่วยงานของท่านต้องการ” ผู้สัมภาษณ์เห็นว่า ต้องมีความรู้ความเข้าใจในทางกฎหมายที่จะใช้ประกอบอาชีพ ถ้าเลือกได้อยากได้นักศึกษาที่จบศาสตร์อื่นมาก่อน เช่น จบรัฐประศาสนศาสตร์ ก่อนแล้วมาเรียนนิติศาสตร์ เป็นต้น ไม่ต้องได้เกรดเฉลี่ยดีมาก แต่ต้องการคนที่เข้ากับคนอื่นได้ ทำงานกับคนอื่นได้ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน อยากเรียนรู้ และไว้วางใจได้

สรุป จากการสัมภาษณ์แนวความคิดของอาจารย์และคณะกรรมการนักศึกษาคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยของรัฐ

1. การจัดสัมมนาการเรียนการสอนทำให้การเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสัมมนาใน

ความหมายเป็นการเน้นเรื่องแบบฝึกหัดนักศึกษา ส่วนอาจารย์ประจำยังคงต้องปฏิบัติครบตามภาระการสอนปกติ ดังนั้นวัตถุประสงค์จริงของการสัมมนาคือการฝึกตอบข้อสอบโดยตรง ใช้นักศึกษาปริญาตรีที่ได้เกียรตินิยมมาช่วยแนะนำการตอบข้อสอบ ว่าเป็นอย่างไร บกพร่องประเด็นใด การให้นักศึกษาดูแลกันเอง รุ่นน้องอาจกล้าคุยกับรุ่นพี่มากกว่า

2. การย้ายคณะเมื่อเรียนในชั้นปีที่ 2 ในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ก็มีเช่นกันเดียวกัน ส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาทุน โดยเฉพาะทุนกีฬา

3. การฝึกงานเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังไม่ได้บังคับฝึก ไม่เก็บหน่วยกิต เนื่องจากติดปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการเรียนการสอน และนักศึกษามีจำนวนมาก แต่หากฝึกงานโดยผ่านศูนย์นิติศาสตร์ ต้องรายงานกลับมาว่าผลงานเป็นอย่างไร ฝึกงานดีหรือไม่ เห็นว่าการฝึกงานเป็นเรื่องดี เมื่อต้องดำเนินคดีจริง ๆ จะได้ว่าขั้นตอนเป็นอย่างไร และมีผลไปถึงการเรียนเนติบัณฑิตและการสอบตัวนายความด้วย จะทำให้เข้าใจภาพชัดเจนขึ้น

4. คณะนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ มีความเข้มแข็งระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องมาก ช่วยเหลือกันในหลายกิจกรรม มีการแนะแนวการเรียน ช่วยสัมมนาทางวิชาการ

5. ปัญหาในเรื่องการจบนิติศาสตร์บัณฑิตแล้วไม่ทำงาน จบปริญาตรีแล้วเรียนเนติบัณฑิตต่อ เกิดขึ้นน้อย เพราะมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีคุณสมบัติที่เป็นข้อได้เปรียบอยู่บางประการ สามารถสอบตัวนายความได้ก่อนจบ ดังนั้นเมื่อจบแล้วเป็นนายความได้เลย และยังเห็นว่าอยากให้ปรับทัศนคติของนักศึกษากฎหมาย จบมาแล้วไม่ได้มีแต่อาชีพ อัยการ ผู้พิพากษา และนายความเท่านั้น วิชาชีพอื่นยังมีอีกมากมาย

**สรุปแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรกฎหมาย ของคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มีดังนี้**

1. ต้องการปรับหน่วยกิตของวิชากฎหมายทั้งหมดเป็น 3 หน่วยกิต เว้นแต่วิชากฎหมายอาญาภาคทั่วไปและอาญาภาคความผิดที่จะมี 4 หน่วยกิต เนื่องจากมีเนื้อหามาก บางวิชาที่เคยมี 2 หน่วยกิต ปรับเพิ่มเป็น 3 หน่วยกิต เช่น กฎหมายละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง แต่ในความจริงสอนเต็มที่เฉพาะกฎหมายละเมิดเท่านั้น จึงไม่ได้สอนจัดการงานนอกสั่งและลามิควรได้

2. เปลี่ยนชื่อวิชาให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่ปรับปรุง เช่น กฎหมายแพ่ง 1 เป็นกฎหมายลักษณะบุคคล นิติกรรมและสัญญา ไม่ได้มุ่งเน้นสอนในเรื่องนิติกรรมสัญญาเท่านั้น / กฎหมายตัวเงิน เพิ่มเติมกฎหมายลักษณะตัวเงิน บัญชีเดินสะพัดและตราสารหนี้ ซึ่งปัจจุบันตราสารหนี้มีใช้อยู่โดยทั่วไปแต่นักศึกษาจำนวนมากไม่รู้ / กฎหมายล้มละลาย เพิ่มการฟื้นฟูกิจการเข้าไปด้วย / วิชาพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มีการเพิ่มและกระบวนกรยุติธรรมเข้าไปด้วย / หลักวิชาชีพนักกฎหมาย มีการเพิ่มจริยธรรมของนักกฎหมายเข้าไปด้วย เป็นหลักวิชาชีพและจริยธรรมของนักกฎหมาย / กฎหมายภาษีอากร เพิ่มกฎหมายการคลังเข้าไปด้วย เป็นกฎหมายการคลังและภาษีอากร แต่อย่างไรก็

ตามจะทำให้หน่วยกิตเพิ่มขึ้น เป็น 146 หน่วยกิต มีผลเสียทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการศึกษามากกว่าเดิม

3. ในชั้นปีที่ 3 ให้เรียนวิชาเจาะต่อรองและการร่างสัญญา และว่าความและศาลจำลอง ในชั้นปี 4 วิชาการคลังและภาษีอากรเดิมเป็นวิชาเลือก ควรจัดเป็นวิชาบังคับ โดยมุ่งสอนการคลัง เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจวิธีการงบประมาณ หน่วยงานที่ดูแลงบประมาณ และอำนาจหน้าที่เท่านั้น แต่จะเน้นพนักงานภาษีที่นักศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้ อีกทั้งเป็นวิชาที่ใช้สอบในระดับเนติบัณฑิตด้วย

4. นักศึกษาที่จะจบควรได้เรียนทักษะทางด้านภาษา โดยจัดเป็นวิชาบังคับเลือก 4 วิชา และให้เลือกเรียนเพียง 2 วิชาได้แก่ 1. Legal Research หรือ Legal Debate / 2. Legal Reading & Writing หรือ Moot Court Competition

5. ในชั้นปีที่ 4 เทอมสุดท้ายนั้นจะไม่เรียนกฎหมายหลัก ๆ แล้ว เพราะได้เรียนมาแล้วในชั้นปีที่ 3 เมื่อขึ้นมาปี 4 นักศึกษาจะเรียนหลักการความคิด เช่น วิชานิติปรัชญาและประวัติศาสตร์กฎหมาย ซึ่งเดิมหลักสูตรเก่าจะไม่ได้เรียนเรื่องประวัติศาสตร์กฎหมาย เห็นว่านักศึกษาควรต้องมีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์กฎหมายทั้งตะวันออกและตะวันตกด้วยรวมไปถึงประวัติศาสตร์กฎหมายไทยด้วยเช่นกัน

**สรุป แนวความเห็นของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร ของคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มีดังนี้**

1. ควรจัดวิชาว่าความและศาลจำลอง เป็นวิชาที่เรียนในชั้นปีสุดท้าย
2. จัดให้นักศึกษารุ่นพี่เป็นพี่เลี้ยงดูแลรุ่นน้อง เป็นกลุ่ม ๆ ละ 5-6 คน ช่วยกันดูแลรุ่นน้อง แนะนำการเรียน โดยมีการบริหารกันเองในกลุ่ม อาจทำให้เกิดความอบอุ่นระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องและนักศึกษาย้ายคณะน้อยลงได้
3. การกำหนดหน่วยกิตมากเกินไป ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการศึกษามากขึ้น และเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเข้าศึกษาด้วย
4. การให้นักศึกษาเลือกสายในการเรียน อาจพิจารณาด้วยการสอบสนามต่าง ๆ มีวิชาที่นักศึกษา ต้องใช้ในการสอบด้วยหรือไม่ ต้องเกิดความทัดเทียมกัน
5. เมื่อนักศึกษา เรียนวิชากฎหมายสารบัญญัติ และวิธีสบัญญัติครบแล้ว น่าจะได้อนุปริญญา หรือสามารถสอบตัวทนายความได้ จบแล้วจะได้มีงานทำง่ายขึ้น และกฎหมายวิธีสบัญญัติทั้งหลาย ควรจะนำมาเรียนในชั้นปี 4 เทอมแรกเพราะเป็นกระบวนการที่จะต้องใช้และนักศึกษาจดจำไป ถึงการเรียนต่อในระดับเนติบัณฑิตและจะต้องเรียนวิชาต่าง ๆ ที่เนติบัณฑิตมีการสอบทุกวิชา และควรมีการอบรมแนะแนวทางอาชีพให้นักศึกษาเห็นเป้าหมาย

6. ควรจัดเพื่อรองรับความมุ่งหมายประชาคมอาเซียน โดยการเชื่อมโยงกับกฎหมายอาเซียน รวมถึงการสอนภาษาจีนที่จะมีอิทธิพลต่อไปในอนาคต

7. หลักสูตรภาคบังคับเห็นว่าผู้เรียนควรมีเวลาให้กับครบครัน 1 วัน น่าจะเว้นวันอาทิตย์ การเรียนก็อาจเป็นวันพฤหัสบดี ศุกร์ ตอนเย็น และวันเสาร์เรียนเต็มวัน

## 5.2 เสนอแนะ

1. ในส่วนของเนื้อหาหลักสูตรในทุกมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นทั้งรัฐและเอกชน ต้องได้รับการพิจารณาจาก สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติเสมอจึงทำให้ไม่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนในการศึกษานิติศาสตร์ของไทย แต่จากการศึกษาผู้วิจัยเห็นว่า การแบ่งกลุ่มตามความสนใจถือเป็นข้อได้เปรียบของนักศึกษาที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เนื่องจากกลุ่มผู้สำรวจมีความคิดเห็นโดยรวมเห็นด้วย และจากผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพมีความเห็นตรงกัน เพราะการเรียนรวมกันในทุกสาขาจะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงแท้จริงในสาขานั้น ๆ แต่ถึงอย่างไรก็ต้องจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับเนติบัณฑิตด้วย เพื่อให้ผู้ที่ศึกษาสามารถต่อยอดการศึกษาได้อย่างครบถ้วน

2. ควรมีการจัดหลักสูตรนิติศาสตร์ให้มีการประยุกต์กับวิชาชีพอื่น เช่นกฎหมายกับบัญชีกฎหมายกับรัฐศาสตร์ กฎหมายกับเศรษฐศาสตร์ ฯลฯ ดังตัวอย่างในต่างประเทศ ซึ่งเป็นไปตามความพึงพอใจของผู้เรียนที่จะเลือกหลักสูตรดังกล่าวได้ อีกทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการถ้าหากมีตัวเลือกที่มากกว่ายังต้องการนักศึกษาที่มีความรู้ในศาสตร์อื่นนอกเหนือจากกฎหมายด้วยจะทำให้พึงพอใจที่จะรับเข้าทำงานมากกว่า

3. นอกจากจะเน้นหลักสูตรที่สมบูรณ์แบบแล้ว ตัวผู้สอนมีความสำคัญอย่างมาก ต้องการผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน กล่าวคือไม่ใช่ผู้สอนที่เก่งหลาย ๆ วิชาในคนเดียว ดังนั้นการพัฒนาผู้สอนเป็นเรื่องที่สำคัญควรทำควบคู่ไปกับหลักสูตรที่สมบูรณ์ ซึ่งได้แนวคิดจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ นอกจากจะประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยแล้วยังให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ผู้สอนในวิชานั้น ๆ ด้วยทำให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้เรียน

4. ควรจัดให้มีการฝึกปฏิบัติงานทางด้านศึกษา ผลจากการตอบแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ มีความเห็นเห็นด้วยทั้งสิ้น และถือว่ามีค่าสำคัญยิ่ง ทำให้นักศึกษาประยุกต์ใช้กับวิชาที่เรียนได้อย่างแท้จริง และเป็นตัวเลือกที่จะทำให้นักศึกษาได้งานทำในอนาคต

5. ในประเด็นของการสอบกลางภาค การเช็คชื่อตรวจสอบการเข้าชั้นเรียน การเรียนภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย หรือการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ในความเห็นของกลุ่มผู้สำรวจ ไม่มีความเห็น เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามเป็นศิษย์เก่าไม่คุ้นชินกับการสอบกลางภาค การตรวจสอบการเข้าเรียนอย่างจริงจัง และธรรมชาติของนักศึกษาคณะนิติศาสตร์จะไม่เก่งในวิชาภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ จึงไม่มีความเห็นเห็นด้วยกับเรื่องดังกล่าว แต่จากการสัมภาษณ์พบว่าโดยเฉพาะภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งกับทุกหน่วยงาน และมีความต้องการอย่างมากกับตลาดแรงงานภายนอก

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าโดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ ต้องจัดอยู่ในหลักสูตรให้ชัดเจนแต่อาจปรับเปลี่ยนการวัดและประเมินผลตามความถนัด

6. ในประเด็นของการจัดติว หรือการสัมมนากฎหมาย ผู้วิจัยเห็นว่าควรจัดให้มีและให้ความสำคัญทำให้เกิดความอบอุ่นระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง และแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายค่านะของนักศึกษาได้

7. ควรมีอนุปริญญาสาขานิติศาสตร์ เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำมาใช้สอบตัวทนายความหรือเรียนเนติบัณฑิตได้ไม่ต้องรอให้จบปริญญา เป็นการลดปัญหาการว่างงานของบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ได้ และทำให้ไม่เกิดช่องว่างความได้เปรียบเสียเปรียบของนักศึกษาที่จบจากมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน



## บรรณานุกรม

ข้อมูลรายงานจำนวนนักศึกษาที่มีสถานภาพนักศึกษา จากฝ่ายทะเบียนและประมวลผล ประจำเดือน  
กันยายน พ.ศ.2554

คู่มือปฐมนิเทศนักศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ปีการศึกษา 2550

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ ( 2539 : 48) การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ

กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อัสสัมชัญ 2539

..... (2539 : 144 ) การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ

กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อัสสัมชัญ 2539

..... (2539 : 157-158) การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ

กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อัสสัมชัญ 2539

..... (2539 : 142-143) การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ

กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อัสสัมชัญ 2539

ธำรง บัวศรี (2542 : 165) ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ธนธัชการ  
พิมพ์, 2542

..... (2514 : 165 : 195) ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพมหานคร :  
ธนธัชการพิมพ์, 2542

บุญชม ศรีสะอาด (2546: 9) การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร กรุงเทพมหานคร  
สุวีริยาสาส์น 2546

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527: 77) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอนภาคปฏิบัติ กรุงเทพมหานคร  
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2527.

..... (2537 : 198) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ

กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น 2537

..... ( 2525 : 125-126) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน : มิติใหม่ กรุงเทพมหานคร  
: โอเดียนสโตร์

วิชัย ดิสสระ, (2535 : 97) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์  
สุวีริยาสาส์น, 2535

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ ( 2542 : 112) การพัฒนาหลักสูตรสานต่อที่ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร :  
โรงพิมพ์เซ็นเตอร์ดิสคัฟเวอรี 2542

- สุมิตร คุณานุกร (2520 : 130) หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนการพิมพ์,  
2520
- ..... (2520 : 130-132) หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวน  
การพิมพ์, 2520
- สัจด์ อุทรานันท์ ( 2532:31) พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร กรุงเทพมหานคร มิตรสยาม  
..... (2532 : 260) พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร กรุงเทพมหานคร มิตรสยาม  
..... (2532 : 263-271) พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร กรุงเทพมหานคร มิตรสยาม  
..... (2532 : 268-269) พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร กรุงเทพมหานคร มิตรสยาม
- สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 120) หลักสูตรและการการหลักสูตร.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์  
การศาสนา, 2527
- สงบ ลักษณะ (2542: 8) “ปฏิรูปหลักสูตร” ปฏิรูปการศึกษาปีที่ 1 ฉบับที่ 12 มีนาคม 2542
- ลีปนันท์ เกตุทัต บรรยายพิเศษ อนาคตของไทยและครูในอนาคต (เอกสารวิชาการหน่วย  
ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ) พ.ศ.2534
- อำนาจ จันท์แป้น (2532:19) การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีสู่การปฏิบัติระดับโรงเรียน เชียงใหม่  
ส. ทรัพย์การพิมพ์ 2532
- โอวาทในงานปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ ปีการศึกษา 2550 ณ ห้องประชุม 6-1 วันเสาร์ที่ 26  
พฤษภาคม พ.ศ.2550 เวลา 14.45 น.

### **อังกฤษ**

- โบแชมป์ (Beauchamp,1981 : 67-70) Beauchamp. G. A Curriculum Theory. Itasca, Illinois:  
P.F Peacock, 1981
- ..... (Beauchamp, 1975 : 164) “Basic Components of a Curriculum Theory.”  
Curriculum Theory Network. 1972:16-22.
- เบอร์ตันและมิดเดิลวูด (Burton&Middlewood,2001 : 19) Burton, Nell & Middlewood, David.  
Managing the Curriculum. London: Paul Champman Publishing, 2001
- โอลิวา (Oliva,1992 : 4) Oliva, Peter F. Developing the Curriculum. 3<sup>rd</sup> ed. New York:  
Harper Collins Publisher, 1992
- สก๊อต (Scott,2001 : 7) Scott, David. Curriculum and Assessment. London: Ablex Publishing,  
2001.

ทาบ (Taba,1962 : 11) Taba, Hilda, Curriculum Development : Theory and Practice. New York: Harcourt Brace and World, 1962

..... (Taba,1962 : 10) Taba, Hilda, Curriculum Development : Theory and Practice. New York: Harcourt Brace and World, 1962

ไทเลอร์ (Tyler,1949 : 1) Tyler. R. W.Basic Principles of Curriculum and Instruction. Illinois: Chicago University Press, 1949.

เวอร์เตน (Worthen, 1997 :88-99) Programs Evaluation Alternative Approaches and Practical Guidelines, New York: An Imprint of Addison Wesley Longman, Inc., 1997  
(APEID, 1977 : 3)

#### งานวิจัย

รายงานการวิจัย เรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยทางด้านหลักสูตรโดย อาจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์  
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2543

เอกสารทางวิชาการของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
(2516 : 11)

#### website

[www.ucl.ac.uk/laws/.../index.shtml?llb\\_german](http://www.ucl.ac.uk/laws/.../index.shtml?llb_german) Law with German Law - UCL

[www.law.harvard.edu/academics/curriculum/index.html](http://www.law.harvard.edu/academics/curriculum/index.html)

## ประวัติส่วนตัว

ชื่อ รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 110/1-4 ถนนประชาชื่น หลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์ (Home) 02-9641-638

โทรศัพท์ (Office) 02-954-7300 ต่อ 661

Mobile 081-496-2631

## ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

## ประสบการณ์การทำงาน

1. ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ประจำและรองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ปี พ.ศ.2554 ถึง ปัจจุบัน
2. ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะนิติศาสตร์ ระหว่าง พ.ศ. 2541 ถึง พ.ศ. 2544
3. ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักกิจการนักศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ.2546
4. ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาทางนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ ระหว่าง พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน
5. ได้ผ่านการรับรองคุณภาพการสอนตั้งแต่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2547 ถึง ปัจจุบัน รวม 3 สมัย จากคณะกรรมการวิชาการ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
6. ผู้บรรยายประจำของศูนย์พัฒนาบุคลากรและการสื่อสาร PCDC มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
7. เป็นผู้บรรยายวิชากฎหมายหุ้นส่วนบริษัท กฎหมายตัวแทนนายหน้า กฎหมายประกันภัย กฎหมายนักการบัญชี กฎหมายธุรกิจ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย และกฎหมายในชีวิตประจำวัน ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
8. เป็นผู้บรรยายวิชากฎหมายและจริยธรรมการทอ่งเที่ยว (HT 516) กฎหมายสำหรับผู้ประกอบการ (BA 555) บัณฑิตสัมมนากฎหมายเอกชนและธุรกิจ (LW 535) ในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
9. ได้รับเลือกให้เป็นศิษย์เก่าดีเด่น สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประจำปี การศึกษา 2551 ให้ ณ.วันที่ 22 พฤศจิกายน 2552

## ผลงานทางวิชาการที่ผ่านมาและกำลังดำเนินการ

### งานวิจัย

1. ได้ร่วมวิจัยกลุ่มเรื่องความเหลื่อมล้ำของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในสังคมเมืองและสังคมชนบท ภายใต้โครงการวิจัย “สังคมชนบทสู่สังคมเมือง:พลวัตสู่ศวรรษหน้า” สถาบันวิจัยสังคมและเศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เพื่อเฉลิมฉลองครบรอบ 36 ปี วันสถาปนามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ แล้วเสร็จปี พ.ศ.2546
2. วิจัยเรื่องกฎหมายทำแท้งในกรณีที่มีการตามีปัญหาทางจิต ประเภทโครงการวิจัยทั่วไป โดยได้ทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ แล้วเสร็จเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2548
3. วิจัยเรื่องการทบทวนความเหมาะสมเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการบริโภคสุรา โดยได้ทุนวิจัยจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แล้วเสร็จเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2550
4. ได้ร่วมวิจัยกลุ่มเรื่องรายงานความก้าวหน้าโครงการติดตาม ประเมินผลและพัฒนา รูปแบบและแนวทางการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล เป็นงานวิจัยได้รับทุนจากสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม แล้วเสร็จปี พ.ศ.2549
5. วิจัยเรื่องทบทวนปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศึกษาเฉพาะกฎหมายลักษณะละเมิด เป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เสร็จ พ.ศ.2552
6. วิจัยเรื่องวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนของนักศึกษาปีที่ 1 คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ มหวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประเภทโครงการวิจัยทั่วไป โดยได้ทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ แล้วเสร็จปี พ.ศ.2553
7. วิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการตายของประเทศไทย ประเภทโครงการวิจัยทั่วไป โดยได้ทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ แล้วเสร็จปี พ.ศ.2554

### งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1. จัดทำหนังสือหลักกฎหมายบริษัทจำกัด (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด) พิมพ์ครั้งที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2553 พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม กันยายน พ.ศ.2546 พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม พฤศจิกายน พ.ศ.2547
2. จัดทำหนังสือหลักกฎหมายห้างหุ้นส่วน (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด ) พิมพ์ครั้งที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2555 แก้ไขเพิ่มเติม
3. จัดทำหนังสือหลักกฎหมายตัวแทนและนายหน้า (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด เมษายน พ.ศ. 2547 พิมพ์ครั้งที่ 2 ปรับปรุงใหม่ กันยายน พ.ศ.2554)
4. จัดทำหนังสือหลักกฎหมายธุรกิจ (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม กรกฎาคม พ.ศ.2550)
5. จัดทำหนังสือหลักกฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท (กรุงเทพมหานคร:บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2553)
6. จัดทำหนังสือหลักกฎหมายประกันภัย (กรุงเทพมหานคร:บริษัท

สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด พ.ศ.2550)

7. ได้ร่วมจัดทำหนังสือกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา กับ ร.ศ. ดร.วีระ โลจายะ และ อาจารย์มณิสรา จุลสมัย ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 รหัส 3200-1011 สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา (กรุงเทพมหานคร:บริษัทพัฒนาวิชาการ (2535) จำกัด พ.ศ.2550)

8. บทความเรื่อง “บำเหน็จหรือบำนาญ อย่างไรดีมากกว่ากัน” พิมพ์ในวารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2544 และนำมาเผยแพร่ในวารสารสมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ฉบับเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545 ฉลองครบรอบ 55 ปี

9. บทความฉลองครบรอบ 36 ปี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เรื่อง “แค่ทำให้เสียใจ เรียกว่าเสียหายได้หรือไม่” พิมพ์ในวารสารสุทธิปริทัศน์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 54 มกราคม-เมษายน พ.ศ.2547

10. บทความเรื่อง “กฎหมายทำแท้งในกรณีที่มีปัญหาทางจิต” พิมพ์ในวารสารสุทธิปริทัศน์ ปีที่ 19 ฉบับที่ 57 มกราคม-เมษายน พ.ศ.2548 และรายงานผลการวิจัยในวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย มหาวิทยาลัยมหิดล ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2548

11. บทความเรื่อง “การทบทวนความเหมาะสมเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการบริโภคสุรา” พิมพ์ในวารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2550

12. บทความเรื่อง “ความยินยอมของผู้เสียหายไม่เป็นละเมิด ควรบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่” พิมพ์ในวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ.2551

13. บทความเรื่อง “ความรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย กฎหมายควรบัญญัติครอบคลุมถึงการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ด้วยหรือไม่” พิมพ์ในวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2552

14. บทความเรื่อง “เด็กกระทำละเมิดต้องรับผิดชอบบุคคลโดยทั่วไปหรือไม่” พิมพ์ในวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ.2552

15. บทความเรื่อง “วิพากษ์ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420” พิมพ์ในวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ.2553

16. เผยแพร่บทความเรื่อง “วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนของนักศึกษา ปีที่ 1 คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ในเอกสารประกอบโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ภารกิจของอาจารย์ในการดูแลและพัฒนานักศึกษา” วันพุธที่ 21 เมษายน พ.ศ.2553 ณ ห้องประชุมทวี บุญเกตุ (6-1) ชั้น 6 อาคารสำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

17. พิมพ์เผยแพร่งานวิจัย เรื่อง “ทบทวนปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศึกษาเฉพาะกฎหมายลักษณะละเมิด” พิมพ์ในหนังสือประกอบการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานสาขาวิชานิติศาสตร์ ครั้งที่ 2 โดยคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มยงค์ ร่วมกับศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต วันที่ 28 เมษายน 2553

18. พิมพ์เผยแพร่งานวิจัย เรื่อง “การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการตายของประเทศไทย” พิมพ์ในหนังสือประกอบการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานสาขาวิชานิติศาสตร์ ครั้งที่ 3 โดยคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มยงค์ ร่วมกับศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต วันที่ 27 เมษายน 2554 และพิมพ์ในวารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม – ธันวาคม 2554

#### งานสอนภายนอกมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และงานบริการสังคม

1. เป็นคณะกรรมการบริหารกระบวนการยุติธรรมในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ตามประกาศแพทยสภาที่ 71/2551
2. เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชากฎหมายสัญญาและละเมิดชั้นสูง (LAW 708) หลักสูตร LL.M (นิติศาสตรมหาบัณฑิต) คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยตาปี
3. เคยเป็นคณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์นิติศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน เคยเป็นอาจารย์พิเศษ โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพรานในหลักสูตร กอสรุ่นที่ 23
4. เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชากฎหมายและจรรยาบรรณเกี่ยวกับธุรกิจการเงิน และหลักทรัพย์ (1 703 330) คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
5. เป็นคณะกรรมการประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตามคำสั่งสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ 012/2555
6. เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชากฎหมายพาณิชย์ 4 และ กฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
7. เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาแนวโน้มวิชาชีพการพยาบาล ให้แก่นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปี 4 ที่ ม.กทม.0400/1180 คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

#### งานอบรมบุคลากร

1. เป็นผู้บรรยายประจำของศูนย์พัฒนาบุคลากรและการสื่อสาร PCDC มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
2. เป็นผู้บรรยายในโครงการฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนาบุคลากรหลักของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัด” จำนวน 2 รุ่น ให้กับผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัด รุ่นละ 20 ท่าน ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2551 และวันที่ 17 มีนาคม 2551
3. เป็นผู้บรรยายในหัวข้อวิชา “การพัฒนาบุคลากร” ให้แก่ข้าราชการ

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในสังกัดส่วนกลาง จำนวน 60 คน ในวันที่ 27 พฤษภาคม 2551 ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 2 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

4. เป็นผู้บรรยายในโครงการฝึกอบรมหลักสูตร “บุคลิกภาพสำหรับพนักงานขับรถมืออาชีพ” สำหรับพนักงานขับรถ ของสำนักงานเศรษฐกิจการคลังกระทรวงการคลัง จำนวน 14 ท่าน ในวันที่ 31 พฤษภาคม 2551 ณ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

5. เป็นผู้บรรยายในโครงการฝึกอบรมหลักสูตร “พัฒนาบุคลิกภาพและมารยาทในการรับประทานอาหาร” ให้กับสถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 40 ท่าน ในวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2551 ณ โรงแรมแอสปีย์อินท์ กรุงเทพฯ

6. เป็นผู้บรรยายในโครงการปัจฉิมนิเทศ ประจำปีการศึกษา 2551 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552 อาคารปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ในหัวข้อ อิริยาบถและมารยาทสังคม

7. เป็นผู้บรรยายหลักสูตรนักรับราชการแพทย์และสาธารณสุข รุ่นที่ 2 สำนักงานแพทย์ วิชา “การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหาร” ณ.โรงแรมปรีนซ์ พาเลชมหานาค วันที่ 26 พฤษภาคม 2552 เวลา 9.00-16.00 น.

8. เป็นผู้บรรยายหัวข้อ “การพัฒนาบุคลิกภาพ และการพัฒนาคุณภาพงานบริการ” ให้แก่บุคลากรสายสนับสนุน ณ.หอประชุมอาคารสำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ในวันที่ 1 เมษายน 2552 เวลา 9.00-16.00 น.

9. เป็นผู้บรรยายอบรมบุคลิกภาพ แก่ข้าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวนประมาณ 300 คน จัดโดยสำนักยุทธศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ณ. ห้องประชุมกรุงเทพมหานคร วันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2552 เวลา 13.00-16.00 น.

10. เป็นผู้บรรยายให้แก่สมาชิก Slim Up Center หลักสูตร Personality And Positive Thinking ณ ห้อง London Room ชั้น 1 โรงแรม Conrad เวลา 13.30-17.00 น. วันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2552

11. เป็นผู้บรรยาย แก่คณาจารย์คณะคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ หัวข้อ “การพัฒนาบุคลิกภาพ” วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2553 เวลา 9.00-12.00 น.

#### งานบริการสังคม

1. เป็นผู้พิจารณาประเมินบทความวิจัยให้กับวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ของศูนย์กฎหมายการแพทย์ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และวิทยาศาสตร์ ที่ ศธ.0517.127/158 ลว. 28 พฤษภาคม 2555

2. เป็นผู้วิจารณ์งานของนักศึกษาโครงการปริญญาเอกสหวิทยาการ โครงการปริญญาเอกสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตาม ที่ ศธ.0516.46/ว423 ลว.5 มิถุนายน 2555

3. เป็นผู้ดำเนินการเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นเรื่อง “การให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ฉบับที่ 87 และฉบับที่ 98



โดยสำนักแรงงานสัมพันธ์ ร่วมกับศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ ศวจ.0501(1)/05090  
ลว. 28 มิถุนายน 2555

4. เป็นที่ปรึกษาการเขียนผลงานทางวิชาการ ตามคำสั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่  
2137/2555 ลว. 30 กันยายน 2555

5. เป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคุณสมบัติและประเมินผลงานระดับชำนาญการพิเศษ ตาม  
คำสั่งมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ 3186/2555 ลว.19 กันยายน 2555